



- تطبیقات در شهرزاری‌ها، زمین‌شناسی برنامه ریزی
- هویت شهری‌نویسی، حقوق و تکالیف
- سامانه اطلاعات جغرافیایی در
- مکان‌یابی فضای سبز شهری
- تکامی به وضعیت تحقیقات در کشور
- نقش آفرینان مدیریت شهری و
- ضرورت تخصص‌گرایی در شهرها
- پژوهش در شهرها: کام اول در مدیریت شهری و
- اولین تشکیلات اداری بلدی تهران
- تحقیقات در شهر: اول شناخت، بعد راه حل
- انجمن بین‌المللی شهرداران شهرهای مسالی
- بازیافت: ضرورت پایداری محیطی
- شهر مازای شهروند

در نور تمایل بودن نهفته است ، بودن برای خلق چیزی .
 ((لوئی کان))



NIROO RESAN
 Eng. Co.



انواع محصولات جدید



پرژکتورها



انواع چراغهای دفنی و همی



انواع چراغهای پایه دار
 با نور غیر مستقیم



Sheed
Lighting
 Co.

شید پیشرو در ارائه سیستمهای نوین نورپردازی

دفتر اصفهان :
 خیابان دقایق، کوی ماورید، شماره ۱۴۰،
 صندوق پستی : ۸۱۴۵۵ - ۱۴۸۷
 تلفن : ۶۲۷۴۵۶۱ (۰۳۱۱)
 ۶۲۵۹۹۴۵ (۰۳۱۱)
 فاکس : ۶۲۴۱۰۲۹ (۰۳۱۱)

دفتر و نمایندگی تهران :
 پلوار کشاورز، روبروی بیمارستان ساسان،
 ساختمان ۱-۶، طبقه هفتم، واحد ۱۱
 صندوق پستی : ۳۳۱۹ - ۱۱۳۶۵
 تلفن : ۸۹۷۲۹۰۴ فاکس : ۸۹۷۲۹۰۵
 E-mail: info@sheedlight.com
 www.sheedlight.com

فردی که در این مجله به چاپ رسیده است، صرفاً نظر شخصی نویسنده است و لزوماً به معنای نظر سردبیر یا هیئت تحریریه نیست.

یادداشت

گزارش اصلی

تحقیقات در شهرداری‌ها، زیربنای برنامه‌ریزی / جواد علی آبادی

اندیشه و پژوهش

هویت شهروندی، حقوق و تکالیف / فرحناز توکلی

سامانه اطلاعات جغرافیایی (GIS) در مکن‌یابی فضای سبز شهری: منطقه ۲ تبریز / جواد محمدی

نگاهی به وضعیت تحقیقات در کشور / حجت‌الاحمد رضازاده، ناهید شیخان

مشاور حقوقی / حسین احتشامی

مشاور اداری - مالی / جمشید رضایی

شهرداریها به روایت اسفند

قانون شهر

تأسیس در نحوه وصول عوارض شهرداری‌ها / حسین صالحی

از نگاه شهردار

پژوهش، دغدغه اصلی زنجان / گفتوگو با فریدون هشتم، نژاد - شهردار زنجان

گفت و گو

نقش آفرینان مدیریت شهری و ضرورت تخصص‌گرایی در شوراهای / گفتوگو با کریم حسین‌زاده دلیر

شورا و مشارکت

پژوهش در شورا: اقدام اول در مدیریت شهری / سعید صفیری

دولت و شوراها در ایران / اولین تشکیلات اداری با دیه تهران / حسن شقیعی

ابتکاری دیگر / پژوهش در شهر الزام یا انتخاب / تازیلا مرادی

الگوی شهر / تحقیقات در شهر: اول شناخت، بعد راه‌اندازی / محمود برآبادی

تجربیات جهانی

آموزش شهروندی در کبک / ترجمه و تلخیص: مینو موسوی

انجمن بین‌المللی شهرداران شهرهای شمالی / ترجمه: بیتا سیه‌چانی

شاخص‌های شهری و برنامه‌سنجش عملکرد در گجرات هند / ترجمه و تلخیص: شهرزاد فروزین‌پاک

شهرها و شهرداریهای جهان / تنظیم: تازیلا مرادی

اینترنت، مستوردی برای جلب مشارکت شهروندان سوئدی / خدمات شهرداری‌های آلمان برای افراد نابینا، تایلند و

عضل مدیریت زیاده‌های خشک / اقدامات شهرداری هایلند در سال ۲۰۰۲ و ...

طرح و شهر

باز یافت: ضرورت پایداری محیطی / علی صفوی

آموزش

موانع صوتی، امکان‌سنجی نصب و تأثیر آن در کاهش آلودگی صدا در محیط زیست / روزبه قویسی

حسین مهرآوران

چرا کمپوست؟ / ترجمه: عادل مرتضایی

رهاورد سفر

شهر ما وای شهروند / محمدرضا پورجعفر، علی اکبر تقوایی

دیدگاه

عوارض وصول عوارض / عیاسعلی خلیق

گزیده پژوهش

تدوین نظام نوین مدیریت شهری در ایران / جابر پارسایی

گزارش‌های خبری

شهر تهران پس از بازی / هفته پژوهش، مجلسی برای ارائه پژوهش‌های شهری / توانمندسازی خدمات شهری / مؤسسه

آموزش شهر / تشکیل دانشکده علوم شهری و ...

اخبار کوتاه

پروژه‌های پژوهشی در شهرداری گرگان / فعالیت‌های مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهرداری کرمانشاه / برگزاری

سومین جشنواره آموزش شهروندی / تاکسیرانان ارومیه، آموزش می‌بینند / یاوران سبز، حافظ فضای سبز جنوب

غریب تهران و ...

تازهای نشر / عباس جلالی

فهرست انگلیسی

۱. مطالب «شرح لزوم» میانگین نظرات شهرداریها، نیست.
۲. شهرداریها، در ویرایش و تکمیل مطالب آزاد است.
۳. مطالب ارسال شده به هیچ وجه برای گرداننده نخواهند شد.
۴. اسناد و مطالب و طرح‌های مطالبه تنها با ذکر مأخذ مجاز است.

- صاحب امتیاز: وزارت کشور - سازمان شهرداریهای کشور
زیر نظر هیأت تحریریه: کیومرث ایزندوست - عباس جلالی - مرحلن نکایی - علی صفوی - جواد علی آبادی - شهرزاد فروزین‌پاک - تازیلا مرادی
امور اجرایی: سید مرتضی‌قلی میرسعید
مدیر هنری: جمشید یاری شیرحد
ویراستار: حمید خادمی
تصویرسازی: مهین یارمحمدی
امور عکس: خاتون میرزاشاد
امور فنی: عباس حقیقیان
حرفه‌آموز: ژیلای ریاحی پور - اکرم رحیمی
تهرانی
نویسنده: تازیلا شایبختی
شمارگان: ۵۰۰۰ نسخه

شهرداری‌ها و تحقیقات

می‌تواند در تمام زمینه‌های شهری دخالت کند و آن را متحول سازد، این دخالت‌ها و تصمیم‌گیری‌ها بدون پشتوانه علمی و تحقیقاتی، ناکارآمد خواهند بود.

متأسفانه فقدان این دیدگاه در شهرداری‌های کنونی باعث می‌شود که مدیران شهری مرتکب خطاها و اشتباهات فراوانی شوند، که چه بسا جبران‌ناپذیر باشند. همین دیدگاه، بیشتر شهرداری‌ها را به دستگاه‌هایی سطحی و روزمره تبدیل کرده است که با تصمیم‌گیری‌های لحظه‌ای به اداره شهر می‌پردازند؛ در صورتی که دخالت در عرصه گسترده و پیچیده‌ای مانند شهر نیاز به بررسی‌ها و پژوهش‌های عمیق دارد.

به مسائل پیش گفته، می‌بایست نبودن واحدی تحت عنوان تحقیقات و پژوهش را نیز در بیشتر شهرداری‌ها افزود. شهرداری‌هایی هم که دارای این واحد هستند، متأسفانه به دلیل مشخص نبودن جایگاه تحقیقات و برداشت اشتباه از آن، کار موثقی ارائه نکرده‌اند. گروه یا تیم تحقیقاتی در این شهرداری‌ها، عمدتاً تحت تأثیر دیدگاه‌های مدیر شهری است که خطوط تحقیق را مشخص می‌کند و تحقیقات شهری هم به تأیید نظر او می‌پردازند. حال آنکه این مدیر شهری است که باید از نتایج تحقیقات استفاده کند و آنها را در تصمیمات خود به کار بندد و در واقع تصمیم‌گیری‌های او می‌بایست تحت تأثیر تحقیقات باشد.

تحقیقات در شهرداری‌ها حدیث مفصلی است که نمی‌توان در این اندک، به آن پرداخت. تنها می‌توان گفت که با توجه به مشکلات متعدد موجود در زمینه تحقیقات در شهرداری‌ها، تنها عاملی که در حال حاضر می‌تواند باعث شکل‌گیری تحقیقات صحیح در شهرداری‌ها شود، انگیزه و علاقه مدیران شهری در این راه است.

لزوم تحقیق و پژوهش بر هیچ کس پوشیده نیست. تحقیقات باعث جهت‌گیری صحیح تصمیمات مدیران می‌شود و درصد خطای آنها را به حداقل می‌رساند. شهرداری‌ها از جمله دستگاه‌هایی هستند که به دلیل برخورد مستقیم و روزمره‌ای که با شهروندان دارند، نیازمند تحقیقات گسترده برای شناخت زوایای گوناگون مسائل شهری به منظور برنامه‌ریزی برای بهبود اداره شهر و خدمات‌رسانی مناسب‌تر به شهروندان هستند.

در سده اخیر، نظام مدیریت شهری کشور به جای استفاده از تجارب و پژوهش‌های بومی در زمینه شهرسازی، که مطابق با جامعه و فرهنگ کشور باشد، به تقلید از سبک دیگر کشورها در این زمینه پرداخت و روشن است که تقلید هم نیاز به تحقیقات ندارد. در نتیجه به تدریج تحقیقات شهری رنگ باختند و به فراموشی سپرده شدند. همین امر باعث آشفتگی در مسائل شهری شد و مشکلات فراوانی را دامن زد.

عامل دیگری که باعث عدم توجه به تحقیقات در شهرداری‌ها می‌شود، روشن نبودن نظام مدیریت شهری در کشور است. همگان از شهرداری به عنوان نهاد اداره‌کننده شهر توقع برنامه‌ریزی، تصمیم‌گیری و اجرا دارند. در حالی که در وضعیت کنونی، شهرداری‌ها بیشتر دستگاه‌های اجرایی هستند تا برنامه‌ریز و تصمیم‌گیر؛ و در واقع کارکرد آنها فقط محدود به دخالت در کالبد شهر شده است. این دخالت هم تمامی جنبه‌های کلیدی شهر را در بر نمی‌گیرد بلکه دستگاه‌های دیگر نیز در این عرصه با شهرداری شریک‌اند. همین مسئله باعث شده است که شهرداری‌ها کمتر به برنامه‌ریزی و پژوهش در مقوله‌های شهری بپردازند و بیشتر به فکر خدمات‌رسانی و اجرای برنامه‌های روزمره باشند.

با وجود این، اگر شهرداری تنها مسئول و مدیر شهری تلقی شود که



تحقیقات در شهرداری‌ها، زیربنای برنامه‌ریزی

جواد علی‌آبادی

تحقیقات در شهرداری‌ها ارتباط مستقیم با تحقیقات شهری دارد و برای بررسی آن می‌بایست بحث را از تحقیقات در شهر آغاز کرد. شهر از پیچیده‌ترین پدیده‌های مصنوع بشر بر روی کره زمین است و عرضهای آنست که انسان در آن بیشترین استفاده را از زمین به عمل می‌آورد و منافع متعدد خصوصی و عمومی گروه‌های انسانی در آن به هم گره خورده است. بنابراین، شهر مانند کلاف پیچیدگی با ابعاد مختلف است و برای اینکه مسائل امروز آن تبدیل به مشکلات آینده نشود نیاز به تحقیقات دارد. با توجه به این موارد و پیچیده بودن مسائل شهری، نباید این انتظار را داشت که یک تحقیق شهری به‌تمام مسائل شهری پاسخگو باشد، بلکه در واقع تحقیقات شهری در بهترین حالت می‌تواند برخی مشکلات معین شهر را برای اتخاذ تصمیمات مناسب تجزیه و تحلیل کند. اسماعیل صالحی، دانشجوی دکتری شهرسازی و سرپرست سابق مرکز مطالعات برنامه‌ریزی شهری سازمان شهرداری‌ها و پژوهشگر برگزیده سال ۱۳۸۱ وزارت کشور، در مورد مسائل و پژوهش‌های شهری چنین می‌گوید:

ویژگی‌های مختلفی برای مسائل شهری برشمرده‌اند که به‌طور مختصر می‌توان آنها را این‌گونه ذکر کرد:

اولین ویژگی مسائل شهری این است که هیچ فاعله و قانون قاطع و خاصی نمی‌توان برای برطرف کردن آنها یافت. در تحقیقات شهری هم بالطبع باید تا حد مقدور به تجزیه و تحلیل آنها پرداخت. زیرا خصوصیات مسائل شهری مستقیماً منعکس کننده ابعاد تحقیقات شهری خواهد بود.

ویژگی دوم مسائل شهری، و به تبع آن تحقیقات شهری، این است که در واقع فهمیدن مسئله و تجزیه و تحلیل آن به هم وابسته است و هیچ کدام را نمی‌توان بر دیگری مقدم دانست. بنابراین تا موقعی که

رشد فزاینده شهرنشینی در کشور، سبب افزایش و پیچیدگی مسائل شهری شده است از جمله این مسائل می‌توان به کمبود مسکن، خدمات‌رسانی نامناسب، رشد بزهکاری‌های اجتماعی، آلودگی‌های مختلف زیست‌محیطی و جز اینها اشاره کرد. برای حل این مسائل، چاره اندیشی‌های مختلفی از سوی مدیران شهری به عمل آمده که کمتر موفقیت‌آمیز بوده‌اند. مدیریت شهری برای مقابله با این مشکلات باید به بهبود روش تصمیم‌گیری خود بپردازد؛ و عامل مهم در این راه مبتنی بودن تصمیمات مدیران بر مطالعات و تحقیقات است. به عبارت دقیق‌تر، بهبود نظام مدیریت شهری در گرو سیاستگذاری‌ها، تصمیم‌گیری‌ها و برنامه‌ریزی‌هایی است که از دل مطالعات، بررسی‌ها و پژوهش‌های شهری بیرون می‌آید. متأسفانه در کشور ما به شهرداری‌ها به عنوان دستگاه‌هایی اجرایی نگریسته می‌شود که نیازی به تحقیق و پژوهش ندارند! حال آنکه ماده ۱۵ قانون توسازی و عمران به ضرورت برنامه‌ریزی در شهرداری‌ها تأکید فراوان کرده است. درست است که شهرداری‌ها و شخص شهردار عملاً مسئول امور اجرایی در شهر هستند ولی اراده راهکارهای مناسب و نحوه مواجهه درست با مسائل شهری نیاز به یک رشته تصمیم‌گیری‌ها، جهت‌گیری‌ها و سیاستگذاری‌هایی دارد که الزاماً باید از طریق نتایج تحقیقات حاصل شود.



مدرسیرانی، مدیر مرکز مطالعات برنامه‌ریزی شهری، سازمان شهرداریها

مشکل تعریف نشود راه حل آن هم پیدا نمی‌شود.

سومین ویژگی مسائل شهری این است که هیچ قاعده و قانون قطعی برای آنها وجود ندارد یعنی تمام مسائل شهر به هم ارتباط پیدا می‌کنند. راه حل‌هایی را که برای مشکلات شهری تهیه می‌شوند نمی‌توان به صورت درست یا غلط ارزیابی کرد بلکه آنها را می‌توان به خوب یا بد تعبیر کرد.

چهارمین ویژگی مسائل شهری این است که نمی‌توان هیچ‌زاده حل فوری و قطعی برای آنها یافت.

بالاخره ویژگی پنجم این است که هر مسئله راه حل خود را دارد و نمی‌توان آن را به دیگر مسائل تعمیم داد، چرا که تمام مسائل شهری در نوع خود منحصر به فردند و نیاز به تحقیق مخصوص به خود دارند. به رغم پیچیدگی‌های مسائل شهری، مناسبانه تصمیماتی که در شهرها از سوی مدیران شهری برای حل این مشکلات اتخاذ می‌گردد بدون پشتوانه تحقیقاتی است - که خود نشان از عدم توجه مدیران شهری به ایجاد پیچیده مسائل شهری دارد. به همین دلیل این

مدیران شهری باید توجه داشته باشند که هر گونه فعالیت مثبت و تمرینش بودن اقدامات آنها در شهر مشروط به این است که پشتوانه تحقیقاتی داشته باشد و در این صورت است که اقدامات آنها مشروطیت می‌یابد

شهرداری‌ها جزئی از سیستم بزرگ نظام مدیریت شهری در کشورند. از آنجا که این نظام در زمان حاضر درست تعریف نشده است، عملاً نقش شهرداری‌ها هم در آن کامل نیست و شهرداری‌ها تنها بخشی از وظایف را - محدود به مسئولیت‌های اجرایی و نظارتی، امور خدماتی و کالبدی - برعهده دارند

تصمیمات تاکنون کمتر موفقیت‌آمیز بوده‌اند. مدیران شهری باید توجه داشته باشند که هر گونه فعالیت مثبت و تمرینش بودن اقدامات آنها در شهر مشروط به این است که پشتوانه تحقیقاتی داشته باشد و در این صورت است که اقدامات آنها مشروطیت می‌یابد.

جایگاه قانونی پژوهش در شهرداری‌ها

قانون قطعی شهرداری‌ها، مصوب ۱۳۳۴، وظایف متعددی را برای شهرداری‌ها بر می‌شمارد اما مناسبانه در هیچ جای آن نمی‌توان وظایف تحت عنوان تحقیقات برای شهرداری‌ها دید. در این قانون، شهرداری‌ها به عنوان دستگاه‌های اجرایی در نظر گرفته شده‌اند، نه تصمیم‌گیر و برنامه‌ریز. در طرح‌سازمانی و تشکیلات‌دهی‌های مختلف شهرداری نیز سازمان، مرکز، دفتر، گروه یا واحدی تحت عنوان تحقیق، پژوهش و مطالعه وجود ندارد. تنها در طرح سازمانی شهرداری‌های ۳۲۰-۱۱۰ هزار نفر به بالا واحدی تحت عنوان «کمیته برنامه‌ریزی و واحد کمیونر» برای شهرداری‌ها در نظر گرفته شده است. تنها مواردی که پژوهش شهری در آنها به عنوان یکی از وظایف برنامه‌ریزان و تصمیم‌گیران در شهرداری‌ها آمده است، بند ۲ وظایف و اختیارات شوراهای اسلامی شهر و ماده ۶۲ قانون شهرداری‌هاست. اجرای بند ۲ وظایف و اختیارات شوراهای اسلامی شهر بدون انجام تحقیقات مسور نیست. بر طبق این بند، شوراهای

اسلامی شهر موظف به «بررسی و شناخت کمبودها و نیازها و نارسایی‌های مختلف شهر و تهیه طرح‌ها و پیشنهادها و راه‌حل‌های کاربردی» در شهر هستند.

در ماده ۶۲ قانون شهرداری‌ها نیز چنین ذکر شده است: «به منظور راهنمایی و ایجاد هماهنگی در امور شهرداری‌ها و آموزش کارکنان شهرداری‌ها سازمان مناسبی در وزارت کشور پیش‌بینی و تأسیس می‌شود. این سازمان موظف است تشکیلات خود را از هر نظر تکمیل و همواره مهندسی و کارشناسان تحصیلاتی در رشته‌های مختلف مورد نیاز شهرداری‌ها را که دارای مدارک علمی و تخصصی باشند در اختیار داشته باشد تا به منظور بازسازی شهرداری‌ها و تهیه برنامه‌های مهم اصلاحات شهری و ساختمان شهرها و بهبود مدیریت سازمان شهرداری‌ها مورد استفاده قرار گیرد»

به منظور برآوردن نیازهای تحقیقاتی شهرداری‌های کشور، در سال ۱۳۶۸ مرکز مطالعات برنامه‌ریزی شهری سازمان شهرداری‌ها در وزارت کشور تأسیس شد. این مرکز به منظور ترویج تحقیقات در شهرداری‌ها، به تأسیس شوراهای پژوهشی استانی در سطح استانی‌ها در سال ۱۳۷۹ پرداخت.

در مقدمه شیوه‌نامه تشکیل شوراهای پژوهشی استان آمده است: «نظر به اهمیت حل مسائل و مشکلات مدیریت محلی و منطقه‌ای و تقویت توان علمی مدیران شهری و روستایی کشور در تحقق برنامه‌های توسعه محلی و منطقه‌ای و بهبود مدیریت شهری و روستایی، لازم است شوراهای پژوهشی در معاونت امور عمرانی استانداری‌ها تشکیل گردد.»

در ماده یک شیوه‌نامه تشکیل شوراهای پژوهشی استان، اهداف آنها این گونه تعریف شده است:

۱- ارتقای توان علمی مدیریت‌های محلی و منطقه‌ای.

۲- انجام مطالعات و تحقیقات در زمینه برنامه‌ریزی و مدیریت محلی و منطقه‌ای.»

ترکیب شورای پژوهشی استان این گونه است: «معاون امور عمرانی استانداری به عنوان رئیس شورا، دو نفر از استادان دانشگاهی یا تجربه‌ی صاحب نظر استان یا انتخاب و حکم‌رئیس شورای پژوهشی رئیس یا یکی از اعضای شورای اسلامی استان (در صورت عدم تشکیل شورای اسلامی استان رئیس یا یکی از اعضای شورای اسلامی مرکز استان جایگزین آن می‌گردد)، یکی از شهرداران استان به انتخاب استاندار و مدیر کل دفتر شهری و روستایی به عنوان دبیر شورا.»

وظایف شورای پژوهشی استان عبارتند از: «تعیین سیاست‌های پژوهشی محلی و منطقه‌ای استان به صورت سالانه براساس سیاست‌های کلان پژوهشی کشور، تشخیص اولویت نیازهای مطالعاتی و تحقیقاتی، تصویب نیازهای مطالعاتی و تحقیقاتی، تصویب نهایی پروژه‌های مطالعاتی و تحقیقاتی، تسهیل نهایی پروژه‌های مطالعاتی و تحقیقاتی و اعلام به مراکز دانشگاهی و مهندسان مشاور، اعتبار پروژه‌های مطالعاتی و تحقیقات شوراهای پژوهشی استان از محل منابع استانی و کمک‌های وزارت کشور تأمین می‌شود.»

روال کار در شوراهای پژوهشی استان بدین گونه است که پس از تصویب پروژه تحقیقاتی تعریف شده از طرف شهرداری به وسیله شورای شهر، پروژه‌های تحقیقاتی در سطح هر استان در شورای پژوهشی استان مورد بررسی قرار می‌گیرد. از میان پروژه‌های ارجاع شده



استادروز خواجه زین‌الدین عضو هیات علمی دانشگاه تهران

بر اساس اولویت‌های موجود تعدادی از آنها با توجه به سهمیه‌های که هر استان در سال می‌تواند داشته باشد، برای حمایت مالی به مرکز مطالعات برنامه‌ریزی شهری سازمان شهرداری‌ها ارسال می‌شود که پس از بررسی در شورای علمی و مشورتی این مرکز در صورت تأیید، برای تأمین اعتبار به سازمان شهرداری‌ها معرفی می‌گردد.

ده میلیارد ریال اعتبار و برنامه‌اندک برای استفاده

پیش از برنامه دوم توسعه کشور، بخش مجزایی برای تحقیقات و مطالعات شهری در فصل عمران شهری پیش‌بینی نشده بود. زیرا تصور بر آن بود که بخشی عمده تحقیقات در مسائل و امور فصل عمران شهری در قالب طرح‌های توسعه شهری - اعم از طرح‌های جامع و هادی - انجام می‌گیرد. در حد فاصل سال‌های ۷۱-۱۳۶۸ نسبت اعتبارات تخصیص یافته از محل اعتبارات طرح‌های عمرانی در امر تحقیقات شهری در فصل عمران شهری و مسکن به سر جمع اعتبارات فصل عمران شهری، بدون احتساب طرح‌های توسعه شهری، معادل ۰/۶ درصد - و در صورت احتساب طرح‌های توسعه شهری، معادل

شهر متشکل از سه لایه کالبدی، زیست محیطی و انسانی است و از تعامل این سه لایه فضای شهری شکل می‌گیرد. اگر قرار است شهر برنامه‌ریزی شود، باید به هر سه این لایه‌ها توجه داشت. در برنامه‌ریزی‌های کنونی دو لایه زیست محیطی و انسانی فراموش می‌شود و فقط برای لایه کالبدی برنامه‌ریزی می‌گردد

۳/۷ درصد - بوده است. این در حالی است که بر اساس برنامه پنج ساله اول طی چهار سال مذکور، ۴/۷ درصد اعتبارات بودجه عمرانی دولت به بخش تحقیقات اختصاص یافته است.

در برنامه دوم توسعه کشور رویکرد جدیدی به تحقیقات شهری، مشاهده می‌شود، به گونه‌ای که صرف‌فصل خاصی برای این کار در نظر گرفته شده است. از ابتدای شروع برنامه پنج ساله دوم، با پیگیری‌های وزارت کشور، یک ردیف اعتباری تحت عنوان تحقیقات شهری در ردیف‌های بودجه گنجانده شد. این ردیف بودجه در سال ۱۳۷۴ از مبلغ ۲۰ میلیون تومان شروع شد که تاکنون به ۱۰۰ میلیون تومان افزایش یافته است. متأسفانه در اعتبارات ملی مبلغ ناچیزی برای تحقیقات شهری در نظر گرفته شده است؛ و در صورتی که صد درصد این اعتبار هم جذب شود فقط می‌توان حداکثر ۳ عنوان پروژه مطالعاتی تعریف کرد و به انجام رساند. این در حالی است که هم اکنون بیش از ۹۰۰ شهر در کشور وجود دارد که نیازهای تحقیقاتی فراوانی دارند.

ردیف دیگری که برای اعتبارات پروژه‌های تحقیقاتی در شهرداری‌ها وجود دارد، اعتبارات ماده ۳۸ قانون بخشی از مقررات مالی دولت است که از محل وجود مستمر اعتبارات شهرداری‌ها - که در اختیار وزارت کشور قرار دارد و برای کارهای عمرانی به شهرداری‌ها واگذار می‌گردد - یک درصد به امر تحقیقات شهری اختصاص می‌یابد. مقدار این اعتبار حدود یک میلیارد تومان در سال است. اختصاص این مبلغ به تحقیقات می‌تواند نقطه عطفی در تاریخ تحقیقات شهری باشد و سازمان شهرداری‌ها با این حجم اعتبار می‌تواند به اندازه یک دانشگاه یا مرکز پژوهشی معتبر پروژه‌های تحقیقاتی را تأمین اعتبار کند. امید است این روند در سال‌های آینده نیز

تداوم یابد.

ردیف سومی که برای اعتبارات تحقیقات شهرداری‌ها وجود دارد، اعتباراتی است که از محل درآمد خود شهرداری‌ها به تحقیقات اختصاص می‌یابد. و شهرداری‌ها با جلب نظر شوراهای شهر می‌توانند این ردیف بودجه‌ای را سالانه به خود اختصاص دهند.

همچنین از دو سال پیش سعی شده است که از محل‌های دیگری همچون اعتبارات ملی منظور شده برای پروژه‌های مطالعاتی شبکه‌های آبیاری و آب خام در شهرها، احداث صنایع بازیافت و جز اینها برای پروژه‌های تحقیقاتی شهرداری‌ها تأمین اعتبار گردد؛ که این امر مشکلات خاص خود را دارد و نمی‌توان تأکید زیادی بر آنها داشت.

هفت خوان مشکلات تحقیقات در شهرداری‌ها

هدف هر فرایند مطالعاتی در هر دستگاه اجرایی، کاربرد یافته‌های آن در برنامه‌ریزی است. برای اینکه بتوانیم این اصولاً شهرداری‌ها دستگاه‌هایی هستند که نقش برنامه‌ریزی دارند یا نه تا تحقیق انجام دهند، باید نگاهی به ساختار و وضعیت کنونی شهرداری‌ها بیندازیم.

شهرداری‌ها جزئی از سیستم بزرگ نظام مدیریت شهری در کشورند. از آنجا که این نظام در زمان حاضر درست تعریف نشده است، عملاً نقش شهرداری‌ها هم در آن کامل نیست و شهرداری‌ها تنها بخشی از وظایف را - محدود به مسئولیت‌های اجرایی و نظارتی، امور خدماتی و کالبدی - بر عهده دارند. در نظام مدیریت شهری یکپارچه و منسجم کلیه نقش‌های اصلی اداره شهر بر عهده شهرداری است و شهرداری بیشتر از آنکه نقش اجرایی داشته باشد نقش توسعه‌ای و برنامه‌ریزی دارد. اگر تصور ما از شهرداری این باشد که شهرداری دستگاه متولی مدیریت در شهر است، قطعاً همه نقش شهرداری در وظایف اجرایی خلاصه نخواهد شد بلکه نقش برنامه‌ریزی در شهر نیز از این جمله خواهد بود. طبیعی است دستگاهی که بخواهد نقش برنامه‌ریزی داشته باشد، باید تحقیق در آن نهادینه شود. با آنکه ماده ۱۵ قانون توسازی و عمران مسوب سال ۱۳۳۷ بر نقش برنامه‌ریزی در شهرداری‌ها تأکید می‌کند، و با وجود ابلاغ دستورالعمل آن در سال ۱۳۷۹، متأسفانه بیشتر شهرداری‌ها تاکنون آن را چندان جدی نمانند نکرده‌اند و عمدتاً به امور روزمره و اجرایی می‌پردازند.

فریبرز دولت‌آبادی دانشجوی دکتری معماری و مدیر کل دفتر توسعه مدیریت شهری سازمان شهرداری‌ها، در این زمینه چنین می‌گوید: «شهر متشکل از سه لایه کالبدی، زیست محیطی و انسانی است و از تعامل این سه لایه فضای شهری شکل می‌گیرد. اگر قرار است برای شهر برنامه‌ریزی شود، باید به هر سه این لایه‌ها توجه داشت. در برنامه‌ریزی‌های کنونی دو لایه زیست محیطی و انسانی فراموش می‌شود و فقط برای لایه کالبدی برنامه‌ریزی می‌گردد؛ و چون شهرداری‌ها مسئول کالبد شهر تلقی می‌شوند، از آنها توقع برنامه‌ریزی در مورد آن دارند. برنامه‌ریزی هم طبعاً نیاز به تحقیق دارد. بنابراین در شرایط کنونی اگر هم تحقیقی در شهر و شهرداری صورت می‌گیرد، عمدتاً در مورد کالبد شهر است تا دیگر موارد. باید اشاره کرد که کالبد شهر و برنامه‌ریزی برای آن هم به کل در اختیار شهرداری نیست و دستگاه‌های مختلفی در این زمینه با شهرداری شریک‌اند. از شهرداری توقع می‌رود با داشتن اعتبار ۴ درصد عرصه کالبدی شهر برای کل آن برنامه‌ریزی کند - که توقع گزافی است. اگر تحقیقی هم بخواهد از سوی شهرداری برای کالبد شهر انجام گیرد، چون تک بعدی است و شهر را فقط از دید وظایف کنونی شهرداری



اسماعیل مسلحی، معاون مرکز مطالعات توسعه ریزی شهری سازمان شهرداریها

می‌بیند، قطعاً همه جانبه و همه سوتگر نخواهد بود. چنین تحقیقی نتیجه موفق هم نخواهد داشت و چه بسا منجر به تغییرات و اثناقات نامطلوب در عرصه‌های دیگر شهری شود، که با دیدگاه شهرداری منافات دارد. فرض کنیم پروژه‌های تحقیقاتی تحت عنوان ارتقای کیفیت ساختمان‌ها که صرفاً هم کالبدی است در شهرداری تعریف شود. یا تأمل در مورد کیفیت و تعریف آن، و اینکه کیفیت در معماری و شهرسازی چگونه اتفاق می‌افتد، این نتیجه به دست می‌آید که کیفیت نوعی فرایند است نه حادثه؛ و عناصر مختلفی از جمله آموزش، فرهنگ، اقتصاد و نظایر آنها بر آن تأثیر می‌گذارند. با این نتیجه‌گیری می‌توان پی برد که برای ارتقای کیفیت ساختمان‌ها، علاوه بر دخالت‌های کالبدی، باید در زمینه آموزش به شهروندان، فرهنگ شهرنشینی، اقتصاد شهری و جز اینها نیز دخالت کرد. این پیشنهادها را محقق به شهرداری ارائه می‌دهد اما چون شهرداری قادر به دخالت در همه این زمینه‌ها نیست و فقط در عرصه‌های محدودی که در اختیار اوست دخالت می‌کند - مثلاً مالکان را به تأیید نقشه ساختمان خود به وسیله مهندس معمار، عمران و جز آن ملزم می‌سازد - این اعمال تنها ۱۰ درصد باصت ارتقای کیفیت ساختمان می‌گردند. برنامه‌ریزی و تحقیق اگر بخواهد در شهر موفق باشد باید ضمن همه جانبه نگر بودن، قابلیت نفوذ به همه حوزه‌های شهری را داشته باشد - که این خود مستلزم وجود نظام مدیریت شهری واحد است.»

فریبرز دولت‌آبادی در مورد مشکل تحقیقات در شهرداری‌ها معتقد است: «به دلیل وجود نقص در شکل و ساختار کنونی نظام مدیریت شهری نمی‌توان توقع برنامه‌ریزی و تحقیق درست در مورد شهر را از شهرداری‌ها داشت، برای برطرف کردن مشکل تحقیقات در شهرداری‌ها باید از سطح کلان و نظام مدیریت شهری آغاز کرد که در این زمینه تحقیق در مورد دو نکته اهمیت ویژه‌ای دارد:

اول - تعریف مجدد نظام مدیریت شهری در کشور که اکنون تعریف روشنی از آن وجود ندارد. شهرهای ما در وضع کنونی فاقد مدیریت واحد شهری هستند و شهرداری‌ها نمی‌دانند در شهرها چه کار کنند و برای برنامه‌ریزی و تحقیق در شهر اختیارات زیادی ندارند. لازمه این امر توجه به ماده ۱۳۶ برنامه سوم توسعه در مورد مدیریت واحد شهری است.

دوم - بررسی مجدد قانون شهرداری‌ها و بازنگری در آن. هم اکنون قانون شهرداری‌ها به منزله دستور کار شهرداری‌هاست و فراتر از آن نمی‌توان کاری کرد. قانون شهرداری‌ها چه بسا در سال ۱۳۳۴ (سال تصویب آن) قانونی پیشرفته بوده است اما اکنون دیگر جوابگوی نیازهای شهرداری‌ها نیست و باید در آن تجدید نظر کرد.

بازنگری در قانون شهرداری‌ها باید با این دید باشد که فراتر است نظام مدیریت شهری پویا و فعال به وجود آید که نتیجه و ماحصل آن، شهری توسعه یافته و پایدار است.»

شهرام دانشلیم، کارشناس ارشد معماری و مسئول مرکز مطالعات شهرداری کرمانشاه، نیز معتقد به تعبیر در ساختار کلان مدیریت شهری برای برطرف کردن مشکل تحقیقات در شهرداری‌هاست. به گفته وی: «در زمان حاضر هیچ گونه تعادلی بین نقش‌های تعریف شده برای شهرداری‌ها و ساختار آنها وجود ندارد. به نظر او در ابتدا باید برای برطرف کردن این تقیصه و روشن ساختن وظائف شهرداری‌ها در ساختار کلی نظام مدیریت شهری در موارد زیر به تحقیق پرداخت و وضعیت آن را مشخص کرد و بعد به سراغ تحقیق در دیگر «موله‌ها

رفت از این دست‌اند:

نسبت جایگاه کنونی شهرداری‌ها یا نقش آنها، نسبت نقش‌های تعریف شده برای شهرداری‌ها یا ساختار آنها، نسبت نقش‌های تعریف شده با طرح و برنامه، نسبت جایگاه شهرداری‌ها با اجرا، نسبت نقش شهرداری‌ها با امکانات اجرایی، نسبت درآمد در شهرداری‌ها با اجزاء نقش شهروندان در برنامه‌های اجرایی شهرداری‌ها، نسبت شهرداری با شورا، نسبت شهرداری و شهر، نسبت شهرداری و شهروند و نسبت شهرداری و شورا و شهروند.»

به نظر وی، موارد ذکر شده ابهامات اصلی و کلان در خصوص نقش جایگاه و موفقیت شهرداری‌ها در کشورند که ظاهراً به صورت ریشه‌ای کمتر به آنها توجه شده است و برای توفیق تحقیقات در شهر و شهرداری شایسته است سمت و سوی تحقیقات به شهرداری‌ها در

برنامه‌ریزی و تحقیق اگر بخواهد در شهر موفق باشد باید ضمن همه جانبه نگر بودن، قابلیت نفوذ به همه حوزه‌های شهری را داشته باشد - که این خود مستلزم وجود نظام مدیریت شهری واحد است

برای اینکه بتوان جایگاه تحقیقات را در شهرداری‌ها ارتقا داد و اهمیت آن را برای مدیران شهری شناساند، باید ساختار کنونی شهرداری‌ها از تصدی‌گری به سوی برنامه‌ریزی تغییر یابد. پس از این تغییر ساختار است که می‌توان امیدوار بود زمینه تحقیق در شهرداری‌ها فراهم آید؛ چون در این صورت به دلیل احساس نیازی که شهرداری‌ها به تحقیق پیدا خواهند کرد خود به دنبال تحقیقات خواهند رفت

وضعیت فعلی بیشتر معطوف به این سمت باشد.

ابراهیم نجفی، کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری و کارشناس مطالعات شهری دفتر امور شهری و روستایی استانداری آذربایجان شرقی، نیز به هنگام بر شمردن نیازهای تحقیقاتی شهرداری‌ها، تغییر ساختار کنونی آنها را در اولویت قرار می‌دهد و می‌گوید: «شهرداری‌ها دستگاه‌هایی هستند که وظایف متعددی را در شهرها بر عهده دارند که شامل بخش عظیمی از فعالیت‌های عمرانی، خدمات شهری و تأمین منابع درآمدی برای این فعالیت‌هاست.

در وضعیت کنونی، ساختار شهرداری‌ها پاسخگوی این نیازها نیست و اولویت اول در تحقیقات شهری باید تغییر در ساختار کنونی شهرداری‌ها و ایجاد ساختاری نو متناسب با این فعالیت‌ها باشد. اولویت دوم در تحقیقات شهری مطالعه درباره تأمین منابع درآمدی جدید برای شهرداری‌هاست. اولویت سوم نیز استفاده از مشارکت‌های عمومی در اداره امور شهرداری‌هاست.» بنا بر این می‌توان گفت که ساختار فعلی شهرداری‌ها در کشور ساختاری سنتی است و در آن شهرداری‌ها بیشتر به کارهای روزمره و تصدی‌گری می‌پردازند و نه سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی در امور شهری. برای اینکه بتوان جایگاه تحقیقات را در شهرداری‌ها ارتقا داد و اهمیت آن را برای مدیران



فریبرز دولت‌آبادی، مدیرکل دفتر توسعه مدیریت شهری سازمان شهرداری‌ها

شهری شناساند، باید ساختار کنونی شهرداری‌ها از تصدی‌گری به سوی برنامه‌ریزی تغییر یابد. پس از این تغییر ساختار است که می‌توان امیدوار بود زمینه تحقیق در شهرداری‌ها فراهم آید؛ چون در این صورت به دلیل احساس نیازی که شهرداری‌ها به تحقیق پیدا خواهند کرد خود به دنبال تحقیقات خواهند رفت، چون هم اکنون لایه برنامه‌ریزی در نظام مدیریت شهری مأموقود است کار تحقیقاتی نمی‌تواند به نتیجه‌محور دقت نظر برسد.

فریبرز دولت‌آبادی در زمینه خصوصیات لایه برنامه‌ریزی در شهرداری‌ها چنین اظهار می‌دارد: «خصوصیات لایه برنامه‌ریزی در نظام مدیریت شهری ثابت آن است. با عدم ثباتی که در مدیریت شهری کشور وجود دارد و تغییر و تحولات سریعی که در آن اتفاق می‌افتد برای محقق هیچ ثبات و پایگاه امنیتی‌ای وجود ندارد که با آرامش به کار تحقیق نهاده شده، پایدار و مستمر در شهرداری بپردازد. برای این کار باید ساختاری برای شهرداری تعریف کرد که حداقل لایه‌ای از مدیریت آن، که لایه برنامه‌ریزی است، دوام داشته باشد و از تغییر و تحولات نظام مدیریت شهری تأثیر نپذیرد. این اتفاق می‌تواند در خارج از سازمان شهرداری و در شورای شهر که مسئول برنامه‌ریزی برای شهر است اتفاق بیفتد.

مثلاً شهرداری تهران معاونتی دارد با عنوان دفتر برنامه‌ریزی و مطالعات، که از آن توقع کار تحقیقاتی برای شهرداری می‌رود؛ ولی چون این حوزه در بدنه شهرداری قرار دارد یا هر تغییر و تحولی که در مدیریت شهرداری تهران اتفاق می‌افتد کل ساختار شهرداری از جمله این حوزه متحول می‌شود. در نتیجه نمی‌توان انتظار داشت که کار تحقیقاتی در آن دوام و بقا یابد و نتایج مثبتی به بار آورد. این ساختار اشتباه باعث می‌شود که مدیر شهری بر روی گروه تحقیقات اعمال نظر کند و آن را برای مقاصد مورد نظر خود به‌سمتی که می‌خواهد هدایت کند. این همان مسئله‌ای است که در مورد فروش تراکم در تهران مشاهده شد. پس از صنعت مدیر شهری از فروش تراکم در شهر تهران، مدیریت شهر برای توجیه کار خود از تیم تحقیقاتی بهره‌جست، در صورتی که می‌بایست در ابتدای این تصمیم‌گیری از دیدگاه‌های آنها استفاده کند و از آنها خطا بگیرد. این مشکل در شهرداری‌ها باعث می‌گردد که در صورت عدم هماهنگی دیدگاه‌های تیم تحقیقاتی با مدیر شهری، این تیم به دلایل مختلف - از جمله کاربردی و عملی نبودن نتایج تحقیقات آنها - حذف گردد و تیمی دیگر که تابع نظریات مدیر شهری باشد به کار خود ادامه دهد».

شهرام تابشیم در جمع‌بندی کلی، مشکلات و کاستی‌های تحقیقات در شهرداری‌ها را فهرست وار چنین برمی‌شمارد: «نبود مدیران معتقد به تحقیقات در شهرداری‌ها، درگیر بودن شهرداری‌ها با نیازهای آنی، عدم امنیت مدیران شهری، ضعف توان درآمدی شهرداری‌ها، روشن نبودن مقوله تحقیقات در ساختار تشکیلاتی شهرداری‌ها، نارسایی فناوری تحقیقاتی و عدم دسترسی به امکانات و ابزارهای پژوهشی روز، نبود اطلاعات صحیح و مکتوب در شهرداری‌ها، سعی در حل یکباره مشکلات شهرها، فقدان فرهنگ علمی و اصطلاحات پژوهشی در بین پژوهشگران، نهادینه نبودن نظام تحقیقات در سیستم شهری که باعث می‌شود تحقیقات شهری تابع سیاست‌ها و مدیریت‌ها باشد، نبود استراتژی مشخص و تعیین اهداف، عدم توجه به صلاحیت و اظهار نظر محققان، و نبود بانک اطلاعات منسجم و منمركز».

مشکلات و ننگ‌های شوراهای پژوهشی استان

شوراهای پژوهشی استان به منظور ترویج تحقیقات در شهرداری‌ها به وجود آمده‌اند. اکنون بعد از دو سال که از فعالیت آنها می‌گذرد، متأسفانه انتظاری که از آنها وجود داشت تحقق نیافت و آنها در واقع ضعیف عمل کردند. این ضعف به خاطر ساختار تشکیلاتی شوراهای پژوهشی و همچنین برخورد اداری‌ای است که در استانداری‌ها با این شوراهای شد. ضعف عملکرد در شوراهای پژوهشی استان‌ها لزوم تغییرات را در ساختار آنها ایجاد می‌کند. امید است با اصلاحات در ساختار شوراهای پژوهشی استان مشکلات آنها برطرف گردد و آنها از حالت منفعل کنونی خارج شوند.

همان گونه که قبلاً هم اشاره شد، وزارت کشور در دو سال اخیر هر سال مبلغی را تحت عنوان اعتبارات تحقیقات به استانداری‌ها

شوراهای پژوهشی استان به منظور ترویج

تحقیقات در شهرداری‌ها به وجود آمده‌اند.

اکنون بعد از دو سال که از فعالیت آنها می‌گذرد،

متأسفانه انتظاری که از آنها وجود داشت تحقق

نیافت و آنها در واقع ضعیف عمل کردند. این

ضعف به خاطر ساختار تشکیلاتی شوراهای

پژوهشی و همچنین برخورد اداری‌ای است که در

استانداری‌ها با این شوراهای شد.

اختصاص می‌دهد که از طریق شوراهای پژوهشی استان در اختیار پروژه‌های تحقیقاتی شهرداری‌ها قرار می‌گیرد. بدین منظور شوراهای پژوهشی استان‌ها سالانه از شهرداری‌های هر استان می‌خواهند که پروژه‌های تحقیقاتی خود را پس از تصویب در شورای شهر برای بررسی و اولویت‌گذاری در اختیار دبیرخانه شورای پژوهشی استان قرار دهند تا پس از بحث و بررسی و تصویب در شورای پژوهشی استان، به مرکز مطالعات برنامه‌ریزی شهری سازمان شهرداری‌ها (برای تصویب و اختصاص بودجه) ارسال گردد. این روند و چرخه طولانی اداری‌گاه باعث می‌شود که شهرداری‌ها از تعریف پروژه‌های تحقیقاتی منصرف گردند. اگر هم پروژه‌های داخل این چرخه قرار گرفت و پس از طی مراحل طولانی اداری بودجه‌ای به آن تخصیص یافت، چه بسا به دلیل انلاف زمان طولانی برای تصویب و تخصیص بودجه، ضرورت و فوریت خود را از دست بدهد.

ابراهیم نجفی در مورد مشکلات شورای پژوهشی استان می‌گوید: «مشکل اصلی که شوراهای پژوهشی استان‌ها با آن مواجه‌اند هزینه کرد اعتبارات تحقیقاتی است. مبلغ این اعتبارات بسیار کم است و از طرف دیگر همین مبلغ ناچیزی هم که به پروژه‌های تحقیقاتی اختصاص می‌یابد مستقیماً در اختیار شورای پژوهشی استان قرار نمی‌گیرد بلکه در اختیار شهرداری‌ای که طرح تصویب شده متعلق به اوست قرار می‌گیرد. گرفتن این اعتبارات و ارائه آن به مشاور پروژه برای شورای پژوهشی استان کار دشواری است. مثلاً سال گذشته در شهرداری تبریز پس از تصویب پروژه‌های تحقیقاتی آن، ۵۰ درصد اعتبارات از محل بند ۱۹ تبصره ۱۶ به حساب شهرداری تبریز واریز گردید. برای انجام مرحله اول پروژه تحقیقاتی باید شهرداری تبریز از این میزان ۲۵ درصد را در اختیار مشاور قرار می‌داد که تاکنون چنین نشده و انجام پروژه با مشکل مواجه گردیده است. اگر این اعتبارات



ایروم نجفی کارشناس مطالعات شهری و عمران شهری و شهرداری و نماینده استانی انجمن شهرداری خراسان

مستقیماً در اختیار شورای پژوهشی استان قرار گیرد. این مشکل رفع می‌شود و پروژه‌های تحقیقاتی سریع‌تر عملی می‌گردند.

اعتمادات اختصاص یافته به پروژه‌های تحقیقاتی، علاوه بر ناچیز بودن، دیر کرد زمانی هم دارند. ابراهیم نجفی در این مورد می‌گوید: «در استان آذربایجان شرقی کل اعتبارات تخصیص داده شده به شورای پژوهشی استان در سال ۸۱ مبلغ ده میلیون تومان بوده که مبلغ ناچیزی است. همین اعتبار ناچیز هم با دیر کرد در اختیار شورای پژوهشی استان قرار می‌گیرد. ۵۰ درصد اعتبارات پروژه‌های تحقیقاتی سال ۱۳۷۹ استان در مرداد ماه سال ۱۳۸۰ پرداخت شد و تفهیم موضوع به شهرداری دیر به تا آبان ماه همان سال طول کشید و پس از این زمان تازه پروژه شروع شد. ۵۰ درصد بقیه هزینه پروژه هنوز دریافت نشده و با اتمام پروژه در واقع هنوز حق الزحمه آن به مشاور پرداخت نشده است.»

اسماعیل صالحی نیز معتقد است که عملکرد شوراهای پژوهشی استان ضعیف است و نیاز به تغییر دارد اما برخورد ضعیف شهرداری‌ها نسبت به تحقیقات هم در عدم موفقیت شوراهای پژوهشی استان مؤثر بوده است. وی در این باره چنین می‌گوید: «در سال گذشته حدود ۵۰

مشکل اصلی که شوراهای پژوهشی استان‌ها با آن مواجه‌اند هزینه کرد اعتبارات تحقیقاتی است. مبلغ این اعتبارات بسیار کم است و از طرف دیگر همین مبلغ ناچیزی هم که به پروژه‌های تحقیقاتی اختصاص می‌یابد مستقیماً در اختیار شورای پژوهشی استان قرار نمی‌گیرد بلکه در اختیار شهرداری‌ای که طرح تصویب شده متعلق به اوست قرار می‌گیرد. گرفتن این اعتبارات و ارائه آن به مشاور پروژه بوی شورای پژوهشی استان کار دشواری است

میلیون تومان از اعتبارات بند «ج» تبصره ۱۹ قانون بودجه به حمایت از پروژه‌های شهرداری‌ها تخصیص پیدا کرد؛ اما به دلیل عدم استقبال شهرداری‌ها از پروژه‌های تحقیقاتی و نواقص پروژه‌های معرفی شده به مرکز مطالعات برنامه‌ریزی شهری سازمان شهرداری‌ها، فقط ۴۰ درصد این میزان جذب شد. مناسقاته تعریف پروژه‌های تحقیقاتی از جانب شهرداری‌ها برای مرکز مطالعات برنامه‌ریزی شهری سازمان شهرداری‌ها به هیچ وجه راضی‌کننده نیست. درصد زیادی از این کاستی به دلیل تصور اشتباه شهرداری‌ها از پروژه‌های تحقیقاتی است (آن‌را با پروژه‌های عمرانی اشتباه می‌کنند) حتی نمونه‌های وجود داشت که پروژه جدول‌گذاری یکی از خیابان‌های شهر را به عنوان پروژه تحقیقاتی برای گرفتن اعتبارات به مرکز مطالعات برنامه‌ریزی شهری سازمان شهرداری‌ها معرفی کرده بود.

شهرداری‌ها و مراکز پژوهشی شهری

از دیگر مشکلات تحقیقات شهری می‌توان به نبود همکاری بین جامعه دانشگاهی، دستگاه‌های اجرایی و حرفه‌ای اشاره کرد. هر کدام از این سه به صورت مجزا به کار خود می‌پردازند و ارتباط تنگاتنگی بین آنها وجود ندارد.

دانشگاه‌ها به تاسیس رشته برنامه‌ریزی شهری در مقاطع

کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری می‌پردازند، دستگاه‌های اجرایی در زمینه مدیریت و برنامه‌ریزی شهری مستقلاً عمل می‌کنند و مهندسان مشاور نیز به کار خود مشغول‌اند. اگر ارتباط و همکاری بین این سه مجموعه افزایش یابد، بسیاری از نیازهای تحقیقات شهری و مشکلات شهری برطرف خواهد شد.

اسفندیار خراط زبردست، دکتر در شهرسازی و عضو هیئت علمی دانشگاه تهران، معتقد است: «اگر ارتباط بین دانشگاه و دستگاه‌های اجرایی افزایش پیدا کند، مطالعات دانشگاهی برای برطرف کردن نیازهای تحقیقاتی دستگاه‌های اجرایی کاربردی‌تر می‌گردد و در نتیجه بسیاری از مسائل شهری نیز حل می‌شوند. موفقیت در تحقیقات شهری مستلزم ارتباط برقرار کردن با دیگر کشورها و سازمان‌های بین‌المللی نیز هست. با این کار می‌توان از تجربیات موفق دیگر کشورها استفاده کرد و آنها را طبق شرایط جامعه خود تغییر داد و کاربردی ساخت. بالاخره اینکه نباید از نقش نهادهای غیردولتی و NGOها برای برطرف کردن نیازهای تحقیقاتی شهرداری‌ها چشم پوشید. مناسقاته در کشور ما NGOهایی که در زمینه برنامه‌ریزی و مدیریت شهری فعال باشند وجود ندارند و بیشتر آنها به فعالیت‌های زیست‌محیطی می‌پردازند. مدیران شهری باید به فکر ایجاد و فعال کردن چنین NGOهایی برای برطرف کردن نیازهای تحقیقاتی شهرداری‌ها باشند.»

سازمان شهرداری‌ها به عنوان متولی امور شهرداری‌های کشور، می‌تواند حلقه اوتناطی مناسبی بین شهرداری‌ها و مراکز پژوهشی مانند دانشگاه‌ها باشد. خود نیز با ایجاد مراکز مطالعاتی وابسته به تحقیقات شهری کمک فراوان کند.

بدین منظور سازمان شهرداری‌ها باید ارتباط خود را با شهرداری‌ها افزایش دهد تا با اطلاع صحیح از نیازهای آنها و حلیقه‌بندی و ارائه آنها به مراکز پژوهشی، گام مهمی در جهت برطرف کردن نیازهای تحقیقاتی آنها بردارد.

اسماعیل صالحی در مورد تجربیات گذشته مرکز مطالعات برنامه‌ریزی شهری سازمان شهرداری‌ها چنین می‌گوید:

«قبل از تشکیل مرکز مطالعات برنامه‌ریزی شهری هیچ حوزه‌ای در سطح ملی در زمینه مدیریت شهری فعال نبود. به عبارت دیگر، انجام تحقیقات در شهرداری‌ها حوالی ملی داشت و به همین خاطر اعتبارات ملی نیز برای این منظور تخصیص نمی‌رفت. با شروع فعالیت‌های پژوهشی و یکنگبری‌های اداری مرکز مطالعات، از ابتدای برنامه پنج ساله دوم توسعه مقرر شد برای تحقیقات شهری اعتبار خاصی در بودجه اعتبارات ملی تخصیص یابد. با توجه به اینکه قبلاً حتی در سطح دانشگاه‌ها هم موضوع «مدیریت شهری» مورد توجه نبود (خلاف رشته یا گرایش تحصیلی در این زمینه تاکنون نیز به چشم می‌خورد) یا سبزی شدن بیش از یک دهه از فعالیت‌های مرکز مطالعات برنامه‌ریزی شهری سازمان شهرداری‌ها، می‌توان ادعا کرد که هم‌اکنون جامعه شهری و نیز جامعه پژوهشی صاحب سکنی در زمینه مدیریت شهری است که متوله‌های ویژه و مشغولی از دل آن برخاسته‌اند. از آن جمله‌اند: یکپارچه‌سازی وظایف مدیریت شهری، بهره‌وری خدمات شهری، ساماندهی صنایع و مشاغل شهری، شیوه‌های بهینه تحقق طرح‌های توسعه شهری، ترویج مشارکت مردم در اداره امور شهر، ایجاد منابع مالی پایدار، نهادینه کردن تحقیقات شهری در شهرداری‌ها و نظایر اینها. شاید اغراق آمیز بنماید ولی چه بسا بتوان گفت که قبل از انجام



شهراد دانشمند، مسئول مرکز مطالعات شهرداری اهر

فعالیت‌های تحقیقاتی و انتشار کتب و مجلات تخصصی به وسیله مرکز مطالعات برنامه‌ریزی شهری سازمان شهرداری‌ها، انگوی مدیریت شهری در ابران شکل نگرفته بود. هم‌اکنون با فعالیت‌های این مرکز، که پیش از یکصد فعالیت تحقیقاتی در سطح خود و کلان در زمینه مدیریت شهری است، و همچنین انتشار کتب مختلف و نشریات تخصصی همچون «ماهنامه شهرداری‌ها» و «فصلنامه مدیریت شهری» انگوی مدیریت شهری در ابران در حال شکل‌گیری است. مجموعه فعالیت‌های پژوهشی و کتب منتشر شده طی ده سال اخیر را می‌توان به عنوان پایه دانش مدیریت شهری در ابران به شمار آورد.» ناصر براتی، دکتر در شهرسازی و مدیر مرکز مطالعات برنامه‌ریزی شهری سازمان شهرداری‌ها، برنامه‌های آتی این مرکز را برای برطرف کردن نیازهای تحقیقاتی شهرداری‌ها چنین شرح می‌کند: «مشکل اصلی تحقیقات شهری در کشور ما این است که شهرنشینی و شهرسازی مان‌نشأت گرفته از جامعه و فرهنگمان نیست بلکه بعد از ورود مدرنیسم به کشور در اواخر دوره قاجاریه، تقلید از سبک‌های غربی در شهرسازی و معماری رواج یافت. این کار نیز بی هیچ گونه ارزیابی پیامدها، و صرفاً برای تقلید و متجدد نشان دادن، صورت گرفت. با ادامه این روند نیازی به تحقیقات در زمینه شهر و شهرسازی

و پیگیری و ارزیابی همه پژوهش‌ها، برنامه‌ها و طرح‌ها تا مرحله بعد از اجرا و ارزیابی همه آنها و بازگرداندن تجربیات حاصل از آن ارزیابی به داخل نظام پژوهشی و اصلاح ساختار و محتوای پژوهش‌های بعدی، توانمندسازی مناطق و استان‌های کشور از نظر پژوهش‌های شهری و حمایت و هدایت پژوهشگران بومی، ایجاد زمینه ارتقای کیفیت مدیریت محیط شهری بر طبق توانمندی‌ها، منابع و نیازهای محلی و بومی، تربیت پژوهشگران شهری و ایجاد زمینه هدایت علمی توسعه شهرها با توجه به علوم روز و توان‌های محلی.»

جمع بندی

نقش تحقیقات شهری در جامعه امروز بسیار حیاتی و مهم تلقی می‌شود، به گونه‌ای که مدیریت شهری قادر به انجام مطلوب وظایف خود بدون پشتوانه تحقیقاتی نخواهد بود. بدین ترتیب پیشنهادها و تحقیقاتی به اقدامات مدیریت شهری مشروعیت می‌بخشد و مدیران شهری را از برخورد‌های سابقه‌ای و مقطعی باز می‌دارد.

شهرها از پیچیده‌ترین مصنوعات بشری‌اند و مدیریت بر آنها بدون پشتوانه‌های تحقیقاتی و اثرسنجی اقدامات در جریان

در سال گذشته حدود ۵۰۰ میلیون تومان از اعتبارات بند «ج» شماره ۱۹ قانون بودجه به حمایت از پروژه‌های شهرداری‌ها تخصیص پیدا کرد؛ اما به دلیل عدم استقبال شهرداری‌ها از پروژه‌های تحقیقاتی و نواقص پروژه‌های معرفی شده به مرکز مطالعات برنامه‌ریزی شهری سازمان شهرداری‌ها، فقط ۴۰ درصد این میزان جذب شد

مشکل اصلی تحقیقات شهری در کشور ما این است که شهرنشینی و شهرسازی مان‌نشأت گرفته از جامعه و فرهنگمان نیست بلکه بعد از ورود مدرنیسم به کشور در اواخر دوره قاجاریه، تقلید از سبک‌های غربی در شهرسازی و معماری رواج یافت. این کار نیز بی هیچ گونه ارزیابی پیامدها، و صرفاً برای تقلید و متجدد نشان دادن، صورت گرفت. با ادامه این روند نیازی به تحقیقات در زمینه شهر و شهرسازی احساس نمی‌شد چون به جای هزینه کردن در این راه به راحتی می‌شد از سبک‌های دیگر کشورها تقلید کرد و آن را در شهرها پیاده کرد

مطالعات، خطرپذیری بسیار زیادی دارد. با این حال، متأسفانه نظام تحقیقات شهری در ایران به رغم اقدامات انجام شده گمان‌گازان دارای دینیه ضعیفی است و در میان اغلب شهرداری‌ها متأسفانه فرهنگ تحقیقات و اعتقاد به انجام پژوهش قبل از اقدام وجود ندارد. برای این منظور، از یک سو می‌بایست در سطح ملی تخصیص اعتبار تحقیقات شهری افزایش یابد و از سوی دیگر در سطح سازمان شهرداری‌ها با برگزاری کارگاه‌های آموزشی و اتخاذ سایر شیوه‌های ترویجی، فرهنگ پژوهش و تحقیقات شهری در میان شهرداری‌های کشور ترویج گردد. علاوه بر این، می‌بایست با اصلاح ساختار تشکیلاتی شهرداری‌ها برای انجام امور پژوهشی و استمرار و ثبات امر تحقیقات در شهرداری‌ها واحدی برای این منظور پیش‌بینی شود و پروژه‌های مطالعاتی به وسیله همان واحد مستقر تهیه گردد. پروژه‌های مطالعاتی کلان مورد نیاز هر شهرداری نیز می‌بایست از طریق برقراری سازوکارهای نهادینه‌ارتابا با دانشگاه به انجام برسد.

سرانجام اینکه، با سیاستگذاری‌های خاصی می‌توان فرهنگ برنامه‌ریزی را در شهرداری‌ها رواج داد و با نهادینه شدن امر برنامه‌ریزی می‌توان توجه بیشتر مدیران شهری را به امر تحقیقات شهری جلب کرد.

احساس نمی‌شد چون به جای هزینه کردن در این راه به راحتی می‌شد از سبک‌های دیگر کشورها تقلید کرد و آن را در شهرها پیاده کرد. این گونه بود که سیستم شهری و شهرداری ما با تحقیقات درباب مسائل شهری آشنایی چندانی پیدا نکرد و از آن فاصله گرفت. ادامه این روند باعث باقی ماندن در مدار توسعه نیافتگی می‌شود و به تخریب، بن بست و اختشاش بیشتر در زمینه شهرسازی منجر می‌گردد. برای خروج از این روند توجه به پژوهش‌های شهری و مراکز پژوهشی اهمیت فراوان دارد زیرا اینها تولید کننده دانش شهری‌اند. مرکز مطالعات برنامه‌ریزی شهری سازمان شهرداری‌ها از جمله این مراکز است که وظیفه سنگینی در زمینه تحقیقات شهری بر عهده دارد. این مرکز از هنگام تأسیس تاکنون تجربیات موفق در زمینه پژوهش‌های شهری کسب کرده است؛ ولی باید گفت که متأسفانه این تجربیات برای نظام شهرسازی کشور و مدیریت شهری کافی نیست. این مرکز به منظور ارتقای این امر در آینده، تأسیس «پژوهشگاه جامع علوم شهری» را برای رفع نیازهای مطالعاتی شهرداری‌های کشور در دستور کار خود دارد.

مهم‌ترین اهداف این مرکز را در آینده می‌توان این گونه برشمرد: گسترش کمی و کیفی مرکز و تبدیل آن به اولین پژوهشگاه جامع شهری در ابران، هدایت پژوهش‌ها به سوی کاربردی شدن

هویت شهروندی

حقوق و تکالیف

فرحناز توکلی

کارشناس ارشد جامعه‌شناسی

به کسی گفته می‌شود که عضو واحد سیاسی مشخصی به نام کشور است و دارای حقوق مدنی، سیاسی و اجتماعی است. این عضویت همان هویت مدنی فرد را به وجود می‌آورد. توسعه مفهوم شهروندی ناشی از توسعه دامنه حقوق افراد به عنوان شهروند است. اگر چه شهروند به هر یک از اعضای دولت - ملت‌های متفاوت اطلاق می‌شود، اما محتوای شهروندی بر مبنای حقوقی که آنها دارند، از دولتی به دولت دیگر متفاوت است. ملت‌های جوامع پیشرفته همواره در سدد افزایش میزان حقوق سیاسی و اجتماعی خود هستند، در حالی که بسیاری از جوامع در حال توسعه هنوز برای کسب حقوق اولیه مدنی و سیاسی خود مبارزه می‌کنند. در واقع به دلیل نهادینه نشدن این حقوق در جوامع توسعه نیافته و وابستگی آن به رأی و نظر دولت‌های حاکم، که گاه به گاه دستخوش تغییر و تحول

ملت‌های جوامع پیشرفته همواره در صدد افزایش میزان حقوق سیاسی و اجتماعی خود هستند، در حالی که بسیاری از جوامع در حال توسعه هنوز برای کسب حقوق اولیه مدنی و سیاسی خود مبارزه می‌کنند

می‌شوند، دامنه حقوق مدنی و سیاسی نیز دچار قبض و بسط می‌گردد. بدین ترتیب شهروندی مفهومی گسترده‌تر از شهرت‌نشین دارد، چرا که مشخصه شهرت‌نشین تنها زندگی در شهر به عنوان واحد جغرافیایی است ولی شهروندی همه ساکنان یک کشور را - که واحد ملت را تشکیل می‌دهند - شامل می‌شود.

اجزای عناصر هویت شهروندی

با وجود تفاوت‌هایی که در محتوای حقوق شهروندی وجود دارد، هویت شهروندی از سه عنصر مکمل و جدایی‌ناپذیر تشکیل شده است که عبارتند از: حق، تکلیف و مشارکت مدنی. نخست، مبتنی است بر آگاهی به مجموع حقوق و تکالیفی که از سوی دولت واگذار شده است. بنابراین شهروندی تنها به معنای

مفهوم شهروند در متون جامعه‌شناسی، حقوقی و سیاسی امروز اهمیت بسیاری یافته است. این مفهوم گذشته از بار اجتماعی و سیاسی خود دارای بار حقوقی نیز هست که توجه سازمان‌های بین‌المللی حقوق بشر را به خود جلب کرده و موضوع بسیاری از اعلامیه‌ها و دعاوی مطرح در سازمان ملل قرار گرفته است. در مقابل هویت غیراکتسابی انسانی که هر موجود بشری از بدو تولد آن را داراست، هویت شهروندی در واقع هویتی قراردادی و اکتسابی است که در درجه اول با عضویت در واحدی سیاسی به نام دولت - ملت (کشورهای امروزی) حاصل می‌شود و با خروج از آن نیز زایل می‌گردد. هویت شهروندی به مانند هویت انسانی هیچ‌گونه حیثیتی نمی‌پذیرد و همه افراد را از هر جنس، رنگ، مذهب، نژاد و قومیت به طور یکسان در بر می‌گیرد. در جامعه جهانی امروز هیچ‌گونه تبعیضی در حقوق شهروندی بر مبنای حیثیات مختلف انسان‌ها پذیرفته نیست و کشورهایی که با وضع قوانین تبعیض آمیز دست به درجه‌بندی شهروندان خود می‌زنند یا واکنش‌های منفی اعضای جامعه جهانی روبرو می‌شوند.

عضویت در واحدی سیاسی به نام کشور و کسب هویت شهروندی (مدنی)، حقوق و مسئولیت‌های مدنی را نیز با خود به همراه می‌آورد و مستلزم سلوک و منش خاصی از سوی حاکمان و شهروندان است. موضوع بحث این نوشته بررسی عناصر سازنده هویت شهروندی، ویژگی‌های آن و حقوق و تکالیفی است که در رابطه‌ای متقابل میان شهروندان و حکومت برعهده طرفین است. در واقع پرسش این است که آیا عضویت در یک کشور و بهره‌مندی از حقوق قانونی به تنهایی هویت شهروندی را می‌سازند، و یا ویژگی‌های دیگری هم وجود دارند که مکمل و سازنده این هویت باشند.

مفهوم شهروندی دارای سابقه‌ای طولانی است و ریشه در دولت‌شهرهای یونانی دارد. این مفهوم در طول تاریخ توسعه یافته است، به گونه‌ای که در دولت-ملت‌های امروزی معنای گسترده‌تری را به خود اختصاص می‌دهد. در درجه اول، شهروند

شهروند و شهروندی یا مفاهیم کنونی آن در سرزمین ما پیشینه‌ای کوتاه دارد و گذشته تاریخی آن چندان در خور اعتنا نیست. این مفاهیم در واقع از جوامع پیشرفته جهان رنگ پذیرفته و واژگان و ترکیب‌های جانی بسیاری را نیز با خود به همراه آورده‌اند. افزایش جمعیت، رشد شهرها و در پی آن پیچیدگی زندگی اجتماعی بر شمار این مفاهیم خواهد افزود.

نویسنده در این مقاله برای «شهروند» پیشینه‌ای را چسبه است، تا هویت مدنی آن را ترسیم کند.



مناسب و مسکن است، و هویت اجتماعی او در سایه بهره‌مندی از این حقوق و نیز مشارکت آزاد و داوطلبانه در نهادهای مدنی قوام می‌یابد.

شکل‌گیری هویت شهروندی

بدین ترتیب احساس شهروندی به خودی خود و به واسطه تجمع افراد در کنار یکدیگر ایجاد نمی‌شود بلکه باید نهادهایی متکفل ایجاد این احساس باشند. نهادهایی مثل رسانه‌ها، تأمین اجتماعی، انتخابات و نهادهای داوطلبانه مردمی می‌توانند چنین هویتی را ایجاد کنند^(۱۰). در واقع افراد برای اینکه به عنوان شهروند شناخته شوند نیازمند عضویت در نهادهای مدنی‌اند. با عضویت در این گونه نهادها، فرایند اجتماعی شدن افراد در سطحی بالاتر از خانه و مدرسه مداوم می‌یابد و همستگی‌های اجتماعی جدیدی حاصل می‌شود که لازمه زندگی در شهرهای

شهروندی مفهومی گسترده‌تر از شهرنشینی دارد، چرا که مشخصه شهرنشینی تنها زندگی در شهر به عنوان واحد جغرافیایی است ولی شهروندی همه ساکنان یک کشور را - که واحد ملت را تشکیل می‌دهند - شامل می‌شود

بزرگ است. در این گونه نهادها، افرادی آموزش می‌دهند که تفاوت‌ها را بپذیرند، به حقوق دیگران احترام بگذارند، به منافع و علایق دیگران نیز بیندیشند و همچنین اطاعت از قواعد مشترک اجتماعی را تمرین کنند و در نهایت به نوعی رفتار مردمسالارانه کردن بپردازند^(۱۱).

پایبندی به اخلاق و سلوک شهروندی، در واقع تمرین دموکراسی در سطح روابط اجتماعی خود با اطرافیان و اعضای نهادهای مدنی است. تا وقتی در سطح گروه‌ها و تشکلهایی که افراد به صورت داوطلبانه به عضویت آن درمی‌آیند رفتار دموکراتیک پذیرفته نشود، نمی‌توان به تحقق دموکراسی در سطح حکومت امیدوار بود. این همان چیزی است که از آن به عنوان دموکراسی متعاضف یاد می‌شود.

داشتن حقوق بدون تکالیف متقابل نیست. از سوی دیگر، تنها داشتن حق و تکلیف و آگاهی از آنها نیز کافی نیست بلکه این حقوق اگر مطالبه نشوند و به راستی به اجرا در نیایند، هیچ سود و معنایی نخواهند داشت؛ از اینرو، مبارزه برای محترم شمردن حقوق فردی از جمله وظایف هر شهروند است. دوم، مبتنی است بر یک رشته رفتارهای مدنی واقعی که از کوشش ساده برای کسب اطلاعات درباره مسائل روز تا انداختن برگه رأی در صندوق را شامل می‌شود. سوم، شهروندی مبتنی است بر وجود نظام ارزش‌ها و اعتقادی اخلاقی که به آن معنا و ارزش می‌بخشد^(۱۲). در واقع عنصر سوم شهروندی که همان اعتقاد و اخلاق شهروندی است و نظام ارزش‌های خاص خود را داراست، مقوم اصلی ایجاد هویت شهروندی است. زندگی در کنار دیگران و بهره‌مندی از مزایای شهروندی بدون آگاهی و اعتقاد نسبت به وظایف و تکالیف مترتب بر آن و بدون مشارکت در انجام مسئولیت‌های اجتماعی که از طریق حضور در نهادهای مدنی تحقق می‌یابد، نمی‌تواند به تنهایی هویت شهروندی را به وجود آورد.

اگر - بر مبنای تقسیم‌بندی مارشال - حقوق شهروندی را شامل سه بخش حقوق مدنی، سیاسی و اجتماعی بدانیم^(۱۳)، آن گاه می‌توان متناسب با هر یک از این حقوق هویت‌های مدنی، سیاسی و اجتماعی نیز داشت که مجموعه آنها سازنده هویت کامل شهروندی‌اند. در واقع، هر فرد از آنجا که انسان و سپس عضوی از ملت است دارای حقوق مدنی همچون حق انتخاب محل سکونت، آزادی بیان و عقیده، حق انتخاب ملیت خود و نظایر آن است. از سوی دیگر، به عنوان عضو یک واحد سیاسی مشخص (دولت - ملت) دارای حقوق سیاسی معین بر مبنای قانون اساسی آن کشور - مانند حق عضویت در احزاب، حق انتخاب کردن و شدن و جز آن - است. بدین ترتیب می‌تواند هویت سیاسی خود را شکل دهد. همچنین به عنوان عضوی از اجتماع دارای حقوق اجتماعی خاص خود مانند حق بهره‌مندی از حداقل امکانات رفاهی، تأمین اجتماعی، حق داشتن شغل

به عنوان دولت - رفاه^{۱۲} یاد می شود. در حکومت هایی که مردم نه تنها در انتخاب حاکمان بلکه در انتخاب نمایندگان شوراهای شهر و شهرداران نیز نقش دارند، مسئولیت حکومت و افراد انتخاب شده برای تأمین خواسته های مردم جدی تر و پرننگ تر است؛ زیرا حیات و دوام مسئولیت آنها بستگی به رضایت مردم دارد. به همین دلیل آنها بیش از آنکه خود را در برابر دستگاه سیاسی و نظام اداری کشور مسئول ببینند در برابر مردم و افکار عمومی پاسخگو هستند. از طرف دیگر مسئولیت دولت ها در رعایت حقوق شهروندان تنها به محدوده مرزهای سیاسی و حاکمیت ملی آنها ختم نمی شود بلکه آنها می بایست در برابر جامعه جهانی نیز پاسخگو باشند. گزارش های حقوق بشر که هر ساله در سازمان ملل ارائه می شود،

شهروند واقعی کسی است که در درجه اول درها را به سوی کسانی که با او فرق دارند بگشاید و حضور غیر را بپذیرد. به حقوق و تکالیف خود در برابر جامعه و دیگران آشنا باشد و برای کسب آن مبارزه کند^{۱۳}. از قواعد اجتماعی تبعیت کند و منافع خود را بر منافع جمعی ترجیح ندهد. چنین کسی نسبت به اجتماع خود و امکانات عمومی احساس مسئولیت می کند و در نگهداری از آنها می کوشد، از دولت و سازمان های رسمی توقع امور ناممکن را ندارد، خوی همکاری و مشارکت در او وجود دارد و رفاه خود را



شهروند واقعی کسی است که در درجه اول درها را به سوی کسانی که با او فرق دارند بگشاید و حضور غیر را بپذیرد. به حقوق و تکالیف خود در برابر جامعه و دیگران آشنا باشد و برای کسب آن مبارزه کند. از قواعد اجتماعی تبعیت کند و منافع خود را بر منافع جمعی ترجیح ندهد

هر فرد از آنجا که انسان و سپس عضوی از ملت است دارای حقوق مدنی همچون حق انتخاب محل سکونت، آزادی بیان و عقیدت، حق انتخاب ملیت خود و نظایر اینهاست هیچ حکومتی نمی تواند حتی با وضع قوانین، حقوق مدنی و سیاسی افراد را نقض کند

خود احترام فشاری است بر حکومت ها که آنها را به رعایت حقوق شهروندان ملزم می سازد. به این ترتیب هویت شهروندی، به عنوان نوعی هویت اکتسابی، در تعامل میان شهروندان و سازمان های رسمی و نهاد های مدنی شکل می گیرد. هر دو طرف این تعامل دارای حقوق و تکالیفی هستند که بدون یا بیندی به آن نمی توان انتظار تحقق جامعه ای دموکراتیک را داشت. شهروندی نظام ارزش ها و رفتار و سلوک مدنی خاصی را می طلبد که احساس تعلق و تعهد نسبت به جامعه مهم ترین خصیصه آن است. بجاست که شوراهای اسلامی یا برهم زدن رابطه یکسویه گذشته میان شهروندان و مسئولان و ایجاد احساس تعلق دوسویه وارد عمل شوند و از طریق تشویق مشارکت مردم در اداره امور شهر و ایجاد انجمن های مختلف مردمی، احساس شهروندی را تقویت کنند و شهروندان را نیز با حقوق و تکالیف خود آشنا سازند.

منوط به عمل دیگران نمی کند، یا غریبه ها مدارا می کند و در کنار همزیستی ساده با آنها، بدون طرد یا تحقیرشان فاصله خود را با آنها حفظ می کند^{۱۴}. در برابر مسئولیت ها و تکالیفی که به عهده شهروندان است، حکومت و سازمان های رسمی آن نیز ملزم به رعایت حقوقی هستند که بر مبنای قانون برای شهروندان در نظر گرفته شده است. بخشی از این حقوق به واسطه هویت انسانی فرد به او تعلق می گیرد و بخشی به واسطه قرارداد اجتماعی در قالب قانون اساسی و قوانین موضوعه وضع می گردد. هیچ حکومتی نمی تواند حتی با وضع قوانین، حقوق مدنی و سیاسی افراد را نقض کند، حقوق اجتماعی آنها نیز - که امروزه بخشی مهمی از حقوق شهروندی را تشکیل می دهد - به واسطه مالیات و عوارضی که شهروندان می پردازند، دولت را موظف به تأمین نیازمندی های شهروندان و امکانات رفاهی مناسب برای زندگی آنها می کند. الزام دولت ها به رعایت این حقوق به نحوی است که امروزه از آنها

مطلب: ۱- گزارشات سازمان ملل متحد در مورد حقوق شهروندان و شهروندی، ۳۷/۲۰۲۲ ۲- آنتونی گینز، جامعه شناسی، گروه جامعه‌شناسی، دانشگاه آکسفورد، ص ۲۶۶ ۳- محمد مهدی جعفری، حقوق اساسی ایران، نشر مرکز، ۱۳۷۸، ص ۲۰ ۴- گریز، پهلوان ۵- هگل ۶- محمد مهدی، پیشین ۷- (Welfare - state)

سامانه اطلاعات جغرافیایی (GIS) در مکان‌یابی فضای سبز شهری

(منطقه ۲ تبریز)

جواد محمدی

کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری

در پاسخگویی به نیازهای شهروندان، با در نظر گرفتن امکانات و محدودیت‌های شهری و به دست آوردن الگوهای بالارزشی که دارای معنای و معایب فرهنگی منتج از درون جامعه است، سورت‌پذیرد.

توجه به فضای سبز شهری به صورت نگرشگاه‌ها و باغ‌های عمومی و خصوصی، ابداع جدیدی نیست.

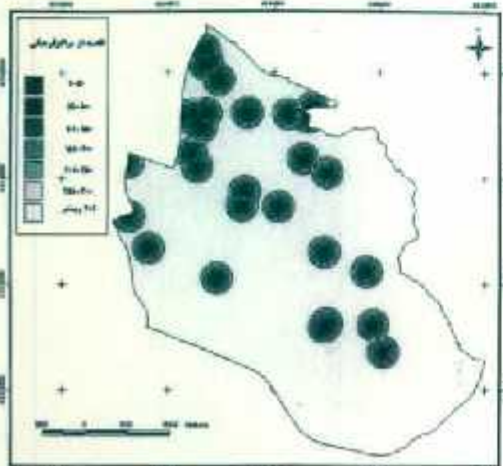
مصریان و یونانی‌ها در دوره‌های باستان باغ‌های زینتی را ایجاد و از آنها نگهداری می‌کرده‌اند. باغ‌های معلق بابل در ۶۰۰ سال قبل از میلاد مسیح ایجاد شدند و به عنوان یکی از عجایب هفتگانه عالم شهرت یافتند. باغ‌سازی به سبک جدید و در شکل پارک‌ها و فضاهای سبز هندسی از حدود دو قرن پیش معمول شد و امروزه این امر به صورت بخشی از فعالیت‌های برنامه‌ریزی و مطالعات شهری در آمده است. به گونه‌ای که دیگر نمی‌توان نقش حیاتی این فضاها را در شهرها - و به خصوص در شهرهای بزرگ و مادر شهرها - انکار کرد.

طرح مسئله

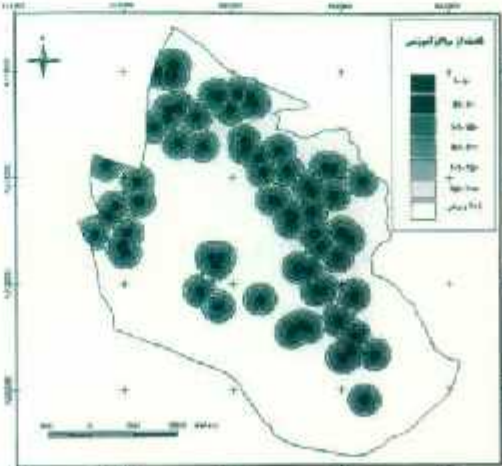
توسعه شهری در دهه‌های اخیر چنان بوده که منجر به ایجاد ناهماهنگی‌هایی در چگونگی استفاده از زمین‌های شهری شده است. این مسئله دسترسی شهروندان به تسهیلات و خدمات عمومی شهری را مشکل ساخته و افزایش مسافت‌های درون شهری را باعث گردیده است. از بین خدمات و تسهیلات مختلف شهری، فضاهای سبز و پارک‌های شهری نه تنها به دلیل اهمیت تفریحی آنها بلکه به علت نقش مهمی که در حفظ و تعادل محیط زیست شهری و تعدیل آلودگی هوا دارند

شهرنشینی و توسعه شهری از پدیده‌های ویژه دوران معاصر است چنانکه قرن گذشته را قرن انقلاب صنعتی، و قرن حاضر را قرن انقلاب شهری می‌نامند. رشد سریع شهری در کشورهای رو به توسعه مشکلات اجتماعی، اقتصادی و فیزیکی فراوانی پدید آورده است، که از آن جمله‌اند افزایش فقر در شهرها، دسترسی ناکافی به مسکن و خدمات اصلی شهری، بیگانگی شهروندان از هم، ایجاد زائده‌ها و مسکن غیررسمی، افزایش آلودگی و کاهش فضای سبز در شهرها، و نظایر اینها.

با افزایش جمعیت و توسعه و گسترش شهرنشینی، انسان‌ها به تدریج از طبیعت دور شده‌اند و تراکم بیش از حد جمعیت و دخالت در محیط طبیعی و ایجاد محیط‌های انسان ساخته، نیازهای زیست محیطی جسمی و روحی انسان را بیشتر بروز داده است. برای رفع این نیازها انسان شهرت‌شن اقدام به ایجاد باغ‌ها و فضاهای سبز مصنوعی در داخل شهرها کرده است. فضای سبز که بخشی از فضای شهر را تشکیل می‌دهد، به عنوان یکی از پدیده‌های واقعی، از نخستین مقوله‌هایی است که انسان همواره با آن در تماس بوده است و خواهد بود. این مقوله دارای ابعاد زیست محیطی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی است و گستردگی ابعاد این امر پژوهش دقیق و همه جانبه را موجب گردیده است. ضروریات زیست محیطی، اجتماعی و فرهنگی فضای سبز ایجاد می‌کند که در پاسخگویی به نیازها، مطالعات لازم صورت گیرد تا راه حل‌های مناسب و اسکان‌پذیر به دست آید. فضای سبز شهری بخشی از ساختار شهری است که جانیایی آن می‌بایست همسوی با ضروریات زندگی شهری و



نقشه ۲ - نزدیکی به مراکز فرهنگی



نقشه ۱ - نزدیکی به مراکز آموزشی

اطلاعات فضایی (مکانی) و ادغام آن با اطلاعات استنادی، توانسته‌اند این مشکلات و پیچیدگی‌ها را به شکلی مناسب برطرف سازند.

هدف‌های تحقیق

عمده‌ترین هدف‌های تحقیق عبارتند از:

- الف - تعیین پارامترهای اثرگذار بر مکان‌یابی پارک‌ها و نحوه ترکیب آنها در محیط GIS به منظور ایجاد مدلی مناسب برای مکان‌یابی پارک‌ها در منطقه مورد مطالعه.
- ب - ارزیابی نحوه توزیع پارک‌ها و تشخیص نواحی محروم از فضای سبز در محدوده مورد مطالعه.
- ج - افزایش کارایی و کاهش هزینه‌های عمومی و اصلاح نحوه تصمیم‌گیری در مکان‌یابی پارک‌های شهری.
- د - فراهم کردن آسایش و رفاه برای کلیه قشرهای جامعه و در نتیجه کمک به تأمین عدالت اجتماعی در شهرها.

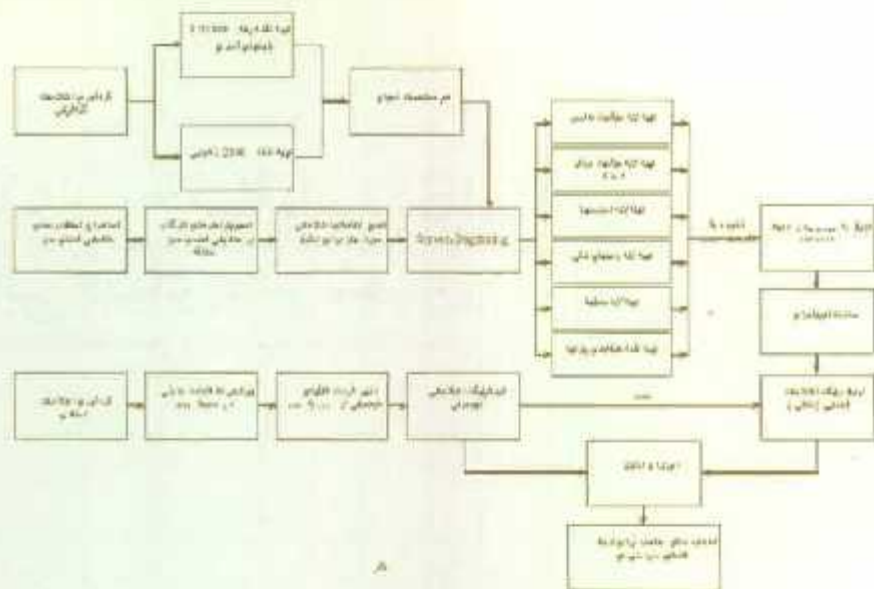
شهرنشینی و توسعه شهری از پدیده‌های ویژه دوران معاصر است و قرن حاضر را قرن انقلاب شهری می‌نامند

فضای سبز شهری بخشی از ساختار شهری است که جانمایی آن می‌بایست همسو با ضروریات زندگی شهری و در پاسخگویی به نیازهای شهروندان باشد

تعیین معیارهای مکان‌یابی

برای تعیین معیارهای مکان‌یابی، می‌بایست نقشه سلسله مراتب پارک‌ها تهیه گردد. در تهیه نقشه طبقه‌بندی پارک‌های شهری، از استانداردهای موجود با ملاحظه شرایط محلی استفاده می‌شود. هدف از تهیه نقشه طبقه‌بندی پارک‌های شهری، آنکه در سه سطح منطقه‌ای، ناحیه‌ای و محله‌ای تهیه می‌شود (تا به حال در ایران سلسله مراتب عملکردی کاربری‌ها در سطح واحد همسایگی مطرح نبوده است)، مشخص کردن شعاع عملکرد هر کدام از پارک‌ها در سطوح مختلف منطقه‌ای، ناحیه و محلی است تا از این طریق مشخص گردد که تازایی مورد نظر در زمینه کدام یک از پارک‌های شهری است. از آن رو که در تحلیل مناسبت مکانی و مکان‌یابی، ارزش‌گذاری و تدوین معیارها مرحله‌ای اساسی است، بنابراین شناخت معیارها با توجه به هدف مورد نظر (مکان‌یابی پارک‌های محله‌ای) از عمده‌ترین مسائل به شمار می‌آید. پارامترهایی که برای مکان‌یابی پارک‌های محله‌ای در این تحقیق در نظر گرفته شده به شرح زیرند:

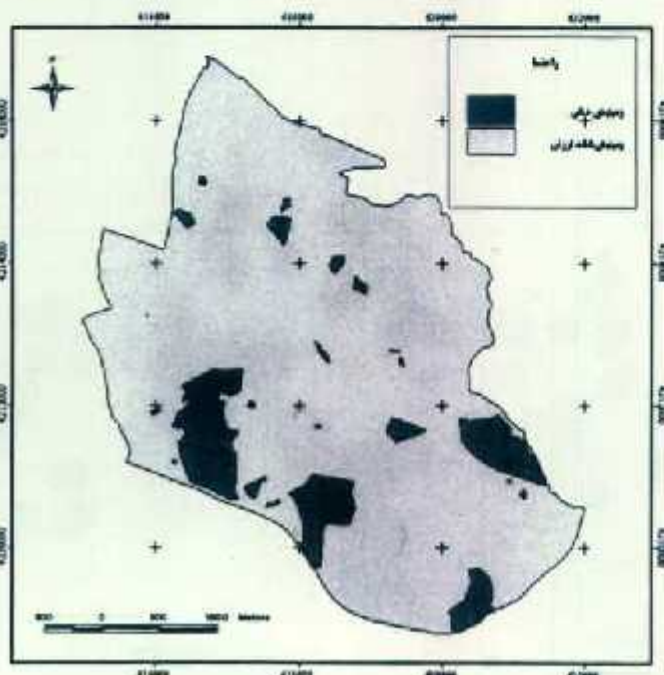
- دسترسی به زمین‌های مستعد برای تبدیل به پارک
- دسترسی به زمین‌های خالی
- نزدیکی به مراکز نقل جمعیت
- نزدیکی به مراکز آموزش



شکل ۱- نمودار روش کار و همچنین باعث کاهش تراکم و پرورش روحی و جسمی شهروندان می‌شوند، مورد توجه بوده‌اند.

در منطقه مورد مطالعه، فضاهای سبز شهری فضاهای سبز عمومی علاوه بر پایین بودن سرانه‌شان در مقایسه با استانداردهای شهرسازی، از اصل توزیع عادلانه تبعیت نمی‌کنند؛ و در واقع گروه‌های اجتماعی معین با خصوصیات مکانی گوناگون، به آنها دسترسی ندارند. مشکل دسترسی اکثر شهروندان منطقه به تسهیلات و خدمات عمومی شهری، از جمله پارک‌های شهری، انگیزه اصلی برای انجام این تحقیق بوده است. برای پاسخگویی به این معضلات و پیچیدگی‌های شهری برنامه‌ریزان و مدیران شهری مجبورند برنامه‌های دقیق‌تر و متناسب‌تر با شرایط مکان و زمان تهیه کنند. یکی از راه‌های پاسخگویی به این عدم تعادل‌ها استفاده از تکنیک‌ها و ابزارهای قوی و کارآمد است.

امروزه سامانه‌های اطلاعات جغرافیایی با قابلیت‌های فراوان در زمینه ذخیره، بازیابی، پردازش و تجزیه و تحلیل



نقشه ۳- در اولویت قرار دادن زمین‌های خالی

نهایی لایه‌ها

در مرحله قبلی (تهیه لایه‌های اطلاعاتی) ساخت گونه‌شناسی (توپولوژی) برای تمامی لایه‌ها صورت گرفت. در این مرحله، ابتدا برای لایه‌ها منطقه‌هایی تعریف می‌گردد و سپس به هر منطقه ضریب مناسبی اختصاص داده می‌شود. وزن هر منطقه در وزن نسبی لایه مربوطه ضرب می‌شود و در نهایت وزن نهایی منطقه به دست می‌آید.

۶-۶- تلفیق کردن^(۱) منطقه‌ها

پس از تعریف لایه‌های اطلاعاتی و وزن دهی به این منطقه‌ها، بایستی با استفاده از یک روش مناسب، منطقه‌های وزن دار با هم ترکیب شوند تا نقشه نهایی مکان‌های مناسب برای ایجاد فضای سبز شهری به دست آید. برای این منظور، از بافت^(۲) استفاده می‌شود.

پس از به کارگیری این روش چند وجهی‌هایی^(۳) ایجاد خواهد شد که حداقل در یک مورد با چند وجهی‌های دیگر

توسعه شهری در دهه‌های اخیر چنان بوده که منجر به ایجاد ناهماهنگی‌هایی در چگونگی استفاده از زمین‌های شهری شده است. این مسئله دسترسی شهروندان به تسهیلات و خدمات عمومی شهری را مشکل ساخته و افزایش مسافت‌های درون شهری را باعث گردیده است

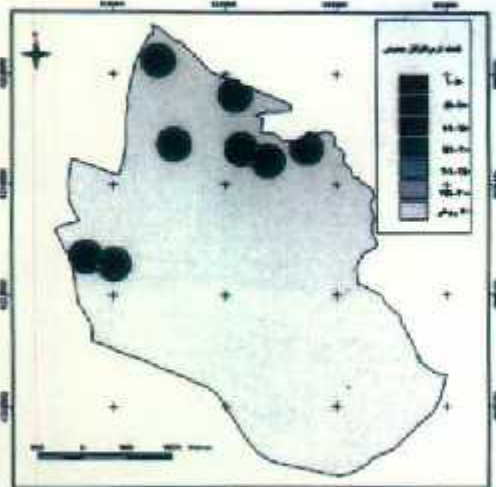
م تفاوت است. اینها چند وجهی‌های همگن نامیده می‌شوند. پس از ترکیب منطقه‌های مختلف، تعیین مناسبیت اراضی منطقه با استفاده از رابطه زیر انجام می‌گیرد:

$$S = W_i$$

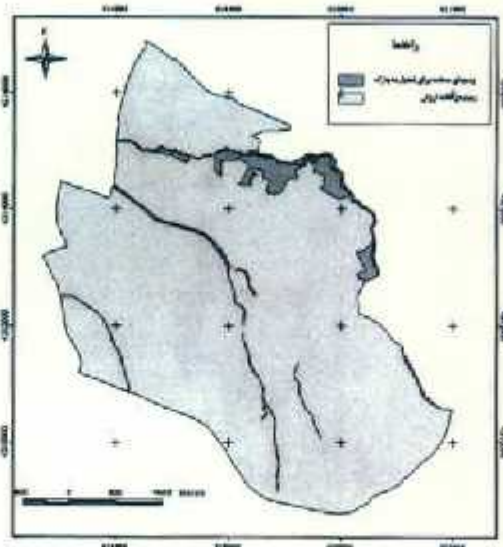
S: مناسبیت زمین

W_i: وزن هر منطقه

با تلفیق لایه‌های اطلاعاتی (شکل ۲) و ترکیب وزن آنها بر اساس رابطه مذکور، نقشه مناسبیت زمین برای تبدیل به فضای



نقشه ۵- نزدیکی به مراکز مترکبم جمعیتی



نقشه ۴- موقع شهر در زون البرز استان

- نزدیکی به مراکز فرهنگی

- دسترسی به شبکه‌های ارتباطی

لازمه تجزیه و تحلیل و مدل‌سازی برای مکان‌یابی فضای سبز شهری با استفاده از سیستم اطلاعات جغرافیایی، تهیه لایه‌های اطلاعاتی مورد نیاز تحلیل است. برای این منظور، با استفاده از توابع تحلیلی GIS و داده‌های موجود در پایگاه اطلاعاتی، هر یک از پارامترهای پیش گفته به یک لایه اطلاعاتی در محیط GIS تبدیل می‌گردد (نقشه‌های شماره ۱ الی ۶).

ارزش‌گذاری لایه‌های اطلاعاتی

همه معیارهای مشخص شده برای تهیه لایه‌های اطلاعاتی مورد نیاز، اهمیت یکسانی در مکان‌یابی فضای سبز شهری ندارند بلکه هر کدام از معیارها از درجه اهمیت خاصی در مکان‌یابی فضای سبز شهری برخوردار می‌باشند. به همین منظور، روش وزن دهی جهت منظور کردن اهمیت متفاوت لایه‌های اطلاعاتی مورد استفاده قرار می‌گیرد.

در این روش برای هر کدام از لایه‌ها برحسب اهمیت آنها در مکان‌یابی فضای سبز شهری وزن مناسبی اختصاص داده می‌شود. تعیین وزن لایه‌ها نسبی می‌باشد، به طوری که جمع وزن لایه‌های اطلاعاتی برابر ۱۰۰ خواهد بود. این لایه‌ها عبارت‌اند از:

نزدیکی به مراکز آموزشی (نقشه شماره ۱)

نزدیکی به مراکز فرهنگی، (نقشه شماره ۲)

در اولویت قرار دادن زمین‌های خالی، (نقشه شماره ۳)

واقع شدن در زمین‌های مستعد (نقشه شماره ۴)

نزدیکی به مراکز مترکبم جمعیتی (نقشه شماره ۵)

دسترسی به راه‌های فرعی (نقشه شماره ۶)

نزدیکی به مراکز جمعیتی، نزدیکی به دسترسی‌های فرعی، (نقشه شماره ۷)

قرار گرفتن در زمین‌های خالی و قرار گرفتن در زمین‌های مستعد (نقشه شماره ۸)

تعریف منطقه^(۴) برای لایه‌های اطلاعاتی و محاسبه وزن

لازمه تجزیه و تحلیل و مدل سازی برای مکان یابی فضای سبز شهری با استفاده از سیستم اطلاعات جغرافیایی، تهیه لایه های اطلاعاتی مورد نیاز تحلیل است

در انتخاب مکان برای فضای سبز شهری، پارامترهای مختلف طبیعی و مصنوعی تاثیر دارند. GIS روش مناسب برای ترکیب کلیه پارامترهای مؤثر در امر مکان یابی است

که ایجاد فضای سبز در آنها از لحاظ منطقی درست نیست و در خارج از آنها سامنی از این نظر در ایجاد فضای سبز وجود ندارد، مشخص می گردند و به این زمین ها ارزش صفر داده می شود. با انجام عملیات ضرب، قابل های مناطق غیرمجاز برای ایجاد فضای سبز یا هم ترکیب شدند و نتیجه تولید نقشه ای بود

کلاس	۷۵۱ به بالا
خیلی خوب	۶۰۱-۷۵۰
خوب	۴۰۱-۶۰۰
متوسط	۲۰۱-۴۰۰
ضعیف	۱-۲۰۰

جدول ۱- کلاس های نقشه مناسبیت زمین



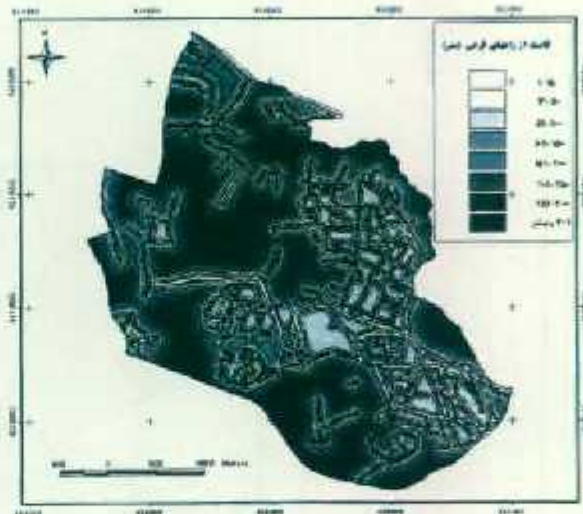
شکل ۲- مخرز عمل مستوی همافزایی بر روی دو لایه

که مناطق غیرمجاز برای اختصاص به فضای سبز شهری را نشان می داد. لایه های مذکور عبارت بوده اند از:

- لایه حریم بزرگراه ها و خیابان های اصلی
- لایه بافت پر و ساخته شده
- لایه شعاع عملکرد پارک های محلی

در نقشه ۸ نتایج حاصل از این تحلیل های دودویی نشان داده شده است.

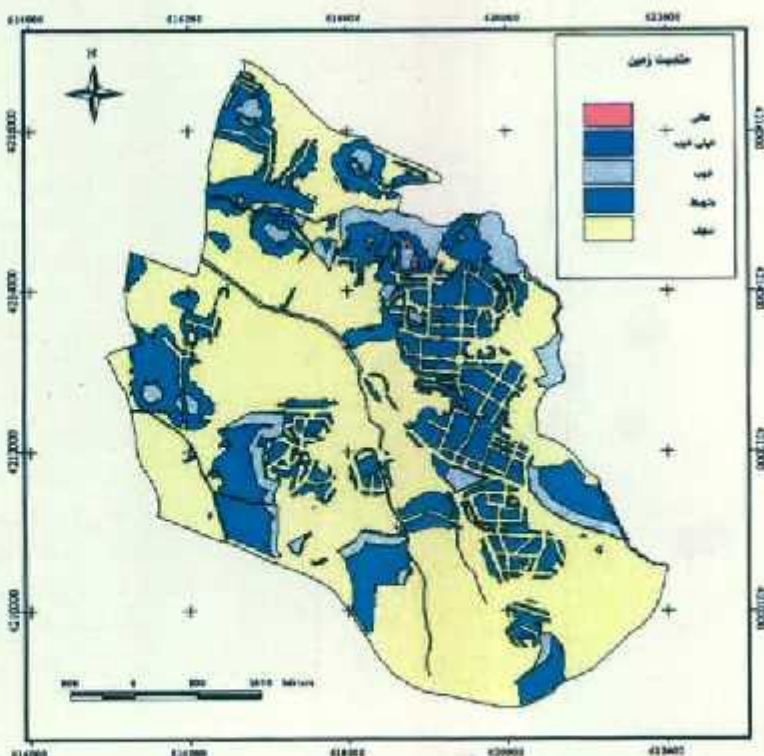
برای تولید نقشه نهایی مناسبیت زمین، نتایج حاصل از تحلیل های دودویی (صفر و یک) با نقشه مناسبیت زمین که از تلفیق لایه های اطلاعاتی به دست آمده بود، ترکیب می شوند و در نتیجه بخشی از طبقات مختلف نقشه مناسبیت زمین که یا زمین های غیرمجاز ترکیب می شوند (در صفر ضرب می شوند)، در طبقه بندی جزء زمین های غیرمجاز به حساب می آیند و از زمین های مجاز کسر می گردند. نقشه ۹ نتایج نهایی حاصل از این تحلیل ها را نشان می دهد. بنابراین طبقات عالی و خیلی خوب، مکان های مناسب برای ایجاد فضای سبز شهری انتخاب می شوند.



نقشه ۶- مستوی به ارتفاعی فرعی

سبز شهری به دست می آید. نقشه به دست آمده از چند وجهی های زیادی تشکیل شده است. برای از بین بردن مرزهای اضافی بین چند وجهی هایی که در یک منطقه (در طبقه بندی مجدد) قرار گرفته اند، از دستور فسخ در محیط ARC/INFO استفاده شده است. نتیجه آن تولید نقشه مناسبیت زمین با رده های عالی، خیلی خوب، خوب، متوسط و ضعیف بوده است (جدول ۱ و نقشه ۷).

برای تهیه نقشه مناسبیت زمین به منظور تبدیل به فضای سبز شهری، اهمیت دادن به تمامی عوامل تاثیرگذار (لایه های اطلاعاتی) ضروری است؛ اما در این میان برخی عوامل به تنهایی تعیین کننده اند. با استفاده از منطق بولین، زمین هایی



نقشه ۷- مناسبیت زمین برای تبدیل به فضای سبز شهری

نگاهی به وضعیت تحقیقات در کشور

با تأکید بر تحقیقات مسکن و عمران شهری و روستایی

حجت‌الله ربیعی - تهران - شماره شصت و یک
مرکز تحقیقات مهندسی صنایع و بهره‌وری دانشکده صنعتی امیرکبیر

مسکن و عمران شهری و روستایی در ایران بررسی می‌شود. به منظور درک جایگاه تحقیقات، اعتبارات تحقیقاتی ایران با کشورهای منتخب و نیز شاخص مهم هزینه تحقیقاتی به ازای

مبداً شماره ۶ - اعتبارات تحقیقاتی در ایران به قیمت جاری و ثابت ۷۷-۲۵۷۰ (میلیون ریال)

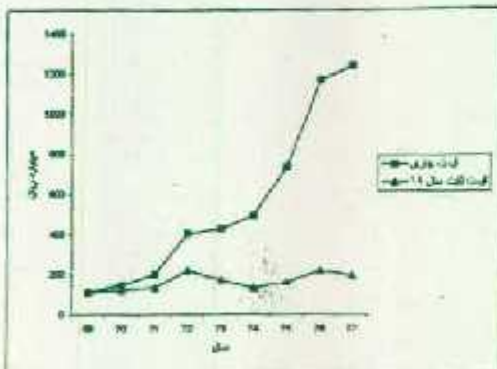
سال	اعتبارات تحقیقاتی به قیمت جاری (میلیون ریال)	اعتبارات تحقیقاتی به قیمت ثابت (میلیون ریال)
۱۳۵۷	۱۰۰	۱۰۰
۱۳۵۸	۱۰۰	۱۰۰
۱۳۵۹	۱۰۰	۱۰۰
۱۳۶۰	۱۰۰	۱۰۰
۱۳۶۱	۱۰۰	۱۰۰
۱۳۶۲	۱۰۰	۱۰۰
۱۳۶۳	۱۰۰	۱۰۰
۱۳۶۴	۱۰۰	۱۰۰
۱۳۶۵	۱۰۰	۱۰۰
۱۳۶۶	۱۰۰	۱۰۰
۱۳۶۷	۱۰۰	۱۰۰
۱۳۶۸	۱۰۰	۱۰۰
۱۳۶۹	۱۰۰	۱۰۰
۱۳۷۰	۱۰۰	۱۰۰
۱۳۷۱	۱۰۰	۱۰۰
۱۳۷۲	۱۰۰	۱۰۰
۱۳۷۳	۱۰۰	۱۰۰
۱۳۷۴	۱۰۰	۱۰۰
۱۳۷۵	۱۰۰	۱۰۰
۱۳۷۶	۱۰۰	۱۰۰
۱۳۷۷	۱۰۰	۱۰۰
۱۳۷۸	۱۰۰	۱۰۰
۱۳۷۹	۱۰۰	۱۰۰
۱۳۸۰	۱۰۰	۱۰۰
۱۳۸۱	۱۰۰	۱۰۰
۱۳۸۲	۱۰۰	۱۰۰
۱۳۸۳	۱۰۰	۱۰۰
۱۳۸۴	۱۰۰	۱۰۰
۱۳۸۵	۱۰۰	۱۰۰
۱۳۸۶	۱۰۰	۱۰۰
۱۳۸۷	۱۰۰	۱۰۰
۱۳۸۸	۱۰۰	۱۰۰
۱۳۸۹	۱۰۰	۱۰۰
۱۳۹۰	۱۰۰	۱۰۰
۱۳۹۱	۱۰۰	۱۰۰
۱۳۹۲	۱۰۰	۱۰۰
۱۳۹۳	۱۰۰	۱۰۰
۱۳۹۴	۱۰۰	۱۰۰
۱۳۹۵	۱۰۰	۱۰۰
۱۳۹۶	۱۰۰	۱۰۰
۱۳۹۷	۱۰۰	۱۰۰
۱۳۹۸	۱۰۰	۱۰۰
۱۳۹۹	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۰۰	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۰۱	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۰۲	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۰۳	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۰۴	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۰۵	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۰۶	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۰۷	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۰۸	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۰۹	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۱۰	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۱۱	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۱۲	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۱۳	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۱۴	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۱۵	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۱۶	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۱۷	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۱۸	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۱۹	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۲۰	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۲۱	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۲۲	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۲۳	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۲۴	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۲۵	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۲۶	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۲۷	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۲۸	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۲۹	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۳۰	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۳۱	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۳۲	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۳۳	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۳۴	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۳۵	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۳۶	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۳۷	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۳۸	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۳۹	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۴۰	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۴۱	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۴۲	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۴۳	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۴۴	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۴۵	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۴۶	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۴۷	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۴۸	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۴۹	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۵۰	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۵۱	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۵۲	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۵۳	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۵۴	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۵۵	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۵۶	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۵۷	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۵۸	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۵۹	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۶۰	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۶۱	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۶۲	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۶۳	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۶۴	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۶۵	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۶۶	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۶۷	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۶۸	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۶۹	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۷۰	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۷۱	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۷۲	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۷۳	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۷۴	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۷۵	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۷۶	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۷۷	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۷۸	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۷۹	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۸۰	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۸۱	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۸۲	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۸۳	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۸۴	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۸۵	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۸۶	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۸۷	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۸۸	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۸۹	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۹۰	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۹۱	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۹۲	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۹۳	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۹۴	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۹۵	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۹۶	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۹۷	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۹۸	۱۰۰	۱۰۰
۱۴۹۹	۱۰۰	۱۰۰
۱۵۰۰	۱۰۰	۱۰۰

مشخصه قوانین بودجه سنواتی مجلس شورای اسلامی، آمار بانک مرکزی

هو محقق مقایسه می‌گردد. در آخر نیز به عمده‌ترین کاستی‌ها و نقاط ضعف تحقیقات در ایران پرداخته می‌شود.

اعتبارات تحقیقاتی کشور

اعتبارات تحقیقاتی از محل بودجه عمومی دولت، از ۱۳ میلیارد ریال در سال ۱۳۵۷، با متوسط رشد سالانه ۵۷/۶



شکل شماره ۱ - روند اعتبارات تحقیقاتی در کشور

مقدمه

نقش و اهمیت تحقیقات از نیمه دوم قرن بیستم، پیوسته در حال ارتقا و افزایش بوده است. در طی ۵۰ سال اخیر تمامی کشورهای صنعتی - و به تبع آن کشورهای موفق در حال توسعه - با وقوف به نقش مهم و تعیین کننده تحقیقات در توسعه بخش‌های مختلف کشور، عمده توجه و اهتمام خود را به تقویت و ارتقای سطح شاخص‌های مختلف تحقیقات معسروف ساخته‌اند.

بر این اساس، با اطمینان می‌توان ادعا کرد که بین تحقیقات و میزان پیشرفت حقیقی در هر کشور رابطه‌ای مستقیم وجود دارد. تجارب جهانی نشان می‌دهد کشورهای که در زمینه تحقیقات بیشترین هزینه‌ها را متحمل شده‌اند، آنهایی هستند که صاحب فناوری و صنایعی پیشرفته‌اند.

امروزه همه کشورها - اعم از کشورهای صنعتی و کشورهای در حال توسعه - در تلاش‌اند تا بر حجم سرمایه‌گذاری‌های تحقیقاتی خود بیفزایند. در این میان کشورهای صنعتی برای حفظ موفقیت خود و یا افزایش برتری خود در صحنه‌های رقابت بین‌المللی، در تحقیقات سرمایه‌گذاری می‌کنند؛ و کشورهای در حال توسعه نیز دریافته‌اند که برای رسیدن به رشد و توسعه واقعی و حل و رفع اصولی مسائل و مشکلات اقتصادی و اجتماعی خود راهی جز سرمایه‌گذاری در زمینه تحقیقات ندارند.

تحقیقات مسکن و عمران شهری و روستایی از مواردی است که به ویژه کشورهای پیشرفته به آن اهمیت ویژه‌ای می‌دهند، با افزایش روزافزون جمعیت در اکثر کشورهای در حال توسعه، روند رو به فزونی مهاجرت از روستاها به شهرها و ایجاد کلان شهرها و شهرک‌های اطرافی آنها به شکل معضلی بزرگ درآمده است.

در کشور ایران نیز در شرایط فعلی، تأمین مسکن و عمران شهری و روستایی از مشکلات عمده به شمار می‌آید.

از طرفی زندگی بسیاری از افراد جامعه با استانداردهای مناسب مسکن فاصله دارد و در واقع از امکانات مناسب مانند فضاهای سبز، دسترسی به سیستم حمل و نقل عمومی، فاضلاب و نظایر اینها بهره‌مند نیستند.

از طرف دیگر با افزایش جمعیت و به ویژه جمعیت جوان کشور، مهاجرت روزافزون از روستاها به شهرها به دلیل نداشتن امکانات کافی و تبدیل شهرهای بزرگ به کلان شهرها و ایجاد شهرک‌های اطرافی نامناسب، به یکی از مسائل مهم کشور بدل شده است.

در این مقاله، ابتدا روند اعتبارات تحقیقاتی و سپس اعتبارات

درصد، به ۱۲۲۷/۵ میلیارد ریال در سال ۱۳۷۷ رسیده است (مجلس شورای اسلامی، قوانین بودجه ستوانی).

رشد سالانه اعتبارات تحقیقاتی در طی دوره ده ساله اول (۱۳۵۷ تا ۱۳۶۷) معادل ۱۲/۱ درصد و در طی دوره ده ساله دوم (۱۳۶۷ تا ۱۳۷۷) معادل ۳۹/۳ درصد (به قیمت جاری) بوده است. از این موضوع می توان چنین نتیجه گرفت که از سال ۱۳۶۸ به بعد، در پی تصویب برنامه اول توسعه، که در آن برای نخستین بار بخش تحقیقات به صورت مستقل مطرح گردید، به امر تأمین اعتبار فعالیت های تحقیقاتی بیشتر توجه شده است؛ به گونه ای که اعتبارات منظور شده در سال ۱۳۶۹ تقریباً دو برابر اعتبارات سال ۱۳۶۸ بوده است. نظیر این امر فقط در باره اعتبارات سال ۱۳۷۲ (در مقایسه با اعتبارات سال ۱۳۷۱) تکرار گردید.

برای انجام مقایسه بهتر، در اینجا اعتبارات تحقیقاتی قیمت های ثابت سال ۱۳۶۹ محاسبه می شوند و روند آنها طی سال های ۷۷-۱۳۶۹ مورد بررسی قرار می گیرد (بانک مرکزی، ۱۳۷۹). جدول و شکل شماره ۶-۲ این مقایسه را نشان می دهد. طی سال های ۷۷-۱۳۶۹ متوسط درصد رشد اعتبارات تحقیقاتی به قیمت ثابت سال ۶۹، به میزان ۱۰/۵ درصد در سال است که اعتبار تحقیقاتی ۱۰۹۰۹۸ میلیون ریال با این متوسط رشد سالانه، در سال ۱۳۷۷ به ۱۹۱۶۸۹/۹ میلیون ریال می رسد. این خود نشان می دهد که رشد سالانه اعتبارات تحقیقاتی طی دوره ۷۷-۱۳۶۷ (که به قیمت جاری - معادل ۳۹/۳ درصد بوده است) به علت وجود تورم شدید در کشور در اصل سالانه ۱۰/۵ درصد در سال است. **مقایسه اعتبارات تحقیقاتی ایران با کشورهای منتخب** در جدول و نمودار شماره ۲ هزینه های تحقیقاتی ایران با

جدول شماره ۲. هزینه های تحقیقاتی در کشورهای منتخب

رتبه	کشور	سال	هزینه تحقیقاتی
۱	آمریکا	۱۹۹۷	۲۱۱۵۶۸
۲	ژاپن	۱۹۹۷	۹۰۴۰۸
۳	آلمان	۱۹۹۷	۴۱۸۰۰
۴	فرانسه	۱۹۹۷	۲۷۸۷۴
۵	انگلستان	۱۹۹۷	۲۴۰۳
۶	چین	۱۹۹۰	۲۱۴۶۵
۷	ایتالیا	۱۹۹۷	۱۳۱۲۸
۸	کانادا	۱۹۹۷	۱۱۵۱۵
۹	سوئد	۱۹۹۷	۸۶۵
۱۰	هند	۱۹۹۶	۴۸۵۳
۱۱	هند	۱۹۹۰	۳۰۷
۱۲	کره جنوبی	۱۹۹۰	۵۰۴۵
۱۳	سوئیس	۱۹۹۸	۲۸۷۳
۱۴	اسپانیا	۱۹۹۳	۲۶۱
۱۵	آفریقا	۱۹۹۷	۲۸۹
۱۶	نیوزیلند	۱۹۹۰	۲۲۱۲
۱۷	فنلاند	۱۹۹۳	۴۹۹
۱۸	پرتغال	۱۹۹۳	۵۲۶
۱۹	ایرلند	۱۹۹۳	۲۲۰
۲۰	سنگاپور	۱۹۹۰	۲۹۲
۲۱	برونل	۱۹۹۳	۲۸۰
۲۲	ایران	۱۹۹۸	۱۵۸

سایر کشورها مقایسه شده است (مجلس شورای اسلامی، قوانین بودجه ستوانی؛ بخش آمار آموزش و تحقیقات آلمان، سال ۲۰۰۰؛ بیان ملی علوم آمریکا، سال ۲۰۰۰). همان طور که ملاحظه می شود، کشور آمریکا با میزان بیش از ۲۰۰ میلیارد دلار هزینه تحقیقاتی رتبه اول را دارد. حتی این کشور به تنهایی در میان کشورهای پیشرفته صنعتی (شامل آمریکا، ژاپن، آلمان، فرانسه، انگلستان، کانادا، ایتالیا)، رقمی بیش از مجموع هزینه های تحقیقاتی سایر کشورها را دارد - که این امر بسیار درخور توجه است. ایران با داشتن حدود ۱۹۰ میلیون دلار هزینه تحقیقاتی (که بسیار بسیار اندک است) رتبه آخر را دارد. رده بندی کشورها به قرار ذیل است:

- ۱- آمریکا: بیش از ۲۰۰ میلیارد دلار.
- ۲- ژاپن: بین ۱۰۰-۹۰ میلیارد دلار.
- ۳- آلمان: بین ۵۰-۴۰ میلیارد دلار.
- ۴- فرانسه، انگلستان و چین، به ترتیب: بین ۳۰-۲۰ میلیارد دلار.
- ۵- ایتالیا و کانادا، به ترتیب: بین ۲۰-۱۰ میلیارد دلار.
- ۶- سوئد، هلند، هند و کره جنوبی، به ترتیب: بین ۱۰-۵ میلیارد دلار.
- ۷- سوئیس: بین ۵-۴ میلیارد دلار.

تجارب جهانی نشان می دهد کشورهایی که در زمینه تحقیقات بیشترین هزینه ها را متحمل شده اند، آنهایی هستند که صاحب فناوری و صنایعی پیشرفته اند

کشورهای در حال توسعه دریافته اند که برای رسیدن به رشد و توسعه واقعی و حل و رفع اصولی مسائل و مشکلات اقتصادی و اجتماعی خود راهی جز سرمایه گذاری در زمینه تحقیقات ندارند

- ۸- آسیایا: بین ۴-۳ میلیارد دلار.
- ۹- اتریش و تایوان، به ترتیب: بین ۳-۲ میلیارد دلار.
- ۱۰- فنلاند، بین ۲-۱ میلیارد دلار.
- ۱۱- پرتغال: بین ۶۰۰-۵۰۰ میلیارد دلار.
- ۱۲- ایرلند: بین ۵۰۰-۴۰۰ میلیارد دلار.
- ۱۳- سنگاپور و یونان، به ترتیب: بین ۳۰۰-۲۰۰ میلیارد دلار.

۱۴- ایران: کمتر از ۲۰۰ میلیون دلار.

شایان ذکر است که برای نورمزدایی در داده های ایران، و مقایسه آنها با داده های کشورهای خارجی، از تبدیل نرخ ریال به دلار - یا نرخ ارز آزاد در کشور ایران - استفاده شده است (بانک مرکزی، ۱۳۷۹).

آمریکا با بیش از ۲۰۰ میلیارد دلار هزینه تحقیقاتی رتبه نخست جهان را دارد که به تنهایی از مجموع هزینه های پژوهشی کشورهای پیشرفته صنعتی - همچون ژاپن، آلمان، فرانسه، انگلستان، کانادا و ایتالیا - بیشتر است.

شاخص هزینه تحقیقاتی به تعداد محققان تمام وقت این شاخص برای ایران و سایر کشورها در جدول و شکل شماره ۲ مطالعه شده است. ملاحظه می شود که در بین ۲۲

جدول شماره ۳- مشخص هزینه تحقیقاتی به تعداد ۱۰۰ نفر دانشجو در کشور (فصل بهار ۱۳۷۸ آمریکا)

ردیف	کشور	سال	هزینه هزینه تحقیقاتی به تعداد ۱۰۰ نفر دانشجو (میلیون دلار)
۱	سوئیس	۱۹۹۶	۲۱۵۲۳۷
۲	ژاپن	۱۹۹۶	۱۹۱۲۲۱
۳	سوئد	۱۹۹۵	۱۸۰۱۲۶
۴	فرانسه	۱۹۹۶	۱۷۹۲۴۳
۵	انریش	۱۹۹۴	۱۷۷۵۳۲
۶	آمریکا	۱۹۹۳	۱۷۱۳۶۰
۷	آلمان	۱۹۹۵	۱۷۰۲۲۱
۸	ایتالیا	۱۹۹۶	۱۵۳۰۰۵
۹	انگلستان	۱۹۹۵	۱۵۲۱۴۲
۱۰	ژاپن	۱۹۹۶	۱۴۸۱۲۱
۱۱	کانادا	۱۹۹۵	۱۴۰۱۲۰
۱۲	بلژیک	۱۹۹۳	۱۳۳۵۰۱
۱۳	دانمارک	۱۹۹۳	۱۱۵۱۵۰
۱۴	فنلاند	۱۹۹۳	۹۹۹۲۹
۱۵	اسپانیا	۱۹۹۳	۸۸۶۶۵
۱۶	پرتغال	۱۹۹۳	۹۰۳۳۷
۱۷	تایوان	۱۹۹۰	۷۵۰۳۲
۱۸	کره جنوبی	۱۹۹۰	۷۲۲۳۷
۱۹	هند	۱۹۹۰	۵۲۸۶۲
۲۰	چین	۱۹۹۰	۵۲۸۶۲
۲۱	آرژانتین	۱۹۹۳	۵۲۸۰۵
۲۲	بریتانیا	۱۹۹۳	۴۲۶۹۰
۲۳	ایران	۱۳۷۷	۴۱۷۲

جدول شماره ۳- هزینه های تحقیقاتی در کشورهای مختلف اعتبارات برنامه تحقیقات مسکن و عمران در ایران (سال ۱۳۷۷)

ردیف	سال	عمران (میلیون ریال)	مسکن (میلیون ریال)	جمع (میلیون ریال)	نسبت مسکن به کل (درصد)
۱	۱۳۷۴	۱۱۰	۱۱۰	۲۲۰	۵۰
۲	۱۳۷۵	۱۱۰	۱۱۰	۲۲۰	۵۰
۳	۱۳۷۶	۱۱۰	۱۱۰	۲۲۰	۵۰
۴	۱۳۷۷	۱۱۰	۱۱۰	۲۲۰	۵۰
۵	۱۳۷۸	۱۱۰	۱۱۰	۲۲۰	۵۰
۶	۱۳۷۹	۱۱۰	۱۱۰	۲۲۰	۵۰
۷	۱۳۸۰	۱۱۰	۱۱۰	۲۲۰	۵۰
۸	۱۳۸۱	۱۱۰	۱۱۰	۲۲۰	۵۰
۹	۱۳۸۲	۱۱۰	۱۱۰	۲۲۰	۵۰
۱۰	۱۳۸۳	۱۱۰	۱۱۰	۲۲۰	۵۰
۱۱	۱۳۸۴	۱۱۰	۱۱۰	۲۲۰	۵۰
۱۲	۱۳۸۵	۱۱۰	۱۱۰	۲۲۰	۵۰
۱۳	۱۳۸۶	۱۱۰	۱۱۰	۲۲۰	۵۰
۱۴	۱۳۸۷	۱۱۰	۱۱۰	۲۲۰	۵۰
۱۵	۱۳۸۸	۱۱۰	۱۱۰	۲۲۰	۵۰
۱۶	۱۳۸۹	۱۱۰	۱۱۰	۲۲۰	۵۰
۱۷	۱۳۹۰	۱۱۰	۱۱۰	۲۲۰	۵۰
۱۸	۱۳۹۱	۱۱۰	۱۱۰	۲۲۰	۵۰
۱۹	۱۳۹۲	۱۱۰	۱۱۰	۲۲۰	۵۰
۲۰	۱۳۹۳	۱۱۰	۱۱۰	۲۲۰	۵۰
۲۱	۱۳۹۴	۱۱۰	۱۱۰	۲۲۰	۵۰
۲۲	۱۳۹۵	۱۱۰	۱۱۰	۲۲۰	۵۰
۲۳	۱۳۹۶	۱۱۰	۱۱۰	۲۲۰	۵۰
۲۴	۱۳۹۷	۱۱۰	۱۱۰	۲۲۰	۵۰
۲۵	۱۳۹۸	۱۱۰	۱۱۰	۲۲۰	۵۰
۲۶	۱۳۹۹	۱۱۰	۱۱۰	۲۲۰	۵۰
۲۷	۱۴۰۰	۱۱۰	۱۱۰	۲۲۰	۵۰

زندگی بسیاری از افراد جامعه با استانداردهای مناسب مسکن فاصله دارد و در واقع از امکانات مناسب مانند فضاهای سبز، دسترسی به سیستم حمل و نقل عمومی، فاضلاب و نظایر اینها بهره‌مند نیستند

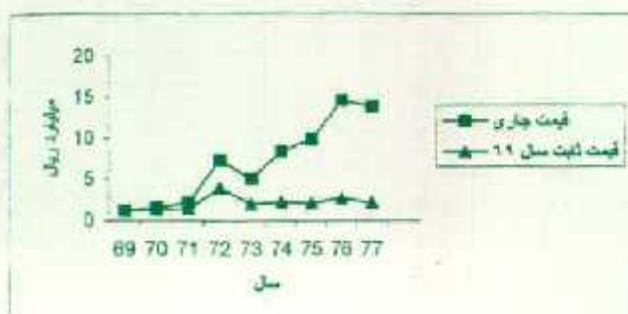
- ۴- فرانسه، انریش، آمریکا و آلمان. به ترتیب: ۱۸۰/۰۰۰-۱۷۰/۰۰۰ دلار.
- ۵- انگلستان و ایتالیا: بین ۱۶۰/۰۰۰-۱۵۰/۰۰۰ دلار.
- ۶- ژاپن و کانادا: بین ۱۴۰/۰۰۰-۱۳۰/۰۰۰ دلار.
- ۷- بلژیک: بین ۱۲۰/۰۰۰-۱۲۰/۰۰۰ دلار.
- ۸- دانمارک: بین ۱۲۰/۰۰۰-۱۱۰/۰۰۰ دلار.
- ۹- فنلاند، اسپانیا و پرتغال: ۱۰۰/۰۰۰-۹۰/۰۰۰ دلار.
- ۱۰- تایوان و کره جنوبی: بین ۸۰/۰۰۰-۷۰/۰۰۰ دلار.
- ۱۱- هند، چین و آرژانتین: بین ۶۰/۰۰۰-۵۰/۰۰۰ دلار.
- ۱۲- یونان: بین ۵۰/۰۰۰-۴۰/۰۰۰ دلار.
- ۱۳- ایران: کمتر از ۱۰/۰۰۰ دلار.

بررسی برنامه تحقیقات مسکن و عمران شهری و روستایی

اعتبارات این برنامه شامل اعتبارات تحقیقاتی فصل تأمین مسکن و عملیات جلد منظوره توسعه نواحی است. این برنامه سهم اندکی از اعتبارات تحقیقاتی را به خود اختصاص می‌دهد. سهم اعتبارات این برنامه در سال ۱۳۶۰ حدود ۱/۱ درصد از کل اعتبارات تحقیقاتی به مبلغ ۱۰۴ میلیون ریال بوده است. که تا سال ۱۳۶۹ روند نزولی داشته، به طوری که در سال ۱۳۶۸ به کمترین میزان سهم خود - یعنی ۰/۴ درصد از اعتبارات تحقیقاتی - تنزل یافته است. از سال ۱۳۶۹ دوباره سهم این برنامه افزایش یافته و به ۱/۱ درصد از اعتبارات تحقیقاتی رسیده است؛ و در سال ۱۳۷۲ و ۱۳۷۴ به ترتیب با ۱/۸ و

کشور مطالعه شده، ایران در رتبه آخر قرار دارد. کشور سوئیس با اختصاص دادن بیش از ۲۰۰/۰۰۰ دلار هزینه تحقیقاتی به هر محقق رتبه اول را دارد. بعد از کشور سوئیس، این نسبت برای کشورهای هلند، سوئد، فرانسه، انریش، آمریکا و آلمان نیز بسیار جالب توجه است. کشور ایران با حدود ۹۰۰۰ دلار هزینه تحقیقاتی به هر محقق، به هیچ وجه قابل مقایسه با حتی پایین‌ترین کشورهای جدول نیست.

- ۱- سوئیس: بیش از ۲۰۰/۰۰۰ دلار.
- ۲- هلند: بین ۱۹۰/۰۰۰-۲۰۰/۰۰۰ دلار.
- ۳- سوئد: بین ۱۹۰/۰۰۰-۱۸۰/۰۰۰ دلار.



شکل شماره ۴- روند اعتبارات برنامه تحقیقات مسکن و عمران شهری و روستایی (۱۳۶۹-۷۷)

تحقیقات در جامعه به دلیل وجود واسطی و انحصارات در فعالیت‌های تولیدی و اقتصادی، نبود رقابت در تولید از بعد کیفیت و هزینه.

۲- کمبود تعداد محققان کشور در مقایسه با کشورهای پیشرفته و در حال توسعه.

۴- پایین بودن سهم تحقیقات در تولید ناخالص ملی و عدم استفاده مناسب از اعتبارات اختصاص یافته.

۵- ضعف مدیریت علمی و حاکمیت مناسبات دیوان سالاری غیر کارآمد در دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی.

۶- نامطلوب بودن آینده تحقیق در محیط‌های علمی به دلیل جایگاه نامناسب تحقیق در نظام دولتی.

۷- فقدان جایگاه تحقیقات در برنامه‌های استراتژیک کشور، که منجر به اشکال در برنامه‌های عملیاتی می‌شود.

۸- فقدان نظام ارزیابی و نظارت بر روند توسعه تحقیقات در کشور.

۹- کارایی نازل تحقیقات و کم‌اثر بودن نتایج تحقیقات در روند فعالیت‌های جامعه، عدم همبستگی تحقیقات با نیازهای جامعه.

۱۰- گسسته بودن رابطه آموزش و تحقیقات و کندی تحول رشته‌های دانشگاهی نسبت به روند تحول فناوری و نیازهای تحقیقاتی کشور.

۱۱- عدم تمرکز و توجه به اولویت‌ها و نیازهای تحقیقاتی، به ویژه مسائل فرهنگی.

۱۲- سطح نازل سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در فعالیت‌های تحقیقاتی کشور.

۱۳- پایین بودن سطح بهره‌برداری از ظرفیت‌های انسانی، مالی و فیزیکی تحقیقاتی.

۱۴- ضعف جامع‌نگری، ابتدا به روزمره‌گی و فقدان نگرش آینده‌نگر و اصالت بخش به تحقیقات.

۱۵- تساهل و کم‌کاری در ابداع و تولید دانش، خستگی‌پذیری در تحمیل مشکلات برای رسیدن به نتایج تحقیقات.

۱۶- حاکم بودن قوانین و مقررات دست‌وپاگیر اداری و سالی.

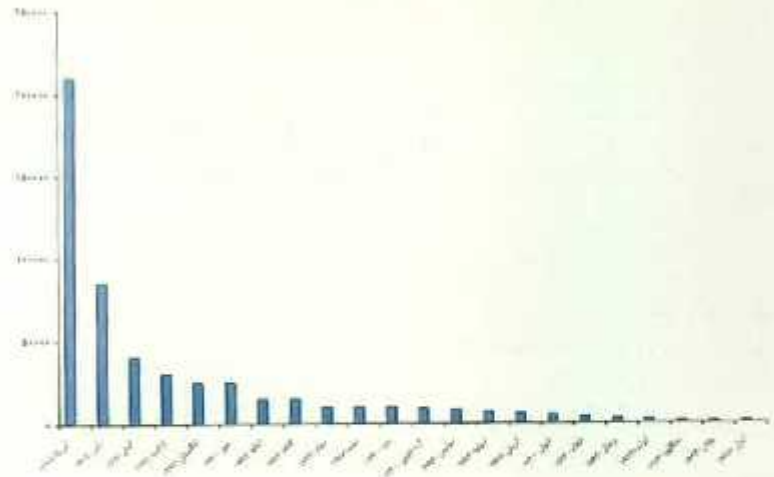
۱۷- ضعف مغرط پایگاه‌های اطلاعات و نظام اطلاع‌رسانی.

۱۸- ضعف ارتباط با دنیای پویای علم و فناوری و عدم بهره‌برداری مناسب از تحقیقات جهانی.

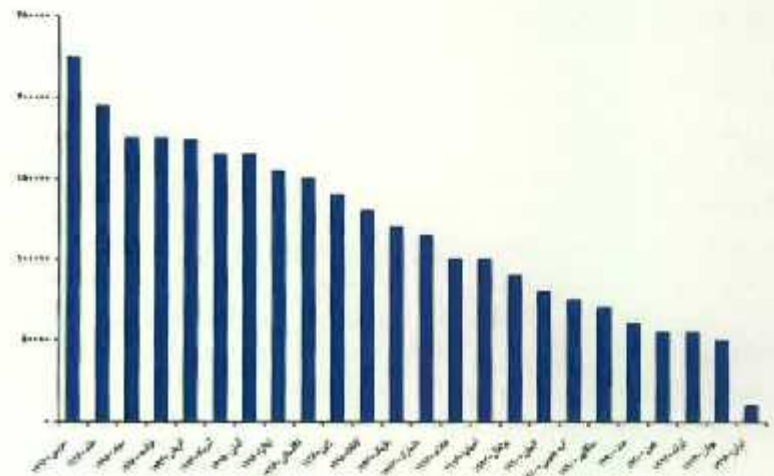
۱۹- نامطلوب بودن ارتباطات بخش تحقیقات با دیگر بخش‌های اقتصادی و اجتماعی.

۲۰- عدم به کارگیری نتایج حاصل از تحقیقات در حوزه مربوطه.

لذا پیشنهاد می‌گردد که در کل برنامه استراتژیک تحقیقات یادآورده‌های زمانی کوتاه مدت (۵-۲ ساله)، میان مدت (۱۰-۵ ساله) و بلند مدت (۲۰-۱۰ ساله) طراحی شود تا بتواند توسعه کشور قرار گیرد.



شکل شماره ۲- مقایسه هزینه‌های تحقیقاتی در کشورهای منتخب



شکل شماره ۳- مقایسه نسبت هزینه تحقیقاتی به تعداد محققان تمام وقت تحقیقاتی در کشورهای منتخب

۱/۷ درصد بیشترین سهم از اعتبارات تحقیقاتی را به خود اختصاص داده است (جدول شماره ۴). در کل میزان اعتبار برنامه تحقیقات مسکن و عمران شهری و روستایی از ۱۰۲ میلیون ریال در سال ۱۳۶۰ به ۱۳۹۲۱/۳ میلیون ریال در سال ۱۳۷۷ رسیده است. بیشترین میزان اعتبار این برنامه تحقیقاتی در سال ۱۳۷۶ مشاهده می‌شود که ۱۴۶۵۷ میلیون ریال بوده است (مجلس شورای اسلامی، قوانین بودجه سنواتی). لیکن با توجه به شکل شماره ۴، که اعتبارات این برنامه را طی سال‌های ۷۷-۱۳۶۹ به قیمت ثابت بررسی می‌کند، سلاخه می‌شود که فقط در سال ۱۳۷۲، با حدودی افزایش داشته و در کل با تورم‌زدایی داده‌ها روند بکثوخت و ثابتی است. این امر، با توجه به تأثیر برنامه مذکور در رشد اقتصادی و اشتغال‌زایی و جز اینها، توجه بیشتر مسئولان را طلب می‌کند (بانک مرکزی، ۱۳۷۹).

نتیجه‌گیری

بررسی روند تحقیقات مسکن و به‌طور کلی تحقیقات در ایران نشان می‌دهد که کشور ایران در پایین‌ترین رتبه‌ها قرار دارد و قابل مقایسه با سایر کشورها نیست. مهم‌ترین کاستی‌ها و نقاط ضعف تحقیقات در ایران عبارتند از:

- ۱- نبود رشته‌های فرهنگ تحقیقات در میان مردم و مسئولان.
- ۲- عدم احساس نیاز و نازل بودن سطح تقاضای مؤثر برای

- منابع:
- ۱- اداره آمار اقتصادی، مرکز جمهوری اسلامی ایران، شاخص کل بویان ۱۳۷۸ و شاخص مصرفی می‌ناتلف شهری ایران، ۱۳۷۹.
 - ۲- اداره آمار اقتصادی، مرکز جمهوری اسلامی ایران، سرشماره ۱۳۷۹، تهران، ۱۳۷۹.
 - ۳- مجلس شورای اسلامی، قوانین بودجه سنواتی، ۱۳۷۵-۱۳۷۷.
 - ۴- طبقه‌بندی، فریاد تحول، رتبه‌بندی کشورها، فعالیت‌ها، فصلنامه سیاست علمی و پژوهشی، بهار و تابستان ۱۳۷۹.
 - ۵- مرکز آمار ایران، مطالعه کمی‌روشی ۱۳۷۷.
 - ۶- معیارنامه، مطالعه کمی‌روشی بر اعتبارات علمی تحقیقات در سالیان ۱۳۶۹-۱۳۷۷، مرکز آمار ایران، بهار و تابستان ۱۳۷۷.
 - ۷- سکون، رشد و طرح‌های آینده ملی تحقیقات علمی، فصلنامه سیاست علمی و پژوهشی، بهار و تابستان ۱۳۷۷.

8-Federal Ministry of Education and Research Public Metadata Division, Germany 2000, Basic and Structural data
9- National Science Foundation, USA, 2000, Science and technology pocket DATA Book
10- <http://WWW.nsf.gov/ncs/ars>
10- Organisation for Economic Co-Operation Development (OECD)
<http://WWW.oecd.org>
11- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation (UNESCO)
<http://WWW.UNESCO.org>

مشاور حقوقی

حسین احتشامی

کارشناس دفتر حقوقی وزارت کشور

سؤال ویژه مشاور حقوقی

□ همان گونه که مستحضرید، وفق ماده ۶۲ قانون شهرداری‌ها، پیش‌بینی تأسیس سازمانی به منظور «... راهنمایی، هماهنگی و آموزش شهرداری‌ها» به عمل آمده که اکنون فعالیت خود را تحت عنوان «سازمان شهرداری‌های کشور» آغاز کرده است. با عنایت به قید واژه آموزش کارکنان و با توجه به وجود سایر مراجع متولی آموزش عمومی، تخصصی و عالی در کشور سؤالاتی مطرح می‌شود، از جمله اینک:

۱- آموزش مضرجه در ماده ۶۲ در کدام مقوله آموزش قرار می‌گیرد: رسمی، عالی یا حین خدمت؟

۲- مدارک اعطای شده به افرادی که این دوره‌های آموزشی را گذرانیده‌اند ارزش علمی دارند یا استخدای؟

۳- مرجع یا مراجع ناظر بر ارزشیابی مدارک مذکور کدام‌اند؟

۴- با عنایت به بند «ب» ماده «۳» قانون تأسیس وزارت آموزش عالی مصوب سال ۱۳۵۳ دال بر کسب موافقت وزارتخانه مزبور مبنی بر تأسیس هر گونه مؤسسه آموزشی - پژوهشی، سازمان شهرداری‌ها با چه ترتیباتی می‌تواند به راهاندازی مراکز آموزشی - پژوهشی مبادرت ورزد؟

○ جواب (ملک زاده):

۱- براساس بند ل ماده ۳ قانون تأسیس وزارت آموزش عالی مصوب سال ۱۳۵۳، ایجاد و تأسیس هر گونه مؤسسه آموزشی عالی یعنی نهادی که بتواند با ارائه آموزش‌های رسمی و در قالب نظام سالیانه یا واحدی مدارک را در مقاطع مختلف تحصیلی اعطا کند، منوط به کسب موافقت وزارت علوم و تحقیقات و فناوری است. صدور این مجوز یا پیشنهاد وزارتخانه مذکور و تصویب شورای گسترش آموزش عالی و شورای عالی انقلاب فرهنگی امکان‌پذیر است. حکم ماده ۶۲ به این معنا نیست که سازمان به استیلا آن دوره‌های آموزش عالی رسمی برگزار کند و به آموزش دیدگان مدارک رسمی مورد تأیید وزارت علوم - که دارای ارزش استخدای و ارزیابی علمی باشند - اعطا کند. واژه «آموزش» در ماده ۶۲ قانون شهرداری‌ها متضمن آموزش‌های غیررسمی در قالب برگزاری دوره‌های کوتاه مدت آموزش استانی یا منطقه‌ای است. به هر حال، چنانچه ایجاد مؤسسه آموزش عالی برای آموزش‌های تخصصی مدیریت شهری مد نظر باشد، می‌توان با طی مراحل پیش گفته درخواست آن را برای بررسی و تصویب به وزارت علوم ارائه کرد، تا با سیاست‌های اخیر برنامه‌های بلند مدت و جامع آموزش عالی کشور در قالب برنامه‌های توسعه و تمرکز

آموزش در وزارت علوم هماهنگ شود،

۲- به استناد مواد یک و دو قانون تأسیس وزارت علوم، هر گونه مدرک دانشگاهی و عالی زمانی ارزش علمی و استخدای در کشور را دارد که در کشور از دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی مورد تأیید وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، یا دانشگاه‌ها و مؤسساتی که با مجوز آن وزارتخانه ایجاد شده‌اند، صادر و داده شده باشد؛ و در خارج از کشور از طرف دانشگاه‌ها و مؤسسات و آموزش عالی مورد تأیید وزارت علوم اعطاء شده و به ارزیابی و تأیید وزارتخانه مذکور رسیده باشد. بنابراین هرگونه مدارکی که خارج از سازوکار پیش گفته اخذ شود، فاقد اعتبار علمی و استخدای در سطوح آموزش عالی است.

○ جواب (احتشامی):

۱- نظر به اینکه اعطای امر آموزش در اجرای حکم ماده ۶۲ قانون شهرداری‌ها و انحصاراً در جهت ارتقای سطح علمی کارکنان شهرداری‌ها در حق سازمان استقرار یافته، لذا دامنه اختیارات حکم مذکور نسبت به کارکنان حین خدمت است.

۲- گزین مدارک اعطایی به کارکنان شهرداری‌ها ارزش علمی دارد، با این حال به دلیل فقدان تبیین از مراجع مربوط (وزارت علوم و فناوری...) اساساً در مقام تطبیق با مدارک دانشگاهی فقد ارزش استخدای است. لیکن دارندگان چنین مدارکی به هنگام ارتقای گروه می‌توانند از مزایای آن بهره‌مند گردند.

۳- تنها مرجع ناظر بر ارزشیابی مدارک اعطایی به آموزش دیدگان که وفق طرح آموزشی طی دوره می‌کنند، خود سازمان شهرداری‌هاست.

۴- سازمان شهرداری‌ها حسب تجویز قانونی (ماده ۶۲ قانون شهرداری‌ها و اساسنامه مصوب) و در راستای سیاست‌های آموزش خود و به منظور ارتقای کیفیت خدمات فنی و تخصصی شهرداری‌ها، می‌تواند به دو طریق ذیل عمل کند:

الف - با مؤسسات و مراکز دانشگاهی مجاز در کشور طرف قرارداد شود. اخیراً نماینده رسمی دانشگاه وارونز روسیه مکاتبات و ملاقات‌هایی با آقای تواهر در زمینه ارائه آموزش به کارکنان شهرداری‌ها در رشته‌های مختلف، با تعهد اعطای مدرک رسمی و پذیرفته شده کشور، داشته است که به نظر می‌رسد تداوم گفت و گوها نتایج مثبتی را برای سازمان به ارمغان خواهد آورد.

ب - سازمان می‌تواند طی شرح مسیوطی، با اشاره به رسالت خطیر سازمان به امر آموزش، مجوز تأسیس مؤسسه علمی و دانشگاهی را از وزارت علوم تحصیل کند؛ که در این صورت مدارک ارائه شده به آموزش دیدگان از جهت کسب تأییدیه دارای ارزش علمی و استخدای خواهد بود.

مشاوره حقوقی این شماره ماهنامه به موضوعات متعددی پرداخته است که عمدتاً مخاطبان ماهنامه - از قبیل شوراهای شهرداریها - مطرح کرده‌اند. از میان این موضوعات می‌توان به هزینه گرفتن پروانه ساختمانی از شهرداری، معافیت واحدهای آموزشی و پرورشی از پرداخت هر گونه عوارض به شهرداریها، تملک اماکن مذهبی واقع در طرح‌های تعریض به وسیله شهرداریها، موارد شمول نیم درصد عوارض شهرداریها، عوارض حمل سنگ از معادن، الزام واحدهای فرهنگی به داشتن پارکینگ گروهی و یک‌رأی دیوان میسر بر عدم صلاحیت کمیسیون ماده ۵ در خصوص صدور پروانه در کاربری‌های خدماتی اشاره کرد. پاسخ‌های ارائه شده به منزله دیدگاه مشاوره حقوقی ماهنامه‌اند.

□ بانک ملی ایران پس از دریافت پروانه ساختمانی و پرداخت کلیه عوارض متعلقه، به دلایلی موفق به عملیات ساختمانی نشد و متعاقباً از انجام پروژه خود منصرف گردید. بانک به دلیل اینکه هیچ گونه اقدامی در زمینه پروانه ساختمانی معمول نداشته است، درخواست استرداد وجوه پرداختی بابت صدور پروانه را از شهرداری می‌کند. آیا استرداد وجوه امکان‌پذیر است یا خیر؟

○ وجوهی که شهرداریها از متقاضیان در زمینه‌های مختلف و در راستای وظایف و به موجب مصوبات قانونی دریافت می‌دارند و در بودجه مصوب کارسازی می‌کنند، ولو اینکه متقاضی از خدمات یا مجوز صادر شده هر دلیلی یا به میل شخصی استفاده نکند، به منزله هزینه قطعی تلقی می‌گردد و برگشتی نیست - مگر اینکه شورای اسلامی شهر موافقت خود را نسبت به تمام یا بخشی از وجوه مذکور اعلام دارد.

□ یا عنایت به ماده ۱۴۶ قانون برنامه سوم توسعه در خصوص معافیت واحدهای آموزشی و پرورشی وابسته به وزارت آموزش و پرورش و همچنین واحدهای آموزش فنی و حرفه‌ای از پرداخت هر گونه عوارض به شهرداریها، از آنجا که واحدهای آموزش فنی و حرفه‌ای به صورت عام ذکر گردیده، خواهشمند است اعلام فرمایید آیا صرفاً واحدهای آموزش فنی و حرفه‌ای وابسته به وزارت کار و امور اجتماعی از پرداخت عوارض معاف‌اند، و یا معافیت شامل مراکز فنی و حرفه‌ای وابسته به سازمان‌های دیگر - نظیر واحدهای آموزشی وابسته به جهاد کشاورزی و مانند اینها - نیز می‌شود.

○ نظر به اینکه، استعمال عبارت «معافیت واحدهای آموزش فنی و حرفه‌ای» از پرداخت عوارض به شهرداریها در منطوق ماده ۱۴۶ قانون برنامه سوم توسعه به طور عام به کار گرفته شده است، لذا از مفهوم کلی این عبارت چنین استنتاج می‌شود که معافیت مذکور شامل سایر واحدهای آموزش فنی و حرفه‌ای دستگاه‌های اجرایی نیز می‌شود.

□ بعضاً در مسیر طرح‌های مصوب تعریض شهرداری، اماکن مذهبی همچون مسجد و حسینیه و مانند اینها واقع می‌شود و شهرداری در جهت اجرای طرح چارچادی جز تملک آنها ندارد. خواهشمند است راهنمایی فرمایید که نحوه و مراحل عمل شهرداری در این قبیل موارد چگونه است.

○ عرصه و اعیانی مساجد به موجب اساسنامه قانونی سازمان اوقاف، جزء املاک موقوفه محسوب می‌شود. از طرفی این گونه املاک از باب تملک که مورد لزوم دستگاه‌های اجرایی است، با توجه به تصریحی که از املاک موقوفه به عمل آمده است، شمول قانون نحوه خرید و تملک مصوب سال ۱۳۶۷ هستند.

□ بخشی از اراضی دانشگاهی در طرح تعریض خیابان قرار گرفته است. آیا می‌توان در اجرای ماده ۱۱ قانون نحوه خرید و تملک اراضی و ابنیه مورد نیاز دولت و... (مصوب ۵۸/۱۱/۲۷) املاک واقع در طرح را به‌طور رایگان در اختیار طرح قرار داد؟

○ حکم ماده ۱۱ لایحه قانونی نحوه خرید و تملک اراضی... مصوب ۵۸/۱۱/۲۷ شورای انقلاب، ناظر به آن دسته از املاکی است که با بقای ملک، حق استفاده از آن با رعایت ترتیبات مقرر به دستگاه متقاضی واگذار شود. در غیر این صورت چنانچه ملک در طرح اجرایی قرار گیرد، به نحوی که بقای آن امکان‌پذیر نگردد، اعمال ماده ۱۱ قانون مذکور محتمل ندارد.

□ با امعان نظر به بخشنامه‌های شماره ۷۲/۹/۱ ۱۵۲۷۷-۵۴-۱۱۴۲۱-۱ و شماره ۷۵/۱۲/۲۱ ۲۴/۱۰۸۲ و شماره ۱۷۶۷۸/۲/۲۱-۲۴ سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور (سازمان برنامه و بودجه سابق) به اطلاع می‌رساند: براساس بخشنامه‌ای که اخیراً به تصویب رسیده است، طرح‌هایی که محل اجرای آنها صرفاً در حوزه خدماتی شهرداریها قرار گرفته باشد مشمول دریافت نیم درصد عوارض شهرداریها می‌شوند. با این حال، بیشتر شهرداری‌های حوزه فعالیت این سازمان به این امر توجهی ندارند و عملاً از اجرای بخشنامه‌های قانونی خودداری می‌ورزند.

حال با توجه به موارد ذکر شده، خواهشمند است اعلام فرمایید که آیا رعایت بخشنامه شماره ۱۷۶۷۸/۲/۲۱-۲۴ ضروری است یا خیر، در ثانی، محدوده مورد شمول دریافت نیم درصد عوارض شهرداری، کدام محدوده است؟

○ ۱- مستند قانونی وصول عوارض از عقد قراردادهای پیمانکاری به وسیله شهرداری‌ها در داخل محدوده شهرها و خارج از آن، تبصره ۲ ماده ۹۶ و ۱۰۶ قانون شهرداری است که تعرفه‌های تنفیذی و تصویبی شهرداریها براساس مجوزهای مذکور و حسب تجویز بند ۱ ماده ۳۵ قانون تشکیلات شوراهای اسلامی کشوری و بند الف ماده ۴۲ قانون وصول برخی از درآمدهای دولت، منشاء قانونی یافته‌اند.

○ ۲- در بخشنامه‌های ذکر شده سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی، حکمی که موجب عدم تسری عوارض نیم درصد به خارج از محدوده قانونی شهرها باشد ملاحظه نمی‌شود و استنباط برخی از پیمانکاران از اینکه تعرفه نیم درصد عوارض به اعتبار بخشنامه‌های مذکور به این گونه مؤیدان تعلق نمی‌گیرد، استنباط نادرستی است.

□ در خصوص دریافت عوارض حمل سنگ از معادن، به طوری که سوابق امر حکایت دارد، عوارض موصوف به وسیله شخص استاندار مستنداً به تبصره ذیل ماده ۵۳ قانون شوراهای در سال ۷۸ وضع شده است. به نحوی که از مفاد

تبصره مذکور مستفاد می‌شود، اساساً ماده ۵۲ قانون شوراهای مصوب سال ۶۴ چنین اختیاراتی را به آقایان استانداران تفویض نکرده است و با توجه به قانون وصول برخی از درآمدهای دولت، شوراهای فاقد چنین اختیاری هستند. بنابراین عوارض موصوف نه تنها فاقد مستند قانونی است بلکه با توجه به اینکه بعد از تصویب قانون وصول برخی از درآمدهای دولت وضع شده‌اند، لازم الاجرا نیستند. خواهشمند است در این باره اعلام نظر فرمایید.

- ۱- ملاک وضع و تصویب عوارض در زمان قوت شوراهای حکم تبصره ذیل ماده ۵۲ قانون شوراهای مصوب سال ۶۴ است.
- ۲- کلیه تعرفه‌های عوارضی قبل از تاریخ مذکور به موجب مصوبه تشخیص مصلحت نظام قانونمند و قطعی گردیده است.
- ۳- احکام قانونی شوراهای و بند الف ماده ۲۲ قانون وصول برخی از درآمدهای دولت متفاوت است - که هر یک در بستر قانونی خود لازم الاجراست.

□ آیا واحدهای فرهنگی و آموزشی و کتابخانه‌ها مکلف به تأمین پارکینگ گروهی هستند؟

○ رعایت ضوابط و معیارهای شهرسازی که به موجب طرح جامع و هادی به شهرداری‌ها ابلاغ می‌شود، در تعارض زمینه‌ها برای کلیه مستحدثات شهری در کاربری مربوط امری الزامی است.

شماره ۱۳۸۱/۶/۱۶ ۱۷۲/۸۰

تاریخ ۱۳۸۱/۵/۲۷ شماره دادنامه: ۱۶۹

کلاس پرونده: ۱۷۲/۸۰

مرجع رسیدگی: هیئت عمومی دیوان عدالت اداری.

شاکی: -

موضوع شکایت و خواسته: ابطال بند یک صورتجلسه شماره ۱۴۵ مورخ ۱۳۶۹/۳/۱۶ کمیسیون ماده پنج قانون تأسیس شورای عالی شهرسازی و معماری تهران.

مقدمه: شکایت طی دادخواست‌های تقدیمی اعلام داشته‌اند، اینجانبان مالک شش دانگ یک قطعه زمین به مساحت ۱۵۱۶ متر بوده که از پلاک موصوف بنا به ادعای شهرداری ۱۰۳۲/۹۶ متر در طرح آموزشی قرار گرفته است و شهرداری با عنایت به بند یک صورتجلسه شماره ۱۴۵ مورخ ۱۳۶۹/۳/۱۶ کمیسیون ماده پنج شورای عالی شهرسازی و معماری از دادن پروانه ساختمانی خودداری می‌نماید. با توجه به اینکه اولاً، بند یک صورتجلسه مذکور دایر بر ممنوعیت صدور پروانه مسکونی در اراضی و املاک واقع در کاربری‌های خدماتی طرح تفصیلی مخالف صریح تبصره یک ماده واحده قانون تعیین وضعیت املاک واقع در طرح‌های دولتی و شهرداری‌ها مصوب سال ۱۳۶۷ می‌باشد، ثانیاً با توجه به اینکه طرح اجرا نکرده و نسبت به تملک و پرداخت بهای آن ظرف مدت ۱۸ ماه پیش‌بینی شده در قانون اقدامی به عمل نیامده است، بنابراین شهرداری مکلف است نسبت به صدور پروانه ساختمانی اقدام نماید. زیرا عدم صدور مجوز ساخت به استناد صورتجلسه فوق کمیسیون ماده ۵ شورای عالی شهرسازی و معماری خلاف قانون می‌باشد. ضمناً توجه آن مقام را به تبصره یک ماده واحده قانون تعیین وضعیت املاک مصوب ۱۳۷۶ جلب می‌نمایم که از زمان اعلام وجود طرح در پلاک مذکور تاکنون بیش از ۱۰ سال گذشته و تاکنون عملاً طرحی اجرا نگردیده و شهرداری

می‌بایست به استناد تبصره فوق در همان ۱۰ سال گذشته نسبت به صدور پروانه اقدام می‌نمود. با عنایت به مراتب مذکور ابطال بند یک صورتجلسه شماره ۱۴۵ مورخ ۱۳۶۹/۳/۱۶ کمیسیون ماده پنج شورای عالی شهرسازی و معماری مورد تقاضاست.

مدیر کل حقوقی شهرداری تهران در پاسخ به شکایت مذکور طی نامه شماره ۳۱۷/۳۷۹۲ مورخ ۱۳۸۱/۲/۲۲ اعلام داشته‌اند، موضوع مورد بحث در بند مذکور، عدم صدور پروانه ساختمانی به صورت مسکونی جهت اراضی و املاکی است که کاربری آنها طبق طرح تفصیلی خدماتی می‌باشد که شامل فضای سبز، پارکینگ آموزشی، بهداشتی، تجهیزات شهری، خدمات شهری، فرهنگی مذهبی و... می‌باشد و هدف از تعیین کاربری‌های فوق در طرح تفصیلی نیز کمبود چشمگیر خدمات مذکور و به لحاظ حفظ این گونه کاربری‌ها در شهر تهران می‌باشد. همچنین کاربری ملک مورد نظر طبق طرح‌های تفصیلی آموزشی است و فاقد هر گونه طرح پیشنهادی دستگاه اجرایی و یا مصوبه موردی کمیسیون ماده ۵، نتیجتاً به علت عدم وجود طرح اجرایی پیشنهادی، بر نامه زمان بندی اجرای طرح و اجرای آن در کمتر از ده سال و یا بیشتر از ده سال و امکان صدور پروانه در زمانهای ذکر شده موضوعاً منتهی می‌باشد، بناء علی هذا تقاضای رد شکایت مطروحه را دارد. هیئت عمومی دیوان عدالت اداری در تاریخ فوق به ریاست حجت الاسلام والمسلمین دبری نجف‌آبادی و با حضور رؤسای شعب بدوی و رؤسا و مستشاران شعب تجدید نظر تشکیل و پس از بحث و بررسی و انجام مشاوره با اکثریت آراء به شرح آتی عبادت به صدور رأی می‌نماید.

رأی هیئت عمومی

قانونگذار به شرح مقرر در قانون تعیین وضعیت املاک واقع در طرح‌های دولتی و شهرداری‌ها مصوب ۱۳۶۷ و اصلاحیه آن، تکالیف واحدهای دولتی و شهرداری‌ها را در زمینه اجرای طرح‌های عمومی و عمرانی مصوب از طریق خرید و تملک اراضی و املاک، واقع در طرح‌های مذکور در مهلت‌های مقرر در قانون معین کرده و در جهت رعایت حرمت اعتبار مالکیت مشروع و قانونی اشخاص و آثار مترتب بر آن، اعمال کلیه حقوق مالکانه از جمله احداث یا تجدید بنا را در صورت عدم اجرای طرح زمان بندی شده در مهلت قانونی مجاز و در واقع و نفس الامر طرح مصوب بلااجرا در مهلت قانونی را از حیث اعمال حقوق مالکانه می‌آید و معنی اعلام داشته است. بنا به جهات فوق‌الذکر و اینکه صدور پروانه احداث بنای مسکونی، تجاری و اداری در جهت تحقق اصل تسلیط و اعمال حقوق مالکانه به شرح بند ۲۴ ماده ۵۵ قانون شهرداری از وظایف اختصاصی شهرداری می‌باشد، مفاد بند یک صورتجلسه شماره ۱۴۵ مورخ ۱۳۶۹/۳/۱۶ کمیسیون ماده پنج قانون تأسیس شورای عالی شهرسازی و معماری ایران مصوب ۱۳۵۱ که صدور پروانه احداث بنای مسکونی را در اراضی و املاک واقع در کاربری‌های خدماتی طرح تفصیلی علی‌الاطلاق و حتی پس از انقضای مهلت قانونی اجرای طرح ممنوع نموده و آن را منحصرأدر حد کاربری مندرج در طرح خدماتی مجاز اعلام کرده است، خلاف قانون و خارج از حدود اختیارات کمیسیون مذکور تشخیص داده می‌شود و مستنداً به قسمت دوم ماده ۲۵ قانون دیوان عدالت اداری ابطال می‌گردد.

رئیس هیئت عمومی دیوان عدالت اداری - فریدعلی دبری نجف‌آبادی

مشاور اداری - مالی

جمشید رضایی

کارشناس دفتر حقوقی وزارت کشور

در خصوص موضوعات مورد سؤال ۱ و ۲، به موجب آیین نامه مالی شهرداری‌ها در انجام معاملات عمده دو حالت متصور است؛ یا به صورت مناقصه انجام می‌شود، که در این صورت باید تشریفات مقرر در عادت گردید؛ یا به صورت ترک مناقصه است، که باید ضوابط مقرر در ماده ۴ رعایت گردد. حالت سومی که در آن مناقصه بدون رعایت تشریفات برگزار گردد، وجود ندارد.

ب- در خصوص سؤال ۳ باید گفت که شهرداری می‌تواند پس از گرفتن مجوز ترک مناقصه یا هر کسی که صلاح بداند قرارداد منعقد کند. این در حالی است که مجوز کلی ترک مناقصه بدون ذکر نام پیمانکار صادر شده باشد.

ج- به موجب اطلاق ماده ۴ آیین نامه مالی می‌بایست تقاضای گرفتن مجوز ترک مناقصه به صورت موردی و با دلایل و مستندات کافی صورت گیرد و شورای اسلامی شهر نمی‌تواند در این خصوص مجوز کلی صادر کند. به عبارت دیگر، نکته مهم و اساسی در صدور مجوز ترک مناقصه، احراز ضرورت آن است که می‌بایست مورد به مورد بررسی و تصمیم‌گیری شود.

□ همان طور که می‌دانید، به موجب ماده ۱۰ قانون تشکیل شرکت‌های آب و فاضلاب مصوب ۱۳۶۹، شرکت‌های مذکور از پرداخت مالیات و هر نوع عوارض از جمله عوارض نوسازی و نظایر آن، حقوق و عوارض گمرکی و سود بازرگانی، حق الثبت و تمیر و هزینه دادرسی (و هر نوع عوارضی که تاکنون دستگاه‌های مسئول آب و فاضلاب از پرداخت آن معاف بوده‌اند) برای مدت ۱۵ سال از تاریخ تشکیل معاف‌اند. آیا ماده مذکور شامل عوارض پروانه ساختمانی نیز می‌گردد یا خیر؟

○ یا توجه به اطلاق ماده ۱۰ قانون تشکیل شرکت‌های آب و فاضلاب، این شرکت‌ها به مدت ۱۵ سال از تاریخ تشکیل از پرداخت هر نوع عوارض شهرداری و از جمله عوارض صدور پروانه معاف هستند.

□ آیا شهرداری می‌تواند به استناد بند ۱۰ ماده ۵۵ قانون شهرداری قطع زمین متعلق به خود را به صورت بلاعوض به یکی از دستگاه‌های دولتی واگذار کند؟

○ یا توجه به اینکه به موجب بند ۱۰ ماده ۵۵ قانون شهرداری یکی از وظایف شهرداری اهدا و قبول اعانات و هدایا به نام شهر یا تصویب انجمن شهر (شورای اسلامی شهر) است، بنابراین شهرداری می‌تواند با تصویب شورای اسلامی شهر قطع زمین ملکی خود را به نام شهر به هر یک از دستگاه‌های دولتی به صورت بلاعوض واگذار کند. نکته درخور توجه در اینجا این است که شورای اسلامی شهر نمی‌تواند رأساً اقدام به این امر کند. هر چیزی

بحث و بررسی در مورد ماده ۴ آیین نامه مالی شهرداری‌ها، معافیت شرکت‌های آب و فاضلاب از عوارض پروانه ساختمانی، واگذاری املاک شهرداری به دستگاه‌های دولتی، تغییر سالیانه ارزش معاملات ساختمان به وسیله شورای اسلامی شهر، اختلاط حريم شهر و روستا و اختلاف نظر بر کنترل ساخت و ساز، جرایم موضوع آرای کمیسیون ماده صد و دو رأی دیوان در مورد عوارض موضوع بند یک ماده ۳۵ قانون تشکیلات شوراهای اسلامی و مصادیق برانگیز، موضوعاتی است که در این شماره ماهنامه به آن پرداخته شده است. این مطالب دیدگاه‌های مشاور اداری - مالی‌اند.

□ در ماده ۴ آیین نامه مالی شهرداری‌ها قید شده است که معاملات عمده شهرداری‌ها کلاً از طریق تشریفات مناقصه یا مزایده یا مزایده محدود انجام شدنی است؛ اگر شهرداری تصمیم به ترک مناقصه داشت ... نکته درخور توجه این است که:

۱- آیا بین ترک مناقصه و ترک تشریفات مناقصه تفاوتی وجود دارد؟

۲- اگر بین ترک مناقصه و ترک تشریفات مناقصه تفاوت وجود دارد، چرا در آیین نامه مالی شهرداری‌ها برای ترک تشریفات مناقصه راه حلی پیش‌بینی نشده و تنها برای ترک مناقصه بندهای الف، ب و ج عنوان گردیده است؟

۳- در بندهای الف، ب و ج ماده ۴ آیین نامه مالی - یعنی ترک مناقصه - آیا گرفتن مجوز در هر یک از موارد به معنی عدول از مناقصه عمومی و رجوع به یک پله عقب‌تر یعنی شرایط معامله متوسط (گرفتن استعلام بدون رعایت آگهی) است، یا اینکه کلاً با گرفتن مجوز تمام مراحل ماده ۵ یعنی مناقصه منتهی می‌شود، و شهرداری می‌تواند معامله را به هر کس که صلاح بداند - یا به نام او مجوز گرفته است - واگذار کند؟

۴- آیا در ترک مناقصه می‌توان در حد بودجه از شورا مجوز کلی گرفت یا اینکه گرفتن مجوز ترک مناقصه می‌بایست موردی و با نام و مشخصات و دلایل کافی، آن هم برای یک معامله معین انجام شود؟

○ الف - در بعضی مواقع صرفه و صلاح شهر و شهرداری، انجام معامله به صورت ترک مناقصه را اقتضا می‌کند. در این صورت شهردار می‌بایست وفق بندهای الف، ب و ج ماده ۴ آیین نامه مالی شهرداری‌ها، با ذکر دلایل، پیشنهاد انجام معامله را به صورت ترک مناقصه مطرح سازد و پس از گرفتن مجوز مبادرت به انعقاد قرارداد کند.

را که شورا می خواهد از اموال شهرداری هدیه کند الزامی نیست
با پیشنهاد شهرداری باشد.

□ آیا شورای اسلامی شهر می تواند هر ساله آیین نامه
ارزش معاملات ساختمان را تغییر دهد؟ آیا در تعیین ارزش
معاملات ساختمان موضوع تبصره ۱۱ ماده صد قانون
شهرداری، شورا می بایست دستورالعمل وزارت کشور را
رعایت کند یا خیر؟

○ به استناد تبصره ۱۱ ذیل ماده صد قانون شهرداری،
آیین نامه ارزش معاملاتی ساختمان، پس از تهیه در شهرداری و
تصویب شورای اسلامی شهر در مورد جرایم قابل اجراء است و این
ارزش معاملاتی می تواند سالی یک بار تجدید نظر گردد. نکته
در خور توجه در اینجا این است که چون به موجب بند ۹ ذیل ماده
۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور
و انتخاب شهرداران مصوب ۱۳۷۵، شورای اسلامی شهر
می بایست آیین نامه های پیشنهادی شهرداری را با رعایت
دستورالعمل های وزارت کشور تصویب کند، بنابراین چنانچه وزارت
کشور در خصوص چگونگی تهیه آیین نامه ارزش معاملاتی
ساختمان دستورالعمل داشته باشد شهرداری می بایست آن را در
تهیه آیین نامه ارزش معاملاتی ساختمان رعایت کند. بدیهی است
شورای اسلامی شهر نمی تواند برخلاف دستورالعمل وزارت کشور
آیین نامه مذکور را به تصویب برساند.

□ با عنایت به اینکه برخی از روستاها که دارای شورای
مستقل هستند در داخل حریم شهر قرار دارند و در خصوص
مرجع کنترل ساخت و ساز در روستاهای مذکور اختلاف وجود
دارد. خواهشمند است در این زمینه اظهار نظر فرمایید. نظر
به اینکه به موجب نص صریح قسمت صدر ماده ۱۰۰ قانون
شهرداری کلیه مالکان املاک و اراضی واقع در حریم شهر باید
قبل از هر اقدام عمرانی یا تفکیک اراضی و شروع ساختمان از
شهرداری پروانه بگیرند، و به موجب ماده ۹ آیین نامه اجرایی
تشکیلات، انتخابات داخلی و امور مالی شوراهای اسلامی
روستا، شورای روستاهای واقع در حریم شهرها موظف به
رعایت مقررات مربوط به حریم شهرها هستند، بنابراین:

۱- مرجع کنترل ساخت و ساز و صدور پروانه ساختمانی
در روستاهای واقع در حریم شهرها، شهرداری است.
بدین ترتیب ساکنان روستای واقع در حریم شهر می بایست
برای هر اقدام عمرانی یا تفکیک اراضی و شروع ساختمان از
شهرداری پروانه بگیرند؛ وگرنه شهرداری می بایست از ادامه
عملیات ساختمانی جلوگیری کند و پرونده را در کمیسیون ماده
صد مطرح سازد.

۲- شورای اسلامی روستای واقع در حریم شهر موظف به
رعایت مقررات شهرداری در باب ساخت و ساز و تفکیک
است.

آیا مقررات مربوط به تخفیف مجازات مندرج در قانون
مجازات اسلامی، نسبت به جرایم موضوع ماده صد و
تبصره های ذیل آن نیز اعمال شدنی است یا خیر؟ آیا اعضای
کمیسیون ماده صد می توانند زیر حداقل مندرج در تبصره های
ماده صد رای صادر کنند؟ آیا شهرداری و شورای شهر
می توانند جرایم موضوع آرای کمیسیون ماده صد را تخفیف

دهند؟

○ الف - در خصوص اعمال مقررات راجع به تخفیف مندرج در
قانون مجازات اسلامی نسبت به جرایم تخلفات ساختمانی، گفتنی
است:

۱- عدم رعایت مقررات مورد عمل شهرداری در احداث بنا
تخلف محسوب می شود به جریم:

۲- مقررات تخفیف و تعلیق مجازات مندرج در قانون مجازات
اسلامی نسبت به جرایم اعمال می گردد نه تخلفات؛ و

۳- اعمال مقررات تخفیف و تعلیق مجازات صرفاً به وسیله
دادگاه و در پرونده مطرح در آن امکان پذیر است و اعمال آنها به
وسیله سایر مراجع قانونی - از جمله کمیسیون های ماده صد -
احتیاج به قانون دارد. بنابراین کمیسیون های ماده صد نمی توانند
جرایم تخلفات ساختمانی را به زیر حداقل مندرج در تاسر ماده صد
تخفیف دهند.

ب- پس از صدور رای کمیسیون ماده صد، شهرداری و شورای
شهر نیز نمی توانند در پرداخت جرایم موضوع رای به متخلف
تخفیف دهند. چنانچه شهرداری یا شورای اسلامی شهر بخواهند
به هر دلیل به این گونه متخلفان کمک کنند، پیشنهاد می گردد
مطابق مقررات مندرج در بودجه شهرداری در باب کمک عمل
کنند.

رای وحدت رویه هیئت عمومی دیوان عدالت اداری راجع به
اینکه اعاده به کار کارمند و عدم محکومیت وی به تحمل
مجازات های اداری توسط هیئت تجدید نظر، رسیدگی به تخلفات
اداری محمول بر برائت کارمند می باشد.

تاریخ: ۱۳۷۹/۴/۵ شماره دادنامه: ۱۳۳
کلاس پرونده: ۲۰۱۷/۷۸

مرجع رسیدگی: هیئت عمومی دیوان عدالت اداری
شکایت: ...

موضوع شکایت و خواسته: اعلام تضارض آرای صادره از شعب
۱۱ و ۱۲ دیوان عدالت اداری

مقدمه: الف - شعبه دوازدهم در رسیدگی به پرونده کلاس
۱۳۶۵/۱۷۶ موضوع شکایت ... به طرفیت هیئت رسیدگی به
تخلفات اداری تجدید نظر وزارت آموزش و پرورش به خواسته
اغتراض به حکم صادره به شرح دادنامه شماره ۱۲۲۹ مورخ
۱۳۷۷/۹/۲۸ چنین رای صادر نموده است: نظر به اینکه اعاده به
کار کارمند توسط هیئت تجدید نظر رسیدگی به تخلفات اداری
برائت تلقی می شود، علی هذا مستنداً به رای شماره ۱۲۰ مورخ
۱۳۶۸/۱۲/۲۴ هیئت عمومی دیوان عدالت اداری حکم به ورود
شکایت شکایتی در حد اجرای ماده ۴۰ قانون رسیدگی به تخلفات
اداری مصوب ۱۳۷۲/۸/۷ صادر و اعلام می گردد.

شکایت دیگر وی دایر به ارتقای گروه در مدت عدم اشتغال، نظر
به اینکه ارتقای گروه بر اساس نتایج حاصله از امتحانات و ارزشیابی
مستخدم با تأیید کمیته موضوع ماده ۱۲ آیین نامه اجرایی طرح
طبقه بندی مشاغل خواهد بود و شکایتی در مدت انفصال تجربه ای
گنبد نگردیده است، علی هذا شکایت در این مورد غیرسوجه و مردود
اعلام می گردد.

ب - شعبه یازدهم در رسیدگی به پرونده کلاس ۷۶/۷۶
موضوع شکایت به طرفیت وزارت آموزش و پرورش به خواسته اعاده

گروه و پایه و سنوات خدمتی به شرح دادنامه شماره ۱۸۳۸ مورخ ۱۳۷۷/۱۱/۲۷ چنین رأی صادر نموده است: با التفات به اینکه حسب مندرجات لایحه جوابیه رأی صادره مبنی بر برائت نامبرده نمی‌باشد، لذا با توجه به مراتب مذکور و توجه به مفاد ماده ۲۰ قانون رسیدگی به تخلفات اداری مصوب ۱۳۷۲ و مکررات مشابه در قوانین قبلی شاکیه مستحق دریافت ایام عدم اشتغال نبوده و احتساب این مدت جزء سنوات خدمت وی نیز و جاهد قانونی ندارد و با وصف مذکور حکم به رد شکایت مطروحه صادر می‌گردد. هیئت عمومی دیوان عدالت اداری در تاریخ فوق به ریاست حجت‌الاسلام و المسلمین دری نجف‌آبادی و با حضور رؤسای شعب بدوی و رؤسا و مستشاران شعب تجدید نظر تشکیل و پس از بحث و بررسی و انجام مشاوره با اکثریت آرا به شرح آتی میبادرت به صدور رأی می‌نماید.

رأی هیئت عمومی

نظر به اینکه مفاد رأی قطعی هیئت تجدید نظر رسیدگی به تخلفات اداری مبنی بر لزوم اعاده شاکه به خدمت و عدم محکومیت او به تحمل مجازات‌های اداری محمول بر برائت نامبرده از تخلفات متناسبه است، بنابراین دادنامه شماره ۱۲۲۹ مورخ ۱۳۷۷/۹/۲۸ شعبه دوازدهم از جهت مذکور و ترتب و آثار استخدامی مربوط به برائت مستخدم دولت موافق اصول و موازین قانونی تشخیص می‌گردد. این رأی مطابق قسمت اخیر ماده ۲۰ قانون دیوان عدالت اداری برای شعب دیوان و سایر مراجع مربوط در موارد مشابه لازم‌الاتباع است.

رئیس هیئت عمومی دیوان عدالت اداری - فریدمانی دری نجف‌آبادی

رأی وحدت رویه هیئت عمومی دیوان عدالت اداری راجع به عوارض بند یک ماده ۳۵ قانون تشکیلات شوراهای اسلامی کشور

تاریخ: ۱۳۷۹/۱۰/۴ شماره دادنامه: ۲۸۴ کلاسه پرونده: ۲۵/۷۹

مرجع رسیدگی: هیئت عمومی دیوان عدالت اداری

شاکه: ...

موضوع شکایت و خواسته: اعلام تعارض آرای صادره از شعب ۱۲ و ۱۸ دیوان عدالت اداری.

مقدمه: الف - شعبه دوازدهم در رسیدگی به پرونده کلاسه ۲۷۲/۷۲ موضوع شکایت ... به طرفیت شهرداری ملایر به خواسته اعتراض به رأی مورخ ۱۳۷۱/۴/۷ کمیسیون ماده ۷۷ شهرداری ملایر و تقاضای استرداد عوارض مأخوذه به شرح دادنامه شماره ۷۰۲ مورخ ۱۳۷۲/۷/۸، چنین رأی صادر نموده است: با التفات به مستنبط از مفاد نظریه ذیل نامه شماره ۹۳۲۱/۳/۲۴ مورخ ۱۳۶۶/۶/۱۵ وزارت کشور به عنوان رئیس دیوان عالی کشور و با عنایت به مدلول ماده یک قانون دفاتر اسناد رسمی و کانون سر دفتران و دفتر باران مصوب ۱۳۵۴/۴/۲۵ که دفترخانه اسناد رسمی را واحد وابسته به وزارت دادگستری دانسته و طبق مدلول ماده ۲ قانون مذکور سر دفتران به موجب ابلاغ وزیر دادگستری منصوب می‌گردند و همچنین مدلول نصبره یک ماده ۲ قانون نظام صنفی مصوب ۱۳۵۹/۴/۱۳ که صاحبان دفاتر اسناد رسمی را از شمول قانون مذکور مستثنی نموده است، به رأی فوق‌الذکر اشکالاتی وارد است؛ زیرا قطع نظر از اینکه

مندرجات نامه مذکور حکایتی از تفیذ صریح ندارد و معلوم نیست اعلام نظریه به عنوان چه مقامی داده شده است، چون این نظریه در مقام اجرای بند یک ماده ۳۵ قانون تشکیلات شوراهای اسلامی کشور اعلام گردیده است و مندرجات رأی کمیسیون ماده ۷۷ قانون شهرداری حکایتی از قید دلیل قاطع بر تحقق شرط مندرج در نظر رئیس دیوان عالی کشور و همچنین شرط مندرج در بند یک ماده ۳۵ قانون تشکیلات شوراهای اسلامی کشور و شمول بر دفتر خانه‌های رسمی ندارد. ثانیاً یا اینکه مستند بعد از تاریخ ۱۳۶۶/۷/۲ اعلام گردیده است، مندرجات رأی حکایتی از محور قانونی مشمول عوارض دانستن دفترخانه اسناد رسمی شماره ۱۷ ملایر را از سال ۱۳۶۴ تا آخر سال ۱۳۷۰ ندارد. ثالثاً مندرجات رأی حکایتی از قید مستند قانونی عوارض مورد مطالبه ندارد. رابعاً چون اساساً دفترخانه مذکور مدعی بوده است که اساساً عوارض مورد مطالبه شامل دفترخانه اسناد رسمی نمی‌گردد تا مورد مشمول ماده ۷۷ قانون شهرداری باشد، در نتیجه رسیدگی کمیسیون مذکور فاقد محور قانونی بوده است؛ لذا به جهات مذکور و سایر اوضاع و احوال، حکم به ورود شکایت شاکه و بطلان رأی مورخ ۱۳۷۱/۴/۷ کمیسیون ماده ۷۷ شهرداری ملایر و محکومیت آن شهرداری به مسترد نمودن وجوه مأخوذه خود از شاکه بابت عوارض محل بحث صادر می‌گردد.

ب - شعبه هجدهم در رسیدگی به پرونده کلاسه ۱۳۰/۷۸ موضوع شکایت ... به طرفیت شهرداری شاهرود به خواسته ابطال آرای ۱۳۷۱/۵/۴۱، ۱۳۷۵/۱۰/۱۱، ۱۳۷۵/۱۰/۲۵ و ۱۳۷۸/۱۱/۲۵ صادره از کمیسیون ماده ۷۷ قانون شهرداری‌ها به شرح دادنامه شماره ۱۵۹۹ مورخ ۱۳۷۸/۱۲/۱۶ چنین رأی صادر نموده است: نظر به اینکه اعتراض شاکه صرفاً در زمینه این است که دفاتر اسناد رسمی وابسته به وزارت دادگستری بوده و خارج از شمول مقررات ماده ۲ قانون نظام صنفی است و بند یک ماده ۳۵ قانون تشکیلات شوراهای اسلامی کشور شامل دفاتر اسناد رسمی نمی‌شود؛ حال آنکه اخذ عوارض از دفاتر اسناد رسمی یا رعایت تشریفات قانونی به تفیذ مقام صلاحیت‌دار مذکور در ماده ۳۵ فوق‌الذکر رسیده است، با توجه به وحدت ملاک از رأی وحدت رویه شماره ۱۸۷ مورخ ۱۳۷۴/۱۲/۷ هیئت عمومی دیوان عدالت اداری مغایرتی با قانون ندارد. علی‌هذا رأی به رد شکایت صادر می‌گردد. هیئت عمومی دیوان عدالت اداری در تاریخ فوق به ریاست حجت‌الاسلام و المسلمین دری نجف‌آبادی و با حضور رؤسای شعب بدوی و رؤسا و مستشاران شعب تجدید نظر تشکیل و پس از بحث و بررسی و انجام مشاوره با اکثریت آرا به شرح آتی میبادرت به صدور رأی می‌نماید.

رأی هیئت عمومی

نظر به اینکه دریافت عوارض مورد ادعا برابر مقررات به تصویب مقام صلاحیت‌دار رسیده است، بنابراین دادنامه شماره ۱۵۹۹ مورخ ۱۳۷۸/۱۲/۱۶ شعبه هجدهم دیوان - در حدی که متضمن این معنی می‌باشد - موافق اصول و موازین قانونی است. این رأی به استناد قسمت آخر ماده ۲۰ قانون دیوان عدالت اداری برای شعب دیوان و سایر مراجع مربوط در موارد مشابه لازم‌الاتباع است.

رئیس هیئت عمومی دیوان عدالت اداری - فریدمانی دری نجف‌آبادی

شهررداری‌ها به روایت اسناد

در این شماره دو سند مرتبط با نقش شهرداری‌ها در آموزش و تحقیقات، انتخاب شده‌اند.

سند اول مربوط به شماره ۴ و نهمین سال انتشار مجله بلديه است. در این سند لایحه وضع عوارض بر خانه‌های مسکونی، به وسیله الحمن بلدی، آورده شده است. مجله بلديه در مقایسه با روزگار و زمانه خود حاوی مطالب و اخبار جالب توجه داخلی و خارجی بوده است.

سند شماره ۲، در ارتباط با رؤس فعالیت‌های انجام شده در زمینه انتشارات اتحادیه شهرداری‌هاست که به انتشار ماهنامه شهرداری‌ها اشاره دارد. این نشریه، به عنوان ارگان «اتحادیه شهرداری‌های کشور»، پرمحتواتر از سلف خود بوده و در کنار اتحادیه نقش مهمی در اطلاع‌رسانی و آموزش داشته است.

سند شماره ۱، لایحه ذیل به تصویب الحمن بلدی طهران رسیده است؛ (عوارض خانه‌های مسکونی)

ماده ۱- از کلیه خانه‌های مسکونی و باغات، صدی دوازده میزان مال الاجاره، بصدقه - بعد از تعیین قطعی قیمت ملک مال الاجاره به موازین ذیل معین خواهد شد:

- از دوهزار و یک تومان الی ۵ هزار تومان نسبت به کن قیمت، صدی ۱۳ در سال.
- از ۵۰۰۱ تومان الی ۱۰۰۰۰ تومان نسبت به کل قیمت، صدی ۱۰ در سال.
- از ۱۰۰۰۱ تومان الی ۲۰۰۰۰ تومان نسبت به کن قیمت، صدی ۹ در سال.
- از ۲۰۰۰۱ تومان الی ۲۵۰۰۰ تومان نسبت به کل قیمت، صدی ۸ در سال.
- از ۲۵۰۰۰ تومان به بالا نسبت به کل قیمت، صدی ۶ در سال.

ماده ۲- تقویم و تعیین میزان اجاره یا حضور مصدق مالک و معمار بلديه با رعایت تناسب محل صورت خواهد گرفت و در صورت بروز اختلاف و عدم تراخی مصدقین طرفین مصدق مشترکی به تراخی یا به طریق استقراغ انتخاب و رأی اکثریت قاطع خواهد بود.

بصدقه - در صورت استنکاف یا تعطل مالک از تعیین مصدق بلديه یا حضور نماینده مدعی العمومی انجام وظیفه خواهد نمود.

ماده ۳- اراضی باره و اماکن مخروبه که در جنبه خیابان‌ها واقع و یا فاصل بین عمارات بوده و صاحب آن اقدام به ساختمان و مرمت آن ننماید، مشمول ماده یک خواهد بود.

ماده ۴- اراضی و اماکن ذیل از عوارض فوق معاف خواهند بود:

الف - قصور و ابنیه سلطنتی.

ب - سفارتخانه‌ها (به شرط آنکه ملک دولت متبوعه باشد).

ج - کلیه مؤسسات ملکی کشوری و ابنیه محل وزارتخانه‌ها (به شرط ملکیت دولت).

د - بقاع متبرکه، مساجد، معابد و مؤسسات خیریه و معارفی و معاریف عمومی (به شرط ملکیت).

هـ - متراژی که تا میزان دوهزار تومان قیمت دارد.

و - هر خانه یا باغ و یا مسطحی که مسلوب المنفعه و غیر مسکون باشد؛ بدین معنی که مستأجر بی نداشته و مالک هم در آنجا اقامت نکند مادامی که مسلوب المنفعه است، به شرط املاغ دادن مالک و ذکر علت موجبه.

بصدقه - ابنیه [ای] که به واسطه حادثه از قبیل زلزله، حریق، سیل و امثال - که نتیجتاً محتاج تجدید بنا یا تعمیر کلی بشوند - از روز ختم بنا الی دو سال از دادن عوارض معاف خواهند بود، به شرط آنکه در روز ختم بنا یا تعمیرات مراتب را صاحب ملک به بلديه اطلاع دهد.



و هر مدت این اطلاع به تعویق افتد، تاریخ معافیت از روز خاتمه بنا محسوب خواهد شد.

تبصره ۲- باغانی که مالیات ارضی می دهند با ارائه قبض مالیاتی از تأدییه این عوارض معاف خواهند بود.

ماده ۵- هنگام تقویم دوهزار تومان حد تصاب در مورد خانه‌ها و باغات مسکونی شخصی موضوع می شود.

ماده ۶- در موقع ممیزی هر قسمت از نواحی حوزه بلدی اداره بلدیه مکلف است به وسیله اعلان در جراید لااقل یک هفته قبل از شروع به عمل صاحبان خانه‌ها را مطلع نماید. عین اعلان مزبور به وسیله مأمورین بلدیه به خانه‌ها و منازل که مورد ممیزی واقع می شود در همان موقع که در جراید اعلان می شود بدون فید رسید داده خواهد شد.

ماده ۷- ممیزی مصرحه در ماده ۶ هر سه سال یک بار باید به ترتیبی که در ماده مزبور تصریح شده تجدید شود.

تبصره - در موقع تبدیل واحد پول، در صورتی که موقع مزبور مصادف با اول سال ممیزی نباشد، بلافاصله ممیزی تجدید خواهد شد.

ماده ۸- در هر یک از نقاط حوزه بلدی که تأسیسات بلدی باشند مادی که تأسیسات مزبوره دایر نشده است عوارض فوق شامل نقاط مزبور نخواهد بود.

سند شماره ۲

وزارت کشور

اتحادیه شهرداری های ایران

رئوس فعالیت های انجام شده در زمینه انتشارات

اتحادیه



۱- انتشار مجله ماهانه شهرداری ها - مجله ماهانه

شهرداری ها که به منظور بالا بردن سطح اطلاعات اعضای شهرداری ها و ایجاد رابطه میان شهرداری ها و سازمان ها و مؤسسات شهری انتشار می یابد. طی دوره یک ساله مزبور (نیمه دوم سال ۱۳۴۵ و نیمه اول سال ۱۳۴۶) به طور مرتب در ۱۲ شماره انتشار یافت.

۲- انتشار سالنامه شهرداری ها - سالنامه شهرداری ها

حاوی آمارها و اطلاعات متنوع در زمینه امور شهرداری ها و مقالات تحقیقی و مقررات شهرداری یا همکاری عده ای از متخصصین و کارشناسان امور شهرداری ها تهیه و تنظیم گردید و در نیمه دوم سال ۱۳۴۵ انتشار یافت.

۳- انتشار (۱) شماره مجله انگلیسی «شهرداریها»

در نیمه دوم سال ۱۳۲۵.

۴- انتشار نشریات جای آموزشی و پژوهشی.

۵- انتشار نشریه شرح وظایف و سازمان

اتحادیه شهرداری های ایران.

۶- انجام فعالیت های انتشاراتی و امور

مربوطه تهیه و طرح آرم و پرچم شهرداری ها.



وزارت محیط زیست
و شهرسازی ایران



اتحادیه شهرداری های ایران

این نشریه در زمینه شهرسازی و محیط زیست در اختیار شما قرار می دهد. این نشریه در زمینه شهرسازی و محیط زیست در اختیار شما قرار می دهد. این نشریه در زمینه شهرسازی و محیط زیست در اختیار شما قرار می دهد.

این نشریه در زمینه شهرسازی و محیط زیست در اختیار شما قرار می دهد. این نشریه در زمینه شهرسازی و محیط زیست در اختیار شما قرار می دهد. این نشریه در زمینه شهرسازی و محیط زیست در اختیار شما قرار می دهد.

این نشریه در زمینه شهرسازی و محیط زیست در اختیار شما قرار می دهد. این نشریه در زمینه شهرسازی و محیط زیست در اختیار شما قرار می دهد. این نشریه در زمینه شهرسازی و محیط زیست در اختیار شما قرار می دهد.

تأملی در نحوه وصول عوارض شهرداری‌ها

حسین صالحی
حقوقدان

و کاستی‌های قانونی در این زمینه، به اختصار اشاره خواهد شد.

اول - تاریخچه قانونگذاری

الف - اولین بار براساس قانون اجازه تنظیم نظامنامه برای طرز وصول عوارض شهرداری مصوب ۱۳۱۵/۵/۱۱، به وزارت داخله اجازه داده شد که نظامنامه‌ای برای طرز وصول عوارض شهرداری و جرایم مستنکفین از پرداخت عوارض تهیه کند و پس از تصویب کمیسیون‌های پارلمانی داخله و عدلیه به اجرا بگذارد. در تاریخ ۱۳۱۷/۷/۱۳ کمیسیون‌های دادگستری و کشور در مجلس شورای ملی، چنین نظامنامه‌ای را مشتمل بر ۴۲ ماده به تصویب رساندند.

در این نظامنامه قواعد حالب توجهی برای اجرا و وصول عوارض شهرداری درج گردیده است، که مهم‌ترین آنها عبارتند از:

۱- اخطار کتبی به بدهکار، با دادن مهلت.

۲- درج اطلاعات مورد نیاز در اخطار از قبیل نام و نام خانوادگی و شهرت مؤدی، مبلغ بدهی او، اینکه مطالبه عوارض از چه بابت و مربوط به چه سال و برای چه مدت است، ذکر مواعد و جز اینها.

۳- ابلاغ اخطار به وسیله مأموران شهرداری، و در صورت استنکاف مؤدی، استشهاده دو نفر شاهد و تنظیم استشهاده.

۴- جریمه تأخیر؛ به ازای هر شش ماه کامل عدم پرداخت، معادل نیم عشر بدهی.

۵- نحوه توقیف اموال مؤدی به منظور اجرا و وصول عوارض، با ذکر مستثنیات نظامنامه.

۶- وظایف اشخاص ثالث که اموال بدهکار نزد آنهاست.

۷- شیوه فروش و مزایده اموال توقیفی و کیفیات مربوط به آن.

۸- نحوه قبول و رسیدگی به اعتراضات مؤدی در قواعد دیگر.

ب - با تصویب قانون شهرداری‌ها در سال ۱۳۲۴، همزمان با پایه‌گذاری میانی و اساسی که در شکل‌گیری اداره امور شهرها صورت پذیرفت، بر اساس تبصره ۴ بند ۲۶ ماده ۵۵ قانون مذکور، وزارتخانه‌های کشور و دادگستری مأموریت یافتند این نامه‌های گریز از پرداخت عوارض شهرداری را تنظیم کنند تا پس از تصویب هیئت وزیران به اجرا گذاشته شود.

ج - در تاریخ ۱۳۴۵/۱۱/۲۷، به موجب ماده ۷۴ قانون اصلاح پایه‌ای از مواد و الحاق مواد جدید به قانون شهرداری، شهرداری مسئولیت تدوین و تنظیم این نامه اجرایی وصول عوارض شهرداری را عهده‌دار گردید.

اداره امور شهرها در تمام دنیا - و از جمله کشور ما - مستلزم بهره‌مندی از بودجه‌های هنگفت و صرف مقادیر عمده‌ای از درآمدهای شهرداری است. به طور معمول شهرداری‌ها، به عنوان متولی اصلی ارائه خدمات در داخل شهرها و حومه، برای تأمین هزینه فعالیت‌های خود از پنج منبع به شرح زیر استفاده می‌کنند:

۱- دریافت از دولت

۲- فروش اموال و دارایی‌ها و عواید دیگر از این دست

۳- فروش خدمات تولیدی و عرضه شده به وسیله شهرداری‌ها

۴- دریافت وام‌های مختلف از منابع گوناگون

۵- دریافت عوارض از شهروندان

در شرایط کنونی کشور، درآمدهای حاصل از فروش تراکم و تغییر نوع استفاده از املاک و عوارض شهری در اقتصاد شهری نقش تعیین‌کننده‌ای دارد. اگر فروش تراکم و امتیاز ناشی از تغییر کاربری‌ها - به عنوان فروش اعضا و جوارح و بدنه شهر (۱) - برای درآمدهای شهری به منظور اختصاص به سرمایه‌گذاری‌های کلان از این مقوله حذف گردند، صرفاً «عوارض» به عنوان منبع اصلی درآمد شهرداری قابل اتکا و اطمینان خواهد بود.

امروزه شرایط ویژه جامعه ما - به خصوص کلان شهر تهران - ضرورت استفاده کارآمدتر از منابع و توزیع عادلانه آن را الزامی ساخته است. در این مسیر، چنانچه این روند سرعت کافی نداشته باشد، بیم آن می‌رود که اتکالی بیش از حد به منابع ناپایدار، آینده مدیریت شهرها را با مشکلات جدی مواجه سازد. بدین ترتیب تلاش در جهت یافتن راهکارهایی که بتواند نیازهای برحق جمعیت رو به افزایشی را - بدون آنکه زیربنای منابع طبیعی‌اش را بیش از این تخریب کند - پاسخ دهد، از خطیرترین وظایف پیش روی مسئولان و مدیران ذی ربط است.

عقوله عوارض شهری به عنوان تنها منبع اصلی و اساسی درآمد شهرداری‌ها، تاکنون مغفول مانده است. بر اساس آمار ارائه شده، مطالبات شهرداری‌ها بابت عوارض وصول نشده در بخش‌های دولتی، عمومی و خصوصی هنگفت و روبه‌تزايد است.

در این مقاله به کارآمدترین شیوه وصول عوارض شهرداری‌ها

د - با تصویب قانون نوسازی و عمران شهری در تاریخ ۱۳۴۷/۹/۱۷، علاوه بر آنکه شیوه‌های قانونی وصول عوارض نوسازی مشخص گردید، در مورد سایر عوارض شهرداری نیز به نحوی کاملاً روشن حکم وضع شد. به موجب ماده ۲۸ قانون مذکور، سایر عوارض شهرداری که بر اساس آیین‌نامه‌های اجرائی وصول عوارض شهرداری موضوع ماده ۷۴ قانون اصلاح یارهای از مواد والحق مواد جدید قانون شهرداری مصوب ۱۳۴۵ به مرحله قطعیت برسند، در صورت عدم پرداخت طبق تبصره ماده ۱۴ این قانون (نوسازی و عمران شهری) با صدور اجرائیه وصول خواهد شد. حسب مفاد ماده ۱۳ قانون مذکور، ادارات و دوائر اجرائی ثبت مکلف اند بنا به تقاضای شهرداری،

مقوله عوارض شهری به عنوان تنها منبع اسیل و اساسی درآمد شهرداری‌ها، تاکنون مغفول مانده است. بر اساس آمار ارائه شده، مطالبات شهرداری‌ها بابت عوارض وصول نشده در بخش‌های دولتی، عمومی و خصوصی هنگفت و روبه‌تزايد است

نسبت به صدور اجرائیه و تعقیب عملیات اجرائی طبق مقررات مربوط به اجرای اسناد رسمی لازم‌الاجرا اقدام کنند.

ه - در زمان حاضر اجرائی مفاد اسناد رسمی تابع آیین‌نامه اجرائی مفاد اسناد رسمی لازم‌الاجرا و طرز رسیدگی به شکایت از عملیات اجرائی مصوب ۱۳۵۵ و اصلاحات بعدی آن است. در آیین‌نامه مذکور - در فصول سی‌و نه گانه و مشتمل بر ۲۶۰ ماده - کلیات اجراء، نحوه ابلاغ، ترتیب اجراء، بازداشت اموال منقول و غیرمنقول، بازداشت اموال نزد ثالث، ارزیابی، وثیقه، حراج، تخلیه، هزینه‌های اجرائی، شکایت از عملیات اجرائی و طرز رسیدگی به شکایات و امور متفرقه دیگر مورد حکم قرار گرفته، و درباره موضوعات مطرح شده به تفصیل تعیین تکلیف گردیده است.

به موجب ماده ۲۴۴ آیین‌نامه مورد بحث، در مواردی که شهرداری به اسناد ماده ۷۷ قانون شهرداری مصوب ۱۳۲۴ و مواد ۸ و ۱۲ قانون نوسازی و عمران شهری مصوب ۱۳۴۷ و تبصره یک آن از اداره ثبت درخواست صدور اجرائیه می‌کند، باید دلیل قطعیت رأی مذکور در ماده یادشده را نیز اعلام دارد.

گفتنی است که به موجب ماده ۷۷ قانون شهرداری مصوب ۱۳۲۴ رفع هرگونه اختلاف بین مؤدی و شهرداری در مورد عوارض، به کمیسیون مرکب از نمایندگان وزارت کشور، دادگستری، انجمن شهر (اکنون شورای شهر) ارجاع می‌شود و تصمیم کمیسیون قطعی است. بدعی‌هایی که طبق تصمیم این کمیسیون تشخیص داده شود، طبق مقررات اسناد لازم‌الاجرا به وسیله اداره ثبت وصول می‌گردد و اجرائی ثبت مکلف است مطابق تصمیم کمیسیون مذکور، به صدور اجرائیه و وصول طلب شهرداری مبادرت ورزد. در قاطبی که سازمان قضایی نباشد، رئیس دادگستری شهرستان یک نفر را به نمایندگی دادگستری تعیین می‌کند و در غیاب انجمن شهر انتخاب نماینده انجمن از

طرف شورای شهرستان به عمل می‌آید (اصلاحی ۱۳۴۵). مطلب دیگر آن است که چنانچه بر اساس آیین‌نامه مصوب انجمن شهر موضوع ماده ۷۴ قانون شهرداری مصوب ۱۳۴۵ و ماده ۲۸ قانون نوسازی و عمران شهری مصوب ۱۳۴۷ مهلتی برای اعتراض مؤدی به عوارض تعیین شده به وسیله شهرداری مشخص شود (که معمولاً دو شهر تهران با تعیین فرجه یک‌ماهه در قالب پیش‌اگهی ابلاغ می‌گردد) و مؤدی به عوارض ابلاغی اعتراض نکند و مطابق مفاد آیین‌نامه نحوه وصول عوارض شهرداری (یادشده) قطعیت یابد، بدون طرح موضوع در کمیسیون ماده ۷۷ قانون شهرداری مصوب ۱۳۲۴ شهرداری می‌تواند نسبت به درخواست صدور اجرائیه از اداره ثبت اقدام کند. اداره ثبت نیز خواهد توانست، ولو بدون طرح موضوع در کمیسیون مذکور، نسبت به اجرای مفاد اجرائیه و وصول کلیه عوارض اقدام کند. بر اساس صراحت ماده ۲۸ قانون مذکور چنین عوارضی را می‌توان مطابق ماده ۱۴ قانون نوسازی و عمران شهری (مصوب ۱۳۴۷) از طریق اجرائی ثبت وصول کرد، مشروط به اینکه مفاد قواعدی که عدم رعایت آنها به وسیله مؤدی موجب قطعی شدن عوارض ابلاغی شهرداری می‌شود رعایت گردد، و این قواعد در آیین‌نامه موضوع ماده ۷۴ قانون شهرداری، به وسیله شهرداری پیش‌بینی شده و به تصویب انجمن شهر (شورای شهر) رسیده باشد.

دوم - کاستی‌های قوانین و مقررات موجود در زمینه وصول عوارض شهرداری

الف - عدم اعتبار نظامنامه طرز وصول عوارض شهرداری مصوب ۱۳۱۷:

اگرچه این نظامنامه مستند به قانون مصوب ۱۳۱۵ است لیکن به دلیل کهنگی قواعد و عدم توجه به نیازهای فعلی (که به همان علت کهنگی امری طبیعی است)، عملاً این نظامنامه متروک است، به لحاظ حقوقی نیز نظامنامه مذکور با توجه به تصویب قانون شهرداری در سال ۱۳۲۴ و اصلاحات بعدی آن، و همچنین قانون نوسازی و عمران شهری در سال ۱۳۴۷ و اصلاحات بعدی آن، متزلزل شده است و می‌توان آن را منسوخ یا اساساً اسناد ناشدنی تلقی کرد.

در قوانین تصویب شده متأخر عملاً مفاد و احکام مندرج در قانون و آیین‌نامه طرز وصول عوارض شهرداری لغو و بلا اثر گردیده است و چگونگی وصول عوارض شهرداری یا تابع قواعد جدیدی دانسته شده و یا به نحو دیگر برای آن تعیین تکلیف گردیده است.

ب - ناکارآمدی آیین‌نامه گریز از پرداخت عوارض و استتکاف از آن، موضوع تبصره ۳ بند ۲۶ ماده ۵۵ قانون شهرداری مصوب ۱۳۲۴:

این آیین‌نامه‌ها که می‌بایست به وسیله وزارتخانه‌های کشور و دادگستری تنظیم می‌شدند و به تصویب هیئت محترم وزیران می‌رسیدند، به دو دلیل مؤثر و کارآمد نیستند، اولاً این آیین‌نامه‌های مذکور هرگز تنظیم نشده و به تأیید وزارتخانه‌های پیش‌گفته و هیئت دولت نرسیده و در واقع عملی نشده‌اند.

ثانیاً، تنها از طریق تعیین ضمانت اجرای مادی یا اداری یا کیفری می‌توان با افرادی که از تأدیه عوارض شهرداری خودداری

می‌کنند. برخورد کرده، یا آنان را از برخی حقوق اجتماعی یا شهروندی محروم ساخت، یا مالکیت آنان بر اموال را تحت تأثیر قرار داد، و یا از ارائه خدمات شهری و شهرداری به آنان خودداری کرد.

این امر تنها از طریق وضع قانون امکان‌پذیر است؛ و با وضع آیین‌نامه در بدنه‌قوه مجریه نمی‌توان حقوق اشخاص را محدود ساخت. به موجب اصل ۲۲ قانون اساسی حیثیت، جان، مال، حقوق، مسکن و شغل اشخاص از تعرض مصون است، مگر در مواردی که قانون تجویز کند؛ و احاله این امر به وسیله قانونگذار به بدنه‌قوه مجریه به معنای تجویز قانون نیست.

همچنین به نظر می‌رسد که در به‌تصویب‌نرسیدن این آیین‌نامه‌ها عدم قابلیت طراحی ضمانت اجرا مؤثر بوده که نتیجتاً منتهی به عدم تصویب و عدم اجرای چنین ضوابطی گردیده و اینک ما را نیازمند تصویب قانون در این زمینه کرده‌است.

ج - عدم پیش‌بینی وصول خسارت تأخیر تأدیه: دریافت خسارت تأخیر تأدیه به وسیله شورای نگهبان، بجز در مواردی که صراحتاً تجویز گردیده، غیرمشروع دانسته شده‌است.

به موجب ماده ۷۷ قانون شهرداری مصوب ۱۳۳۴ رفع هرگونه اختلاف بین مؤدی و شهرداری در مورد عوارض، به کمیسیون مرکب از نمایندگان وزارت کشور، دادگستری، انجمن شهر (اکنون شورای شهر) ارجاع می‌شود و تصمیم کمیسیون قطعی است.

بنابراین مجوزی برای دریافت خسارت تأخیر تأدیه یا مطالبه چنین ضرر و زبانی از مودیان وجود ندارد. اگر چه عملاً برخی از شهرداری‌ها با استناد به مقررات موجود یا مصوبات شوراهای جریحه‌تأخیر تأدیه دریافت می‌کنند، اما رویه قضایی حاکم در این زمینه متناقض و گوناگون است و تا به حال این گوناگونی حل و فصل نگردیده‌است.

د - محدودیت اختیارات مأموران شهرداری به هنگام وصول عوارض شهرداری:

عوارض شهرداری اگر به وسیله مؤدی پرداخت نگردد یا تشریقاتی به اجرای ثبت محول شده‌است، در حالی که چنانچه مأموران شهرداری بتوانند صدور و ابلاغ اجرائیه و اجرای مفاد آن را برعهده داشته باشند موفقیت بیشتری در این امر حاصل خواهد شد.

در ذیل دو نمونه از مواردی که مأموران اجرایی دستگاه مطالبه کننده وجوه حق صدور اجرائیه را دارند آورده می‌شود تا بتوان با الگو برداری از مقررات و ضوابط مورد عمل آنان، برای شهرداری‌ها نیز پیشنه‌هایی تهیه کرد:

۱ - ماده ۵۰ قانون تأمین اجتماعی مصوب ۱۳۵۲ و آیین‌نامه اجرایی آن:

بر اساس ماده ۵۰ قانون تأمین اجتماعی مصوب ۱۳۵۲، مطالبات سازمان تأمین اجتماعی بابت حق بیمه و خسارت تأخیر و جریمه‌های نقدی که ناشی از اجرای قانون مذکور و قانون بیمه‌های اجتماعی است و همچنین هزینه‌های اجرایی آن در

حکم مطالبات مستند به اسناد لازم الاجراست و طبق مقررات مربوط به اجرای مفاد اسناد رسمی به وسیله مأموران اجرای سازمان تأمین اجتماعی قابل وصول است. آیین‌نامه اجرایی ماده مرقوم در تاریخ ۱۳۵۵/۱۰/۲۵ به تصویب وزارتخانه‌های دادگستری و بهداری و بهزیستی رسیده‌است. مفاد آیین‌نامه مذکور در سیزده فصل و ۱۰۴ ماده و ۲۴ تبصره تصویب شده و قواعد مفصلی در آن درج گردیده‌است، از جمله صدور اجرائیه، ابلاغ، ترتیب اجرا، بازداشت اموال منقول، بازداشت اموال منقول بدهکار نزد اشخاص ثالث، بازداشت اموال غیرمنقول، ارزیابی، آگهی مزایده، فروش اموال منقول و غیرمنقول، اعتراض شخص ثالث، حق الاجراء، رسیدگی به شکایات از عملیات اجرایی و مقررات مختلف دیگر. حال با توجه به فید به وسیله مأموران اجرای سازمان تأمین اجتماعی در ماده قانونی مذکور، مأموران اجرا کلیه تکالیف قانونی تعیین شده را برعهده دار هستند و اختیارات گسترده‌ای در این زمینه دارند، در حالی که مأموران اجرایی شهرداری‌ها چنین اختیاری را در زمینه وصول عوارض ندارند.

عوارض شهرداری اگر به وسیله مؤدی پرداخت نگردد یا تشریقاتی به اجرای ثبت محول شده‌است، در حالی که چنانچه مأموران شهرداری بتوانند صدور و ابلاغ اجرائیه و اجرای مفاد آن را برعهده داشته باشند موفقیت بیشتری در این امر حاصل خواهد شد.

۲ - فصل نهم قانون مالیات‌های مستقیم مصوب ۱۳۶۶ و اصلاحات بعدی آن:

این فصل از ماده ۲۱۰ تا ۲۱۸ به‌چگونگی وصول مالیات به وسیله مأموران وزارت امور اقتصادی و دارایی اشاره دارد. به موجب قسمت اخیر ماده ۲۱۱ قانون یاد شده و مواد ۲۱۲ و ۲۱۴ آن، توقیف اموال منقول و غیرمنقول و مطالبات مؤدی به وسیله اجرائیات اداره امور اقتصادی و دارایی صورت می‌پذیرد. بدین ترتیب کلیه اشیاء لازم مربوط به ارزیابی، آگهی حراج، مزایده و فروش اموال توقیف شده برعهده مسئول اجرائیات اداره مذکور است. حتی با درخواست وی و به استناد مدارک مشتمله اداره ثبت محل مکلف است نسبت به انتقال ملک مؤدی به نام خریدار (برنده مزایده) اقدام کند. در حالی که هیچ‌یک از این اختیارات را مأموران شهرداری نداشته‌اند و ندارند.

همچنین به موجب ماده ۲۱۸ قانون مورد بحث آیین‌نامه مربوط به قسمت وصول مالیات به وسیله وزارتخانه‌های امور اقتصادی و دارایی و دادگستری به تصویب رسیده و وزارت امور اقتصادی و دارایی نیز آن را به اجرا گذاشته‌است. این آیین‌نامه در تاریخ ۱۳۶۸/۴/۲۲ تصویب و ابلاغ گردیده و مشتمل بر ۶۲ ماده و شش فصل است. فصول آیین‌نامه مذکور، موارد ذیل را در بر می‌گیرد:

- شرایط صدور برگ اجرایی
- بازداشت اموال و مواردی که بازداشت آنها ممنوع است

- بازداشت اموال منقول نزد شخص ثالث

- فروش اموال منقول

- کیفیت بازداشت اموال غیر منقول و فروش آن

- مقررات عمومی دیگر

همان گونه که ملاحظه می گردد، اختیارات اعطایی به وسیله مکتون و برنامه ریزان امور اجرایی، با توجه به اهمیت و حساسیت وصول بموقع وجوه و مطالبات برای دستگاههای یادشده، بیش بینی شده است، بدین ترتیب به نظر می رسد اداره امور محلی و رسیدگی بموقع به مسائل شهری به وسیله شهرداری چنان اهمیتی دارد که پیشنهاد اعطای چنین اختیاراتی به مأموران شهرداری به لحاظ منطقی و اجرایی توجه شدنی و پذیرفتنی است و توصیه می شود برای حل مسائل مربوط به شهرداری ها چنین چاره ای اندیشیده شود. بنابراین و با توجه به مطالب مطرح شده، پیشنهادی که در خصوص شهرداری ها می توان مطرح ساخت، از این دست است:

ماده واحده نحوه وصول عوارض و مطالبات شهرداری ها
ماده واحده: مطالبات شهرداری ها بابت عوارض، جرایم و خسارات تأخیر تأدیه ناشی از اجرای قوانین و مقررات شهرداری و مصوبات قانونی شوراهای اسلامی شهر در حکم مطالبات مستند به اسناد رسمی و لازم الاجراست و طبق مقررات مربوط به اجرای سفاد اسناد رسمی، به وسیله مأموران اجرایی شهرداری قابل وصول است.

این نامه اجرایی این ماده حداکثر ظرف مدت شش ماه از طرف دادگستری و کشور تهیه و پس از تصویب هیئت دولت به اجرا گذاشته خواهد شد.

این نامه اجرایی چنین پیشنهادی نیز می بایست به صورتی کاملاً فنی و تخصصی و با استفاده از تجربیات دستگاههای مشابه، صورت پذیرد، از آنچه در این مقاله آورده شد، چنین استنباط می گردد که:

اولاً، پیش بینی درآمدهای مورد نیاز برای اداره امور شهر تنها یک قدم از راه حساس و طولانی ارائه خدمات به وسیله شهرداری است و وصول عوارض و مطالبات شهرداری و تسهیل در تحصیل به موقع این درآمدها و تحقق وصولی های پیش بینی شده، دارای حساسیت ویژه ای است.

ثانیاً، مقررات موجود تنها پاسخگوی بخشی از نیازهای اجرایی شهرداری برای نیل به هدف وصول بموقع عوارض و درآمدهاست و وصول بموقع بخش مهمی از عوارض و مطالبات و خسارات و جرایم لزوماً با تصویب قانون پیشنهادی تحقق می یابد.

ثالثاً، همزمان با چست و جوی منابع درآمدی جدید برای شهرداری ها، می بایست به فکر وصول و کیفیت مطلوب و روان سازی تحصیل درآمدهای دیگری بود.

شرکت ایتراک

ITRAC
ایتراک

تجهیزات گسترده گاوهای صنعتی و بهداشتی

- تجهیزات کترخانه های تولید زبانه به کوره گاوهای (عمیومت)
- کوره های لاشه سوز و زبانه سوز

آدرس: تهران - جاده سعادت آباد - پلاک ۲۰ - مشرف پستی ۱۹۳۳۰-۱۹۳۳۵
تلفن: ۲۲۷۲۸۴۹ - ۵۹۰، ۲۲۶ - ۲۲۶، ۷۴۶۲ - ۲۲۶، ۷۴۶۲ - ۲۲۶، ۷۴۶۲ - ۲۲۶، ۷۴۶۲ - ۲۲۶

سرویس خبر و گزارش ما

سرویس خبر و گزارش ماهنامه، آماده دریافت و انعکاس آخرین اخبار شهرداریهاست

سرویس خبر و گزارش ما

ماهنامه شهرداریها

می پذیرد آگهی

۸۷۷۲۶۳۳-۵

پژوهش، دغدغه اصلی زنجان

گفت‌وگو با فریدون هاشم‌نژاد
شهردار زنجان
محمد سالاری‌راد

در این زمینه با فریدون هاشم‌نژاد، شهردار زنجان، به گفت‌وگو نشستیم:

□ آقای شهردار، چه مدتی است که تصدی شهرداری زنجان را برعهده دارید؟

○ پس از استیضاح شهردار پیشین، شورای اسلامی شهر زنجان اینجانب را به عنوان سرپرست شهرداری به مدت چهار ماه برگزید و پس از آن به اتفاق آرا برای شهرداری زنجان انتخاب شد و اکنون ۲/۵ ماه است که در این سمت مشغول به کار هستم.

□ با توجه به زمان اندک تصدی شما در این شهرداری، دیدگاه شما درباره ساختار اداری شهرداری چیست و چه تحولاتی را در این زمینه دنبال می‌کنید؟

○ شهرداری‌ها سازمان‌های بسیار کهنسال هستند و سابق بسیار طولانی در مدیریت شهری دارند. شهرداری زنجان دارای سابقه ۹۵ ساله است که طی این سال‌ها، در ساختار اداری‌اش تحولات چندانی رخ نداده و در واقع این ساختار گماکان سنتی باقی مانده است. این شهرداری سازمانی است با روابط عمود و افقی، کارکنان غیر متخصص و کم‌سواد و ناآشنا با مسائل مدیریتی جدید. من از آغاز به کار خود در این شهرداری، کوشیدم تا به تدریج ساختار سنتی آن را به ساختاری جدید تبدیل کنم. گسترش عملیات خودکار، استفاده از رایانه، حذف کاغذ از نظام اداری، استفاده از افراد تحصیل‌کرده و متخصص و جوان که با محور شهری آشنا باشند، از جمله طرح‌هایی است که برخی از آنها طی همین چند ماه اجرا شده است.

□ مواردی که به اجرا در آمده کدام‌اند؟

○ استفاده گسترده از رایانه در تمام سطوح اداری از جمله انبارهاست. این امر بدون استفاده از افراد متخصص ممکن نبود. شهرداری زنجان جزء اولین شهرداری‌های کشور است که سایت اینترنتی - با نشانی WWW.ZANJANMP.COM - دارد و شهروندان می‌توانند با استفاده از این سایت، مسائل شهرداری زنجان را به دو زبان فارسی و انگلیسی دریافت کنند و به شهرداری E-MAIL بفرستند. تلفن ۱۳۷ نیز در تمام شبانه‌روز آماده دریافت پیام‌های شهروندان است. ما کوشیدیم با استخدام افرادی که کاملاً با مسائل شهر و شهروندان آشنا هستند، باز خورد اقداماتمان را دریافت کنیم. علاوه بر آن، از هر مرحله کننده‌های درباره میزان رضایتشان از فعالیت شهرداری نظرسنجی می‌کنیم.

□ چه مواردی در دست اقدام‌اند؟

○ ایجاد واحد فناوری اطلاعات (IT) که با اجرای آن بین شهردار، معاونان و شهرداران مناطق ارتباط ویدیو کنفرانس برقرار می‌شود. برای گسترش استفاده از رایانه و اینترنت، مدیران ارشد و کلیه کارکنان شهرداری آموزش داده می‌شوند. به این ترتیب ما می‌توانیم به سوی حذف کاغذ از نظام اداری‌مان پیش برویم - که اکنون مقدمات آن فراهم شده است تا ما همساز اسکن، در حافظه رایانه ذخیره‌شده ثبت و ضبط می‌شوند و دیگر نیازی به اصل نامه نیست.

مشهور است که غازان خان، ایلخان مغول، هنگامی که به دشت وسیع و سرسبزی که اکنون سلطانیه خوانده می‌شود رسید، این منطقه بکر را به باد چراگاه‌های وسیع آسیای میانه و مغولستان که منشاء اصلی پیشینیان اوست، برای استقرار مرکز حکومتی خویش و تحقق تمام آرزوهای بلند پروازانه‌اش مناسب دید و دستور داد تا تمام دانشمندان، فن‌ورزان، معماران و هنرمندان آن دوران را برای احداث شهری در قد و قامت امپراتوری مغول گردآورند. به زودی آنچه او می‌خواست فراهم شد و خزانه بی‌کران امپراتوری، که می‌دانیم از گنج تأمین شده بود، به کار افتاد. ایلخان در میانه راه مرد و جانشین او اولجایتو راهش را ادامه داد و چیزی نگذشت که شهری تمام عیار شکل گرفت. در این شهر همه چیز وجود داشت: از سکونت و صنعت تا حکومت و تجارت؛ حتی بازار و مسجد نیز فراموش نشدند. در دوران حیات سلطان همدا آنها در شهر حضور داشتند و سلطانیه به معنای همه چیز بود. همگان بدین ترتیب از خوان بی‌دریغ او، که خود را بنده خدا می‌نامید، سیر می‌گشتند. اما با مرگ سلطان، مأموریت همگان به‌تمام رسید و هر کس بی‌کار خود رفت و از همان راهی که آمده بود بازگشت. شهر بدون سلطان تداوم نداشت؛ چیزی نگذشت که شهر ماند و ساختمان‌هایی تپه‌ای از شهر روند و گور بی‌مهریه خوان سلطان. ساختمان‌های شهر فرسوده شدند و از میان رفتند و از کاروان، جز آتش منزل یا همان گنبد سلطانیه - که هنوز هم در نوع خود بزرگ‌ترین است - چیزی باقی نماند.

ما ایرانیان، تجربه سلطانیه را در اختیار داریم؛ اما به دلیل گسست تاریخی، قادر به یادآوری و فراخوان در حافظه نزدیک خود نیستیم.

راستی اسلطان محمد خدابنده چه چیزی را در نظر نگرفته بود؟ بسا چیزها را، که البته اکنون همه آنها را از بر می‌دانیم؛ یعنی در تجربه دیگر کشورها و از متون درسی ترجمه شده، یاد گرفته‌ایم. در این میان، چیزی که در برگزیده همه آنهاست، این است که به‌رغم دعوت سلطان از دانشمندان به شهر و اهمیت دادن به علوم و دانش، فعالیت شهرداری وی فاقد عنصر علمی و پژوهشی بود.

بر سلطان خرددای نمی‌توان گرفت، چرا که او در ابتدای راه آزمون و خطای بشری قرار داشت و پس از او هم بسیاری از همین سوراخ گزیده شدند و همان تجربه را تکرار کردند. اما اکنون چه؟ آیا می‌توان تنها با گردآوری جمعی فن‌ورز و دانشمند و متخصص و اعطای اعتبار به برخی طرح‌های عمرانی، سلطانیه‌ای دیگر ساخت؟ گردآوری دانشمندان و استفاده از پژوهش آنان، دو چیز متفاوت‌اند. سلطانیه در چند قدمی زنجان است؛ اما آیا تجربه‌اش به همین نزدیکی است؟





مهم‌ترین مشکل شهر چه تشخیصی داشتید؟

○ مهم‌ترین مشکل شهر گره‌های ترافیکی در مرکز شهر بود که هیچ راه‌حلی برای آن وجود نداشت، مگر تعریض معابر مرکزی شهر، اما به دلیل نبود منابع مالی کافی، اجرا شدنی نبود.

□ اکنون نظر شما چیست؟

○ هنوز هم معتقدم که تراکم شهر مهم‌ترین مشکل شهر است، اما دیدگاهم نسبت به علت‌های این مشکل تغییر کرده است. آنچه که سبب این مشکل شده است، شکل‌گیری تعداد زیادی شهرک در پیرامون زنجان است که اکنون همه آنها در محدوده خدمت‌های شهر قرار دارند. لایحه جملات شهرک‌های همچون شاهد، آزادگان، پلین کوه، زیان‌شهر، امیرکبیر، کائوپی و منظره، در احداث این شهرک‌ها به یک چیز بی‌توجهی شده است و آن اینکه به هر حال جمعیت مسافر در این شهرک‌ها نیازمند هسته مرکزی زنجان هستند و این هسته، کشش جمعیتی بیش از خود را ندارد. به ناچار برای پاسخگویی به جمعیت مهاجر، لازم است که علاوه بر سرمایه‌گذاری برای آماده‌سازی زمین‌های شهرک‌ها، برای تعریض معابر مرکزی و توسعه خدمات برای آسانه‌های جمعیتی بالاتر هم سرمایه‌گذاری شود، خوشبختانه قانون به این مسئله توجه کرده است.

در نهمین نکته آن است که شهرداری نیاز شهروندان را شناسایی کند و فعالیت برای شناخت، یعنی پژوهش، ما البته در ابتدای راه هستیم اما در همین چند قدم کوشیدیم که با استفاده از فناوری جدید ارتباطی، رسانه‌ها و اینترنت و همچنین استفاده از افراد مطلع و دارای شناخت از شهر، باز خوردهای گالی به دست آوریم. سپس می‌توانیم به دست‌بندی و تحصیل این نیازمندی‌ها بپردازیم و فعالیت‌های مان را بر آن اساس اولویت‌بندی کنیم. علاوه بر آن، ما در ابتدای راه می‌توانیم شناخت از نیروی انسانی شهرداری هم بودیم.

□ آیا در ساختار اداری شهرداری نیز تحولی ایجاد می‌شود؟

○ همین تحولات بر ساختار اداری نیز تأثیر می‌گذارد و گردش کار را تغییر می‌دهد. هدف ما از این تحولات، ایجاد رابط‌های نزدیک بین شهرداری و شهروندان است. ما معتقدیم که فقط با گذاشتن چند میل و صدلی و نصب تابلوی «طرح تکریم آریاب رجوع» مراجعه کنندگان تکریم نمی‌شوند. پاسخ درست و منطقی به نیاز شهروندان و رابطه دائمی با آنان، محور اصلی تحولات ساختار اداری است.

□ در این تحولات، پژوهش چه نقشی را بر عهده دارد؟

○ مهم‌ترین نکته آن است که شهرداری نیاز شهروندان را شناسایی کند و فعالیت برای شناخت، یعنی پژوهش، ما البته در ابتدای راه هستیم اما در همین چند قدم کوشیدیم که با استفاده از فناوری جدید ارتباطی، رسانه‌ها و اینترنت و همچنین استفاده از افراد مطلع و دارای شناخت از شهر، باز خوردهای گالی به دست آوریم. سپس می‌توانیم به دست‌بندی و تحصیل این نیازمندی‌ها بپردازیم و فعالیت‌های مان را بر آن اساس اولویت‌بندی کنیم. علاوه بر آن، ما در ابتدای راه می‌توانیم شناخت از نیروی انسانی شهرداری هم بودیم.

همین شناخت، زمینه پژوهش دیگری بود. به هر حال، پژوهش دغدغه اصلی ما است.

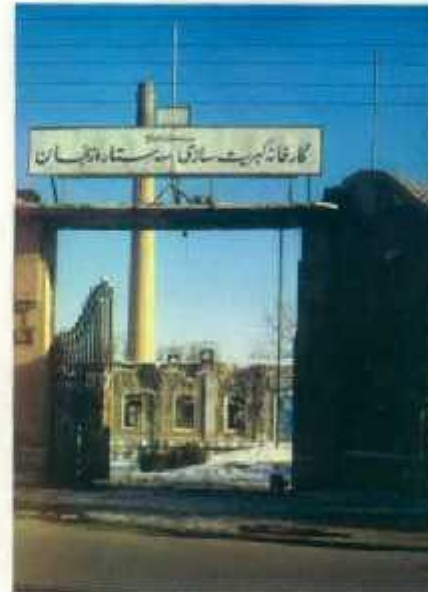
□ استفاده از رایانه و اینترنت تا حدودی روش نهادهای برای پژوهش است، اما استفاده از افراد مطلع چنین نیست، پژوهش مستمر، نیازمند نهاد است. آیا در این زمینه اندیشه یا طرحی دارید؟

○ تأکید می‌کنم که ما در ابتدای راه هستیم، اما در همین مرحله نیز با راه‌اندازی نظام اندازه‌گیری رضایت آریاب رجوع، ایجاد دبیرخانه طرح تکریم آریاب رجوع و شکل‌دهی به نظام خود بازنگری، نهادهای اولیه پژوهشی را شکل دادیم. علاوه بر آن، طی همین ۲/۵ ماه گذشته، نزدیک به ۳۰ جلسه با اساتادان دانشگاه، صاحب‌نظران شهری، اکنون معماران شهری و کارشناسان گوناگون و مدیران شهری برگزار کرده‌ایم و آنها را برای اظهار نظر و پژوهش در زمینه‌های گوناگون مسائل شهری فرا خواندیم.

□ زمینه‌ها و موضوع‌های پژوهش چیستند؟

○ موارد متعددی را در برمی‌گیرند، که از جمله آنها چگونگی استفاده از بخش خصوصی در فعالیت‌های عمرانی و جاری شهرداری است. در این باره، ضمن مراجعه به کلان‌شهرها، کوشیدیم از تجربه‌های آنان استفاده کنیم، زیرا ما نباید به‌تکرار آزمون و خطا بپردازیم. مشارکت مردمی نیز زمینه پژوهشی دیگری است که آن را با استادان دانشگاه زنجان و دانشگاه آزاد اسلامی زنجان در میان گذاشته‌ایم. مهاجرت و تأثیرات آن و فرهنگ‌سازی و ارتقای فرهنگ شهروندی از دیگر مباحث پژوهشی اجتماعی است. البته برای برخی مسائل فنی نیز - همچون فضاهای سبز و ترافیک - نیازمند پژوهش هستیم.

□ در ابتدای ورودتان به شهر و تصدی شهرداری، درباره



□ به نظر شما، مهم‌ترین مشکل شهرداری زنجان چیست؟

○ به نظر من دانش‌محور بودن جایگاه شهرداری در نظام مدیریتی کلان کشور، مهم‌ترین مشکل همه شهرداری‌ها و از جمله شهرداری زنجان است. شهرداری‌ها از سویی سازمان‌هایی غیردولتی محسوب می‌شوند و از سویی دیگر زیر نظر وزارت کشور و تحت کنترل آن هستند. این وضعیت بحرانی نه تنها در ساختار اداری شهرداری‌ها وجود دارد، بلکه مردم نیز آنها را به عنوان سازمان‌های دولتی که با پول دولت اداره می‌شوند، تلقی می‌کنند. همچنین مردم، شهرداری‌ها را مسئول همه مسائل شهر می‌دانند؛ در حالی که بسیاری از امور شهر از جمله اختیارات شهرداری خارج است. در این زمینه لازم است که جایگاه مدیریتی شهرداری‌ها کاملاً مشخص شود. ما معتقدیم شهرداری‌ها، نه به واسطه وزیر کشور، بلکه باید به‌طور مستقیم در حثیت دولت نماینده داشته باشند تا دیدگاه‌هایشان در بالاترین سطوح اجرایی کشور انعکاس یابد. همچنین اجرای ماده ۱۳۶ برنامہ سوم، که در دستور سازمان شهرداری‌هاست، تسریع شود و همه ادارات مرتبطاً با شهرداری‌ها، با آنها هماهنگی و همکاری کنند. به علاوه، لازم است برای درک درست جایگاه شهرداری در نزد مردم، آموزش مستمر از طریق رسانه‌های همگانی صورت گیرد و جا در دل صدا و سیما برای کم‌کاری در این زمینه گلاحدت باشیم.

□ آقای شهردار، باز اینکه در گفت و گو با ماهنامه «شهرداری‌ها»

شرکت کردید، متشکرم.

نقش آفرینان مدیریت شهری و ضرورت تخصص گرایی در شوراها

ایرج اسدی

کارشناس ارشد، برنامه ریزی شهری و منطقه‌ای



درباره تریه حسین زاده لیر

کریم حسین زاده

لیر، متولد ۱۳۲۶،

کارشناسی و کارشناسی

ارشد برنامه ریزی

شهری و منطقه‌ای را به ترتیب در سال‌های

۱۹۷۶ و ۱۹۷۸ از دانشگاه کاتولیک آمریکا

(ولشنگتن دی سی) دریافت کرد. وی در سال

۱۹۸۸ با درجه دکتری از دانشگاه بیرمنگام

انگلستان فارغ التحصیل شد. وی تاکنون

مدیریت پروژه‌های مختلفی از جمله پارک

طبیعت تبریز، آلودگی‌های محور شوق تبریز و

ساماندهی ناحیه فراملک تبریز را به عهده

داشته است. وی اکنون مدیر گروه جغرافیا و

برنامه ریزی شهری دانشگاه تبریز است و در

دوره‌های کارشناسی ارشد و دکتری تدریس

می‌کند.

برنامه ریزی ناحیه‌ای، عنوان کتاب

جدید وی است که انتشارات سمت از وی به چاپ

رسانده است.

آن هم سرچشمه می‌گیرد. برنامه ریز در طرح یا برنامه‌های که ارائه می‌دهد توسعه شهری را از ابعاد اجتماعی، اقتصادی و کالبدی در افق‌هایی خاص در آینده پیش‌بینی می‌کند و ابزارهای تحقق آن را مطرح می‌دارد. مدیر شهر کسی است که آگاهی و اشراف کامل بر این برنامه دارد و بر اساس شناخت آن، کنترل و هدایت شهر و توسعه شهری را به عهده می‌گیرد. شهر به مانند گشایی‌ای است که سکن آن را مدیر شهر در دست دارد تا ما سکنان را نمی‌سازد، بلکه تنها هدایت می‌کند. از این رو مدیریت شهری متفاوت از برنامه ریزی شهری است. به این ترتیب برنامه ریزی و تهیه طرح و برنامه از جمله وظایف برنامه ریزی است و مدیر شهر اداره، حراست، حفاظت و هدایت شهر را به عهده دارد.

در پاسخ به اینکه چرا مدیریت شهری در دهه‌های ۷۰ و ۸۰ میلادی یا تأکید بیشتری مطرح می‌شود، واقعیت این است که بگوش به ساختار شهر و روابط اجتماعی درون آن، تاریخ سیر متفاوتی داشته است. بسیاری معتقدند که برنامه ریزی شهری با تشکیل اولین هسته‌های یکجانشینی متولد شده است.

معماری نیز همین‌طور، به این ترتیب، مدیریت به همراه تشکیل اولین هسته‌های شهرنشینی مطرح شده است. دلیل مطرح شدن دوباره آن، این بار در شکلی دیگر، این بوده است که تا این دهه بسیاری از اقدامات شهر به دست کسانی سپرده شده بود که از بعد تخصصی طراح بودند و برنامه ریز فیزیکی محسوب می‌شدند. به عبارت دیگر، آنها تهیه کننده و ارائه دهنده طرح فیزیکی بودند و به مقوله اجرا و کنترل و بازنگری، یا در واقع کنترل تغییرات شهری که وظیفه مدیریت شهری است، اعتنائی نداشتند. تا آن دهه نقطه تمرکز در برنامه ریزی عمدتاً روی طرح بود و نه فرایند هدایت و مدیریت شهر.

چه سا بسز و زمینه هدایت و پیشبرد توسعه شهر بر اساس توانایی رهبری و مدیریت فیزی، در برنامه ریز وجود نداشته باشد. این دوره تقریباً مصادف با دوره‌ای است که چادویک کتاب «برنامه ریزی شهری» رویکردی سیستمی «را منتشر کرد»؛ دقیقاً دوره‌ای است که بحرانی فلسفی در برنامه ریزی و طراحی در دنیا پدیدار شد که خود از اختلاط تخصص‌ها و نظریه پردازی آنها «درباره موضوعی واحد به وجود آمده بود».

البته این نکته را هم باید اضافه کرد که مقوله مدیریت زاده دهه ۷۰ یا ۸۰ نیست بلکه در دوره‌های پیشین نیز - حتی در دولت شهرهای یونانی - می‌توان آن را سراغ گرفت. نکته در اینجا است که در دهه‌های مذکور، با توجه به دلایلی که ذکر شد و عدم کفایت برنامه ریزی و طرح در هدایت موفق توسعه شهری، مدیریت شهری

حاکمیت شهری خوب^{۱۱} فرایندی است مستلزم مداخله و مشارکت تمام گروه‌های درگیر در تصمیم‌گیری‌های مربوط به شهر. شهر نیز محصول فرایندی است که گروه یا گروه‌هایی خاص به تهای امکان هدایت، و کنترل آن را ندارند. بخش‌های مختلف دولتی، خصوصی، نهاد‌های جامع مدنی و افراد و خانوارها هر کدام با توجه به زمینه و بستر تاریخی و شرایط اقتصادی - اجتماعی، ساسی و فرهنگی جامع شهری مرجع سهم متفاوتی در این فرایند به خود اختصاص می‌دهند.

شوراها در این میان از جمله نهادهای جامع مدنی هستند که در مشروعیت بخشی به این تصمیمات نقش فعالی بازی می‌کنند. ضرورت تخصص گرایی در انتخاب شوراها (در آستانه انتخابات دوم) از جمله موارد دیگری است که در این گفت و گو به آن پرداخته شده است.

□ برای ورود به بحث، ارائه تعریفی از نظامی که مدیریت شهر را به عهده دارد مفید خواهد بود. نظر شما در این باره چیست؟

○ برای تعریف مدیریت شهری، در ابتدا لازم است دو واژه «مدیریت» و «شهر» تعریف شود. مدیریت فرایند تنظیم کننده، نظام دهنده و اداره کننده سازمان‌ها در جهت پیشبرد اهدافی است که برای آنها تعیین شده است.

هدف از مدیریت ایجاد شرایطی است که تحت آن شرایط یک سازمان یا نهاد در وضع مطلوبی اداره می‌شود و برای آینده شکل منظم و هدف‌داری به خود می‌گیرد تا در فرایند توسعه به اهداف خود نزدیک شود.

شهر هویتی است همچون نوعی آرگانیسم یا نهاد که دائماً در حال تغییری پیش‌رونده است. این نهاد، ارگان یا سازمان باید به شکلی حفاظت و اداره گردد تا در جریان توسعه، از طریق نظام مدیریت به اهدافی که برایش تعیین شده است دست یابد. این اهداف به‌طور کلی آنهایی است که بیشتر اوقات تحت عنوان «رقاه و آسایش شهروندان» جمع‌بندی می‌شود.

بنابراین مدیریت شهری یعنی اداره، حراست و حفاظت شهر و شهروندان در وضعیت حال، و ایجاد سازوکارهایی خاص برای ادامه توسعه مطلوب شهر (از ابعاد اجتماعی، اقتصادی و کالبدی) در آینده. فرایندی که ذکر شد (توسعه مطلوب شهر) با آنکا به ابزارهایی صورت می‌گیرد که زاده برنامه ریزی و سپس مدیریت شهری است.

□ آغاز دهه ۷۰ دوره‌ای است که بر مدیریت شهری به عنوان فرایند هدایت تغییرات شهری تأکید بسیاری می‌شود. به عبارت دیگر، از این دوره است که مفهوم مدیریت شهری^{۱۲} در برابر برنامه ریزی شهری^{۱۳} قرار می‌گیرد. دلایل مطرح شدن این تفکیک در مفاهیم چه بود؟

○ مدیریت فرایندی است مبتنی بر تصمیمات برنامه ریزی، که از

به عنوان فرایند مدیریت تغییرات در شهر برجسته گردید. به همین دلیل است که از این دوران به بعد شهرداران قدرتمندی در دنیا برخاسته‌اند که گاه از رؤسای جمهور هم قدرتمندتر بوده‌اند. برای مثال، شهردار پاریس مطمئناً فردی است که در آینده می‌تواند به عنوان کاندیدای ریاست جمهوری مطرح باشد.

این به دلیل قدرت هدایتگری و مدیریت آن افراد است و گر نه، نه برنامه‌ریزند و نه معمار. آنان کسانی هستند که قدرت هدایت و توان اداره و مدیریت را دارند. از این روست که در بسیاری از این ممالک کلید طلایی شهر در دست کسی است که وکالت خود را از تمامی لایه‌های جامعه برگرفته است و آحاد مردم و افشار مختلف طبقات اجتماعی آن را تأیید کرده‌اند. وی کسی است که «به واقع» می‌تواند از طرف مردم سخن بگوید و اداره شهر را نیز در اختیار داشته باشد.

□ مدیریت شهری فرایندی است که هم ابعاد تکنیکی دارد و هم سیاسی. بعد سیاسی آن مستلزم مداخله و مشارکت تمام افراد و گروه‌های درگیر در شهر و تصمیم‌گیری درباره آن است. بازیگران مؤثر در این عرصه را چه افراد و گروه‌هایی می‌دانید و کدام یک را در کشور ما مؤثرتر می‌یابید؟

○ به نظر من بازیگران اصلی نقش آفرین در کشورهای مختلف دنیا «آحاد مردم» هستند. این مردم هستند که به دلیل عملی نبودن مداخله مستقیم‌شان در فعالیت‌های مدیریت شهر و تصمیم‌گیری برای آن، افرادی را آگاهانه انتخاب می‌کنند تا به جای ایشان تصمیم‌گیری و سخن‌گویی در مورد شهر را بر عهده بگیرند و به تبع آن در برابر مردم پاسخگو باشند.

نوع دیگری نیز می‌توان به نقش آفرینان مؤثر در شهر نگاه کرد و آن‌ها دیدگاه تخصص‌های مؤثر در شهر و توسعه شهری است.

تصور کنید که شهر محصولی اقتصادی باشد با واقعیتی اجتماعی؛ همچنین می‌توان به شهر به عنوان نابویی هنری نگاه کرد؛ شهر در عین حال فضای فیزیکی انسان ساخت هم هست... اگر همه این‌ها گام‌ها کنار هم قرار بگیرند می‌توان از ابعاد مختلف برای شهر تعریف ارائه کرد. به تبع این تعاریف، بازیگران نقش آفرین در تصمیم‌گیری برای ادامه حیات شهر نیز متفاوت خواهند بود.

از این رو اقتصاددان می‌تواند در تصمیم‌گیری برای شهر حضور داشته باشد چون شهر محصولی اقتصادی است.

بنابر بسیاری از تعاریف موجود، «شهر چکیده اقتصاد است» اصولاً شهرهای بزرگ به خاطر فعالیت‌های اقتصادی به وجود آمده‌اند و ادامه حیات آنها نیز به آن وابستگی دارد.

مطابق نظر دورکهایم، شهر حاصل روابط انسان‌هاست. اگر روابط انسانی از شهر حذف شود، اصلاً جامعه‌ای وجود نخواهد داشت.

شهر از بُعد زیست‌شناسی نیز واقعیت‌های درخور توجه بسیاری دارد. افرادی که از این منظور در ساختار شهر حضور پیدا می‌کنند نیز نقش به‌عهده می‌گیرند. نقش آفرینان شهر محسوب می‌شوند. این می‌تواند هم در قالب تصمیم‌گیران دولتی و بخش دولتی شکل بگیرد، و هم در قالب تصمیم‌گیران بخش خصوصی.

□ بازیگران و نقش آفرینان مؤثر در تصمیم‌گیری با توجه به منافع خاص خود در مقابل همدیگر قرار می‌گیرند و هر کدام در ساختار قسمتی از شهر و فضای آن (شهرداری) مشارکت می‌کنند. بخش دولتی و خصوصی با توجه به منافع که در شهر

دارند چگونه در ساخت شهر دخالت می‌کنند، و کیفیت فضای شهر تا چه حدی به مداخلات و سودجویی‌های آنها بستگی دارد؟

○ در مورد استفاده از فضاهای شهری، دو گونه کاربری عمده را می‌توان برشمرد: استفاده انتفاعی و غیرانتفاعی.

در استفاده انتفاعی، برگشت سرمایه فراروانی وجود دارد اما در بهره‌برداری غیرانتفاعی برگشت سرمایه در حداقل است و بسیار کنداست. تمام کاربری‌های تجاری و مسکونی را می‌توان خرید و فروش، و تحت عنوان استفاده انتفاعی طبقه‌بندی کرد. در مقابل، کاربری‌هایی که نمی‌توان خرید و فروش کرد - همانند خیابان‌ها، میدان‌ها و فضاهای سبز و نظایر اینها - جزء استفاده‌های غیرانتفاعی محسوب می‌شوند. در حوزه شهرسازی، مدیریت بخش انتفاعی در دست بخش خصوصی است. پروژه‌های غیرانتفاعی نیز، در مقابل، در تعهد دولت و بخش دولتی است. حالت مطلوب در کیفیت مدیریت شهری زمانی به وجود می‌آید که بین بخش انتفاعی و غیرانتفاعی تعادل ایجاد شود. اما معمولاً در شهرهای جهان سوم، به دلیل برگشت سرمایه‌ای که در بخش انتفاعی وجود دارد، این بخش بر بخش غیرانتفاعی برتری دارد. در این حالت است که به دلیل عدم تعادل در میزان کاربری‌های انتفاعی و غیرانتفاعی بحران شهرسازی ظاهر می‌شود. در تصمیم‌گیری‌های جهان سوم، عمدتاً نمایندگان این دو بخش مشاهده می‌شوند؛ و اگر چه در صورت ظاهر کسانی به چشم می‌آیند که متنبس به بخش دولتی هستند اما این بخش خصوصی است که بر توسعه شهر تسلط دارد. تصمیم‌گیری در شهر به وسیله بازیگرانی صورت می‌گیرد که دارای قدرت مالی از یک سو و توان سرمایه‌گذاری و برداشت آن از سوی دیگرند. بحران حاضر در مدیریت شهری به دلیل نبود مجبوری فعالیت‌های بخش خصوصی در شهر و اعمال آن در فضا است.

اشاره شد که دو دسته نقش آفرین اصلی در فرایند تصمیم‌گیری شهری کشور ما وجود دارد. در مورد بخش خصوصی هم به نکاتی اشاره شد. در کشور ما تصمیم‌گیران عمده بخش دولتی دو وزارتخانه کشور و مسکن و شهرسازی‌اند که هر دو به نوعی متأثر از بخش خصوصی هستند که در شهرها به عنوان بازار مستغلات شهری توسعه شهر را تحت تأثیر قرار می‌دهند. این دو وزارتخانه از جمله بازیگران نقش آفرینی هستند که در مورد ضوابط، الگوهای شهرسازی و نرجهای آن تصمیم‌گیری می‌کنند. براین اساس، برنامه‌ریزی و مدیریت شهری در ایران در واقع نوعی تصمیم‌گیری غیروکالتی غیرمشارکتی و متمرکز از بالا به پایین است.

□ اگر بازیگران مؤثر در فرایند مدیریت شهر به چهار قسمت بخش خصوصی، دولتی، مردم یا خانوار و سازمان‌های جامعه مدنی تقسیم شوند، آیا به نظر نمی‌رسد با توجه به اینکه بخش خصوصی در کشور ما فاقد شخصیت شناخته شده‌ای است - همانند آنچه در کشورهای توسعه یافته وجود دارد - این بخش یا مردم یا خانوار همپوشی داشته باشد؟ نظر شما در این باره چیست؟

○ در چند سال اخیر با آغاز کار شوراهای شریعت متفاوت از گذشته شده‌است یا حداقل می‌توان گفت که زمینه و بستر مداخله و مشارکت افشار بیشتری از جامعه در حال شکل‌گیری است. ولی مقصود از بخش خصوصی - که تا کنون اثرگذارترین بخش بر توسعه شهری

بوده است - بخش سرمایه‌گذار، بساز، بفروش‌ها و زمین خواران است. مردم عادی که در بیشترین حالت در بی ایجاد سرباهی برای خانواده خود هستند نمی‌توانند در این بازی اثرگذار باشند. این بخش در واقع دنبال‌ه‌رو بخش‌های نیرومند است. برای روشن شدن موضوع ارائه مثال روشن‌گر خواهد بود. در همه ساختمان‌های شهرداری‌های کشورهای سالی وجود دارد که در پیروی از شهرداری‌های کشورهای توسعه یافته ساخته شده است که به تالار شهر^{۱۷} مشهور است. مردم ما هنوز فلسفه ایجاد چنین تالاری را در نیافته‌اند. در کشورهای توسعه یافته مردم به ناحیه‌ها شهر برای اداره امور شهر در این گونه مکان‌ها جمع می‌شوند و در حل مسائل شهر تشریک مساعی می‌کنند.

مثلاً از مردم و شهروندان شهر خواسته می‌شود تا درباره میدان جدیدی که قرار است در شهر ساخته شود اظهار نظر کنند. طرح‌های شهری نیز در این تالار به نمایش عمومی گذاشته می‌شوند و از مردم برای مشاهده و اظهار نظر درباره آنها درخواست می‌شود. اگر چنین شرایطی وجود داشته باشد، یعنی اینکه اتحاد مردم در حاکمیت شهر تأثیرگذار گردد، آنگاه می‌توان مدعی شد که بخش خصوصی هم‌مردم و مترادف با مردم است، اما در ایران بخش خصوصی همان بخشی است که دنبال منافع طبقه خاصی است نه افشار مردم.

□ دموکراسی و مشروعیت بخشی به حکومت تنها در بستر تصمیم‌گیری دموکراتیک و با وجود نهادهای جامعه مدنی امکان‌پذیر است. به نظر می‌رسد حکومت شهری در کشور ما از آغاز شیوه‌های متمرکز داشته است. شما در این باره چه فکر می‌کنید؟

در پاسخ به این سؤال، ذکر مقدمه‌های کوتاه برای ورود به بحث مفید خواهد بود. همان‌گونه که می‌دانیم، مدیریت شهری در کشور ما به نوعی در بستر تاریخ وجود داشته است. با مروری بر دوره‌های مختلف حکومتی در ایران، می‌توان دریافت که مدیریت و تصمیم‌گیری درباره امور شهر تا دوره حکومت صفوی تا حدود زیادی از مردم برای مردم بوده است. در دوران حکومت صفوی به همراه تمرکز حکومت در ایران در مدیریت و تصمیم‌گیری شهری هم‌به تدریج تمرکزگرایانه وجود آمد. اگر چه در دوران صفوی شهرهای بزرگ به شکل امروزی وجود نداشته‌اند اما صفوی‌ها شیوه جدیدی از مدیریت را در ایران آن روزگار مطرح کردند که تا قبل از آن سابقه نداشته است.

قبل از صفوی‌ها، همانند دولت شهرهای یونانی، معمولاً ریش سفیدان و اهالی خود شهر در تصمیم‌گیری‌های مربوط به محله‌های شهر تأثیرگذار بودند. در این گونه شهرها مدیریت شهری به وسیله ریش سفیدان شهر صورت می‌گرفت و حتی تدابیری نیز برای کنترل جمعیت و هدایت شهر اتخاذ می‌شد.

در دوران حکومت صفوی، به دلیل نیاز به ایجاد ساختار حکومتی متمرکز، مدیران شهر نه منتخب بلکه منتصب حکومت مرکزی شدند. حکومت مرکزی برای اینکه بتواند مدیرانی داشته باشد تا قدرت متمرکز و عالی حکومت را در سطوح محلی اعمال کند، سعی کرد مدیرانی برای شهرها برگمارد که اهل خود محل یا شهر نباشند. این افراد را دربار به شهرهای مختلف می‌فرستاد. در این شرایط افراد منتسوب شده چون «خلاق» مند و طولانی به شهر نداشتند و از اهالی خود شهر نیز نبودند، تعلق خاطری هم به شهر

نداشتند و مدیریتی که انجام می‌دادند وظیفه بود نه شیوه‌ای دموکراتیک و مشارکتی در اداره شهر. از آن دوران به بعد که تمرکز در کل سیستم حکومتی به وجود آمد، تمرکز در شهر و مدیریت نیز به تبع آن قدرت گرفت تا به دوره گومانی که با انتخابات شوراهای برگ جدیدی در تاریخ حاکمیت شهری در کشورمان در حال ورق خوردن است.

این واقعیت را نباید فراموش کرد که در هر جامعه مترقی و به سوی تعالی، مردم اصل و ستون حاکمیت به شمار می‌آیند.

با این فرض که اصل مردم هستند، مهم‌ترین ابزار برای تحقق تجلی این اصالت و محوریت در نظام حاکمیت شهر، ایجاد شوراهاست تا به تبع آن حکومت از مردم بر مردم به واقعیت بیبندد. این عین دموکراسی است و در واقع در برابر تمرکز قرار می‌گیرد. البته این بحث فقط تعلق به روزگار ما ندارد. متخصصان و افراد بسیاری که در برنامه‌های قبل از انقلاب - و بعد از آن - در برنامه‌ریزی منطقه‌ای، تمرکززدایی و طرح‌های آمایش سرزمین کار کرده‌اند، همگی به نتیجه‌های مشترک دست یافته‌اند و آن اینکه این کشور دموکراسی چه در مدیریت شهری چه ایالت و ولایت و چه در سطح استان یا منطقه، فریاد می‌زند. تجلی دموکراسی در فضا آن تالار شهری است که مردم در آن جمع می‌شوند و از آنها خواسته می‌شود در مورد برنامه‌هایی که برای شهر تهیه شده است اظهار نظر کنند.

□ به نظر شما، آیا شوراهای روستا و شهر در ایران در ایجاد فرصت برای تصمیم‌گیری دموکراتیک - و به عبارت دیگر، در مشروعیت بخشی به حکومت و مدیریت شهری - موفق بوده‌اند؟

نکته شایان توجه در این باره، نفس حضور و وجود شورای شهر است که فرصتی بسیار مغتنم در جهت استقرار تصمیم‌گیری دموکراتیک است. همان‌قدر که ما امکان داشته باشیم سخن شورای شهر و وجود آن را که در واقع وجود اتحاد مردم است. در جامعه مطرح کنیم، قدم بزرگی برداشته‌ایم. واقعیت این است که کشور ما کشور بسیار متمرکزی است. مطالعاتی که در این زمینه در دهه ۴۰-۵۰ به وسیله «آرپی سیسرا» صورت گرفت ابعاد این امر را روشن ساخت. پیشهاد وی که تمرکز غیرمتمرکز بود. از آن زمان تاکنون هر گروهی که در این زمینه مطالعه کرده‌اند، چه «سپهران» و چه «تیل» و چه دیگران همه اظهار داشته‌اند که «این کشور به تمرکززدایی، بیش از نان و آب نیاز دارد».

به نظر می‌رسد اولین گام در جهت تحقق اصل تمرکززدایی ایجاد شوراهای روستایی و شهری است؛ یعنی برنامه‌ریزی از بالا به پایین و از پایین به بالا، برنامه‌ریزی از روستا به شهر و از شهر به مرکز کشور، و جز آن.

بنابراین اگر ما اولین گام را با موفقیت پشت سر بگذاریم مردم به شورا و اصل تصمیم‌گیری دموکراتیک باور خواهند داشت. البته مقاومت‌هایی نیز در این مسیر صورت می‌گیرد. کشور ما و مردم ما به استبدادزدگی عادت کرده‌اند. ما در طول سالیان دراز عادت کرده‌ایم برای مان انتخاب کنند.

البته این واقعیت را نباید از نظر دور داشت که هم اکنون در خانه اولین دوره انتخابات شوراهای قرار داریم. در هر کجای دنیا تجربه این گونه مسائل امری زمان بر است. فرهنگ و به ویژه فرهنگ شهرنشینی چیزی نیست که بتوان با موعظه یا خواهش ساخته شود.

بلکه امری است مربوط به ظرف و مغزوف؛ و باید ظرف را آماده ساخت. وقتی ظرف مناسب شد، مغزوفش هم به تدریج درست خواهد شد. مردمی که همیشه محدود بوده‌اند، قادر به تفکر درباره شورا و الزامات تصمیم‌گیری دموکراتیک نیستند. بنابراین در ابتدا باید ابزار و آهرم ایجاد و نگهداری فرهنگ را به‌وجود آورد. زمانی که آن ابزارها شکل گرفتند فرهنگ نیز به تدریج آنها به‌وجود خواهد آمد. از جمله عوامل شکل‌دهنده فرهنگ شهرنشینی مطمئناً دبیرش نظام شورایی و در تصمیم‌گیری‌های مربوط به شهر است. در این جو مردم عادت می‌کنند با هم باشند و با این با هم بودن، مدیریت و حکومت از مردم بر مردم را تحقق بخشند. در شرایط کنونی در اصل وجودی شوراها تردیدی وجود ندارد. اما شوراها این که تاکنون کار کرده‌اند - از شورای شهر تهران به عنوان ابر شورای کشور تا شهرهای کوچکتر - تقریباً در کمتر شهری شهرداران را عوض نگردانند یا به کارهای غیرمربوط پرداخته‌اند. امروز شوراها را ما به چیزهایی مشغول‌اند که اصلاً در حیطه اختیاراتشان نیست.

نمونه بارز آن، تصمیمات شورای شهر تبریز است. این شورا به تنها چیزی که فکر نکرده است برنامه‌ریزی و مدیریت است. شورای شهر تبریز اکنون بعد از گذشت سه سال و نیم برنامه مشخص برای هدایت شهر تبریز ندارد. این شورا دچار روزمرگی است. البته شرایط موجود در شورای شهر تبریز به نوعی قابل تعمیم به شهرهای دیگر است. زمانی که شهردار لندن دچار روزمرگی گشت و به جای برنامه‌ریزی کوتاه، میان بلندمدت و نگرش از بالا به توسعه و تعالی شهر به اموری خرد و بی‌بها پرداخت، پینر هال^۱ آن را بزرگ‌ترین فاجعه برنامه‌ریزی و بزرگ‌ترین فاجعه مدیریت^۲ برشمرد. وقتی شورای شهر خواهد به مسائل سیاسی بپردازد. آن گاه بزرگ‌ترین فاجعه مدیریت و برنامه‌ریزی رخ می‌دهد. همچنین وقتی شورای شهر به مسائل صنفی خاصی بپردازد، بزرگ‌ترین فاجعه مدیریت و دموکراسی است.

ساختار شورا هم جای بحث دارد. مردم ما دارای فرهنگی بسیار متعالی‌اند اما چون تجربه شورا وجود نداشته است به کسانی رأی دادند که - به گفته رئیس شورای تبریز - «باید به بیمارستان‌ها برگردند». این نتیجه بعد از نزدیک به چهار سال کار در شورا، نوعی فاجعه است. این همان فاجعه‌ای است که پینر هال می‌گوید. مردم در طول زمان و در فرآیند تحولات، اشتباهات خود را کم و کمتر می‌کنند.

شاید یکی از مشکلات شوراها و از جمله دلایل عدم کارایی آنها، در این نکته نهفته باشد که اعضای شوراها افراد متخصصی در این زمینه نیستند. بسیار جالب است که معاون وزیر علوم اظهار می‌دارد که در کشور ما ۷۵٪ مشاغل مدیریتی در دست افراد بی‌تخصص و غیردبیر است. این امر در مورد شهرداری‌ها و شوراهای شهر نیز، در بسیاری از مواقع، صدق می‌یابد.

□ از وجود مشکلات و موانع در عملکرد موفق شوراها صحبت کردید. آیا همه این مشکلات ریشه در بعد عدم تخصص اعضای شورا دارد، یا می‌توان به ابعاد دیگری نیز اشاره کرد؟

□ رأی مردم بسیار قابل احترام است. مردم زمانی که رأی می‌دهند، حتی اگر مطابق میل ما نیز نباشد، باید آن را بپذیریم. اما

پانویس:

- 1- Good urban Governance
- 2- Urban Management
- 3- Urban planning
- 4- City Hall or Town Hall
- 5- Peter Hall
- 6- Great planning disaster, Great Management disaster

شبه کار در انتخابات شوراها مبتنی بر اصول و ضوابط علمی نبوده است. ما می‌توانیم افرادی در شورا داشته باشیم که متخصص نباشند اما این افراد باید چنان توان مدیریتی داشته باشند که بتوانند از افراد متخصص استفاده کنند. مشکل درست همین جاست. کسانی که در شوراها حضور دارند در حدی نیستند که از متخصصان و افراد آگاه در حد کمال استفاده کنند.

البته در این تجربه اول، چه بسا در انتخاب اعضا هم به بیراهه رفته باشیم. این بیراهه نیز چون با انتخاب آزاد مردم بوده است باز مجبور است، اما مشروط بر اینکه این خطاها در طول یک فرآیند اصلاح شود.

این امر طبیعی است. شهر را باید به دست کسی سپرد که از ساختار شهر آگاهی دارد. این نکته مهمی است که مردم در طی این فرآیند - که البته زمان بر است - به این ابعاد آگاهی بیابند و به سمت آن حرکت کنند.

البته بر واضح است که باید شورایی وجود داشته باشد که هم از نظر تخصصی و هم از نظر تعهد و قدرت مدیریتی در حد مطلوبی باشد. مردم اعضای شورای شهر را باید با توجه به این معیارها انتخاب کنند؛ اما به هر حال مشکلاتی بر سر راه شناخت افراد وجود دارد. اگر شرایطی مهیا بود که روزی می‌توانستیم انتخابات را از جمله شروع کنیم و به تدریج به سطوح بالاتر تصمیم‌گیری برسیم، می‌شد این مشکل را رفع کرد. به عبارت دیگر، اگر مدیران سکونهای پرواز به طرف تصمیم‌گیری در سطوح بالاتر از صفر (محلها) شروع کنند، مردم آنها را خواهند شناخت. در یک فضای آشفته سه‌سره از تاسره پیدا نیست مردم در شناخت افراد لایق با مشکل روبرو خواهند بود.

□ به نظر می‌رسد ملاحظه و کاربست همه مواردی که در باره مدیریت شهر و شوراها به میان آمد در کلان شهرها، یا توجه به پیچیدگی‌های بی‌شمار و مقیاس آنها، بسیار حیاتی‌تر از دیگر انواع سکونت‌گاه‌هاست. آیا چنین نیست؟

□ این امر به ویژه در کلان شهرها بسیار حیاتی است. شهردار مگر بکوستی در پاسخ به این سؤال که «این شهر را چگونه اداره می‌کنید» می‌گوید: «ما این شهر را در هوا اداره می‌کنیم». واقعیت این است که در این شهر در طول یک هفته یا یک ماه محله‌هایی به وجود می‌آیند که مدیریت شهری اطلاع‌ای از آنها ندارد. اداره این شهر همانند تعمیر هواپیمای در حال پرواز است. کلان شهرها با چنان سرعتی رشد و تغییرات پیدا می‌کنند که بر خورد ایستا با آن، حتی لحظه‌ای اندک، تصور شدنی نیست. بنابراین شورایی که تعهد امور کلان شهری را به عهده می‌گیرد باید بیشتر از مباحث سیاسی به مباحث تخصصی رو کند. با آندکی نگاه در چهره شهر می‌توان مسائل عنیده‌ای را دیده از مسائل ناشی از ازدحام ترافیک و بحران مسکن گرفته تا فجایع زیست محیطی، آلودگی هوا و بحران‌های روان‌شناختی و زیربنای شناختی ناشی از محیط زیست شهری. شورای شهر و مدیریت شهری قبل از همه و بالاتر از همه امور باید به تحقق هدفی بیندیشد که در اینجا با عنوان رفاه و آسایش شهروندان جمع‌بندی شد. این امر مستلزم تدبیر اندیشی درباره مسائل فراوانی است که با اندک نگاهی می‌توان مشاهده کرد.

□ یا سیاسی از شما

پژوهش در شورا گام اول در مدیریت شهری

سعید صفیری
کارشناس علوم ارتباطات

جهان امروز، جهان شهرهاست. اکنون بیشترین ساکنان روی زمین، شهرنشین اند. امروزه شهرها عرصه فعالیت‌های بزرگ اقتصادی، اجتماعی و سیاسی شده‌اند. نزدیک به دو قرن است که در دنیای ما، شهرها چنین اهمیتی یافته‌اند؛ به همین دلیل هدایت شهرها و مدیریت آنها کمتر از هدایت کشورها نیست. اما هدایت و برنامه‌ریزی برای شهرها دیگر همچون قرن‌های گذشته نیست. گسترش نیازها و سطح خواسته‌های مردمان قرن ۲۱ مدیریتی دیگر گونه می‌خواهد، که پژوهش یکی از راه‌های آن است. پژوهش در نحوه اداره شهرها امروزه از نیازهای اساسی مدیریت آنها به شمار می‌آید. شهرداری‌های بزرگ دنیا به تمامی از تحقیقات در زمینه‌های مختلف بهره می‌برند. این گزارش در پی بررسی این نکته است که جایگاه پژوهش در شهرداری‌های کشور ما چیست، زمینه‌های مختلف پژوهش در شهر کدام است و نقش شوراهای در تدوین استراتژی پژوهش در شهر چیست.

وضعیت کلی پژوهش در ایران

آمارها و وضعیت بودجه‌های تخصیص یافته به پژوهش و بازار کار آن را در ایران، چندان مطلوب توصیف نمی‌کنند. در کشور ما سهم هزینه پژوهش ۱/۵ درصد درآمد ناخالص تعیین شده است، که از این میزان ۳۷ درصد به بخش دولتی و ۹ درصد به بخش خصوصی اختصاص دارد. بقیه بودجه نیز به دلیل مشکلات موجود، جذب نشده است. از این ۳۷ درصد، ۲۰ درصد سهم پژوهش‌های دانشگاهی است و بقیه به مؤسسات دیگر اختصاص دارد.

مدیریت اجرایی شهر قبل از تشکیل شوراهای مدیریتی بحرانی بود که پژوهش و تحقیق را از فعالیت‌های شهرداری دور می‌کرد؛ زیرا پژوهش، امری زمان‌بر است



سلیقه‌ای - و نه علمی و دقیق - روی می‌آورد. تشکیل شوراهای دیدگاه سلیقه‌ای و بحرانی مدیریت شهری را به دیدگاه ثابت در مدیریت شهری مبدل کرد، به همین دلیل زمینه فعالیت‌های پژوهش، در شهرداری بیشتر شده است. پژوهش در شهرداری به دو گونه کلی تقسیم می‌شود: پژوهش‌هایی که غیرمستقیم به شهرداری مربوط می‌شود و پژوهش‌هایی که مستقیماً به وسیله شهرداری صورت می‌پذیرد.^۱

ایزدی در بررسی خود، پژوهش‌های غیرمستقیم را آنهایی می‌داند که در دفاترهای فنی، استانداری‌ها و دو مورد طرح‌های جامع شهری انجام می‌شود. از همین دست است مطالعات ترافیکی، که در این مطالعات و پژوهش‌ها می‌توان نقش شهرداری‌ها را پررنگ‌تر کرد. این پژوهش‌ها می‌بایست برای کار اجرایی به شهرداری‌ها بیابند و دیدگاه‌های شهرداری در آن لحاظ شود. پژوهش‌های مستقیم شهرداری شامل پژوهش‌هایی است که در خدمات شهری - همچون ایجاد فضای سبز، سپردن کارها به بخش خصوصی و نظر خواهی از مردم درباره طرح‌های شهرداری - صورت می‌پذیرد. انجام

ایران در میان کشورهای جهان، به لحاظ اعتبار پژوهش رتبه ۱۴۰ را از آن خود کرده است. به گزارش وزارت علوم، تحقیقات و فناوری به ازای هر یک میلیون نفر ایرانی، تنها ۵۶۰ محقق در کشور وجود دارد و ۱۵۰۰ نهاد تحقیقاتی نیز در کل کشور موجود است.

آنچه ارائه شد، تصویری کلی از وضعیت سهم اعتبارات و عملکرد پژوهشی در کشور است و اگر چه هنوز آمار دقیقی از وضعیت پژوهش در شهرداری‌های کشور وجود ندارد اما بدون شک پژوهش در شهرداری‌ها نیز همانند پژوهش در کل کشور، دارای جایگاه شایسته‌ای است.

ضرورت پژوهش در شهرداری‌ها

ظاهره ایزدی، عضو شورای شهر همدان، در این باره چنین می‌گوید: «مدیریت اجرایی شهر قبل از تشکیل شوراهای مدیریتی بحرانی بود که پژوهش و تحقیق را از فعالیت‌های شهرداری دور می‌کرد؛ زیرا پژوهش، امری زمان‌بر است. پژوهش به زمانی طولانی نیاز دارد و نتایج مثبت در یک روز یا یک سال لمس شدنی نیست. مدیریت شهری در نبود پژوهش به دیدگاه‌های

در کشور ما نوعی مدرنیسمیون شهری وجود دارد که وجه مادی آن تا حدی تأمین شده است اما روی وجه فرهنگی آن، که برای ادامه حیات این ارگانیکم لازم است، کاری صورت نگرفته و دستاوردی در این زمینه حاصل نیامده است

دانشگاه با تربیت بچه‌ها همراه است و در همه سطوح گسترش یافته است. در جامعه ما، پژوهش به صورت فرهنگ و امری اساسی جانفشانه است و در واقع رویایی یا آن برخورد می‌شود و در نتیجه راه به جایی نمی‌برد. ناوقتی سطح آگاهی جامعه بالا نرود وضع پژوهش همین است.

دورپناه حل مشکل را در راه اندازی مراکز پژوهش و توسعه در شهرستان می‌داند که با نیروهای بومی تحصیلکرده ارتباط داشته باشد.

این عضو شورای شهر می‌گوید: «این مراکز می‌توانند با توجه به سیاست‌های کلان کشور، پژوهش‌ها را هماهنگ و ساماندهی کنند و به آنها خط‌مشی بدهند و به این ترتیب ارتباطی بین دانشگاه، جامعه و بازار کار برقرار سازند. در این صورت کارها دیگر مبتنی بر میل شخصی انجام نمی‌شود بلکه همه جانبه‌نگر خواهد بود. عضو شورای شهر شیروان، مقوله شهر را از این منظر ارزیابی می‌کند و می‌گوید: «شهرداری هم از دیگر دستگاه‌ها مجزا نیست. تحقیقات شهر و شهرداری باید جهت‌دار باشد و با توجه به سیاست‌های کلان کشور انجام گیرد و سرمایه‌گذاری عمرانی در کشور باید با نگاه به توسعه همه جانبه هدایت شود. اما متأسفانه الآن این صورت نیست.

بدین ترتیب کارهای عمرانی مفصلی نگریسته می‌شوند و عملکردها نیز منفعلانه است.»

دورپناه بزرگ‌ترین مشکل شهرداری‌ها را در انجام پژوهش، علاوه بر مقوله‌های کلی، معضلات مالی شهرداری‌ها می‌داند. وی می‌افزاید: «شهرداری‌ها استقلال مالی ندارند. درآمد آنها پایدار نیست و به جیب مردم وابسته است. شهرداری‌ها توان برنامه‌ریزی درازمدت و میان‌مدت را ندارند. کارها بر حسب ضرورت و روزانه صورت می‌گیرد. در این شرایط پژوهش جایگاهی ندارد. در این میان نبود نیروهای تحصیلکرده و پرتوان را در میسّم شهرداری - به خصوص شهرهای کوچک - نباید فراموش کرد. اگر قرار است این مشکلات حل شود، اول باید برای شهرداری درآمدی پایدار تعریف گردد. بدین ترتیب می‌توان اقدام به برنامه‌ریزی بلندمدت و میان‌مدت کرد. برای داشتن شهری زنده و خوب می‌بایست به این مسئله، جدی و پیوسته نگاه کرد.»

دورپناه معتقد است باید درصدی از اعتبارات عمرانی را به پژوهش و تحقیق تخصیص داد و برنامه‌ریزی‌ها نیز به این سمت هدایت و کنترل شوند. در این صورت می‌توان به ایجاد شهری پویا کمک کرد.

پژوهش‌های شهری از دوباره کاری‌ها جلوگیری می‌کند. در واقع شهرداری موظف به پژوهش است چون بودجه آن را مردم پرداخت می‌کنند و نباید کار در شهرداری، همچون گذشته، با آزمون و خطا همراه باشد. آزمون و خطا در کار باعث افزایش هزینه‌ها می‌شود.

این عضو شورای شهر همدان واحدهای پژوهش در شهرداری‌ها را عمدتاً چونان بخش‌های اطلاع‌رسانی می‌داند و معتقد است:

«واحدهای پژوهش در شهرداری‌ها وظیفه روابط عمومی و اطلاع‌رسانی را به عهده گرفته‌اند، در حالی که این بخش می‌بایست به عنوان معاونت مطرح باشد و در کنار شهردار سیاست‌های راهبردی را تعیین کند.»

محمدابراهیم فرزوانی، معاون شهرسازی و معماری شهرداری بو شهر، به بی‌اعتقادی مدیریت شهری به پژوهش اشاره می‌کند. وی معتقد است مفاهیمی چون شهر، شهروند و فرهنگ شهرنشینی مفاهیم مدرنی هستند که هنوز شکل واقعی خود را در جامعه ما پیدا نکرده‌اند. شهرهای ما با استانداردهای شهرهای مدرن قابل قیاس نیستند و هیچ وقت در کشور ما از باید به این مسائل پرداخته نشده است. در کشور ما نوعی مدرنیسمیون شهری وجود دارد که وجه مادی آن تا حدی تأمین شده است اما روی وجه فرهنگی آن، که برای ادامه حیات این ارگانیکم لازم است، کاری صورت نگرفته و دستاوردی در این زمینه حاصل نیامده است. به همین دلیل شهرهای ما بیشتر به روستاهای بزرگ شبیه‌اند. پژوهش در دنیایی که شهر حکم موجود زنده را دارد و دائم در حال تحول و تغییر است، بسیار حیاتی می‌نماید. پژوهش می‌تواند افق‌های جدیدی را پیش روی مدیریت شهری قرار دهد و حتی کشف کند. پژوهش در شهرداری‌ها می‌تواند منجر به تغییر قوانین نیز بشود.

پژوهش‌های شهرداری می‌توانند مسائل اجتماعی، عمرانی، ترافیکی و حتی مردم‌شناسی را نیز در برگیرند. شهرداری باید از مسائل اجتماعی و آسیب‌های اجتماعی پیش روی شهر خود اطلاع کافی و دقیق داشته باشد. رضا دورپناه، نایب رئیس شورای شهر شیروان، ضرورت پژوهش را با توجه به توسعه جوامع در نظر می‌گیرد و می‌گوید: «پژوهش زیربنای توسعه پایدار در دنیاست. اگر خواهان توسعه پایدار در کشور هستیم باید نگاه خاصی به پژوهش داشته باشیم. پژوهش باید در کشور نهادینه شود، و در تمام دستگاه‌های آموزشی و دولتی و حتی خصوصی به صورت نوعی فرهنگ در بیاید. در کشورهای پیشرفته پژوهش در خانواده، مدرسه و

**تحقیقات شهر و شهرداری باید
جهت دار باشد و با توجه به
سیاست های کلان کشور انجام
گیرد و سرمایه گذاری عمرانی در
کشور باید با نگاه به توسعه همه
جانبه هدایت شود**

سروش اکبرزاده، رئیس شورای اسلامی شهر رشت، تمامی نهادهای رسمی، عمومی دولتی و غیردولتی را برای رسیدن به اهداف خود، نیازمند برنامه ریزی های میان مدت و دراز مدت می داند. وی پژوهش را ناظر بر این مسئله می داند که آیا اساساً شهرداری می تواند برنامه میان مدت و بلند مدت داشته باشد یا نه. وی می گوید: شهرداری های شهرهای کوچک بسیار فقیرند، حتی بودجه شهرداری های مراکز استان ها بعد از تخصیص اعتبارات - که کمک های دولتی در آنها تقریباً صفر است - و کسب درآمدها، فقط کفاف فعالیت های روزمره شهرداری ها را می دهد. با این درآمد، خزرفروشی و پردها و پرداختن به فضای سبز و اسفالت کوچه ها و معابر کار دیگری نمی توان کرد. برنامه های کوتاه مدت گزینان ما را گرفته است و نمی توانیم از این حوزه خارج شویم. شهرداری های کشور، با توجه به درآمدهای ناچیزشان، مثل کسانی هستند که همواره به نان شب خود نیاز دارند. چنین نهادهایی نمی توانند به فکر ۱۰ سال بعد خود باشند، و بودجه آنها فقط کفاف مخارج روزانه را می دهد. البته در اینجا باید بحث شهرداری تهران را، از دیگر شهرداری های کشور جدا کرد - همان طور که شورای شهر آن هم با دیگر شوراهای کشور متفاوت است.

شورا و پژوهش در شهرداری

زمینه های پژوهش در شهرداری و برای رساندن شورا در امر پژوهش در شهرداری را صلاح الدین دلشاد، عضو شورای اسلامی شهر کرج، این گونه

**اگر شوراهای خواهند پژوهش در
شهرداری ریشه دار شود، با توجه به
اینکه بودجه شوراها برای این کار
کافی نیست و وزارت کشور دست
آنها را در این مورد بسته است، باید
از شهرداران بخواهند تا دفتر
پژوهشی را در شهرداری
راه اندازی کنند**

بررسی می کند: «شورای شهر کرج از ابتدای تشکیل، به امر پژوهش چشم داشت و نیاز آن را حس می کرد. به همین دلیل مرکز پژوهش شورای شهر کرج را تشکیل داد. اما بخشنامه وزارت کشور در خصوص بودجه شوراها، توان ما را تا حد پرداخت حق جلسه ها و هزینه های جاری کاهش داده و پژوهش ها را متوقف کرده است. شورا باید شهرداری را به سمت پژوهش سوق دهد و بودجه پژوهش نیز باید در بودجه سالانه شهرداری پیش بینی شود. شهرداری در زمینه های ترافیک، ساخت و سازهای غیرمجاز و روش های پیشگیری از این مشکل و موارد دیگر نیازمند پژوهش است.»

دلشاد با اشاره به مقاومتی که گاهی در بدنه سازمان شهرداری در برابر طرح های شورا صورت می گیرد، اظهار می دارد: «در طول دوره فعالیت شوراها به ما ثابت شده است که تا فعلیتی با خواست شهرداری هماهنگ نباشند، انجام نمی شود. اگر شوراها می خواهند پژوهش در شهرداری ریشه دار شود، با توجه به اینکه بودجه شوراها برای این کار کافی نیست و وزارت کشور دست آنها را در این مورد بسته است، باید از شهرداران بخواهند تا دفتر پژوهشی را در شهرداری راه اندازی کنند. شورا می تواند

**شهرداری باید از مسائل اجتماعی و
آسیب های اجتماعی پیش روی شهر
خود اطلاع کافی و دقیق داشته باشد**

طرح ها و ایده های پژوهشی خود را به این دفتر ارائه کند. به نظر من، یکی از مهم ترین موارد پژوهش در شهرداری، بررسی و اولویت بندی هزینه های شهرداری است. اگر پژوهش در این زمینه صورت نگیرد بودجه شهرداری حیف و میل می شود. شهرداری ها می توانند از طرح های پیشنهادی مردم و

**مهم ترین مزیت پژوهش برای شوراها
و شهرداری ها، این است که آنها را
از روزمره گی نجات می دهد و
مدیریت شهری می تواند به مسائل ده
سال آینده فکر کند**

فرهنگیان شهر خود نیز بهره ببرند. زمانی که شورای شهر کرج دفتر پژوهشی داشت، پیشنهادهایی از مردم برای پژوهش می رسید که در حوز بررسی بود، و حتی در این میان مواردی نیز در دستور کار دفتر قرار گرفت. لیکن به هر حال به دلیل مشکلاتی که گفته شد، دفتر پژوهش شورا توانست به کار خود ادامه دهد.»

سروش اکبرزاده، رئیس شورای شهر رشت، در برابر این پرسش که زمینه های پژوهش در شهرداری چه مواردی را در برمی گیرد و چه کارهای از دست شورا برمی آید، می گوید: «با وجود تمامی مشکلات، امکان پژوهش در شهرداری ها منتفی نیست. اقدامات مؤثری هم از طرف شهرداری و شورا در این زمینه صورت گرفته است. در دو مین سال تأسیس شورای شهر رشت، این شورا از شهرداری استعلام کرد که آیا بخش پژوهش در شهرداری وجود دارد یا نه؟ و آیا اعتباری به این منظور در بودجه شهرداری پیش بینی شده است. پاسخ شهرداری به این موارد منفی بود. تنها اعتباری که در شهرداری رشت به منظور پژوهش پیش بینی شده بود، بودجه ای بود که برای مطالعه طرح جامع شهر رشت - به میزان ۵ میلیون تومان - منظور شده بود. از این رو اعضای شورا پیشنهاد کردند که مرکزی برای پژوهش در شهرداری در نظر گرفته شود. بدین ترتیب، مرکز مطالعات شهری در شهرداری تأسیس شد که بودجه ای معادل ۳۰ میلیون تومان به آن تخصیص یافت. تاکنون ۲۰ میلیون

**بیشتر نیروهای شهرداری در
پست‌های اداری با جریان تغییر
مخالف‌اند؛ اما در هر حال شورا
تلاش می‌کند که به پژوهش اهمیت
بدهد**

نیروهای شهرداری می‌دانند. به اعتقاد این عضو شورای شهر همدان، فقط ۱۰ تا ۱۵ درصد نیروهای شهرداری را نیروی کیفی تشکیل می‌دهند. وی می‌افزاید: «بیشتر نیروهای شهرداری در پست‌های اداری با جریان تغییر مخالف‌اند؛ اما در هر حال شورا تلاش می‌کند که به پژوهش اهمیت بدهد. طرح‌ها و لوایح به کمیسیون‌های تخصصی فرستاده می‌شوند تا در آنها زیر نظر کارشناسان که به صورت افتخاری و پیمانی با شورا همکاری می‌کنند، اصلاح شوند. در صورت لزوم برای برخی از طرح‌ها و لوایح، طرح پژوهش و تحقیق تعریف می‌شود تا بتوان به نتایج مطلوب دست یافت.»

رضا داوربناه، نایب رئیس شورای شهر شیروان، با اشاره به زمینه‌های پژوهش در شهرداری می‌گوید: «شهرداری می‌تواند در حیطه گسترده‌ای، از نظافت شهر گرفته تا طراحی شهر، از پژوهش بهره‌برد. اگر می‌خواهیم شهر را خوب اداره کنیم باید بدانیم مردم چه می‌خواهند، در چه شرایطی هستیم، و باید به کنجا برسیم و دیگر کشورها چه کرده‌اند. پاسخ همه این سؤال‌ها با پژوهش روشن می‌شود.»

نایب رئیس شورای شهر شیروان در این گفت‌وگو به تجربه موفق شهرداری شهر شیروان در تأسیس مرکز شیروان‌شناسی اشاره می‌کند و

**اگر قرار باشد که مدیریت شهری از
روزمره‌گی نجات یابد، باید به تحقیق
و پژوهش اهمیت داد**

می‌گوید: «شورای شهر شیروان برای اینکه بتواند از اطلاعات شهروندان فریخته و کارشناس بهره‌بردار، مرکز شیروان‌شناسی را راه‌اندازی کرد. این مرکز در زمینه زندگی فرهنگی شهر کار می‌کند. گاهی برخی از طرح‌ها به این مرکز فرستاده می‌شوند تا از دیدگاه‌های کارشناسان هر شهری بهره‌گرفته شود. این فعالیت برای اینکه نتیجه مطلوبی بدهد باید مستمر باشد و محدود به یک دوره زمانی نگردد.»

اگر قرار باشد که مدیریت شهری از روزمره‌گی نجات یابد، باید به تحقیق و پژوهش اهمیت داد.»

پژوهش در شهرداری‌ها اگر جدی تلقی نشود، آنها همچنان در دور باطل کارهای کرده و حسرت اینکه نباید این کارها انجام می‌شد به سر خواهند برد. شهرداری‌ها نمی‌توانند بدون نگاه به پژوهش، هدایت شهرها را به گونه‌ای منطقی و منطبق بر نیازها در دست داشته باشند. این مسئله می‌تواند به بی‌اعتمادی میان شهرداری‌ها و مردم بینجامد؛ و در اثر آن شهرداری نمی‌تواند به مشارکت مردم در مدیریت شهری بیندیشد. این در حالی است که در دنیای امروز، با توجه به گسترش نیازهای مردم در شهرها، تمامی سازمان‌های رسمی و عمومی در پی این هستند که مشارکت مردم را در کنار خود جلب کنند. آیا شهرداری‌ها جز این می‌خواهند؟

تومان از بودجه مورد نظر، به پیشنهاد این مرکز، صرف طرح‌های پژوهشی در رشت شده است. هم‌اکنون این پژوهش‌ها در حال انجام است. این دفتر بجز رئیس مرکز و پرسنل دبیرخانه، کارمند استخدامی حقوق بگیر ندارد. گفتنی است که تاکنون طرح‌هایی همچون چگونگی برخورد با سند معبر، چگونگی توسعه بازارچه‌های محلی، ساماندهی پارک‌های قدیمی، تفکیک زیاده از مبدا و اموری از این دست در این دفتر انجام شده است.»

رئیس شورای شهر رشت، بزرگ‌ترین مانع شهرداری‌ها و شوراهای برای انجام پژوهش، نبود منابع مالی می‌داند. اکبرزاده معتقد است: «ضرورت پژوهش هم برای شوراهای تأیید شده است و هم برای شهرداری‌ها. اما ناتوانی مالی، امکان پرداختن به این امر را دشوار می‌سازد.»

طاهره ایزدی، عضو شورای شهر همدان، درباره زمینه‌های پژوهش در شوراهای و شهرداری‌ها می‌گوید: «مهم‌ترین مزیت پژوهش برای شوراهای و شهرداری‌ها، این است که آنها را از روزمره‌گی نجات می‌دهد و مدیریت شهری می‌تواند به مسائل ده سال آینده فکر کند. تدوین قانون جامع شهرسازی در باب حقوق خصوصی و عمومی از نکاتی است که باید در پژوهش‌ها در نظر گرفته شود. حتی در کشورهای همچون ترکیه و عراق شهروندان دارای جایگاه قانونی هستند و هر کسی نمی‌تواند به حقوق شهروندی آنان تعرض کند. در این خصوص و در مورد حفظ مالکیت مردم

**اگر می‌خواهیم شهر را خوب اداره
کنیم باید بدانیم مردم چه
می‌خواهند، در چه شرایطی هستیم،
و باید به کنجا برسیم و دیگر
کشورها چه کرده‌اند.
پاسخ همه این سؤال‌ها با پژوهش
روشن می‌شود**

در شهر، بخشنامه و آیین‌نامه‌هایی موجود است اما قانون جامعی وجود ندارد. آیین‌نامه‌ها و بخشنامه‌ها با سیاست‌های روز تغییر می‌کند و مردم دچار سردرگمی می‌شوند.»

ایزدی پایه تحقیق و پژوهش را آمار درست می‌داند و می‌گوید: «شهرداری باید از اطلاعات روزآمد و همچنین GIS بهره‌مند باشد، تا بتواند براساس آن اطلاعات، کارهای پژوهشی دقیق صورت دهد.»

وی یکی دیگر از موانع انجام پژوهش در شهرداری‌ها را مقاومت برخی از

اولین تشکیلات اداری بلدیة تهران

حسن شفیعی
دکتر در علوم سیاسی

اداره محاسبات، امور حسابداری و مالی و تمرکز محاسبات - اعم از عایدات و مخارج بلدیة - را به عهده داشت. مدیریت بیمارستان های بلدیة (که در آن زمان مریضخانه نامیده می شد)، نظارت بر بیمارستان های خصوصی، تأسیس بیمارستان های ویژه بیماری های عفونی، پست امدادی (که امروزه درمانگاه سیار نامیده می شود)، ضد عفونی کردن منازل، محکمه مجالی دارالمجانین (بیمارستان)، استفاده از خدمات پزشکان برای معاینه



تهران، میدان شهسوار

افراد فقیر، نظارت بر بهداشت داروخانه (دوخانه ها)، آرد و نان، کشتی گاه (مسایخ ها)، حمامخانه ها، معابر، مساجد، حمام ها، مساجد، قهوه خانه ها و مانند اینها از جمله وظایف اداره صحتیه و معاونت عمومی بلدیة تهران بود. در واقع بنیاد تجار و طبیب متعهدی را که امروزه به وسیله سازمان بهزیستی، دامپزشکی، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و بسیاری سازمان های دیگر صورت می گیرد، به عهده داشت. شاید یکی از دلایل تعدد وظایف بلدیة، فقدان پیچیدگی و گستردگی ساختار دولت نوپای ملیان در ایران بوده.

در واقع بلدیة انجام وظایف متعددی را که امروزه بد وسیله سازمان بهزیستی، دامپزشکی، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و بسیاری سازمان های دیگر صورت می گیرد، به عهده داشت.

اداره ساختمان مهندسی و نظیف، وظیفه ساختن خیابان ها، کوچه ها، راه های اطراف شهری، نظیف خیابان ها، روشنایی خیابان ها، مدیریت باغ های عمومی، رختشویخانه ها، توالت های عمومی، نظارت بر وسایل نقلیه، آب، قنات ها، جلوگیری از حریق، درختکاری خیابان ها و نظائر اینها را بر عهده داشت.

اداره امور خیریه عهده دار وظیفه تأسیس و اداره یتیم خانه ها، کار خانجات

تثیت دولت کودتایی رضاخان نتایج و آثار متعددی را برای جامعه ایران به همراه داشت. یکی از این آثار، تغییر ظاهر شهرها و نحوه اداره آنها بود. توسعه خیابان ها، میدان ها، تیرک ها و نظایر اینها تغییرات ظاهری زیادی را در شهرها به وجود آورد. البته تاریخی و قدیمی، مورد بی توجهی و حتی لعن قرار گرفتند. این بناها مظهر عجب ماندگی و شرم تاریخی محسوب می شدند و همراه با هر چه که مظهر کهنه گرایی بود از بین رفتند. به این ترتیب، هویت تاریخی شهرها از بین رفت و گسستی پرناتشدلی با تاریخ گذشته به وجود آمد. نحوه اداره شهرها نیز به شکل دولتی درآمد. تأخیر از این، شهرها و محله ها به شکل مردمی و مستی اداره می شدند به گونه ای که تقافت و روشنایی کوچه ها و خیابان به دست مردم صورت می گرفت. اما از این دوران به بعد، مأموران دولتی اداره شهرها را به دست گرفتند. البته قبل از روی کار آمدن رضاشاه، مجلس اول مشروطه اقداماتی را برای اداره شهرها انجام داده بود، در کتابچه قانون (مشمول بر ۱۰۸ ماده) آمده بود که برای حفظ منافع شهرها و اطمینان حوایج اهالی شهر نشین بلدیة باید تأسیس گردد. این اقدام فقط بر روی کاغذ ماند و در عمل نتیجه ای حاصل نشد. در دوره سلطنت احمدشاه، بلدیة با ۳۰ عضو شروع به کار کرد. در زمان رضاشاه (کابینه سیلخیا) اولین تشکیلات اداری بلدیة تهران با تصویب هیئت وزیران شروع به فعالیت کرد.

رضاخان برای شهرداری اهمیت خاص قائل بود و اغلب کسانی را به تصدی شهرداری می گماشت که از اشخاص مورد اعتماد او بودند.

در سوم اسفند ۱۲۹۹ رضاخان میرنج سوادکوهی با اشاره آبرونسیاد (فرمانده قشون انگلیس) برنگاد قراق را از قزوین به تهران حرکت داد. با استفاده از ضعف احمد شاه قاجار، سلسله قاجار سیرنگون گردید. در فاصله زمانی دقیقاً یک ماه بعد از کودتا، اولین اقدامات اصلاحی دولت کودتا در نظام اداره شهر تهران صورت گرفت. رضاخان برای شهرداری اهمیت خاص قائل بود و اغلب کسانی را به تصدی شهرداری می گماشت که از اشخاص مورد اعتماد او بودند. نخست وزیر کودتا (سید ضیاء الدین طباطبائی) در این هیئت وزیران، اصلاحات مورد نظر رضاخان را به تمر رساند. در جلسه سوم فروردین ماه ۱۳۰۰ هیئت وزیران به تقاضای سیلخیا تغییرات مشخصی را در تشکیلات و منابع درآمدی بلدیة تهران به تصویب رسانید.^(۱) تشکیلات جدید بلدیة به شرح زیر بود:

بر اساس ماده اول عضو هیئت وزیران، بلدیة تهران بخشی از دستگاه حاکمیت دولتی به شمار می رفت و ریاست عالیة تشکیلات آن تا زمان خاتمه تحت نظر مستقیم ریاست وزرا بود. اداره مرکزی بلدیة وظایفی را به عهده داشت که امروزه روابط عمومی و دبیرخانه های ادارات انجام می دهند، ضمن اینکه دریافت عواید و تهیه و نگهداری از ملزومات و اثاث بلدیة نیز به عهده اداره مرکزی بود.

اداره ارزاق	اداره امور خیریه	اداره ساختمان	اداره مرکزی	اداره محاسبات	اداره صحیح و معافیت عمومی
دایره ارزاق	دارالایام و دارالساکنین	دایره ساختمان و مهندسی	دایره گسایشه (نسخه)	دایره تفریح محاسبات	دایره صحیه
دایره احصایه و سبیل	دایره صنعتی	دایره نظیف	پرسنال شعبه آرشیرا	دایره مرکز محاسبات	دایره معافیت عمومی
احوال		دایره روشنائی	دایره تفتیش	دایره بودجه و خواتین	
دایره نشریات بلدی		دایره سیاه	دایره اجرا	دایره جزو جمع	
			دایره وصول	دایره مستغلات شهری	
			دایره مزروعات		

مستقیم دریافت می کرد - در اختیار بلدیة قرار گرفت. عوارض برداخت ها، حق العبور دروازه ها، نواقل (حیوانات باربر و مسافرین)، تره بار و جز آن، مال التجاره، مصالح، حیوانات و خشکبار، ذبایح و معاينه پوست، مالیات بر اصناف، حراجی ها، لیبیات، انگور و مستغلات (مسکونی، تجاری، اجاری) از جمله منابع درآمدی بلدیة بودند. با توجه به موارد مذکور، به نظر می رسيد بلدیة ضمن داشتن منابع درآمدی متنوع و گوناگون، دارای وظایف و اختیارات بی شماری نیز هست.



نحوه انتخاب شهرداران و اقدامات دولتی که در اصلاحات شهر تهران نشانگر این حقیقت بود که شهرداری تهران نیز در ردیف بوروکراسی دولتی و سیاست های تحکیم امیر دولت مطلقه قرار دارد

انتظار می رفت بلدیة تهران و ولایات بتوانند رفاه و آسایش عمومی سکنه شهرها را تأمین کنند؛ اما مناسفانه با اتساق قدرت سیاسی دولت مرکزی در متن نظام اجتماعی و به هم ریختن شیرازه امور، نهادهای همگن ساز فعالیت های مردمی یکی پس از دیگری نابود شدند و در معرض انحطاط قرار گرفتند. عرض حال اتحادیه اصناف توپسیر کابل در دی ماه ۱۳۰۱ سند تکوان دهنده ای است از ظلم مأموران نظامیه با کسبه شهر. در این عرض حال آمده است: «... رئیس نظامیه توپسیر کان دو نفر کاسب را چوب بسیار زده... آنها را به سه پایه بسته... و به آنان می گوید بیاید پانی مرا بیوسید...» نتیجه این وضعیت، تحکیم اقتدار دولت مطلقه در قالب بوروکراسی دولتی بود و بلدیة نیز در امتداد این بوروکراسی محوری اصلی سیاست های دولت به شمار می رفت.

بلدی، اشتغال زایی، نگهداری اطفال شیرخوار، تهیه مسکن ارزان قیمت، آشپزخانه های ارزان فروش و جمع آوری فقرا بود.

اداره ارزاق نیز نظارت و اداره ارزاق عمومی، جلوگیری از احتکار، انحصار فروش بعضی از اجناس، افتتاح معازدهای ارزان فروش، نظارت بر نانوایی ها، قصابخانه ها، تهیه سرشماری، اداره ثبت احوال، ترتیب و تنظیم اوزان و نشتیات بلدی را به عهده داشت.

با توجه به وظایف مذکور مشاهده می شود که وظایف سازمان ثبت احوال کشور، تعریضات حکومتی، وزارت بازرگانی و شورای آرد و نان مرکزی به بلدیة آن روز رسیده شده بود. وظایف خدماتی، تنها بخش کوچکی از وظایف شهرداری را تشکیل می داد. و به طور کلی وظایف و اختیارات گسترده شهرداری قابل مقایسه با وظایف فعلی شهرداری ها نبود. به تدریج با توسعه تشکیلات اداری دولت و تأسیس وزارتخانه ها و سازمان های دولتی وظایف شهرداری یکی پس از دیگری از آن گرفته شد و نقش شهرداری به نهاد ارائه دهنده خدمات شهری تقلیل یافت.

به رغم گستردگی وظایف و اختیارات بلدیة، نخست وزیری مرجع نهایی نظیر بر اقدامات بلدیة به شمار می رفت. بر اساس ماده ۴ تشکیلات اداری بلدیة تهران، بلدیة چوگان تشکیلاتی مستقل و فاقد جهت گیری سیاسی بود. به این ترتیب شهرداری نه عنوان یک سازمان عمومی غیردولتی تلقی می گردید که درون نظام اجتماعی و خلاصی و منافع عمومی بهسازی می شد.

به تدریج با توسعه تشکیلات اداری دولت و تأسیس وزارتخانه ها و سازمان های دولتی وظایف شهرداری یکی پس از دیگری از آن گرفته شد و نقش شهرداری به نهاد ارائه دهنده خدمات شهری تقلیل یافت

سیاست ها و زرد و بندهای سیاسی نباید حاشیه ای به مأموریت های شهرداری وارد می کرد. شهرداری سازمانی غیرسیاسی بود که تأمین نیازهای عمومی اهالی شهر، وظیفه اصلی آن محسوب می شد. البته نحوه انتخاب شهرداران و اقدامات دولت کودتا در اصلاحات شهر تهران نشانگر این حقیقت بود که شهرداری تهران نیز در ردیف بوروکراسی دولتی و سیاست های تحکیم امیر دولت مطلقه قرار دارد. تخریب مدارس، مساجد، امامزاده ها، بناهای قدیمی، تبدیل گورستان متروک جنوب شهر به باغ فردوس و اقداماتی از این دست از جمله کارهایی بود که شهرداری تهران با تأثیر پذیری از سیاست های عمومی دولت انجام داد و ناراضی های زیادی را برانگیخت.

بر اساس همین تشکیلات، نظمیة و ژاندارمری موظف به همکاری با بلدیة تهران بودند. محسوده شهری تهران تا سه فرسخ از دروازه های شهر تعیین شده بود. قراولخانه های شهر، باغ ها، مستغلات بلدی و خانه های خالصه به بلدیة واگذار شده بود. مالیات ها و عوارض شهری - که تا کنون دولت به طور

پژوهش در شهر الزام یا انتخاب

نازیلا مرادی



در زمان حاضر اکثر شهرهای بزرگ دنیا به تهیه و تدوین سندی پرداخته‌اند که مشکلات اساسی شهر و راهکارهای حل این مشکلات را مدنظر قرار می‌دهد.

شورای شهر تهران با درک این ضرورت، از همان آغاز فعالیت‌های خود رویکردی جدی به معضلات مدیریت شهری تهران در پیش گرفت. شاید نخستین جلوه‌های این رویکرد تازه که به سرانجام نرسید، تشکیل گروه‌های تخصصی بود. گروه‌های تخصصی از دل مطالعات مرتبط با قوانین و اساسنامه‌های سازمان‌های شهری بیرون آمدند.

درواقع آن دسته از قوانینی که از جنس وظایف شورا بودند، جمع‌آوری و طبقه‌بندی شدند و بر اساس آن ۱۹ گروه تخصصی در شورای شهر

گروه‌های تخصصی از دل مطالعات مرتبط با قوانین و اساسنامه‌های سازمان‌های شهری بیرون آمدند. در واقع آن دسته از قوانینی که از جنس وظایف شورا بودند، جمع‌آوری و طبقه‌بندی شدند و بر اساس آن ۱۹ گروه تخصصی در شورای شهر تهران شکل گرفت.

تهران شکل گرفت. شورای شهر تهران می‌توانست زمینه‌ساز تحقق برنامه‌های استراتژیک و راهبردی برای شهر تهران باشد اما با بروز تلاطم‌های سیاسی در مجموعه مدیریت شهری تهران گروه‌های تخصصی نیز منحل اعلام شد.

پس از این مراحل، اندیشه تدوین منشور شهر تهران، که بارها در شورای شهر تهران به بحث و بررسی کارشناسی گذاشته و مطرح شده بود، بار دیگر مورد توجه قرار گرفت.

رشد سریع شهرنشینی امروزه جوامع گوناگون را بر آن داشته است که برای حل مشکلات و تنگناهای شهرها به پاسخ‌های متفاوتی دست یابند - پاسخ‌هایی که همگی در «برنامه‌ریزی بر اساس راهبردی مشخص» اشتراک دارند.

شهر تهران نیز از این قاعده مستثنی نیست و چه بسا مهم‌ترین مصداق آن است. به هر حال آنچه تاکنون به عنوان پاسخ یا راه‌حل برای مشکلات شهر تهران در نظر گرفته شده در توسعه مناسب کمی و کیفی پایتخت مؤثر نبوده است.

برنامه‌هایی که به اجرا درآمده است کمتر به ویژگی‌های تاریخی، طبیعی و مردم‌شناسانه و مانند اینها پرداخته‌اند. از سوی دیگر، خلاء جایگاه و اهداف روشن، منطقی و دست‌یافتنی مهم‌ترین دلیل عدم موفقیت این برنامه‌ها را تشکیل می‌دهند.

به نظر می‌رسد برنامه‌ریزی استراتژیک پاراهبردی تنها مسیر بیرون رفت از تنگنای مشکلات شهرها - خصوصاً شهر بزرگی همچون تهران - است، به ویژه آنکه تأثیر طرح‌های شهری بر وجه فیزیکی و مادی مسائل شهری تهران، موجب شده است مشکلات ریشه‌ای در لایه‌های اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و مدیریتی شهر تهران همواره از نظر دور بمانند.

برنامه‌ریزی استراتژیک به عنوان ضرورتی برای اداره شهرها، فرایندی است که باید در نظر گرفتن اهداف و اقدامات بلندمدت، زمینه و چارچوب برنامه‌های دیگر را در تمام سطوح پی‌می‌ریزد و مسیرهای اصلی را برای رسیدن به اهداف ترسیم می‌کند.

منشور شهر تهران

از مهم‌ترین جلوه‌های تحقق استراتژی‌های شهری، تهیه و تدوین منشور شهرها به عنوان سند پایه است. سابقه تدوین منشور شهر در کشورهای دیگر به قرن دهم میلادی بازمی‌گردد.

طی این مدت نارسایی و ابهام قانون شوراها نیز عیان شده بود و مطالبات شهروندان تهرانی بسیار فراتر از حیطه وظایفی بود که قانون برای شوراها مشخص می‌کرد. متخصصانی که اندیشه تدوین منشور شهر تهران را در سر می‌پروراندند، مهم‌ترین دلیل تدوین منشور را اعلام موضع مدیران شهری نسبت به شهر تهران، شناخت مسائل و معضلات واقعی تهران و ارائه راهکارها و راهبردهای مناسب عنوان می‌کردند.

به این ترتیب به پیشنهاد متخصصان و جمعی از کارشناسان تهیه پیش‌نویسی تحت عنوان «راهبردهای توسعه‌ای شهر تهران» به تصویب شورای شهر رسید. این پیش‌نویس که باید ۲ ماه بعد از این مصوبه (آبان ۷۹) به شورای اسلامی شهر تهران ارائه می‌شد، بستر مناسبی را برای شکل‌گیری منشور شهر تهران فراهم کرد.

بدیهی است که حجم و گستردگی کار، سرعت و ساماندهی دقیقی را طلب می‌کرد. بعد از ابلاغ مصوبه مذکور، نخستین گام فراخوان و

متخصصانی که اندیشه تدوین منشور شهر تهران را در سر می‌پروراندند، مهم‌ترین دلیل تدوین منشور را اعلام موضع مدیران شهری نسبت به شهر تهران، شناخت مسائل و معضلات واقعی تهران و ارائه راهکارها و راهبردهای مناسب عنوان می‌کردند

دعوت از صاحب‌نظران و متخصصان حوزه مدیریت شهری و رشته‌های مختلف برای تدوین منشور شهر تهران بود. این فراخوان با هدف آشنی متخصصان با شهر برگزار شد. در نشست‌هایی که از بی این فراخوان انجام شد، از میان شرکت‌کنندگان، ۲۵ صاحب‌نظر به عنوان اعضای شورای عالی راهبرد منشور شهر تهران انتخاب شدند. مهم‌ترین وظیفه این شورا تعریف ساز و کار دقیق تدوین منشور بود. نخستین گام شورای عالی راهبردی انعقاد قرارداد با مؤسسه غیردولتی و تحقیقاتی مطالعاتی «دفتر پژوهش‌های فرهنگی» بود. براساس این قرارداد، کلیه مراحل تهیه پیش‌نویس راهبردهای توسعه‌ای شهر تهران به کارشناسان این دفتر مطالعاتی محول شد. تشکیل دبیرخانه علمی و استقرار آن در این دفتر گام اصلی در جهت مکانیزه کردن فرایند کار بود.

استادان برجسته دبیرخانه علمی با همکاری گروهی از دانشجویان به ترجمه منشور شهرهای جهان و تحقیقات پایه‌ای پرداختند که نتایج آن در ۱۲ جلد منتشر شد.

گام دیگر تشکیل گروه‌های تخصصی در دفتر پژوهش‌های فرهنگی، با توجه به محورهای اصلی منشور شهر تهران بود. گروه کارشناسان پروژه منشور شهر تهران به‌طور شبانه‌روزی به گردآوری، طبقه‌بندی و مستندسازی اطلاعات می‌پرداختند. مهم‌ترین محور فعالیت‌های این گروه‌های تخصصی را حمل و نقل، اقتصاد شهری، مدیریت شهری، محیط زیست و حوزه اجتماعی و فرهنگی تشکیل می‌داد. نظارت بر فرایند تدوین پیش‌نویس راهبردهای توسعه‌ای شهر تهران در دفتر پژوهش‌های فرهنگی به‌وسیله گروه‌نظارتی صورت می‌گرفت. این گروه نظارتی متشکل از ۵ کارشناس تخصصی بود که در واقع هیئت علمی گروه‌های تخصصی به شمار می‌رفتند. برگزاری جلسات هفتگی کارشناسان دفتر با گروه نظارتی و ارائه گزارش کار به آنها موجب شد تعامل مطلوبی میان شورای شهر تهران و مجری پروژه منشور شهر تهران

شکل بگیرد.

فعالیت بعدی دبیرخانه علمی، برگزاری کنگره بزرگ منشور شهر تهران بود. این دبیرخانه با تهیه پرسشنامه‌های تخصصی درباره شهر تهران و جمع‌بندی و تحلیل این پرسشنامه‌ها، فهرستی از ۱۲۰۰ متخصص امور شهری را تهیه و تدوین کرد.

در این کنگره اکثریت قریب به اتفاق متخصصان مذکور (در حیطه‌های جامعه‌شناسی، اقتصاد شهری و سیاسی) در کنار استادان صاحب‌سبک در زمینه‌های معماری و شهرسازی شرکت داشتند. مهم‌ترین اهدافی که کنگره بزرگ شهر تهران دنبال می‌کرد عبارتند از: - تدوین منشور راهبردی برای تعیین خط‌مشی‌های اصلی توسعه شهر تهران، بر مبنای توسعه پایدار و بر مبنای حقوق شهروندی.

- ارائه خط‌مشی فراگیر و برخاسته از تمام جوانب مسائل شهری. - به کارگیری کامل اصول برنامه‌ریزی در تدوین اصل و خط‌مشی‌های توسعه پایدار تهران.

- اعمال مدیریت عقلایی و علمی روز در جهت کاهش و رفع ناهنجاری سیستم‌های مختلف شهری.

- به کارگیری متخصصان ایرانی و مردمی بدون کارفرمای دولتی. - روشن کردن جایگاه‌های سیاستگذاری، تصمیم‌گیری و اجرا در مدیریت شهر تهران.

در منشور شهر تهران پس از بررسی‌های کارشناسانه و مطالعه منابع، متون و تجارب موجود، دو اصل هدایت‌کننده «پایداری» و «شهروندمداری» به عنوان محور اصلی منشور شهر تهران انتخاب شد. برپایه آن محورهای دیگری نیز استخراج شده‌اند که خطوط اصلی منشور

در منشور شهر تهران پس از بررسی‌های کارشناسانه و مطالعه منابع، متون و تجارب موجود، دو اصل هدایت‌کننده «پایداری» و «شهروندمداری» به عنوان محور اصلی منشور شهر تهران انتخاب شد

شهر تهران را تشکیل می‌دهند.

نکته‌ای که نباید آن را از نظر دور داشت، بسترسازی مناسب برای اجرای این راهبردهاست. در زمان برگزاری کنگره گروه زیادی از متخصصان تراز اول کشور به همراه نمایندگان تشکلهای مردمی و غیردولتی گرد هم آمدند و طی جلسات گوناگون و کارگاه‌های تخصصی به بحث و تبادل نظر پرداختند؛ و ضمن تأیید منشور شهر تهران، برنامه عملی مناسبی را ارائه کردند.

شاید بتوان گفت که طرح مدیریت شهری عقلایی، ساماندهی اقتصادی شهری، گسترش اصول اخلاقی و معنوی در جامعه شهری، کمک به گسترش زبان مفاهیم، رسمیت یافتن حقوق شهروندی، محوریت‌یابی در برنامه‌ریزی شهری و جلوگیری از اتلاف و مصاحبه منابع از اصلی‌ترین دستاوردهای منشور شهر تهران بوده است. اینها در واقع حلقه‌های گسسته‌ای هستند که از انقلاب مشروطه تاکنون در زنجیره نظام شهرسازی و مدیریت شهری و شهرنشینی در کشور ما غایب بوده‌اند - اگر چه سرانجام منشور شهر تهران داستان دیگری است که در جای خود درخور تأمل است.

تحقیقات در شهر اول شناخت، بعد راه حل

الف: :
ب: :
ج: :
القبای شهر



محمود برآبدی

کارشناس ارشد برنامه ریزی شهری و منطقه‌ای

اجتماعی، در پرتو داده‌ها و دانسته‌های علمی و با بهره‌گیری از آمار و اطلاعات درست و دقیق، بررسی، رهیایی و ساماندهی می‌شوند. از این رو تحقیق و مطالعه و پژوهش از مهم‌ترین ابزارهای مدیریت استوار بر نگرش علمی به‌شمار می‌رود.

در این نوشتار ابتدا به بیان اهداف تحقیق و در ادامه نیز به معرفی انواع تحقیق و تشریح ساختار نظام تحقیقاتی، به منظور استفاده اعضای شوراهای شهرها و شهرداری‌ها، پرداخته می‌شود.

اهداف تحقیق

هدف از تحقیق، یافتن راه‌حلی برای مسائلی و مشکلات موجود و یا پاسخگویی به سؤالات کنجکاوانه‌ای است درباره آنچه که بشر را احاطه کرده است.

تحقیق با طرح پرسش‌هایی درباره محیط اطراف، در حوزه‌های مختلف طبیعی، اجتماعی، اقتصادی، فیزیکی و نظایر اینها آغاز می‌شود و با یافتن پاسخ‌های علمی برای آنها پایان می‌پذیرد.

ممکن است برخی از این پرسش‌ها درباره مسائل و مشکلاتی باشد که مادر شهر با آنها درگیریم و به ناگزیر می‌بایست برای فراهم آوردن زندگی بهتر، آنها را از سر راه برداریم. گاه نیز ممکن است هدف از تحقیق آگاهی

تحقیقات همیشه در پی پاسخگویی به پرسش‌هایی است که انسان درباره خود یا دنیای پیرامونش مطرح می‌کند

تحقیقات کاربردی از اتلاف سرمایه و نیروی انسانی و نیز دوباره کاری جلوگیری می‌کند

از قانونمندی‌های حاکم بر جهان باشند. نتایج این نوع تحقیق چه بسا در آینده‌ای نزدیک کاربرد نداشته باشد، اما در هر حال تحقیقات همیشه در پی پاسخگویی به پرسش‌هایی است که انسان درباره خود یا دنیای پیرامونش مطرح می‌کند.

پاسخی که تحقیقات به پرسش‌هایی دهند باید ویژگی‌های پاسخ علمی را داشته باشد؛ یعنی بر اصول یا فرضیه‌های آزمون شده (یا شدنی) مبتنی باشد. این پاسخ‌ها باید اجزای خود را به گونه‌ای سازگار با هم ترکیب

کارخانه کمپوست صالح آباد پس از حدود ۳ سال فعالیت، در سیزدهم آذرماه ۱۳۵۴ تعطیل شد و این تعطیلی ۱۴ سال ادامه داشت. این کارخانه با صرف هزینه‌ای گزاف - نسبت به زمان خود - و با طراحی و مدیریت یک شرکت خارجی آغاز به کار کرده بود. کارخانه مذکور چهارده سال پس از توقف کامل، با صرف هزینه‌ای گزاف‌تر بازسازی و راه‌اندازی شد. کارشناسان بر این باورند که بی‌توجهی به آنالیز فیزیکی و شیمیایی زباله‌های شهر تهران در طراحی این کارخانه، دلیل اصلی

برای گذار از مرحله آزمون و خطا در امور اجرایی، به درکی نو از مدیریت نیاز است و درک مدیریت علمی روز، تکیه بر اندیشه و نگرش علمی را می‌طلبد

نارسایی و توقف کار آن بوده است.^(۱)

در سال ۱۳۷۱ هیاهویی به راه افتاد که با بهره‌برداری از خطوط اتوبوس برقی در تهران، مشکل آلودگی هوا و ترافیک شهر حل خواهد شد. اینک پس از ده سال که از اجرای پروژه این طرح می‌گذرد، نه تنها این امر تأثیری بر کاهش آلودگی هوا و روانی ترافیک نگذاشته است بلکه به دلیل مشکلاتی که اجرای آن داشته، برخی از خطوط جمع شده‌اند و به خاطر هزینه زیاد نگهداری و بازدهی اندک شان، سخن از برچیده شدن آنها به میان آمده است.

روینادهایی از این دست در حوزه فعالیت شهرداری‌ها و حتی در امور اجرایی کشور، استثنایستند.

نمونه‌هایی از پروژه‌های عمرانی کوچک و بزرگ را در سال‌های اخیر می‌توان نشان داد که به دلیل نداشتن شناخت کافی از موضوع و جوانب آن و بی‌توجهی به مطالعه و تحقیق و پژوهش درباره طراحی که باید اجرا شود، با عدم موفقیت روبرو شده و زیان‌های مالی و خسران‌های اجتماعی به دنبال داشته‌اند. با اطمینان می‌توان گفت مادامی که انجام امور با اتکا به شیوه آزمون و خطا پیش می‌رود، چنین پیامدهایی را می‌توان انتظار داشت.

برای گذار از مرحله آزمون و خطا در امور اجرایی، به درکی نو از مدیریت نیاز است و درک مدیریت علمی روز، تکیه بر اندیشه و نگرش علمی را می‌طلبد. در این نگرش، مسائل و پدیده‌ها و موضوعات

کنند و در واقع دارای هماهنگی منطقی باشند.

انواع تحقیق

کارشناسان، تحقیقات را بر مبنای نوع آنها به سه دسته تقسیم می کنند:

۱- تحقیقات بنیادی (پایه ای): این نوع تحقیقات برای شناخت قانونمندی های حاکم بر جهان هستی انجام می شود. در این تحقیقات بهره گیری فوری از نتایج به دست آمده مدنظر نیست. تحقیقاتی که در علوم پایه (فیزیک، شیمی، ریاضی و مانند اینها) انجام می شود، از این دست است.

۲- تحقیقات کاربردی: این نوع تحقیقات برای یافتن راه حل مشکلاتی که در حوزه های خاص مانند صنعت، شهر، اقتصاد و جز آن وجود دارد انجام می شود، تا پاسخی علمی و مناسب برای حل آن مشکل

توسعه شهر گرفته تا مسائلی که آن استراتژی مطرح و دیکته می کند، در برمی گیرد. کار تحقیقاتی در شهرداری ها باید به صورت فرایندی مستمر و دائمی دنبال شود، به گونه ای که از یک طرف مدیران اجرایی را با مسائل و شیوه های پژوهشی و پاسخ های علمی آشنا کند و از طرف دیگر پژوهشگران را از نزدیک با مشکلات مدیران اجرایی درگیر سازد.

وظیفه نظام تحقیقاتی عبارت است از:

□ دسته بندی مشکلات

در جوامعی همانند ما، مشکلات ریز و درشت فراوانی وجود دارد که تا دسته بندی نشوند نمی توان برای آنها اولویت در نظر گرفت. طبیعی است که نمی توان همه مشکلات را با هم حل کرد؛ پس دسته بندی و اولویت گذاری نخستین گام است.

□ طرح سؤال

اگر مشکل به شکل درست خود مطرح نگردد و سؤال نیز دقیق انتخاب نشده باشد نمی توان انتظار پاسخ درست داشت. بسیاری بر این عقیده اند که: «طرح درست سؤال نیمی از پاسخ را به همراه دارد».

□ تخصیص منابع

هر سازمان یا کشوری، چقدر هم ثروتمند باشد، باز محدودیت منابع مالی دارد. تخصیص منابع باید بر مبنای اولویت های تعیین شده انجام گیرد تا از هدر رفتن آن اجتناب گردد.

□ پیگیری و کنترل اجرا

در هر نظام تحقیقاتی، مدیریت پروژه های تحقیقاتی امر مهمی است که نباید نادیده گرفته شود و این مدیریت، پیگیری مستمر و کنترل کیفی پروژه

بیاید.

تحقیقات کاربردی از ائتلاف سرمایه و نیروی انسانی و نیز دوباره کاری جلوگیری می کند. این نوع تحقیقات باید با سطح دانش جامعه منطبق باشد و بدین لحاظ ارتقای کیفیت آن بدون ارتقای سطح دانش جامعه ممکن نیست.

تحقیق کاربردی اندیشه ها را در مسیر ساختاری عملی و علمی هدایت می کند. بر این اساس، تصمیم گیری ها و برنامه ریزی ها بر شناخت علمی موضوع مبتنی است و پروژه ها پس از محاسبات دقیق به اجرا درمی آیند.

۳- تحقیقات توسعه ای: این تحقیقات برای بهبود بخشی و گسترش فناوری و رونق کار سازمان ها، نهادها، شرکت ها و شهرها انجام می شود، بی آنکه بر مشکل خاصی تمرکز داشته باشد.

در انواع تحقیقات، فعالیت پژوهشی در جهت طرح پرسش ها و پاسخگویی به آنها حرکت می کند، چرا که طرح درست و تعریف اصولی پرسش ها، بخش مهمی از کار پژوهشی است. پرسش ها باید درست و بحاطرح شوند تا بتوان به آنها پاسخ مفید و ثمر بخش داد. پاسخ ها نیز باید مبنای علمی داشته باشند، به گونه ای که بتوان آنها را تجربه و آزمایش کرد. در کشورهای توسعه یافته پژوهش ها روندی علمی را دنبال می کنند و نتایج به دست آمده نیز تا کنون بسیار مفید بوده اند. در ایران نقش اصلی و هدایت توسعه را عمدتاً دولت برعهده دارد و در شهرها این وظیفه برعهده شوراهاست. از میان برداشتن مشکلاتی که شهرهای کشور هم اکنون با آن روبرو هستند - از جمله ترافیک و آلودگی هوا، حاشیه نشینی، کمبود فضاهای تفریحی و آموزشی و نظایر اینها - جز با نگاه علمی و شناخت منطقی مسائل مسکن نیست و برای دستیابی به شناخت علمی باید از پژوهش به شکل روش مند بهره گرفت.

ساختار نظام تحقیقاتی

فعالیت های تحقیقاتی در شهرداری ها حیطه ای را، از تلوین استراتژی

در هر نظام تحقیقاتی، مدیریت پروژه های تحقیقاتی امر مهمی است که نباید نادیده گرفته شود و این مدیریت، پیگیری مستمر و کنترل کیفی پروژه را از ابتدا تا انتها شامل می شود

در ایران - و به ویژه در شهرداری ها - به دلیل تغییر مداوم و زود هنگام مدیران از یک سو و طولانی شدن فرایند تحقیقات از سوی دیگر، ارزیابی درستی از پروژه های تحقیقاتی صورت نمی گیرد و در نتیجه اشتباهات گذشته در آینده نیز تکرار می شود.

را از ابتدا تا انتها شامل می شود.

□ ارزیابی نتایج

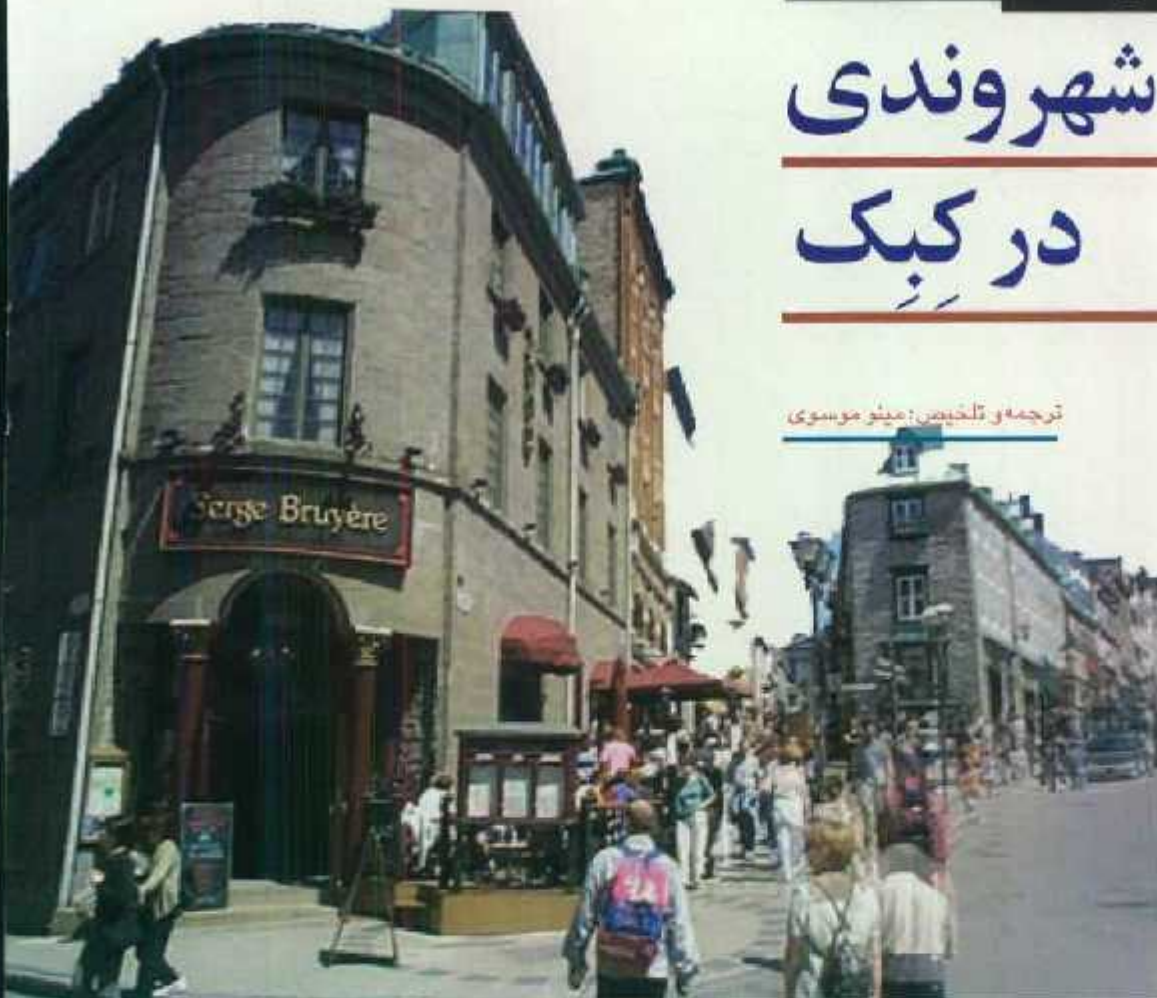
چنانچه نتایج تحقیقات ارزیابی نگردد، نمی توان به سودمند یا غیرسودمند بودن آنها پی برد. مناسبانه در ایران - و به ویژه در شهرداری ها - به دلیل تغییر مداوم و زود هنگام مدیران از یک سو و طولانی شدن فرایند تحقیقات از سوی دیگر، ارزیابی درستی از پروژه های تحقیقاتی صورت نمی گیرد و در نتیجه اشتباهات گذشته در آینده نیز تکرار می شود. مدیریت شهرها و نهادهایی که بر این مدیریت نظارت دارند، مانند شوراهای شهر، ضمن حمایت از ساختاری شدن فعالیت های پژوهشی و حمایت همه جانبه از آنها، باید از اهم کنترل خود برای ارزیابی دقیق و علمی و غیرمصلحت گرایانه (که ممکن است تنها منافع آنی و یا گروهی را در نظر گیرد) استفاده کنند.

پژوهش

انگیزه و مسئولیت علمی شهرداری ایران، ۲۲، بهار ۱۳۷۷.

آموزش شهروندی در کبک

ترجمه و تلخیص: مینو موسوی



هستند. با در نظر گرفتن این موارد، با تصویب مجلس ملی و همکاری شهرداری، کلاس‌های «آموزش شهروندی و دموکراسی» در مدارس و کالج‌ها به صورت اجباری تشکیل شدند.

شرکت در این کلاس‌ها برای تمام دانش‌آموزان اجباری است، و مدت این کلاس‌ها حداقل سه ساعت در هفته است. کلاس‌های آموزش شهروندی و دموکراسی این استان را به دانش‌آموزان می‌دهند که با شالوده‌های اصلی دموکراسی و تحقق شهروندی در چارچوب اصول دموکراتیک آشنا شوند و با آگاهی کافی به عنوان شهروند متعهد، مسئولیت خود را نسبت به جامعه و شهر خود برعهده گیرند. دانش‌آموزان در این کلاس‌ها با نحوه عملکرد، سیستم و ساختار فعالیت‌ها و سیاست‌های اجرایی مجلس و شهرداری آشنا می‌شوند، ابزارهای اصلی مشارکت شهروندی را می‌آموزند و نسبت به شرایط خاص و ساختار سیاسی دولت کبک آگاهی می‌یابند. در این کلاس‌ها مفروضه‌های لازم به دانش‌آموزان آموزش داده می‌شوند، تا آنان بتوانند جوانان افرادی روشنفکر در جامعه به تعامل بپردازند. ویژگی‌های عمده مفروضه‌های مذکور عبارتند از: تحلیل کردن، استدلال پذیری، منطقی بودن، پرورش شایستگی‌های فردی، آموختن درست و گوش سپردن دقیق به

آزادی طرح «آموزش شهروندی و دموکراسی» در کبک کانادا بسیار موفقیت‌آمیز بوده است. هدف اصلی از اجرای این طرح تحقق شهروندی است. بدین منظور، مجلس ملی با همکاری شهرداری طرح آموزش شهروندی و دموکراسی را در مدارس و کالج‌ها به اجرا درآورده است، چرا که آشنایی و شناخت دقیق مفهوم شهروندی گام اول در جهت تحقق آن محسوب می‌شود. اگر شهروندان با نیازها و حقوق دیگران آشنا شوند، خود را در برابر سرنوشت یکدیگر مسئول می‌دانند و بدین ترتیب شهروند متعهد می‌تواند در ساخت جامعه و شهر خود مؤثر واقع شود. از آنجا که جوانان هر کشوری آینده‌سازان آن به شمار می‌آیند، باید عوامل و کارگزاران اصلی تحقق شهروندی باشند. به همین خاطر است که می‌بایست آنها را از همان سال‌های ابتدایی در مدارس با مفهوم دموکراسی و معنای شهروندی و تعهدپذیری نسبت به جامعه آشنا کرد. به همین منظور طرح گسترده‌ای در کبک به اجرا در آمده است، که اهداف اصلی این طرح تحقق شهروندی و تعریف جایگاه ویژه آن برای کودکان و جوانان است.

بهترین روش آموزش و تفهیم معنای عمیق شهروندی، آموزش آن به وسیله معلمان و کارشناسان است و بهترین محیط‌ها نیز محیط‌های آموزشی - به‌ویژه مدارس و کالج‌ها -

آشنایی و شناخت دقیق مفهوم شهروندی گام اول در جهت تحقق آن محسوب می شود

بهترین روش آموزش و تفهیم معنای عمیق شهروندی، آموزش آن به وسیله معلمان و کارشناسان است و بهترین محیط ها نیز محیط های آموزشی - به ویژه مدارس و کالج ها - هستند

تشکل ها و مطبوعات؛ آموزش مشارکت های شهروندی در چارچوب اصول دموکراتیک؛ و انجام فعالیت ها و پروژه های آموزشی در این زمینه.

اجرای این پروژه ها باید کاملاً مبتنی بر تحقیقات و تجربیات مفید و عملی باشد.

در این میان آشنایی با ساختار سیاسی دولت کبک بسیار ضروری است و ارتباطی مستقیم با آینده دموکراسی و شهروندی در این ایالت دارد.

ارزیابی فعالیت ها و عملکردهای اجرایی نیز دارای نقشی بسیار پراهمیت است.

باید از همان ابتدا مراحل مختلف انجام فعالیت ها - از پایه تا مراحل نهایی - کاملاً مشخص گردد، و البته همه این موارد در کلاس های مذکور آموزش داده شوند.

جلسات ملی کبک این طرح را - که با همکاری و مشارکت شهرداری در مدارس به اجرا در آمد - به تصویب رسانده است.

این طرح باعث نزدیکی بیشتر میان قشر علمی جامعه و جوانان جامعه و مشارکت آنها برای ساختن آینده شهرشان می شود. به

معلمان، کارشناسان و دیگر افراد دست اندرکار این فرصت داده می شود تا در مورد مفهوم دقیق شهروندی به تحقیق و

مطالعه بپردازند. بدین ترتیب اهداف علمی آنها در کنار مواقع عمومی جامعه و مردم قرار می گیرد. برای اجرای این طرح

اسناد و مدارک لازم در اختیار مدارس قرار گرفت تا کارشناسان با مطالعه آنها، نحوه تشکیل این کلاس ها و همچنین

محورهای آموزشی را تعیین کنند. این کلاس ها باعث آشنایی با نحوه عملکرد نهادها و سازمان هایی می شوند که برای آینده

شهرشان فعالیت می کنند.

همین آگاهی موجب می گردد که همگان برای بهبود آینده شهرشان گام بردارند. در این کلاس ها فیلم های ویدیویی

آموزشی و همچنین مجله های راهنما در اختیار دانش آموزان قرار می گیرد. به علاوه، سعی می شود که دانش آموزان با تاریخ

کشورشان بیشتر آشنا گردند و بدین ترتیب از معلمان تاریخ نیز استفاده بیشتری می شود. برگزاری نمایش از دیگر برنامه های

صحبت های دیگران، بموقع صحبت کردن، ایجاد حس و انگیزه آگاهی و تعهد در برابر جامعه، طرح اجرایی در واقع طرحی کاملاً مشارکتی است.

اهداف اصلی از تشکیل کلاس های مذکور را نیز می توان به طور خلاصه چنین برشمرد:

آشنایی با پایه ها و اصول دموکراسی، جامعه مدنی و تحقق شهروندی در چارچوب آن؛ آشنایی با نحوه عملکرد و

نقش پذیری نهادها و سازمان ها، به خصوص شهرداری ها به عنوان نهادهای مردمی؛ شناخت ابزارهای اصلی مشارکت های



شهروندی؛ آشنایی با ساختار سیاسی دولت؛ تقویت و پرورش توانایی تحلیل و انتقاد منطقی با نگارش متن هایی در حیطه

مفهوم شهروندی و آشنایی با تجربیات مختلف در این زمینه؛ برگزاری بحث و گفت و گو برای تحقق شهروندی؛ تقویت

توانایی افراد برای بیان (شفاف و کتبی) دیدگاه ها در این زمینه؛ آموزش احترام به حقوق و عقاید دیگران؛ تحقق مبادی

شهروندی و شکل گیری شهروندان آگاه و متعهد. اصولی که برای تحقق شهروندی ضروری می نمایند - و در

این کلاس ها آموزش داده می شوند - عبارتند از:

آزادی و تساوی حقوق؛ قانون مداری و الزام به قانونی عمل کردن؛ کمک به دیگران؛ و تفکیک وظایف سه قوه (مقننه،

مجریه، قضائیه) و شهرداری ها در این زمینه.

راهبردهای آموزشی برای تشکیل این کلاس ها را می توان چنین برشمرد: آموزش مفهوم و اصول پایه با ارائه و معرفی

الگوهای عملی؛ معرفی فعالیت ها و عملکردهای مجلس و شهرداری و نحوه اجرای آنها؛ تصویب پروژه ها و طرح های

قانونی در جهت تحقق شهروندی؛ و مشارکت در قالب بحث و گفت و گو و برگزاری نشست های لازم.

از همین دست است؛ برگزاری انتخابات و همه پرسی با حضور همه شهروندان واجد شرایط؛ حضور احزاب سیاسی،

اجرای است؛ چرا که صحنه تئاتر به نوعی صحنه زندگی و قسه آدم‌هاست و می‌تواند مکان مناسبی برای انتقال مفهوم شهروندی متعهد و مسئول در سال ۲۰۰۲ باشد.

از دیگر برنامه‌های در نظر گرفته شده «مسابقه شهروندی و جوانان» است، که به صورت سوال و جواب برگزار می‌شود. حلیف موضوعات این مسابقه از یونان تا کپک امروز و جایگاه شهروندی است. هر ساله بیش از ۲۵۰ دانش آموز و حدود ۵۰ معلم در این مسابقه شرکت می‌کنند. این نوع فعالیت‌ها باعث می‌شود که امر آموزش برای معلمان جنبه خاصی پیدا کند و خود آنها نیز در کنار دانش آموزان برای آینده شهرشان و تحقق شهروندی به فعالیت بپردازند - که این خود نوعی

مجلس ملی یک این طرح را - که با همکاری و مشارکت شهرداری در مدارس به اجرا در آمد - به تصویب رسانده است. این طرح باعث نزدیکی بیشتر میان قشر علمی جامعه و جوانان جامعه و مشارکت آنها برای ساختن آینده شهرشان می‌شود

مشارکت شهروندی مثبت و مؤثر به شمار می‌آید. از دیگر موارد درخور ذکر، فعالیت‌های فردی و اهدای جوایزی ویژه به بهترین و مفیدترین موارد است. تلاش، فعالیت و علاقه سه رکن اصلی این طرح را تشکیل می‌دهند. این فعالیت‌ها نتیجه فوق‌العاده‌ای خواهند داشت، زیرا به جوانان این امکان را می‌دهند که نه تنها با مفهوم شهروندی و دموکراسی آشنا شوند بلکه گام به گام با آن زندگی کنند و در تحقق آن مشارکت ورزند.

جوانان نیز امیدوارند که این تجربیات بتوانند تحول برانگیز باشند و حس مسئولیت‌پذیری نسبت به شهر و محیط زندگی را در آنان زنده نگاه دارند و از آنها شهروندانی مسئول و متعهد بسازند که در جامعه‌ای که دموکراسی مردمی بر آنها حاکم است، مفید واقع شوند.

تمام فعالیت‌های ذکر شده تحت کنترل و حمایت شهرداری قرار دارند و باید بر طبق اصول تصویب شده از طرف مجلس ملی صورت پذیرند.

ملی توان انکار کرد که جوانان عنصر مهمی در تحقق شهروندی محسوب می‌شوند؛ بنابراین ضرورت ایجاد علاقه و اطمینان در جوانان، آشنا کردن آنها با مفهوم شهروندی و دموکراسی و نزدیکی بیشتر آنها با شهرداری به عنوان نهاد مردمی، و مجلس ملی به عنوان مرجع تصمیم‌گیری و قانونگذاری، امری اجتناب‌ناپذیر می‌نماید.

ایجاد کلاس‌های آموزشی در شهرها، برای تحقق شهروندی لازم است. در یک شکل این کلاس‌ها نقش بسیار مؤثری داشته است.

کلاس‌های مورد بحث بیشتر برای دانش آموزان دبیرستانی ضروری است، زیرا این گروه در سنی هستند که می‌توانند رأی بدهند و در نتیجه می‌بایست با ساختارهای سیاسی و اجرایی کاملاً آشنا باشند.

هدف از اجرای این طرح مشارکت جوانان، آن هم نه تنها به عنوان نظاره‌گر صرف بلکه در مقام شهروندانی مطلع و آگاه و متعهد است.

بدین ترتیب، جوانان امکان دسترسی به اطلاعات مفید و کاربردی را خواهند داشت.

این امر کاملاً به بازی شیهه است؛ برای خوب بازی کردن و برنده بودن باید قوانین و اصول بازی را از پایه آموخت و مرتباً آنها را به صورت عملی اجرا کرد.

به طور کلی ضروری است که در هر کشور امکاناتی به وجود آید که مردم برای شناخت دقیق دموکراسی مردمی و در جهت تحقق شهروندی گام بردارند. بدین ترتیب تسلی تو به وجود خواهد آمد که در آینده جایگاه شهروندی را به بالاترین درجه خواهد رساند. تمام کسانی که رسالت آموزش به دیگران را در جامعه برعهده دارند، در این میان مسئول‌اند و باید فرهنگ دموکراسی مردمی و معنی جامعه مدنی را - به ویژه جوانان - آموزش دهند.

دموکراسی مردمی تنها در صورتی آینده روشنی خواهد داشت که تحقق شهروندی امکان‌پذیر گردد و این امر تنها در چارچوب آموزش صحیح - و مشارکت همگان - میسر خواهد

برای اینکه شهری از بهترین کیفیت زندگی بهره‌مند باشد، مسئولیت‌پذیری فردی و گروهی شهروندان نقش عمده‌ای دارد

بود. باید هر کس، چیزی را که توانایی انجام آن را دارد، به بهترین نحو انجام دهد.

بدین ترتیب، این اطمینان در همگان به وجود می‌آید که اگر قهرمان نیستند، دست کم فردی شایسته برای جامعه و نیز شهروندی متعهد باشند.

جامعه جدید برای تحقق شهروندی و اهداف آن نیاز به حمایت مستقیم خود شهروندان دارد. برای اینکه شهری از بهترین کیفیت زندگی بهره‌مند باشد، مسئولیت‌پذیری فردی و گروهی شهروندان نقش عمده‌ای دارد. باید راه‌حل‌های سودمند را برای تحقق این امر باقت و ارزش‌های واقعی اخلاقی را حفظ کرد و در جهت تحقق آنها کوشید. مدیریت مردمی با مشارکت خود شهروندان تحقق می‌یابد؛ و بسیج همگانی، حمایت شهرداری، نقش تشکلی‌های محلی، NGOها و محققان و کارشناسان در تحقق شهروندی ضروری است.

سرمایه‌گذاری و کمک‌های مالی، مشارکت در فعالیت‌های گروهی، بسیج شهروندان و اجرای طرح‌های مفید، تصمیم‌گیری‌های اصولی به وسیله مراجع قانونی - به ویژه مجلس - که نماینده مردم است - نقش بسزایی در جهت تحقق شهروندی دارد. مدیریت شهری واحد و تحقق شهروندی بر مبنای آموزش اصولی و کاربردی امکان‌پذیر است و مفیدترین روش برای تحقق این امر در واقع ایجاد تعهد فردی و گروهی است.

انجمن بین‌المللی شهرداران شهرهای شمالی

مترجم: بینا سیه‌جالی

International Association of Mayors of Northern Cities

و اقدامات پیشگیرانه در برابر سوانح طبیعی وجود دارند. این سازمان نمونه‌ای نادر از چگونگی امکان ادغام تحقیقات چند جانبه در زمینه‌های مختلف به شمار می‌آید، که توجه جهان را به خود جلب کرده است.

از زمان برگزاری سومین کنفرانس در ادمنتون، نمایندگانی شهرهای زمستانی نیز که متشکل از نمایندگان زمستانی برای صنایع و معاملات، گروه‌های مؤسسات تحقیقی و دانشگاهی شهرهای زمستانی و همچنین برنامه‌های اجتماع شهروندان است، همسو با کنفرانس بین‌شهری شمالی برگزار گردیده است. بدین ترتیب، این کنفرانس به بزرگ‌ترین اجلاس زمستانی در مناطق شمالی به منظور گردآوری مردم، کالاها و فناوری و اطلاعات تبدیل شده است. این اجلاس که هماهنگی آن را صنایع، تشکیلات دانشگاهی، دولت‌ها و شهروندان بر عهده داشته‌اند، جنبش شهرهای زمستانی را که در آینده متحرک به گسترش افق‌های طراحی شهرهای شمالی خواهد شد، با شعار «زمستان منبع استفاده و نعمت است» ایجاد کرده است.

مفهوم شهر زمستانی شهرهای زمستانی و شمالی به شهرهای داخل منطقه زمستانی دنیا، یعنی نواحی محدود به خط هم‌دمای صفر درجه ژانویه، اطلاق می‌شود.

مفهوم منطقه زمستانی: این مناطق عبارتند از مناطق فرار گرفته در محدوده خط هم‌دمای ۵ درجه ژانویه و ناحیه داخل منطقه زمستانی، یعنی مناطق فرار گرفته در محدوده خط هم‌دمای صفر درجه ژانویه.

جمعیت منطقه زمستانی: ۱/۹ میلیارد نفر است و گفته می‌شود که در منطقه زمستانی داخلی حدود ۶۵۰ شهر هر یک با جمعیتی بیش از ۱۰۰ هزار نفر وجود دارد.

مطابق با اساسنامه انجمن بین‌المللی شهرداران شهرهای شمالی، اهداف آن را می‌توان چنین برشمرد:

۱- کمک به توسعه شهرهای شمالی، از راه گرد هم آوردن نمایندگان شهرهای شمالی یا شرایط آب و هوایی

پیشینه تاریخی انجمن بین‌المللی شهرداران شهرهای شمالی

کنفرانس بین‌شهرهای شمالی در سال ۱۹۸۱، به وسیله تاکاشی ایتاگالی - شهردار وقت شهر سایپورو - به منظور ایجاد فرصتی برای اجتماع و بحث در مورد مسائل مشترک شهرهای زمستانی دنیا، با شرایط یکنواخت آب و هوایی تأسیس گردید. اولین کنفرانس در فوریه سال بعد، یا شرکت نه شهر از شش کشور در سایپورو برگزار گردید. این کنفرانس از آن زمان به طور مداوم تشکیل شد و رفته رفته گسترده‌تر گردید، تا حدی که در کنفرانس «هاربین» در سال ۱۹۸۸ که بیشترین تعداد شهرهای شمال آسیا، شمال آفریقا و اسکانديناوی در آن شرکت داشتند، کنفرانس مذکور به شبکه اصلی در بین شهرهای شمالی تبدیل گردید. در سال ۱۹۹۴ تشکیلات جدیدی با نام انجمن بین‌المللی شهرداران شهرهای شمالی یا عضوپذیری از شهرداری‌ها کار خود را آغاز کرد. در کنفرانس‌های گذشته، شهرداران موضوعات مختلفی را از قبیل برنامه‌ریزی شهری، حمل و نقل زمستانی، پاکسازی برف، بازیافت زباله و ترویج گردشگری مورد بحث و بررسی قرار داده و از دانش و تجربیات یکدیگر استفاده کرده‌اند. به علاوه، کمیته‌ای فرعی برای تکنوکرات‌هایی که درباره روش‌های حل مشکلات آلودگی محیطی ناشی از پاکسازی برف مطالعه می‌کردند تشکیل گردید. همچنین کمیته فرعی شبکه زمستانی به منظور مرتبط کردن شهرهای زمستانی به وسیله شبکه کامپیوتری مستقل، تأسیس گردید. در زمان حاضر (سال ۲۰۰۰ میلادی) دو کمیته فرعی با عناوین مدیریت برف



یکسان و تشویق و تسهیل به اشتراک گذاشتن دانش و اطلاعات مرتبط با مشکلات شهری ناشی از زمستان و شرایط آب و هوایی.

۲- ترویج حرکت شهرهای زمستانی با شعار «زمستان منبع استفاده و نعمت است».

۳- تقویت همکاری و یکپارچگی در بین شهرهای شمالی و کمک در راه ایجاد صلح و برقراری انجمنی بین‌المللی.

با توجه به این اهداف، وظایف انجمن مذکور عبارتند از: برگزاری کنفرانس بین شهری شهرداران، برگزاری نمایشگاه شهرهای شمالی، دایر کردن کمیته‌های فرعی تحقیقاتی و انتشار بولتن خبری.

اعضای این انجمن در دو گروه اعضای اولیه و اعضای دائمی دسته‌بندی می‌شوند.

اعضای اولیه شهرهایی هستند که در فاصله سال‌های

این سازمان نمونه‌ای نادر از چگونگی امکان ادغام تحقیقات چند جانبه در زمینه‌های مختلف به شمار می‌آید، که توجه جهان را به خود جلب کرده است

ارائه گزارش گزاره‌گیری به رئیس انجمن، و تسویه تمام دیون مالی عقب افتاده، از عضویت خود انصراف دهد. همچنین اگر اعضا در دو مجمع متوالی غیبت داشته باشند و یا هزینه عضویت خود را به مدت چهار سال مالیاتی نپردازند، از انجمن اخراج می‌شوند.

این انجمن به وسیله مجمع عمومی، هیئت مدیره، هیئت دبیران، دبیرخانه و سازمان‌های ضروری دیگر اداره می‌گردد. مقامات تشکیل دهنده این پست‌ها عبارتند از یک رئیس، ۳ نایب رئیس، ۳ مدیر و یک حسابرس. دوره ریاست چهار سال و وظیفه رئیس نظارت بر کارهای کلی انجمن است.

تأیید از سه ناحیه آمریکای شمالی، آسیا و اروپا انتخاب می‌شوند؛ دوره اشتغال ایشان نیز چهار سال و وظیفه‌شان همکاری با رئیس و انجام مسئولیت‌های وی در صورت وقوع حوادث غیرمنتظره است.

در میان مدیران، دو بن‌دائمی و بقیه موقت هستند. مدیران دائمی بایستی از پیشگامان میزبانی کنفرانس و مجمع عمومی باشند. در این صورت شهردار شهر میزبان نقش مدیر دائمی را برای دوره‌ای چهار ساله عهده‌دار می‌شود. مدیران غیردائم از بین اعضای انجمن، به استثنای نمایندگان شهر میزبان کنفرانس شهرداران، از طریق اکثریت آرای اعضای حاضر در مجمع عمومی انتخاب می‌شوند؛ دوره مدیریت موقت نیز چهار سال است.

حسابرس بایستی از بین اعضا و با رأی اکثریت اعضای حاضر در مجمع عمومی انتخاب شود. این شخص بر دارایی‌ها و حساب‌های انجمن در دوره‌ای چهار ساله نظارت خواهد داشت. وی در نشست‌های هیئت مدیره دارای حق رأی نیست.

مجمع عمومی انجمن هر دو سال یکبار مقارن با کنفرانس شهرداران، به وسیله رئیس انجمن تشکیل می‌گردد. این مجمع متشکل از اعضای انجمن و دارای این توانایی‌هاست: ۱- لغو و اصلاح اساسنامه؛ ۲-

۱۹۸۲ تا ۱۹۹۲ در دو - یا چند - کنفرانس بین شهری شمالی حضور موقت داشته و از اعضا کنندگان اساسنامه انجمن بوده‌اند. اعضای دائمی شهرهایی هستند که به وسیله هیئت مدیره از بین شهرهای شمالی تعریف شده برای عضویت پذیرفته شده‌اند. این اعضا می‌بایست با شرایطی که در پی می‌آید پذیرفته شوند:

۱- هر شهری که مایل به عضویت در انجمن باشد باید از رئیس انجمن درخواست عضویت کند.

۲- پس از دریافت تقاضانامه عضویت، رئیس باید در این خصوص با هیئت مدیره به مشورت بپردازد.

۳- برای پذیرفتن درخواست عضویت، هیئت مدیره باید منطقه جغرافیایی را در نظر بگیرد.

۴- عضویت باید با رأی اکثریت اعضای رسمی حاضر در جلسه هیئت مدیره تأیید شود.

۵- هیئت مدیره باید پذیرش و یا عدم پذیرش درخواست‌های عضویت را به اطلاع مجمع عمومی برساند.

در این بین هر شهری که هیئت مدیره درخواست عضویت آن را نپذیرد، حق دارد که در مجمع عمومی تقاضای تجدید نظر کند. علاوه بر این، انجمن عضویت افتخاری را به شخصی که کمک ویژه‌ای در راه توسعه انجمن - و یا به‌طور کلی شهرهای شمالی - انجام داده باشد، اعطا می‌کند. در عین حال هر عضو می‌تواند با

با مشورت با شهر میزبان کنفرانس شهرداران و تصمیم‌گیری درباره موضوعات مربوط به اداره عمومی کنفرانس شهرداران - به غیر از موارد قید شده - است. کنفرانس شهرداران تحت حمایت‌های مشترک رئیس انجمن و شهردار شهر میزبان هر دو سال یک بار در شهری که به وسیله هیئت مدیره تعیین شده است تشکیل می‌شود. تصمیمات این کنفرانس نیز از رأی اکثریت شهرهای خاص اتخاذ می‌شود و شرایط و روند تصمیم‌گیری‌ها همانند مجمع، هیئت مدیره و هیئت دبیران است.

شهردار شهر میزبان کنفرانس و یا یک نماینده تعیین شده با مشورت رئیس انجمن، مسئول اداره کنفرانس شهرداران است. این شهردار و یا شخصی که طبق مقررات دارای حق شهردار ذکر شده باشد، باید حداقل یک سال قبل از کنفرانس برای مشورت و تبادل نظر تأیید طرح پیشنهادی بودجه کنفرانس شهرداران و لیست شهرهای

انتخاب مقامات: ۴- تصویب بودجه‌های انجمن: ۴- تأیید قراردادها و تسویه حساب‌های تصویب شده به وسیله هیئت مدیره: ۵- ارائه پیشنهاد درباره مسیر و موضوعات کنفرانس‌های شهرداران در آینده: ۶- انجام فعالیت‌های کلی لازم برای اداره اعمال انجمن، تصمیمات مجمع عمومی از طریق رأی اکثریت اعضای حاضر اتخاذ می‌گردد و در صورت تساوی آرا، رأی رئیس تعیین‌کننده خواهد بود. در این میان هر شهرداری که به دلایل خارج از کنترل شخصی قادر به شرکت در مجمع عمومی نباشد می‌تواند رأی دهن در مجمع را به عهده وکلی که واجد شرایط نمایندگی شهردار باشد بگذارد؛ که در این صورت نیاز است شهردار قبل از مجمع عمومی، اعلان کتبی در مورد نمایندگی وکیل خود به رئیس ارائه دهد.

هیئت مدیران هر دو سال یک بار به وسیله رئیس، جلسه مجمع عمومی تشکیل می‌دهد. این هیئت

این اجلاس که هماهنگی آن را صنایع، تشکیلات دانشگاهی، دولت‌ها و شهروندان بر عهده داشته‌اند، جنبش شهرهای زمستانی را که در آینده منجر به گسترش افق‌های طراحی شهرهای شمالی خواهد شد، با شعار «زمستان منبع استفاده و نعمت است» ایجاد کرده است

این انجمن به وسیله مجمع عمومی، هیئت مدیره، هیئت دبیران، دبیرخانه و سازمان‌های ضروری دیگر اداره می‌گردد

شرکت کننده بجز اعضا، به منظور دعوت کردن آنها، در هیئت دبیران حاضر شود. پرداخت هزینه‌های عملی کنفرانس شهرداران جزء مسئولیت‌های شهر میزبان است و البته این شهر می‌تواند هزینه ثبت نام را از شهر شرکت کننده در کنفرانس دریافت کند.

منابع مالی و مخارج

درآمدهای این انجمن مشتمل از حق عضویت‌ها، کمک‌های بلاعوض، تمه حساب‌های سال قبل و هر نوع عایدات دیگر است.

همچنین مخارج انجمن شامل هزینه‌های عملیاتی مجمع عمومی هیئت مدیره، هیئت دبیران، دبیرخانه، کمک بلاعوض به کنفرانس شهروندان و کمیته فرعی و دیگر مخارج است.

بودجه انجمن باید در هر سال مالیاتی به وسیله دبیرخانه برای تصویب هیئت مدیره آماده گردد و پس از تأیید نیز می‌بایست دو بار در سال به وسیله رئیس انجمن برای تصویب به مجمع عمومی ارائه شود. سال مالیاتی انجمن در اول ژانویه هر سال آغاز می‌گردد و در بی و یکم دسامبر همان سال پایان می‌یابد.

درخواست‌های عضویت را تأیید می‌کند و به مجمع عمومی گزارش می‌دهد. همچنین می‌تواند شهر میزبان کنفرانس شهرداران را انتخاب کند، به بررسی و معرفی عناوین تحقیقات و بحث‌های کنفرانس شهروندان بپردازد، بودجه انجمن را که پیش نویس آن به وسیله دبیرخانه تهیه شده است تأیید و به مجمع پیشنهاد کند، بودجه دبیرخانه را تأیید کند و کارهای عمومی مورد نیاز برای فعالیت مداوم انجمن را، از جمله انجام مذاکرات و اداره قراردادها و دیگر وظایف و اعمال قدرت که انجمن اختیار انجام آنها را دارد، اداره کند. روند تصمیم‌گیری در این هیئت مشابه مجمع عمومی است.

هیئت دبیران باید حداقل یک سال قبل از کنفرانس شهرداران در شهری که دبیرخانه در آن قرار دارد تشکیل جلسه دهد. گاه نیز ممکن است این جلسه به وسیله رئیس انجمن، همزمان با نشست هیئت مدیره تشکیل گردد. ترکیب این هیئت عبارتند از رئیس دبیرخانه و فردی که به وسیله مقامات از بین مدیران ارشد شهرشان منصوب می‌شود. هیئت مذکور مسئول اصلاح ضوابط و آیین‌نامه‌های انتخاب شهر و میزبان کنفرانس شهرداران، بحث و تبادل نظر درباره تصویب طرح‌های پیشنهادی، بودجه کنفرانس شهرداران و لیست شهرهای شرکت کننده - غیر از اعضای انجمن - به منظور دعوت از آنها، تصمیم‌گیری در مورد هزینه‌های مشخص همراه

منبع: International Association of Mayors of North cities

شاخص‌های شهری و برنامه‌سنجش عملکرد در گجرات هند

ترجمه و تلخیص: شهرزاد عزیزین پاک



یکی از عمده‌ترین دلایل موفقیت هر نوع برنامه‌ریزی و مدیریت، بازنگری و ارزیابی عملکردها و پیامدهای تصمیمات مرتبط است که پس از اجرا - و گاه در حال اجرا - صورت می‌گیرد. در واقع پس از مرور مجدد بر تجزیه و تحلیل‌ها و اقدامات می‌توان چرخه برنامه‌ریزی را بهینه کرد. این موضوع با توجه به نقش عملکردی شهرداری‌ها در عرصه چند بعدی شهر اهمیت بیشتری می‌یابد، اما هر ارزیابی نیازمند تعریف شاخص‌ها و سنجه‌های خاصی است که هدف مورد نظر را تأمین کند. این مقاله به تلاشی در این زمینه در هند می‌پردازد، که در خصوص بهبود فعالیت‌های شهرداری‌ها در قالب خدمات‌رسانی و مفهوم عام‌تر مدیریت شهری صورت گرفته است.

□ پیشینه

انجمن مدیران شهری گجرات (CMAG) عهده‌دار برنامه‌ای است با نام «شاخص‌های شهری و سنجش عملکرد». هدف برنامه شاخص‌های شهری و سنجش عملکرد فراهم آوردن ارزیابی تحلیلی برای سیاست‌گذاران و مجریان است که منجر به برنامه‌ریزی و تصمیم‌سازی آگاهانه‌تر می‌شود.

انجام ارزیابی برای بسیاری از ذی‌نفعان در توسعه شهری - که حیطه متنوعی را در برمی‌گیرد - مفید خواهد بود.

چنین عملی برای شهرداری‌ها و مؤسسات تنظیم و نظارت در سطح استانی نیز سودمند است.

علاوه بر این، مؤسسات مالی و سرمایه‌گذاری و اعتباری نیز از اطلاعات موثق در زمینه عملکرد شهرداری‌ها بهره می‌گیرند. در طول زمان این سیستم می‌تواند برای ایجاد ملاک و معیارهای مربوط به این بخش، که هم‌اکنون برای مؤسسات و خدمات توسعه شهری وجود ندارد، مؤثر باشد.

علاوه بر این، چنین اقدامی می‌تواند به پیشرفت عملکرد و پاسخگویی دولت‌های محلی، از طریق فراهم آوردن ملاک‌هایی برای خدمات و فعالیت‌های مالی، کمک کند.

گفتنی است که این برنامه تحت حمایت سازمان مدیریت شهری / منطقه‌ای بین‌المللی (ICMA) در واشنگتن است.

□ اهداف

هدف از «شاخص‌های شهری و سنجش عملکرد» (UIPM) اشاره به موضوعاتی در قالب مدیریت شهری، به خصوص در قالب زیرساخت‌های اصلی و امور مالی شهری، برای رسیدن به درک

بهرتر و کنترل آن است، که از این راه‌ها محقق می‌شود، - قدرتمند کردن مسئولان محلی شهری با ارائه اطلاعات در قالبی تحلیلی، که باعث هر چه شفاف‌تر و موثق شدن اطلاعات می‌گردد.

- آماده ساختن تصمیم‌سازان و مجریان با ارائه داده‌های قابل مقایسه که منجر به تصمیم‌گیری‌ها و برنامه‌ریزی‌های آگاهانه‌تر می‌شود.

از جمله سؤالاتی که با این برنامه پاسخ داده خواهند شد عبارتند از:

کارایی خدمات خاص ارائه شده توسط مسئولان شهرداری چقدر است؟ این امر در مقایسه با بهترین شرایط در هند یا در جهان به چه میزان است؟ اهداف تا چه حد پاسخ داده شده‌اند؟ تأثیرات سیاست‌ها و

مدیریت شهری می‌تواند از این عملیات به عنوان ابزاری برای ارزیابی خود بهره بگیرد تا شکاف‌های سیستم را شناسایی کند و حق تقدم‌های مناسب را در برنامه فعالیت‌ها در نظر بگیرد. پروژه شاخص‌های شهری و سنجش عملکرد به شهرداری‌ها کمک می‌کند تا نیازهای خود را برای تخصیص بودجه در نواحی پراهمیت توجیه کنند

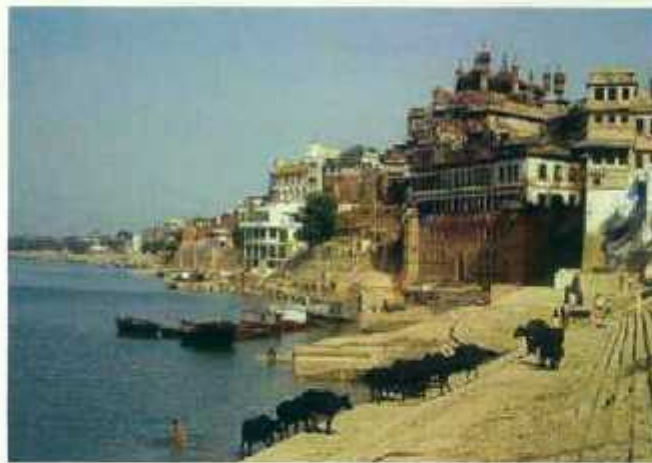
برنامه‌ها چیست؟ و نظایر اینها.

به طور قطع اهداف برنامه به منظور خلق داده‌های مناسب برای شهرها، در جهت پیشرفت در توسعه برنامه‌ریزی، مطرح شده‌اند. به همین ترتیب، توسعه شاخص‌های شهری و سنجش عملکرد نیز به عنوان ابزاری مدیریتی و تحلیلی برای نظارت و ارزیابی برنامه‌ها در هر سطح، و به عنوان ابزاری برای سنجش تأثیرات برنامه‌ها، مفید است. به علاوه، این طرح در شناخت نواحی مهم و ارزیابی جذبیت مشکلات مؤثر است و به مسئولان کمک می‌کند تا فعالیت‌ها را اولویت‌بندی کنند و منابع را بر این اساس تخصیص دهند.

□ قواعد برای مدیریت شهری

در مواردی که مسئولان شهری عملکردهای موفقیت‌آمیزی داشته‌و تأثیرات مثبتی را پدید آورده باشند، انجمن مدیران شهری گجرات آنها را به عنوان بهترین برنامه‌های عملی موفق شناسایی می‌کند و مورد توجه قرار می‌دهد.

مدیریت شهری می‌تواند از این عملیات به عنوان ابزاری برای ارزیابی خود بهره بگیرد تا شکاف‌های سیستم را شناسایی کند و حق تقدم‌های مناسب را در برنامه فعالیت‌ها در نظر بگیرد. پروژه شاخص‌های شهری و سنجش عملکرد به شهرداری‌ها کمک می‌کند تا نیازهای خود را برای تخصیص بودجه در نواحی پراهمیت



توجه کنند.

□ شیوه برخورد

برای شروع فاز ۱ پروژه شش سازمان و شهرداری تراز اول انتخاب شدند. پرستارهای مدونتی نیز برای چند مسئول محلی شهری فرستاده شد. تلاش گردید تا با دقت و پیگیری دقیق شهرداریها - یا سازمانهای وابسته آنها - کار تهیه اطلاعات صورت بگیرد. در بسیاری موارد ملاقاتهای شخصی نیز برای جمع آوری اطلاعات صورت گرفت.

در مواردی که کمیودهایی در داده‌ها مشاهده می‌شد، شهرداری‌ها برای جزئیات مهم‌تر، از روش‌های دیگر بهره گرفتند. چندین مسئول محلی شهری - به شرح زیر - برای این مطالعه



انتخاب شدند.

مؤسسات شهری احمدآباد، پوانگور، جگانگور، راجکوت، سورات، و دودرا، شهرداری‌های آنانده، باروج، گاندینام، نوسری،

□ لیست شاخص‌ها

شاخص‌هایی به کار گرفته شده در این تحقیق را می‌توان به شرح زیر دسته‌بندی کرد:

- شاخص‌های تأمین آب

سرانه تأمین آب (کل آب / کل جمعیت) میانگین ساعات تأمین آب در روز؛ تعداد روزهای تأمین آب در هفته؛ درصد نشت آب‌های زیرزمینی؛ درصد جمعیتی که به خدمات تأمین آب دسترسی دارند؛ درصد گنجایش ذخیره آب؛ نسبت جمعیت فقیر به تعداد جایگاه‌های تأمین آب عمومی؛ درصد جزئیات هزینه‌های تأمین آب؛ درصد میزان آب از دست‌رفته به دلیل چکه کردن یا مصرف غیرقانونی؛ هزینه‌های تأمین هر ۱۰۰۰ لیتر آب؛ درآمد تولید شده در تأمین هر ۱۰۰۰ لیتر آب؛ هزینه سالانه به ازای خدمات اتصال به هر خانه؛ و درآمد‌های ناشی از آن.

متنوع:

www.terrin.org

- شاخص‌های فاضلاب

درصد جمعیت بهره‌مند از سیستم فاضلاب سرپوشیده؛ درصد جمعیت ناری چاه‌های چینی شخصی؛ درصد جمعیت دارای توالت‌های عمومی / بدون توالت؛ درصد آب‌های هدیرفته؛ هزینه‌ها به ازای هر اتصال فاضلاب؛ درصد میزان هزینه‌ها؛ اشتغال به ازای هر ۱۰۰۰ اتصال.

- جاده‌ها و زهکشی طغیان آب‌ها

درصد طول جاده‌های دارای پوشش؛ درصد طول جاده‌های دارای زهکشی آب‌های طغیان کرده؛ تراکم جاده؛ هزینه‌ها به ازای هر کیلومتر جاده زهکشی شده؛ نیروی کار لازم در هر کیلومتر راه.

- شاخص‌های روشنایی خیابان

تعداد روشنایی‌های خیابان به ازای هر کیلومتر مربع ناحیه

هدف برنامه شاخص‌های شهری و سنجش عملکرد فراهم آوردن ابزاری تحلیلی برای سیاست‌گذاران و مجریان است که منجر به برنامه‌ریزی و تصمیم‌سازی آگاهانه‌تر می‌شود

شهری؛ فاصله بین تره‌های چراغ برق؛ درصد نواحی شهری بدون روشنایی؛ نیروی کار به ازای هر ۱۰۰۰ روشنایی خیابانی؛ تعداد چراغ‌های دارای زمان سنج خودکار؛ جبران هزینه‌ها (درصد).

- شاخص‌های هدیریت زباله

جمعیت استفاده کننده به ازای هر سطل زباله؛ کارگران به ازای هر کیلومتر مربع از ناحیه شهری؛ طول جاده‌ها به ازای هر رفتگر؛ جمع آوری اولیه خانه به خانه؛ درصد تفکیک زباله‌ها برای بازیافت؛ جاروکنی خیابان‌ها در روزهای تعطیل؛ سرانه زباله‌های تولیدی؛ حجم سطل‌های زباله در برابر کل زباله تولید شده؛ کل هزینه به ازای هر تن زباله جمع‌آوری شده در طول روز؛ درصد جبران هزینه‌ها؛ نیروی کار به ازای هر تن زباله تولیدی.

- شاخص‌های مالی

منابع درآمدی؛ مالیات‌ها، موارد غیر از مالیات، کمک هزینه‌ها.

رشد درآمد؛ جمع کل عایدی.

درآمد سرانه؛ عملکرد جمع آوری مالیات‌ها؛ و جز آن.

- مدیریت هزینه

میانگین سرانه هزینه‌ها؛ رشد هزینه‌ها؛ نسبت عملیاتی (نسبت هزینه به درآمد)؛ نسبت خدمات قرصی؛ سهم هزینه‌ها در درآمد؛ و جز اینها.

- مدیریت بدهی

کل وام‌ها؛ سرانه وام‌های معوق؛ بدهی عمده. جمع مالیات اموال و جز اینها.

- شاخص‌های بهداشت

مرگ و میر کودکان؛ مرگ و میر مادران؛ تعداد بیمارستان و بیمه؛ تعداد بیمارستان مبتلا به ویا؛ تعداد بیمارستان مبتلا به تیفوئید؛ تعداد بیمارستان عفونی؛ تعداد بیمارستان مبتلا به سالاریا و موارد مشابه؛ و همچنین درصد حمایت کامل از طریق مصونیت، و نظایر آن.

- مشارکت

مشاوران زن به ازای هر ۱۰ هزار نفر؛ مشاوران مرد به ازای هر ۱۰۰۰ نفر.



تجهیزات گران کامپیوتری، از طریق تلویزیون وارد شبکه می‌شوند و تنها پیش تلفن را پرداخت می‌کنند.

ترجمه: فرحناز فریدت
منبع:
WWW.Stadtverwaltung.de

نابینا دست به ابتکارهای تازه‌ای زده‌اند. توزیع نقشه شهرهای مهم اروپا و کوهستان‌ها و رودخانه‌های آلمان و همچنین انتشار تقویم‌های ویژه نابینان از جمله این اقدامات به شمار می‌روند. یا اجرای این طرح‌ها کتابخانه شهر لایپزیگ یک روز در هفته به نابینان تعلق می‌گیرد. در این روز خاص نابینان می‌توانند با استفاده از گوشی به صورت شنیداری از کتب دلخواه خود استفاده کنند.

در سال‌های اخیر با انتشار روزنامه‌های الکترونیکی و رواج کامپیوترهای شخصی در آلمان، نابینان قادر شده‌اند از مجله‌ها و روزنامه‌ها به صورت شنیداری استفاده کنند. برای ورود به این سیستم باید از کلید مکانی کامپیوتر استفاده کرد. افراد نابینا با استفاده از این کلید، مجله و روزنامه مورد نظر خود را انتخاب می‌کنند تا برای شان خوانده شود.

ترجمه: فرحناز فریدت
منبع:
WWW.dvbs - on-line.de

بسته‌بندی زباله‌ها روش دیگری است که شهرداری بانکوک برای سوزاندن آنها به کار بسته است. استفاده از کارونیل برای سوزاندن و انهدام زباله از شیوه‌هایی است که شهروندان بانکوک، به دلیل هزینه بالای آن، چندان از آن استقبال نکرده‌اند. به هر حال به نظر می‌رسد سوزاندن بسته‌های فشرده زباله یا فروش آنها به واحدهای صنعتی، در زمان حاضر تنها راه حل مدیران شهری بانکوک برای حل این مشکل باشد. این بسته‌بندی‌ها به عنوان سوخت در واحدهای صنعتی استفاده می‌شوند (کشور کره در این زمینه به تجربه‌های موفقیت‌آمیزی دست یافته است). تفکیک زباله از مبدأ به وسیله شهروندان، راه حل دیگری است که تاکنون به دلیل کمبود تبلیغات و سازمان‌دهی مناسب چندان مورد توجه قرار نگرفته است.

گفتنی است در زمان حاضر تنها زباله گرهای خیابانی در

مستولان شهر کالیس در شمال سوئد با استفاده از اینترنت، مشارکت شهروندان را با سازمان‌های شهری و شهرداری تسهیل کرده‌اند.

شهروندان شهر کالیس سوئد از طریق اینترنت دیدگاه‌ها و پیشنهادها را درباره پروژه‌های شهری به مستولان انعکاس می‌دهند. مصداق این امر اجرای طرح نوسازی مرکز شهر کالیس است. شهرداری کالیس این پروژه را در اینترنت معرفی کرده و از شهروندان خواسته است نظریات خود را از طریق اینترنت، فکس، نامه و تلفن ارائه کنند و با شرکت در بحث‌ها نقش مؤثری در توسعه جدید مرکز شهر بر عهده گیرند.

در زمان حاضر دولتمردان سوئدی در نظر دارند با افزایش فراوان شبکه‌های اینترنتی، شهروندان را در کلیه امور اجتماعی، سیاسی و فرهنگی مشارکت دهند.

گفتنی است مستولان شهری در کالیس برای افراد فقیر نوع دیگری از دسترسی به اینترنت را تعریف کرده‌اند. این افراد به جای



شهرداری‌های شهرهای آلمان به منظور راه حال شهروندان و گردشگران نابینا - و کم بینا - طرح‌های جدیدی را به اجرا در آورده‌اند.

شهرداری‌های آلمان به منظور ارائه خدمات بیشتر به افراد

حل روباز زباله، نبود مکان‌های بهداشتی دفن زباله و سوزاندن آن معضل مدیریت زباله‌های خشک را در تایلند به نقطه بحران نزدیک کرده است. محل دفن زباله‌ها در تایلند علاوه بر اینکه از اصول بهداشتی تهیت نمی‌کند، تأثیرات نامطلوب زیست محیطی نیز دارد. آلودگی آب‌های زیرزمینی و فشار گاز ناشی از زباله‌های مهم‌ترین دلیل چاره‌جویی شهرداری‌های تایلند برای حل معضل یاد شده است. مستولان شهری در استان چی یاتگ برای رفع مشکل زباله، سیستم تبدیل زباله به انرژی را در مناطق حاشیه‌ای شهر به اجرا در آوردند. اما هزینه جمع‌آوری و حمل و نقل زباله از استان‌های مجاور موجب برانگیختن اعتراض عمومی و توقف این عملیات شده است، زیرا استقرار این سیستم، سرمایه‌گذاری و هزینه فراوانی را می‌طلبد.

اینترنت، دستاوردی برای جلب مشارکت شهروندان سوئدی

خدمات شهرداری‌های آلمان برای افراد نابینا

تایلند و معضل مدیریت زباله‌های خشک



شهرداری برای ساماندهی نواغیک نیز اقداماتی انجام داده است. تجهیز چراغ‌های راهنمایی به فناوری روز موجب شده است که همه چراغ‌های راهنمایی در شهر هایدلبرگ به هم متصل شوند. برای این منظور سازمان مرکزی برنامه‌ریزی نیز تأسیس شده است. ایجاد شبکه‌های دسترسی در مناطق شهر و اتصال آنها به یکدیگر، از دیگر فعالیت‌های شهرداری هایدلبرگ به‌شمار می‌رود.

از آنجا که خدمات مناسب برای گردشگرانی که مدتی طولانی در این شهر اقامت دارند، همچنین کمک به طرح‌های خودیاری و اشتکاری جوانان و مدرسه‌سازی از دیگر فعالیت‌هایی است که شهرداری هایدلبرگ در سال مسیحی گذشته به سرخه اجرا در آورده است.

این شهرداری همچنین در نظر دارد با تجهیز ادارات و مؤسسات به اینترنت، دسترسی شهروندان را به این تجهیزات تسهیل کند.

برگزاری دوره‌های آموزش اینترنت، انشمار کانال‌های آموزشی و احداث پایانه‌های ویژه رایانه‌ای در مکان‌های عمومی، از جمله اقداماتی است که شهرداری هایدلبرگ برای استقرار سیستم اطلاع‌رسانی جدید به‌انجام رسانده است.

ترجمه: ریاضی
منبع:
WWW.Google.com

سراسر تأیید به تفکیک و جداسازی زباله می‌پردازند. بسیاری از کارشناسان شهری در نایلد معتقدند که اگر دولت امکانات واگذاری زباله به بخش خصوصی را فراهم کند مشکل زباله در نایلد حل خواهد شد.

ترجمه: ریاضی
منبع:
WWW.Tradeport.Org/Countries/Thailand

اقدامات شهرداری هایدلبرگ آلمان در سال ۲۰۰۲



یکی از اقدامات مهم شهرداری هایدلبرگ شناسایی مناطق قدیمی و ایجاد مکان‌های جدید ساخت و ساز است. ساخت و ساز در این مناطق جدید در اقتصاد شهر نیز تأثیر مثبتی خواهد داشت.

شهرداری‌های نازارتا به منظور استقرار توسعه پایدار زیست محیطی سلسله برنامه‌هایی را در شهرهای این کشور به اجرا در آورده‌اند.

طرح ملی پشتیبانی فنی نخستین طرحی بود که ۲ سال پیش با مساعدت مرکز اسکان بشر سازمان ملل متحد، در شهر زنگبار تانزانیا اجرا شد. برای اجرای این طرح ابتدا گروه‌های کاری تشکیل شد و از شهر نیز نقشه‌ای تهیه گردید.

نتایج فعالیت گروه‌های کاری به وسیله یک تیم مرکزی پیگیری می‌شد و در جلسات مشاوره مورد بحث و بررسی قرار می‌گرفت.

مهم‌ترین محورهای کاری در این پروژه مسائل و مشکلات محیطی و راهکارهایی برای رفع آنها بود. از جمله این مشکلات می‌توان به ساخت و سازهای بی‌برنامه، مدیریت نامناسب زباله‌های جامد، مشکلات مالی شهرداری، خدمات زیربنایی در مناطق ناکامی، مشکلات آب آشامیدنی و نظایر اینها اشاره کرد.

پروژه توسعه پایدار زیست محیطی در تانزانیا



طرح دیگری که با مشارکت دفتر ریاست جمهوری تانزانیا، حکومت‌های محلی، شورای شهر دارالسلام، شهرداری‌های ای لالا (Ilala)، تمک (temeke)، کیوندونی (Kiondoni) و نه شهرداری دیگر در تانزانیا پیاده شده است بر مدیریت زمین و سبز پناه شهری استوار است.

مهم‌ترین هدفی که این پروژه دنبال می‌کند، افزایش توان مسئولان محلی شهری از طریق آموزش، ایجاد سیستم اطلاعاتی مدیریت محیط زیست و ایجاد جارجوب و راهبردهای توسعه شهری است.

همچنین آگاه‌سازی نسل‌ها از مدیریت محیط زیست و کمک به شهرداری‌ها در جهت بسیج منابع و تقویت پروژه‌های پایدار شهری از دیگر اهداف این پروژه به‌شمار می‌رود. در زمان حاضر اجرای این پروژه در ۳ شهرداری تانزانیا، منجر به شکل‌گیری ساختار توسعه شهر و تعیین جارجوب برنامه‌ریزی برای توسعه آبی شهر و نوسازی شهری شده است.

ترجمه: ریاضی
منبع:
WWW.Unhabitat.org



- تأسیس رادیو ترافیک.
- افزایش و نوسازی علائم ترافیکی.
- آموزش ترافیک در مدارس.
- انجام مطالعات طراحی برای ترافیک روان و بدون تعاطف.

ترجمه: اناراس کاسمی
 منبع:
WWW.job.gov.tr



ساز و کار نظارت بر بخش خصوصی آموزش می‌بینند. استانداری قاهره خصوصی سازی مدیریت زباله‌ها را در منطقه جنوبی و پر جمعیت قاهره به اجرا در آورده است. شایان ذکر است که استانداری اسکندریه برای تحقق این پروژه به تهیه فرم‌های درخواست مناقصه و معیارهای ارزیابی اقدام کرده است.

ترجمه: نظر عربش مانا
 منبع:
WWW.eapp.org/solid-waste

این کشورها به منظور تقویت تکرار، جوامع محلی، ایجاد توازن میان منافع شهروند و گردشگر، ایجاد توسعه اقتصادی و فرصت‌های شغلی، کاهش تأثیرات مخرب ریسک محیطی و ارتقای الگوهای مصرف پایدار، پروژه گردشگری پایدار شهری را با مشاورت نهاد های محلی، حکومت‌های شهری و بخش خصوصی به اجرا در می‌آورند. این پروژه، با عنوان «شهر فردا و میراث فرهنگی» متولد شده و با تأسیس چارچوب کلی و اجرایی برای مشاورت گردشگری پایدار شهری به سیاستگذاران شهری در روشن شدن ارتباط میان گردشگری و توسعه پایدار کمک کند. براساس این پروژه، اکنون شهرهای هایدلبرگ (آلمان)، گرنس (نروژ)، نیس (فرانسه)، و لیکتورنو (بلغارستان) در حرکتی بین‌المللی برای تحقق توسعه پایدار تلاش می‌کنند.

ترجمه: شهرهای پایدار
 منبع:
WWW.Alia-Vista-Local-governments-and-tourism

طرح جامع حمل و نقل استانبول با هدف حمل و نقل اقتصادی، سریع و امن برای شهروندان، ایجاد شبکه‌های ریلی و افزایش سهم خطوط حمل و نقل دریايي در استانبول به اجرا در می‌آید. به منظور اجرای این طرح راهکارهایی برای افزایش دسترسی‌های محلی، با توجه به بزرگراه‌ها، در نظر گرفته می‌شود و به اجرا در می‌آید. همچنین براساس این طرح قرار است در طول ۱۵ سال سیستم ریلی در استانبول به ۲۰۰ کیلومتر افزایش یابد. از دیگر راهکارها و سیاست‌های این طرح می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- افزایش کارایی خطوط اتوبوس و مترو بوسرانی.
- جلوگیری از حضور تاکسی‌های بدون مسافر در شهر.
- ساماندهی ترافیک در مناطق مرکزی.
- بهره‌گیری از سیستم پارک سوار و تقویت خطوط اتوبوسرانی.
- تعیین میلی به عنوان ورودیه در بخش داخلی و تاریخی شهر.
- بهره‌گیری از سنجش‌های مهندسی ترافیک برای ارزیابی روش‌های مورد استفاده.

کنفید امکانات و ظرفیت‌های مناسب برای مدیریت سیستم زباله‌های جامد در مصر، موجب شده است که این امر به بخش خصوصی واگذار شود.

تا چندین پیش متولی خدمات و مدیریت زباله‌های جامد در مصر، استانداری‌ها و شهرداری‌ها بودند اما به تازگی استانداری‌های اسکندریه و قاهره پروژه مدیریت زباله‌های جامد را به بخش خصوصی سپرده‌اند. خدمات زباله‌های جامد که پس از این به وسیله بخش خصوصی ساماندهی می‌شود، عبارتند از:

- جمع‌آوری و دفع زباله‌های خانگی، تجاری و صنعتی.
- کمپوست و بازیافت.
- جمع‌آوری، بازیافت و دفع زباله‌های بیمارستانی.
- نظافت خیابان‌ها، سواحل دریا، پل‌ها، پارک‌ها و مجسمه‌ها.
- طراحی، ساخت و تجهیز محل دفن زباله‌ها براساس اصول بهداشتی.

استانداری اسکندریه، به عنوان نخستین متولی خصوصی سازی زباله‌های جامد، ضمن تحلیل امکانات بخش خصوصی و معیارهای مناقصه بر روند اجرای قرارداد پیمانکاران نظارت می‌کند. در زمان حاضر مدیران ارشد استانداری اسکندریه در زمینه زباله‌های جامد و



بارشد فراتر از گردشگری در شهرهای اروپا، ضرورت حفظ و حراست از میراث کالبدی شهرها بیش از پیش اهمیت می‌یابد. کشورهای آلمان، اتریش، یونان و بلغارستان در رویکردی جدید به گردشگری، سعی در عینت بخشیدن به مفهوم گردشگران پایدار شهری دارند.

طرح جامع حمل و نقل در استانبول اجرا می‌شود

مدیریت زباله‌های جامد در مصر خصوصی سازی می‌شود

گردشگری پایدار شهری، رویکرد جدید اروپا به صنعت گردشگری



قانونی و در خدمت منافع شهری اند.

تمرکززدایی در سطح ملی و محلی، تقویت زیرساخت‌های اجتماعی، بهره‌گیری از متخصصان در نهادهای شهری و ایجاد هماهنگی بین نهادهای دولتی و سازمان‌های غیردولتی، شهری از دیگر اهداف این انجمن به شمار می‌رود.

جمع‌آوری اطلاعات شهرها برای استقرار الگوی حکومت مناسب و فراهم کردن اطلاعات موقتی توسعه شهری، گام مهم دیگر انجمن شهرداری‌های اندونزی است که از طریق ریسک‌الکترونیکی وب‌لتن‌های خبری ماهانه و انعکاس به شهروندان تحقق می‌یابد.

ترجمه: شهرتاد فروزین پناه
مشاور
WWW.apakai.com



نگاهی به فعالیت‌های انجمن شهرداری‌های اندونزی

انجمن شهرداری‌های اندونزی به منظور گسترش حمایت‌های سودمند، توسعه سیستم‌های خدماتی، آموزش فناوری و مدیریت اطلاعات و گسترش منابع انسانی تشکیل شد.

از جمله فعالیت‌های این انجمن حمایت از استقلال محلی است. برای این منظور، انجمن مورد بحث با ارائه الگوی مناسب حکومت محلی، پیشنهادهایی را به دولت و دیگر مسئولان ارائه می‌کند که کاملاً

مسئولان ۱۱ شهرداری بلژیک در حال آزمایش کارت هویت الکترونیکی هستند که در آغاز سال آینده به شهروندان عرضه می‌شود.

هدف از توزیع این کارت الکترونیکی تسهیل ارتباط میان شهروندان و دست‌اندرکاران شهری و سهولت دسترسی به سرویس‌های دولتی در اینترنت است.

اگر این کارت مراحل آزمون با به خوبی پشت سر بگذارد، در کایه ۵۸۹ شهرداری بلژیک مورد استفاده قرار می‌گیرد.

امداد کارت هویت الکترونیکی به اندازه کارت‌های بانکی است و تنها وجه تمایز آن یا کارت‌های بانکی، نشانی و امضای الکترونیکی و برخی از اطلاعات سری است که در تراشه الکترونیکی کوچک روی کارت ذخیره شده است.

شایان ذکر است که این کارت‌ها دارای شماره رمز ورودی اند و قیمت آنها ده یورو است.

ترجمه: بهار حسینی
مشاور
WWW.enkopmedia.net

به ابتکار شهرداری‌های بلژیک شهروندان بلژیکی صاحب کارت هویت الکترونیکی می‌شوند



بازیافت؛ ضرورت پایداری محیطی

تجربه گرمانشاه

تنظیم: علی صفوی

می‌شود. البته باید توجه داشت که برای توجیه‌پذیر بودن احداث کارخانه کمیوست باید حداقل ۵۰ درصد حجم زباله را مواد آلی تشکیل دهد.^{۱۱}

تا زباله سوزی؛ یکی از روش‌های دفع مواد زائد شهری استفاده از دستگاه‌های زباله سوز است که طی آن مواد زائد جامد و مایع در داخل دستگاه‌ها - و در شرایطی خاص - سوزانده و به گاز و یا خاکستر تبدیل می‌شوند. این شیوه دفع از شیوه‌های برهزینه محسوب می‌گردد و معمولاً در مناطقی که محدودیت زمین برای دفن زباله وجود دارد (مثل ژاپن) از این روش استفاده می‌شود. البته لازم به ذکر است که در فناوری‌های جدید به کار رفته در این روش بسیاری از کشورهای موفق به استفاده بهینه از بازمانده‌های کوره‌های زباله سوزی شده‌اند. به طور مثال، در آخرین دستاورد فناوری ژاپنی‌ها در سال ۲۰۰۲، پس از حرارت دادن ملایم زباله‌ها به مدت سه روز و تخمیر زباله به آن بود سنگ اضافه می‌کنند و محصول را در دمای ۱۲۵۰^o حرارت می‌دهند و به های سیمان سبک به کار می‌روند. در عمل ششایی، کاتالای‌ها پس از سوزاندن زباله و انجام برخی فرایندهای شیمیایی از به جا مانده زباله‌های سوزانده شده در زیرسازی راه‌ها استفاده می‌کنند.^{۱۲}

□ بازیافت؛ برای ارائه تعریف دقیق از بازیافت می‌توان فرایند جمع‌آوری، اصلاح و به چرخه کشاندن دوباره تولیدات مصرف شده را (به گونه‌ای که بتوان از آنها مجدداً استفاده کرد) بازیافت نامید. این تعریف نشان می‌دهد که حداقل بخشی از زباله‌ها را می‌توان «ماده زائد» تلقی نکرد.

برخی از افراد معتقدند که همه بخش‌های زباله بازیافت شدنی‌اند و می‌توان به نوعی از آنها استفاده کرد. شاید در ابتدا این گفته کمی اغراق‌آمیز به نظر آید، اما بررسی جدول ترکیبات زباله در شهرهای گوناگون و فهرست انواع فعالیت‌های بازیافتی، صحت این گفته را باید می‌کند.

کاغذ، پلاستیک، شیشه و فلزات هر کدام جداگانه بازیافت شدنی‌اند. از مواد زائد فسادپذیر می‌توان برای کمیوست و از نخاله‌های ساختمانی نیز برای احیای زمین استفاده کرد. کلیه مواد قابل اشتعال نیز می‌توانند برای بازیافت انرژی به کار آیند. البته بدیهی است که این گفته به آن معنا نیست که صد در صد زباله‌های موجود در شهر را می‌توان بازیافت کرد؛ اما در هر شهر می‌توان با شناخت کمیت و کیفیت زباله، بازیابی مواد و همچنین سایر خصوصیات اجتماعی، اقتصادی و زیست محیطی شهر و منطقه، بعضی از موارد پیش گفته‌ها را عملی کرد.^{۱۳}

مقدمه

بشر همواره برای برآوردن انواع نیازهای خود از مواد و منابع طبیعی استفاده کرده است. در استفاده از مواد، همیشه قسمتی از آن از دید مصرف‌کننده زائد و استفاده‌ناشدنی است.

این پس مانده‌ها دارای ترکیباتی هستند که در صورت تبدیل می‌توانند مواد اولیه برای تولید دیگر کالاها باشند. از مهم‌ترین نتایج این نوع تغییر و تبدیل، افزایش پایداری محیطی، کاهش مصرف منابع اولیه و افزایش بهداشت شهری است.^{۱۴}

برای مدیریت مواد جامد شهری سه مرحله اساسی وجود دارد: جمع‌آوری، حمل زباله و دفع و بازیافت مواد زائد جامد شهری. زباله‌های شهری نیز از انواع بسیار متنوعی تشکیل می‌شوند که مهم‌ترین انواع آنها عبارتند از: ۱- آشغال که عبارت است از کلیه مواد زائد فاسد شدنی، شامل کاغذ، پلاستیک، شیشه، چوب، بازجه و موادی از این دست، ۲- پس مانده‌های پالایشگاه‌ها و اجن‌های ناشی از آن، مانند فاضلاب‌های صنعتی؛ ۳- زباله‌های صنعتی و مواد زائد ناشی از فرایندهای صنعتی، شامل فلزات، مواد پلاستیکی، شیمیایی و زباله‌های خطرناک؛ ۴- پس مانده‌های غذایی و زائدات باقی مانده از میوه‌جات، سبزیجات و فرآورده‌های حیوانی و دیگر موارد مشابه؛ و ۵- جزئیات.^{۱۵}

روش‌های دفع زباله

در ادامه به برخی از مهم‌ترین روش‌های دفع زباله مورد نظر در این گزارش اشاره می‌شود:

□ کمیوست (کودسازی): در این روش مواد آلی (فسادپذیر) به موادی مفید تغییر می‌کنند. از مهم‌ترین دلایل توجه شهرداری‌ها به این روش در سال‌های اخیر، تهیه کود از زباله بازیافت مواد فسادپذیر و دسترسی به منابع اقتصادی از طریق فروش این مواد است.

از مهم‌ترین مزایای روش کمیوست، جلوگیری از آلوده‌سازی محیط زیست از طریق جداسازی مواد فسادپذیر زباله‌ها از دیگر بخش‌های آن است. همچنین است صرفه‌های اقتصادی، همچون صرفه‌جویی در مصرف زمین و نیز درآمدزایی محصولات آن. از دیگر مزایای مهم کمیوست، جلوگیری از خارج شدن مواد از چرخه طبیعی ماده و انرژی است. در کنار این مزایا، معایبی نیز در این روش وجود دارد، که از جمله مهم‌ترین آنها هزینه بالای احداث کارخانه کمیوست و وارداتی بودن اجزای کارخانه برای کشورهای همچون ایران است. همچنین تهدیدهایی که به واسطه عدم دقت در کنترل دقیق عملیات تبدیل برای محیط زیست اطراف مطرح است، از جمله نقاط ضعف این روش محسوب

امروزه مصرف‌کننده یکی از ارزش‌های جوامع مصرفی را یافته است؛ اما این ارزش آمیخته به محیطیت، همواره مسائل و مشکلات زیادی را، همچون تولید انبوهی از زباله‌ها، به همراه داشته است. اگر قرار است اکوسیستم (زیستوم)های تأمین‌کننده حیات این کره برای نسل‌های آینده نیز پایدار بمانند، جوامع مصرفی به ناچار باید این روند را به نحوی کنترل کنند. برای کنترل این روند باید به دو نکته توجه ویژه‌ای کرد: اول اینکه کالاهایی بادوام، کم‌مصرف و بازیافت‌شدنی تولید شود؛ و دیگر اینکه با ارتقای فناوری بازیافت، از منابع اولیه استفاده کمتری به عمل آید.

مدیریت مواد زائد جامد در کشورهای در حال توسعه

ویژگی‌های پر گرفته از نوع زندگی مردم در این کشورها که غالباً تحت تأثیر سنت، مذهب، اقتصاد، معیار زندگی و آب و هوا قرار می‌گیرد، از عمده‌ترین مسائل تأثیرگذار بر مدیریت دفع زباله در غالب این گونه کشورهاست. عدم آگاهی مردم از تعهدات شهروندی خود در خصوص بهداشت، سطح پایین دانش و فرهنگ شهری و عدم حس مشارکتپذیری از مشکلات عمده مدیریت زباله در کشورهای در حال توسعه است. از این جهت است که مدیریت پسماندهای جامد را در کشورهای در حال توسعه، از قبیل ایران، نمی‌توان به صورت انتزاعی بررسی کرد بلکه آن را باید

برنامه‌های آموزش عمومی و تبلیغات گسترده در این زمینه موفقیت‌های خوبی حاصل شده است و در زمان حاضر پراکندن زباله در شهر و عدم رعایت قوانین شهرداری در مورد زباله، نوعی قانون شکنی و ضعف فرهنگی محسوب می‌شود^(۱).

کشور ما کشوری رو به توسعه است. هم‌زمان با افزایش شدید شهرنشینی، و متعاقباً افزایش مصرف‌گرایی، سزانه تولید زباله نیز در کشورها رو به افزایش است.

مطالعات نشان می‌دهد که سرانه تولید مواد زائد خانگی ۰/۸ کیلوگرم در روز است که در نتیجه روزانه در شهرهای کشور ۳۳ هزار و ۶۲۳ تن و سالانه بیش از ۱۹ میلیون تن مواد زائد خانگی



برای مدیریت مواد جامد شهری سه مرحله اساسی وجود دارد: جمع‌آوری، حمل زباله و دفع و بازیافت مواد زائد جامد شهری

از مهم‌ترین مزایای روش کمپوست، جلوگیری از آلوده‌سازی محیط زیست از طریق جداسازی مواد فسادپذیر زباله‌ها از دیگر بخش‌های آن است

مرتبط با دیگر جوانب - از جمله مسائل فرهنگی و اجتماعی - مورد بررسی قرارداد. آموزش شهروندی در این گونه کشورها اهمیت ویژه‌ای دارد. جالب اینجاست که همین شهروندان، که در کشورهای موطن خود پایبندی چندانی به مسائل شهرنشینی و رعایت قوانین و مقررات شهروندی ندادند، زمانی که به عنوان مهاجر در کشورهای توسعه یافته مقیم می‌شوند (از قبیل مهاجران ایرانی، هندی، پاکستانی و چینی) با توجه به آموزش‌های شهرداری و قوانین و مقررات شهرنشینی در این کشورها، خود را ملزم به رعایت دستورالعمل‌های شهرداری می‌بینند و به ندرت محیط زندگی، معیار و شهر را آلوده می‌کنند^(۲). به این ترتیب است که در این گونه کشورها نه تنها دفع زباله بسیار راحت‌تر و برنامه‌ریزی شدنی‌تر است، بلکه شهرها نیز بدون صرف انرژی و نیروی کار فراوان، همیشه تمیزند.

شاید در میان کشورهای در حال توسعه چین یکی از موفق‌ترین کشورها در کنترل و آموزش شهروندان خود بوده است. این کشور در دهه ۸۰ میلادی با وضع قوانین سخت‌نظافت شهری و همچنین بهبود سیستم جمع‌آوری و دفع زباله، موفقیت بسیاری در مدیریت بهداشت شهری و دفع زباله داشته است. در این کشور با اینکه تحول در طرز فکر و رفتار عموم (با توجه به جمعیت میلیاردي این کشور) به کندی انجام می‌پذیرد، ولی با توجه به

تولید می‌شود. تولید روزانه زباله‌های بیمارستانی بیش از ۲۲۳ تن و تولید مواد زائد صنعتی بیش از ۲۳۷ تن می‌باشد. کنترل و مدیریت این حجم از زباله از ابعاد اقتصادی، بهداشتی و زیست محیطی اهمیت ویژه‌ای دارد. هزینه‌ای که به طور متوسط شهرداری‌های کشور ما صرف جمع‌آوری و دفع زباله‌ها در سراسر کشور می‌کنند در حدود ۶۰ درصد از کل هزینه‌های شهرداری است. از آنجا که این هزینه کاهش‌پذیر نیست، در مواقعی که شهرداری‌ها با کمبود بودجه مواجهند، این نسبت حتی تا به ۲۰ درصد از درآمد شهرداری‌ها نیز می‌رسد^(۳). وضعیت فعلی مدیریت زباله در کشور ما چندان رضایت بخش نیست و اغلب متجر به شکایت مردم از مسئولان می‌شود. فقدان منابع مالی لازم، به عدم اسکان تهمه ماشین‌آلات منتهی می‌شود. این مشکل در کشور ما

نمودی جدی دارد؛ به خصوص در نمونه مورد بررسی (کرمانشاه) این مشکل در سازماندهی، مدیریت و تشکیلات دیده می‌شود. حتی در خیلی از موارد امکان بازیافت برای شهرداری‌ها ناشناخته است و عموماً بازیافت به طور کامل در دست کسانی است که در حلی آبادها و در زمین‌های اطراف محل دفن زباله زندگی می‌کنند تأثیرات اقتصادی بازیافت و استفاده مجدد از زباله به ندرت مورد توجه است در حالی که بر اثر بازیافت، مخارج مدیریت کاهش می‌یابد، شغل‌های جدیدی ایجاد می‌گردد و در مصرف نیرو و مواد صرفه‌جویی می‌شود. در کشور ما، مانند بسیاری از کشورهای در حال توسعه، کاهش مواد در مبداء معمولاً با جداسازی زباله به وسیله دوره‌گردها انجام می‌شود. مسئولان



کرمانشاه - دستگاه همزن سبوز و جابه‌چکان

شهرداری معمولاً متوجه کاهش مخارج حمل و نقل و دفع در اثر کاهش زباله در مبداء نیستند و نه تنها به آن توجهی ندارند و آن را ساماندهی نمی‌کنند بلکه در مواقعی با دوره‌گردها نیز برخورد می‌کنند.

از آنجا که کار این گروه از افراد غیرقانونی و غیراصولی است، می‌تواند برای سلامت و بهداشت جامعه مخاطره‌انگیز باشد (این افراد پلاستیک‌ها، فلزات و مانند اینها را از میان فاضلاب‌ها و دیگر اسامین آلوده جدا می‌کنند).

در شهرهای ما فقط سعی می‌شود زباله‌ها از جلوی چشم دور شوند. از نظر شهرداری این کار وظیفه‌های سنگین است و زباله اصولاً چیز با ارزشی محسوب نمی‌شود؛ و در واقع چیزی است که باید به سرعت از شر آن خلاص شد. هر گونه مشکل و توقف در کار هر روزه نیز به سرعت نمود می‌یابد و نارضایتی مردم را به دنبال دارد. در چنین وضعیت مغشوشی در یک نگاه می‌توان دریافت که مواد زائد در کشور ما از تولید تا دفع دچار کاستی‌های فراوان است. از این دست‌اند؛ عدم تفکیک زباله در مبداء و فقدان آموزش در این زمینه، استفاده از شیوه‌های سنتی و غیربهداشتی در جمع‌آوری، حمل و دفع زباله، فقدان مشارکت جویی و مشارکت‌پذیری بین مردم و شهرداری به علت مدیریت نادرست شهری، فقدان سرمایه‌گذاری لازم در ایجاد صنایع بازیافت مواد و همچنین نبود چارچوب و برنامه‌های بلند مدت برای مدیریت زباله.

کرمانشاه و دفع مواد جامد زائد شهری

بر اساس آخرین آمار، شهرداری کرمانشاه جمعیت زیرپوشش جمع‌آوری زباله را حدود ۶۶۶ هزار نفر در سال ۱۳۷۲ اعلام کرده است.

طبق این آمار میانگین وزن زباله‌های شهری در فصول مختلف

سال، روزانه به این ترتیب است: بهار ۳۷۷، تابستان ۴۰۴، پاییز ۴۶۲ و زمستان ۳۷۵ تن. بیشتر زباله‌های شهری از مواد فسادپذیر تشکیل یافته‌اند (۶۴ درصد) و بقیه شامل ۲۰ درصد پلاستیک، ۱۰ درصد کاغذ، ۲ درصد فلز و ۳ درصد شیشه است^(۱). تا قبل از سال ۱۳۷۵ شهرداری کرمانشاه در زمینه جداسازی زباله فعالیت خاصی نداشت؛ ولی از این سال به بعد با تعریف پروژه‌های تحقیقاتی در زمینه مدیریت مواد زائد جامد و بازیافت، شهرداری عطالمانی را در این زمینه شروع کرده است. در این راستا، در سال ۱۳۷۷ شرکت بازیافت و تولید کود آلی کرمانشاه به صورت سهامی خاص با مشارکت شهرداری (۴۵ درصد)، سازمان همیاری شهرداری‌های کرمانشاه (۴ درصد) و بخش خصوصی (۵۱ درصد)، که متعلق به هابنده شیرزادی است، با هدف مدیریت پسماندهای شهر کرمانشاه تأسیس گردید.

معرفی پروژه بیوکمیست کرمانشاه

طرح بیوکمیست (کود آلی) کرمانشاه با سرمایه‌گذاری ۵ میلیارد ریال و ۵۰۰ هزار دلار برای ۴۰۰ تا ۵۰۰ زباله در روز پیش‌بینی گردیده است. تاکنون ۵۰۰ هزار دلار آرزو و ۲۵۰ میلیون تومان وجه رایج هزینه شده است که برای تکمیل پروژه در دست سرمایه‌گذاری است.

شهرداری کرمانشاه برای اجرای پروژه بیوکمیست این شهر ۱۰ هکتار زمین زراعی در فاصله هشتاد کیلومتری جنوب شرقی کرمانشاه خریداری کرده است. از ۱۰ هکتار زمین ۶ هکتار آن

**عدم آگاهی مردم از تعهدات شهروندی خود
در خصوص بهداشت، سطح پایین دانش و فرهنگ
شهرداری و عدم حسن مشارکت‌پذیری از مشکلات
عمده مدیریت زباله در کشورهای در حال توسعه
است**

برای سایت تخمیر و نگهداری کود و جاده آمد و رفت ماشین‌آلات با مشخصات ویژه زیرسازی و آسفالت شده است. در این پایگاه یک دستگاه سوله به مساحت ۶۰۰ مترمربع برای نگهداری ماشین‌آلات و ابزار سایر وسائل احداث شده است. بدین منظور کانال‌های جمع‌آوری و نگهداری شیرابه نیز احداث شده و سیستم پالایش شیرابه در دست‌انجام می‌باشد.

از جمله وظایف مهم شرکت بازیافت عبارتند از:

- اجرای پروژه کود آلی کرمانشاه، که به مرحله بهره‌برداری رسیده است.
- اجرای طرح آموزش تفکیک پسماندهای آلی به شهروندان کرمانشاه (هم‌اکنون هفتاد هزار خانوار تحت پوشش این طرح قرار گرفته‌اند).
- مدیریت جمع‌آوری پسماندهای خانگی تفکیک‌شده (مواد آلی و جز آن).
- انجام طرح تفکیک پسماندهای خشک بازیافتی (در دست برنامه‌ریزی).
- طرح جمع‌آوری و ساماندهی نخاله‌های ساختمانی (مطالعات اولیه).

۳۰ خانوار را آموزش می دادند و با ارائه جزوه‌های آموزشی و یک سطل سبز به هر خانه، از آنها درخواست شروع طرح تفکیک از مبدا می شد. البته برخی از خانواده‌ها از خرید سطل (پاتصد تومان برای هر سطل) سر باز می زدند. در این زمینه مسئولان آموزش باید توجیه می کردند که این مبلغ برای تأمین درآمد سازمان نیست بلکه به نحوی مشارکت شهروندان را در طرح تقویت می کند و مردم همیشه با دیدن این سطل خاصی در ذهن خود طرح تفکیک از مبدا را تداعی خواهند کرد. به این ترتیب حدود ۷۵ هزار نفر - یعنی تقریباً تمام جمعیت شهر - پوشش داده شد. شیرزادی همچنین بیان می دارد: «از طریق آموزش، دو هدف اصلی پیگیری

لازم به ذکر است که دفتر مهندسی زیست محیطی، متعلق به هابده شیرزادی، مشاور فازه‌های مطالعاتی است که تهیه طرح توجیهی و نظارت بر اجرای پروژه، همچنین طرح آموزش عمومی شهروندان برای جداسازی پسماندها در مبدا را به عهده دارد. همان گونه که قبلاً نیز ذکر شد، مدیریت مواد جامد شهری شامل این ۵ مرحله است: ۱- آموزش شهروندان (افراد و مراکز تولید کننده زباله)، ۲- تفکیک پسماندها از مبدا، ۳- جمع آوری، ۴- بازیافت و ۵- پردازش یا بی خطر کردن زباله.



زباله های تفکیک نشده

در خیلی از موارد امکان بازیافت برای شهرداری‌ها ناشناخته است در حالی که برائت بازیافت، مخارج مدیریت کاهش می یابد، شغل‌های جدیدی ایجاد می گردد و در مصرف نیرو و مواد صرفه جویی می شود



خره کردن سرشاخه‌های جمع آوری شده

شد: اول از همه کاهش کلی در حجم زباله‌های تولیدی در شهر و دوم تفکیک زباله‌ها از مبدا، براساس جزوه‌های آموزشی ارائه شده.

البته در اینشای کار، آموزش کامل میسر نبود و تنها از مردم خواسته می شد که زباله‌ها را به ۲ بخش خشک (شیشه، فلز و پلاستیک) و تر (مواد غذایی و مانند آن) تقسیم کنند. در صورتی که در اروپا در طرح تفکیک زباله‌های دفنی از زباله‌های بازیافتی، زباله‌ها در مبدا تفکیک می شوند. البته در کشور ما قانون خاصی در این زمینه وجود ندارد. تعدادی نیز به هر حال به این امر بی توجهی می کردند؛ لیکن با برنامه‌های آموزشی بعدی از طریق رسانه‌های صوتی و تصویری، می توان گفت که تقریباً از نظر آموزشی موفقیت بسیار بالایی حاصل آمده است.»

همان طور که می دانیم، قانون زباله در کشور ما به سال ۱۳۸۴ باز می گردد؛ یعنی دوره ناصرالدین شاه که در آن زمان جمع آوری زباله از سطح شهر به عهده شهرداری‌ها گذاشته شد. اما دیگر مشخص نشد که بعد از جمع آوری باید یا زباله‌ها چه کار کرد. البته در آن زمان انتظار تدوین قانون جامعی هم نبود ولی در این زمان فقدان قانون خاص توجه ناشدنی است. وی در این باره می گوید: «امروزه در کشورهای اروپایی یک کتاب چند صد صفحه‌ای در مورد طرح بازیافت وجود دارد که براساس آن تمام تولید کنندگان موظف شده‌اند که برای بازیافت کالای تولیدی خود (که نهایتاً تولید زباله می کند) برنامه‌ریزی کنند. شیرزادی در زمینه آموزش معتقد است که مهم‌ترین اصل در برنامه آموزش ایجاد فهم و درک درست از عمق مسائل برای شهروندان است. با موفق شدن در این کار، بقیه مسائل خود به خود حل می شوند. برای دستیابی به این هدف استفاده از رسانه‌های گروهی (به ویژه شبکه محلی) به واسطه قابلیت بالای آنها در انتقال مسائل، در

در زمینه مسائل آموزشی، خانم مقدسی، مسئول واحد آموزش، چنین می گوید: «آموزش از بهمن ۱۳۷۹ از سطح مدارس آغاز شد و با آگاه کردن بچه‌ها از شرایط زیست محیطی جهان و آلودگی‌های محیط زیست دنیا، کوشش شد که آنها به مسئله زباله و عوارض و مشکلات آن حساس گردند. از آنجا که تفکیک کاغذ برای آنها از دیگر موارد محسوس تر بود، بیشتر بر ضرورت جداسازی کاغذ از زباله‌ها و مسئله نبودن چنگل‌ها و فضای سبز تأکید گردید. انگیزه گروه آموزشی بازیافت از شروع کردن آموزش یا بچه‌ها، این بود که تقریباً هر خانواده‌ای در کرمانشاه دارای یک فرزند در یکی از سطوح آموزشی مدارس است. لذا این آموزش می تواند انتقال دهنده مطالب در سطح گسترده باشد و آمادگی ذهنی مناسب را برای آموزش محلی و چهره به چهره خانواده‌ها ایجاد کند. برای آموزش خانواده‌ها، همان گونه که قبلاً ذهنیت‌های لازم ایجاد شده بود، از ایده «سطل سبز» استفاده شد. در این طرح گروه ۸ نفری آموزش روزانه حدود

اولویت فراز دارد.

برای ایجاد درکی عمیق از مسائل، می‌بایست خطرهای ناشی از دفع غیر اصولی زباله را به دقت تشریح کرد. در کرمانشاه روزانه در حدود یکصد تن تولید می‌شود که این حجم از زباله دفن یا تنبیل می‌شوند. از هر تن زباله آلی حدود ۴۰۰ متر مکعب گاز گلخانه‌ای متساعد می‌گردد و ۶۰۰ لیتر شیرابه زها می‌شود. از لحاظ مسائل محیط زیست جهانی، که یکی از دغدغه‌های اصلی جوامع بین‌المللی است، کنترل این حجم از گازهای گلخانه‌ای اهمیت ویژه‌ای دارد و شیرابه‌ها نیز مشکلات زیست محیطی در سطح محلی ایجاد می‌کنند.

حدود ۷۵ درصد از زباله‌های شهر کرمانشاه را آب تشکیل می‌دهد. وقتی پسماندهای آلی روی هم تنبیل می‌شوند تولید شیرابه می‌کنند و این شیرابه‌ها وارد آب‌های زیرزمینی می‌شوند. از آنجا که غلظت این شیرابه‌ها بالاست و از لحاظ میکروبی ۶۰

فراز بر این شد که با همکاری پیمانکاران شهرداری، هفته‌ای سه بار (روزهای فرد یا زوج) فقط پسماندهای آلی جمع‌آوری شوند و روزهای جمعه نیز به جمع‌آوری زباله‌های خشک - همچون شیشه، فلز، پلاستیک، پارچه و جز اینها - اختصاص داده شود.

در این زمینه دو مشکل نمایان گردید: اول آنکه پیمانکاران شهرداری بر اساس برنامه عمل نمی‌کردند؛ و دوم اینکه بعضی از شهروندان برنامه‌های آموزشی را رعایت نمی‌کردند و زباله‌های خشک و آلی را به صورت مخلوط تحویل می‌دادند. از آنجایی که زباله‌های شان جمع‌آوری می‌شد، انگیزه چندان برای تفکیک زباله پیدا نمی‌کردند. البته این مشکل فقط به خاطر ضعف مسائل آموزشی نبود بلکه مشکلاتی که پیمانکاران در برنامه به وجود آورده بودند، باعث شده بود تا تعدادی از مردم همکاری ضعیف‌تری با برنامه داشته باشند.

تنها راه حلی که به نظر می‌رسید، جمع‌آوری همزمان زباله‌های خشک و آلی بود؛ به این شکل که اتاق‌های کمپرسی‌های حمل زباله از داخل به وسیله تیغه‌هایی به دو نیم تقسیم شوند؛ قسمتی برای پسماندهای آلی و قسمتی هم برای زباله‌های خشک. البته باز هم مشکل چندان حل نمی‌شود. از آنجا که خودروهای پیمانکاران غالباً فرسوده و کهنه‌اند و سریعاً دچار نقص فنی می‌شوند، نظم جمع‌آوری به هم می‌خورد و این باعث سلب اعتماد و بدبینی مردم نسبت به برنامه جمع‌آوری می‌شود. به هر حال این مشکل نیز باید حل شود. از تمهیدات دیگری که برای بازآموزی و ایجاد تداوم در آموزش در نظر گرفته شد، همراه کردن کارشناس ناظر با گرایش بهداشت محیط یا محیط زیست یا حاشین جمع‌آوری زباله است. بدین وسیله این کارشناس به بازآموزی افرادی که قوانین تفکیک را رعایت نمی‌کنند و یا افراد دیگری که به تازگی از شهرهای دیگر به این شهر آمده‌اند، می‌پردازد.

بعد از جمع‌آوری زباله‌های تفکیک شده مسئله بازیافت آنها مطرح می‌گردد. مهم‌ترین سؤالی که در مورد طرح بازیافت کرمانشاه پیش می‌آید، این است که چرا بیوکمپوست یا بازیافت مواد آلی اولین اقدام شرکت بازیافت در کرمانشاه بوده است. همان گونه که می‌دانیم، زباله‌ها به ۵ دسته کلی تقسیم می‌شوند: اول از همه مواد آلی که بخش اعظم زباله‌ها را تشکیل می‌دهند؛ دوم مواد بازیافتی خشک (مانند شیشه، فلز، پلاستیک، کاغذ، پارچه و جز آن)؛ دسته سوم مواد دفنی و یا غیربازیافتی؛ چهارم زباله‌های صنعتی که خطرناک‌اند و باید پردازش و بی‌خطر شوند؛ و سرانجام نخاله‌های ساختمانی.

در بازیافت انواع زباله‌ها و تدوین انواع برنامه‌های بازیافت، می‌بایست به شرایط محلی هر شهر توجه کرد. مثلاً بازیافت کاغذ در تهران اهمیت ویژه‌ای دارد و باید برای آن برنامه‌ریزی کرد. براساس مطالعات انجام شده در شرکت بازیافت، حدود ۸۴ درصد زباله‌های کرمانشاه مواد آلی هستند که دفع نامناسب آنها اغلب باعث ایجاد آلودگی‌های زیست محیطی می‌شود. مهم‌ترین این نوع آلودگی‌ها، تولید گازهای گلخانه‌ای و آلوده‌سازی آب‌های زیرزمینی است. لذا بازیافت سریع این مواد و تبدیل آنها به کودالی اهمیت ویژه‌ای برای محیط زیست شهر دارد.

برای آموزش خانواده‌ها از ایده «سطل سبز» استفاده شد. مردم همیشه با دیدن این سطل خاص، در ذهن خود طرح تفکیک از مبدا را تداعی خواهند کرد

امروزه در کشورهای اروپایی یک کتاب چند صفحه‌ای در مورد طرح بازیافت وجود دارد که براساس آن تمام تولیدکننده‌ها موظف شده‌اند که برای بازیافت کالای تولیدی خود (که نهایتاً تولید زباله می‌کند) برنامه‌ریزی کنند

برابر خطرناک‌تر از فاضلاب‌های شهری اند می‌توانند خدمات جبران‌ناپذیری را به سلامت جامعه وارد کنند. بیان این مطلب به شهروندان می‌تواند ضرورت تفکیک را برای آنان روشن‌تر سازد و در نتیجه باعث تسریع در روند بازیافت و کمپوست زباله‌ها شود. پس از مقوله آموزش منازل و بعد از اینکه زمینه‌های آموزشی در حد لازم رعایت شد، مقوله جمع‌آوری و تفکیک از مبدا، مطرح می‌گردد.

برای جمع‌آوری زباله‌ها، نقشه‌هایی به صورت کروکی تهیه شد که مسیرهای جمع‌آوری زباله (براساس حجم جمعیت هر حوزه جمع‌آوری زباله) در زوی آنها مشخص شده بود. براساس این کروکی‌ها حداقل زمان بندی نیز برای جمع‌آوری زباله‌ها تهیه شد. در شرایطی که خودروی جمع‌آوری زباله مسیر خود را تغییر ندهد و براساس کروکی مورد نظر حرکت کند، قاعدتاً زمان جمع‌آوری زباله برای هر کوچه، یکسان و مشخص خواهد بود. بدین ترتیب، در صورت رعایت نظم، اعتماد شهروندان به برنامه‌ریزی دقیق طرح باعث بهبود نحوه همکاری آنان با شرکت بازیافت خواهد شد.



جمع بندی

با افزایش سرعت روند تولید و مصرف، تولید پسماندها و ضایعات نیز رو به فزونی نهاد است. مدیریت سنتی و قوانین فرسوده موجود در کشور ما دیگر قادر به مقابله با هجوم این حجم در زباله‌های جدید نیست. لذا باید تغییرات اساسی در نظام مدیریتی شهرها و به ویژه مدیریت مواد زائد جامد ایجاد شود. در مدیریت مواد زائد شهری باید به مسائل فرهنگی و آموزشی در کنار اصلاح و ساماندهی قوانین، اهمیت ویژه‌ای داد. در اینجا با توجه به مباحث پیش گفته و مسائل مطرح در تجربه بازیافت کرمانشاه، می‌توان از موارد زیر به عنوان برخی از اصلاحات لازم در زمینه مدیریت مواد جامد زائد یاد کرد:

- تدوین قوانین مربوط به زباله و آیین نامه‌ها و دستورالعمل‌های مربوط (با توجه به تجارب جهانی، این قوانین می‌تواند از مرحله تولید هر کالا تا انتهای بازیافت پسماند آن را شامل شود).

- تقویت مشارکت مردمی و بخش خصوصی برای تسهیل و بهبود وضعیت بازیافت، کمک به ایجاد تشکل‌های مردمی، به ویژه حمایت از آنهایی که با هدف حفاظت از محیط زیست ایجاد شده‌اند.

- استفاده از تجارب و ایجاد ارتباط با مجامع و سازمان‌های خارجی و بین‌المللی در برخورد اصولی با مسئله زباله. این کار بهتر است با استفاده از روش‌های جدید برنامه‌ریزی‌های فرا منطقه‌ای و منطقه‌ای و محلی، به صورت جداگانه و در عین حال متعامل انجام گیرد و سوانط اجرائی هر سطح نیز - برای ابلاغ به مسئولان ذی‌ربط - تدوین گردد.

- اهمیت به آموزش شهروندان و نیروهای خدماتی شهرداری‌ها از طریق ارگان‌های محلی، مدارس و حتی کودکان - در این زمینه نباید به صورت انترامی با مسئله برخورد شود، بلکه باید رفتارها و فرهنگ هر قومیت را به خوبی شناخت و براساس این شناخت، به صورت اصولی به برنامه‌ریزی آموزشی پرداخت و با استفاده از رسانه‌های گروهی در سطح محلی و ملی به این آموزش تداوم بخشید. به این صورت است که برخورد صحیح شهروندان با زباله، خود به صورت فرهنگ در خواهد آمد. در این زمینه تجربه چین که در متن به آن اشاره شده شایان توجه است.

گفتنی است که شهر کرمانشاه روزانه بطور متوسط حدود چهار صد تن زباله تولید می‌کند که از این حجم از زباله حدود ۱/۵ میلیون تن گاز گلخانه‌ای متصاعد می‌شود. منابع محاسباتی که در کارخانه بازیافت انجام شد، این حجم از گاز برابر تولید آلودگی ناشی از سوخت ۹۱۸ میلیون لیتر گازوئیل است.

فرایند پروژه بیوکمپوست کرمانشاه

در انتها به اختصار به بررسی فرایند بیوکمپوست برای تولید کودالی تا مرحله مصرف محصولات برداشته می‌شود. زباله‌های آلی تفکیک شده در مبداء به وسیله خودروهایی حامل زباله مستقیماً در محوطه تخمیر که به شکل سه گوش است تخلیه می‌گردند. دوره تخمیر اولیه و ثانویه جمعاً ۱۲ هفته ادامه دارد، سرشاخه‌های درختی باغچه‌ها و یازک‌ها هم پس از جمع‌آوری، به وسیله خردکن خرد می‌شوند و به توده‌های تخمیر افزوده می‌گردند. توده‌های پسماندها در ابتدا به وسیله دستگاه همزن سیار روزانه - و سپس هشتگی - هوادهی می‌گردند. پس از

وقتی پسماندهای آلی روی هم تلنبار می‌شوند

تولید شیرابه می‌کنند و این شیرابه‌ها وارد آب‌های زیرزمینی می‌شوند. از آنجا که غلظت این شیرابه‌ها بالاست و از لحاظ میکروبی ۶۰ برابر خطرناک‌تر از فاضلاب‌های شهری اند می‌توانند صدمات جبران ناپذیری را به سلامت جامعه وارد کنند

حدود ۸۲ درصد زباله‌های کرمانشاه مواد آلی هستند که دفع نامناسب آنها اغلب باعث ایجاد آلودگی‌های زیست محیطی می‌شود. لذا بازیافت سریع این مواد و تبدیل آنها به کودالی اهمیت ویژه‌ای برای محیط زیست شهر دارد

حدود ۱۲ هفته که عملیات تخمیر به انجام رسیده، یعنی بیوکمپوست حاصل گردیده، به وسیله سرتند سیار دانه‌بندی و آماده فروش و مصرف می‌گردد. پسماندهای آلی سرتند هم پس از جداسازی مواد کمپوست نشدنی، مجدداً به خط تخمیر زباله‌های تازه افزوده می‌گردد. شیرابه‌های حاصل از زباله، در سطح پروژه جمع‌آوری و با استفاده از حوضچه‌های نیزار، تصفیه بیولوژیکی می‌شوند و سپس به عنوان افزایش دهنده رطوبت در توده‌های تخمیر استفاده می‌شوند.

برای کنترل رطوبت توده‌های زباله در مواقع بارندگی و در دیگر موارد، از نوعی پوشش نمدی استفاده می‌شود.

هم‌اکنون بیش از ده هزار تن کود بیوکمپوست در این مرکز تولید می‌شود. از آنجا که وزارت کشاورزی این کود را برابر با استانداردهای معتبر جهانی ارزشیابی کرده است، لذا بازاریابی آن - هم به وسیله سیستم بسته‌بندی خشک و هم به صورت کسه‌های ۱۰ الی ۵۰ کیلویی برای مصرف در گلخانه‌های خانگی، مزارع سرپوشیده، یاغیانی و کشاورزی قشرده - پیش‌بینی شدنی است.

پانویس:

- ۱- کن در نیوک، چتر فلسطینی است.
- ۲- محمد عبدالعزیز و همکاران، ۱۳۷۳.
- ۳- احمد سعید، مواد زائد جامد شهری، ۱۳۷۸.
- ۴- ناصر طاب، بررسی عوامل و فاکتورهای اساسی در احداث کارخانه کمپوست، سازمان بازیافت، ۱۳۷۶.
- ۵- محمد اسلامی، گزارش از کارخانه زباله‌سوز در ونگورن کانادا.
- ۶- ماهنامه شهرداریها، شماره ۲۲.
- ۷- محمد علی حسینی، دفع بازیافت مواد زائد جامد شهری در جهان، ۱۳۷۹.
- ۸- محمد اسلامی، شهرداری و محیط زیست، شماره ۲۵، ۱۳۷۸.
- ۹- شهرداریها، شماره ۲۱.
- ۱۰- مدیریت مواد زائد جامد شهری در چین، ترجمه دفتر خدمات شهری سازمان شهرداریها، ۱۳۸۱.
- ۱۱- ماهنامه شهرداریها، پانویس شماره ۱۴، شماره ۱۴، ۱۳۷۸.
- ۱۲- محمد علی حسینی، مدیریت دفع و بازیافت مواد زائد جامد شهری در ایران، ۱۳۷۸.
- ۱۳- فرهنگ و نشریه مردم، مقاله‌های منطقه در زمینه مدیریت مواد زائد، ماهنامه شهرداریها، شماره ۱۲.

موانع صوتی، امکان سنجی نصب و تأثیر آن در کاهش آلودگی صدا در محیط زیست

روزبه قوسی، مهندس ایمنی

حسین مهرآوران، کارشناس ارشد (کنترل کیفیت هوا)

صوت (انسان) را قطع می‌کند.

چنانچه دیواره صوتی وجود نداشته باشد، امواج صدا به طور مستقیم از منبع صوت به سمت گیرنده‌های بیرون بزرگراه حرکت می‌کنند.

حال در صورتی که در آن محل اقدام به نصب دیواره صوتی شود، امواج صدا اجباراً باید نخست فاصله منبع صوت را تا بالای سر مانع بپیمایند سپس از بالای مانع به سمت گیرنده حرکت کنند (شکل ۱).

این اختلاف طول مسیر (دلتا) ناشی می‌شود و به صورت زیر محاسبه می‌گردد:

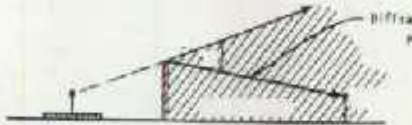
$$d = (1 + h) \cdot d$$



که در آن d فاصله مستقیم منبع را گرفته، h فاصله منبع تا سر دیواره و d فاصله سر دیواره تا گیرنده است.

برش مقطعی از یک دیواره صوتی در شکل ۲ ارائه شده است. همان گونه که ملاحظه می‌شود، تنها مسیری که صوت می‌تواند از آن طریق به گیرنده صوت (انسان) برسد، خمیدگی بالایی دیواره صوتی است. در واقع امواج صوتی می‌توانند از طریق خمیدگی بالایی مانع تحت زاویه θ بشکنند و به گیرنده برسند.

ناحیه پشت دیواره صوتی، که امواج صوت در آن قسمت می‌شکنند و تغییر مسیر می‌یابند، ناحیه سایه آکوستیکی^[۱] نامیده می‌شود. در این ناحیه ترازیهای صوتی کاهش بسیاری می‌یابند، و میزان کاهش صوتی نیز با اندازه زاویه θ نسبت مستقیم دارد. چنانچه میزان زاویه افزایش یابد، کارایی مانع یا



کاهش صوتی در منطقه سایه افزایش پیدا می‌کند. افزایش ارتفاع مانع و یا نزدیکتر شدن منبع یا گیرنده به مانع، باعث بزرگتر شدن زاویه θ و افزایش کارایی مانع می‌گردد. دیواره‌های کاهنده صدا در اثر ارتداد همدیگر بین سه عامل - منبع، گیرنده و مانع - به وجود می‌آیند.

چنانچه بزرگراهی به شکل خطی از منابع صوتی نقطه‌ای مستقل تعریف شود، با توجه به شکل ۳ می‌توان نسبت بین اختلاف طول مسیر (d) و میزان کاهش دیواره صوتی را تشریح کرد. همساز برای پدید آوردن بیشترین اندازه دفر و کاست (۲۰ دسی بل)

(دلتا - بی) اندازه دفر و کاست دیواره بر حسب دسی بل

در این شکل DB میزان کاهش سر و صدا به وسیله دیواره صوتی بر حسب

رشد بی‌رویه جمعیت توأم با توسعه صنعتی و فناوریانه کلان شهرها، مشکلات پرشماری را برای شهرنشینان به ارمغان می‌آورد، که آلودگی محیط زیست از مهم‌ترین آنهاست. سر و صدا به عنوان یکی از آلاینده‌های زیست محیطی حوامع امروز، در ایجاد این مشکلات در شهرهای بزرگ سهم عمده‌ای دارد. سروصدا ضمن تأثیر بر کاهش قدرت شنوایی، باعث افزایش فشار خون، سردرد، عصبانیت، خستگی، کاهش کارایی مردم و همچنین ایجاد حادثه می‌گردد.

صدای ناشی از نواحی صنعتی، هواپیماها، قطارها و وسایط نقلیه موتوری مانند کامیون‌های سنگ و سنگین، اتوبوس و موتور سیکلت در آلودگی صوتی محیط‌های شهری دخیل هستند و در واقع بخش مهمی از آلودگی صوتی در شهرهای بزرگ ناشی از آمد و شد خودروها و راهپندان است.

آلودگی صوتی در مجاورت بزرگراهها و ضابطه استفاده از موانع کاهش صدا

مناسفانه به رغم اقدامات نظارتی شهرتاری تهران و با توجه به ساخت و سازهای بی‌رویه و نادیده گرفتن فاصله ایمن بین مناطق مسکونی و بزرگراهها، آلودگی صوتی مشکلات زیادی را برای ساکنین مجاور بزرگراهها به وجود آورده است. حل این معضل در اجتماع امروز شهرها - مساعادت و باری کلیه متخصصان را می‌طلبد. منازل مسکونی مجاور بزرگراهها پیوسته تحت تأثیر سروصدای ناشی از حرکت وسایط نقلیه هستند. این آلودگی صوتی در اثر صدای موتور، جعبه دنده، آگزوز، برخورد هوا با بدنه خودروی در

سر و صدا ضمن تأثیر بر کاهش قدرت شنوایی، باعث افزایش فشار خون، سردرد، عصبانیت، خستگی، کاهش کارایی مردم و همچنین ایجاد حادثه می‌گردد

دیواره‌های کاهنده، سازه‌های مقاومی هستند که به منظور جلوگیری از انتشار سروصدای ناشی از ترافیک به منازل مسکونی، بین بزرگراه و منطقه مسکونی مجاور آن احداث می‌گردند

حال حرکت و تماس لاشیک با سطح جاده به وجود می‌آید.

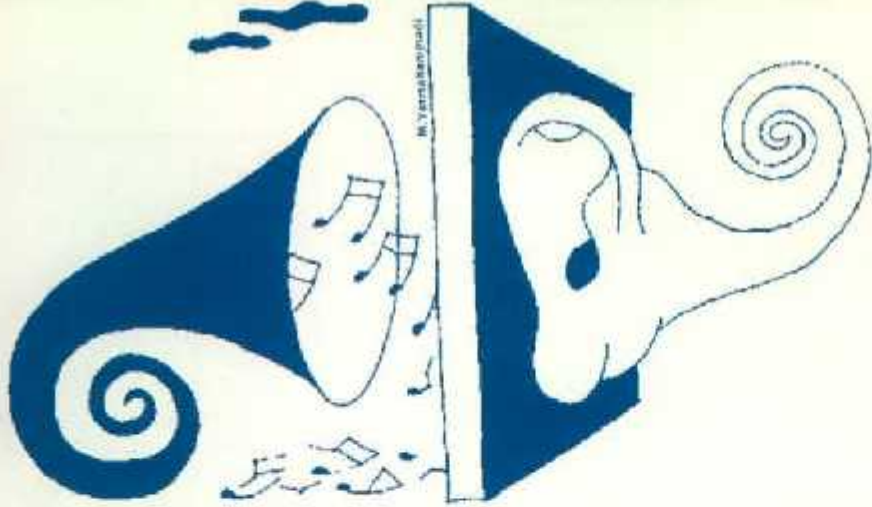
شرکت کنترل کیفیت هوا از اوایل سال ۱۳۸۰ به همین منظور پروژه‌ای را به نام «تولید ضوابط استفاده از موانع صوتی در کنار معابر شهر تهران» تعریف کرده، که فاز مطالعاتی آن از اوایل آبان ماه ۱۳۸۰ آغاز گردیده است.

حاصل این تحقیق، پس از مطالعه و بررسی گزارش‌های علمی سازمان‌های تخصصی و مقاله‌های فنی این رشته، گزارشی است که در آن اصول علمی و کاربردی مرتبط با طراحی و نصب موانع صوتی در مجاورت معابر شهری مورد بررسی قرار گرفته است.

این گزارش شامل مقدمه‌ای بر آلودگی صدا، اصول طراحی موانع صوتی و شناخت انواع موانع کاهش دهنده صداست.

موانع صوتی و تأثیر آن بر کاهش تراز صدا

دیواره‌های کاهنده سازه‌های مقاومی هستند که به منظور جلوگیری از انتشار سروصدای ناشی از ترافیک به منازل مسکونی، بین بزرگراه و منطقه مسکونی مجاور آن احداث می‌گردند. این دیواره‌ها ارتفاع ایمن منبع و گیرنده



۴- در این مرحله مسئول پروژه سوالات مربوطه به سبانه وارس (۳) مولع صوتی و یا همان فرم استدلال منطقی را تکمیل می کند.

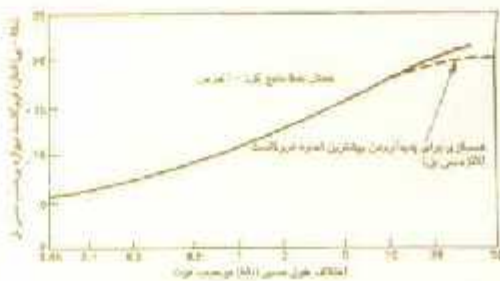
بیشترین امتیاز این پرسشنامه ۲۳ است. چنانچه این پرسشنامه حداقل ۲۵ امتیاز کسب کند، نسب دیواره صوتی منطقی است و در غیر این صورت غیر منطقی.

پس از تکمیل فرمهای مذکور، در صورتی که نصب این وسایل امکان پذیر و منطقی تشخیص داده شد، مهندس طراح اقدام به طراحی و نصب حواص صوتی می کند؛ در غیر این صورت انجام این پروژه با توجه به بررسی و ارزشیابی کارشناسی منطقه (فرمهای مطرح شده) از نظر فنی و اقتصادی منطقی و مقرون به صرفه تشخیص داده نمی شود.

شرکت کنترل کیفیت هوا با استوار دستگاهی اندازه گیری در نقاط مختلف تهران بزرگ و با استفاده از نرم افزارهای ویژه مدل سازی آلودگی صوتی، در زمینه تهیه ترانه های صوتی شهر تهران و تعیین نقاط بحرانی از لحاظ آلودگی صوتی در حال فعالیت است.

دسی بل (dBA) و اختلاف طول مسیر بر حسب جهت است. با استفاده از این شکل می توان بر اساس مقدار dB میزان کاهش صوتی مانع (L) را بر آورد کرد.

در واقع با طراحی دیواره صوتی و رعایت عوامل مهمی چون شکل، جنس، طول و ارتفاع مناسب، می توان به میزان زیادی از ترانه های صوتی (L) کاست و یا قرار دادن خانه ها در سایه آکوستیکی با همان منطقه پشت



دیواره صوتی، آرایش را برای ساکنان مجاور بزرگراه های شلوغ فراهم ساخت. تصویری که در پی می آید، نمونه ای از یک دیواره صوتی بتنی پیش ساخته از نوع جذاب را - که در یکی از بزرگراه های آمریکا اجرا شده است - نشان می دهد.

با بررسی میزان تراز معادل آلودگی صوتی، اکثر ساختمان های مسکونی مجاور بزرگراه ها و خیابان ها دارای تراز بیش از حد استاندارد بوده اند؛ به خصوص مراکز درمانی، مدارس، مؤسسات آموزش عالی و تحقیقاتی شهر تهران در حدود ۱۰-۱۵ دسی بل A از حد استاندارد بالاترند و جزو نقاط بحرانی محسوب می شوند

بررسی امکان سنجی منطقه از نظر ایجاد دیواره صوتی

مهندس طراح قبل از طراحی و نصب و اجرای هر دیواره صوتی، باید امکان پذیری، توجیه منطقی و کارایی مانع صوتی را تأیید کند (در ادامه به بررسی اجزای این فرایند پرداخته می شود).

۱- قبل از هر کار مهندس طراح باید نقشه های نویز گرافیکی منطقه را تهیه کند.

۲- در این مرحله مسئول پروژه در پرسشنامه تراز نویز و بررسی منطقه را، شامل تعدادی سوال درباره مواردی که بعداً در طراحی مولع صوتی استفاده خواهد شد، مانند میزان شیب زمین، عرض بزرگراه، ارتفاع منازل مسکونی و این ردیف مجاور بزرگراه و نظایر اینها، تکمیل می کند.

۳- در مرحله بعد مهندس طراح فرم امکان سنجی منطقه را از نظر نصب مولع صوتی (شامل ۵ سوال تخصصی) تکمیل می کند.

چنانچه حداقل ۳ سوال، اجرای مانع صوتی را تأیید کند، نصب امکان پذیر است و در غیر این صورت نه.

- فرمت: 1- diffracted 2- Shadow zone 3- Check List



طبق استاندارد کشور، میزان تراز معادل آلودگی صوتی در مناطق مسکونی برای روز حداکثر ۵۵ و شب حداکثر ۴۵ دسی بل A تعیین شده است. با بررسی میزان تراز معادل آلودگی صوتی، اکثر ساختمان های مسکونی مجاور بزرگراه ها و خیابان ها دارای تراز بیش از حد استاندارد بوده اند؛ به خصوص مراکز درمانی، مدارس، مؤسسات آموزش عالی و تحقیقاتی شهر تهران در حدود ۱۰-۱۵ دسی بل A از حد استاندارد بالاترند و جزو نقاط بحرانی محسوب می شوند.

برای نمونه، میانگین تراز صدا در مرکز آموزش بحر العلوم (نیش خیابان مطهری) و بزرگراه مدرس محدوده ۱۰ دسی بل A، مرکز آموزشی کاشانی واقع در بزرگراه شهید خراقی حدود ۲۰ دسی بل A، و بیمارستان پاسارگاد ۲۵ دسی بل A از حد استاندارد تجاوز کرده است. این در حالی است که با طراحی و نصب مانع صوتی که بتواند کاهشی حدود ۱۰ تا ۱۵ دسی بل در میزان آلودگی صوتی محیط دهد، می توان بسیاری از مراکز درمانی، آموزشی و تحقیقاتی شهر تهران را که در نقاط بحرانی از نظر آلودگی صوتی قرار دارند حفاظت کرد. بدیهی است با نصب این مولع، با توجه به کاربری محیط اطراف و زیبایی شناسی شهر، می توان در کاهش آلودگی صوتی محیط شهر و ایجاد آرامش و آسایش بیشتر برای شهروندان، به خصوص دانش آموزان مدارس، محققان و بیماران و دیگر مردم مؤثر بود.

چرا کمپوست؟



ترجمهٔ عادل مرتضایی

M. Yarehbanadi

واقع برگ درختان ارزش یول را دارد.
- کودسازی آسان و بی‌دردسر است. کودسازی از
زباله‌های خانگی به مراتب آسان‌تر از جمع‌آوری و حمل به
محل دفن زباله است.

- کودسازی برای خاک و گیاهان مفید است. عمل
کودسازی با سست کردن و زهکشی مناسب خاک، به رشد
سالم تو گیاهان کمک می‌کند.

- کودسازی فضای مورد نیاز برای دفن زباله را کاهش
می‌دهد. سازندگان کودخانگی با کودسازی از زباله‌ها و
کاهش در حجم مواد زائد جامد به حل مشکل شهرداری‌ها
در دفع زباله کمک می‌کنند.

چرخه بازیافت در طبیعت

چرخه بازیافت در طبیعت، ساده و کارآمد است. برگ‌ها و
شاخه‌هایی که روی زمین می‌افتند، لایه‌ای از «لاشیرگ مانچ» را
تشکیل می‌دهند. این لایه از ریشه گیاهان محافظت می‌کند و
مأموری را برای بازیابان طبیعت - یعنی باکتری‌ها، کرم‌ها و
حشرات - فراهم می‌سازد. این بازیابان از زباله‌های آلی تغذیه
می‌کنند و آن را به کود مثل می‌سازند. همزمان با تجزیه لایه
مالج مواد مقوی لازم برای رشد گیاهان در خاک بخش می‌شوند
و ریشه گیاهان آنها را جذب می‌کند. برگ‌ها و شاخه‌های جدید
که نهایتاً خشک می‌شوند و به زمین می‌افتند، لایه‌ای از مالج

فرایند تولید کود از زباله، پیشینه‌ای دور و دراز دارد؛ گو
اینکه چرخه چنین فرایندی به خودی خود در طبیعت فراهم
بوده است.

امروزه فزونی جمعیت و در پی آن بالا رفتن مصرف و
اشاعه فرهنگ مصرف، تولید زباله را در ابعاد گوناگون
خانگی، شهری و صنعتی به سرعت افزایش داده است.
کاستن از حجم دم افزون و هول‌انگیز زباله ضرورتی
مختوم است و یکی از روش‌های کاستن زباله‌های خانگی،
کاهش به شیوه کودسازی در مبداء تولید، یعنی خانه‌ها
(خانه‌هایی که در میان باغ برای سکونت ساخته شده‌اند)،
خانه‌های باغچه دار، پارک‌ها و بوستان‌های شهری و
باغ‌هاست. مقاله حاضر در آموزش شیوه‌های این روند به
زبان ساده، دارای نکات ارزشمند و آموزنده‌ای است.

دلایل بسیاری برای کودسازی از پس مانده‌های غذایی
و زباله‌های خانگی وجود دارد، از جمله:

- کودسازی از به هدر رفتن یول جلوگیری می‌کند.
بدین ترتیب نه تنها در جمع‌آوری و تخلیه زباله صرفه‌جویی
می‌شود بلکه نیاز به خرید کیسه‌های زباله - برای برگ -
نیز تا حدی برطرف می‌گردد.

- کودسازی از مواد زائد، خود حکم نوعی منبع را دارد.
کود خوب گران است اما ساختن آن هزینه‌ای ندارد. در



سطل های کود

برای ساخت کود گیاهی آسانی و کارآمد می توان زباله های باغ را به صورت توده هایی روی هم انباشت. برگ ها، علف های قیچی شده، شاخه های کوچک و علف های هرز را پس از جمع آوری می توان به آسانی به توده زباله اضافه کرد و نیازی هم به افزودن خاک، کود و یا عامل کمیوست به توده نیست. زیرا تمام عوامل دخیل در ساخت کود گیاهی در زباله های باغ وجود دارند. از روش های پاکیزه ساخت کمیوست، استفاده از سطل های نگهدارنده است؛ و این وسیله ساده ای است که توده های کمیوست را احاطه و محدود می کند. این سطل ها را می توان از نوزی های سیمی و یا از نخته های چوبی به هم بسته شده چهارخانه ای شکل تهیه کرد.

برداشت کمیوست آماده شده از توده یا سطل نگهدارنده آسان است. بعد از شش ماه الی یک سال انتظار که زباله های باغ تمام و کمال تجزیه شدند، می توان در صورت استفاده از سطل، آن را برداشته و دوباره در نزدیکی محل کار گذاشت. برای جمع آوری کمیوست، می بایست از قسمت بالایی توده شروع کرد و تمام زباله های به تازگی افزوده شده را برداشت و سپس آنها را در سطل جدید قرار داد یا برای درست کردن توده جدید استفاده کرد. با رسیدن به موادی مشابه خاک غنی، می توان از آن در باغ به عنوان کود استفاده کرد.

در این میان شاخه های بزرگ و دیگر مواد زائد تجزیه نشده کنار گذاشته می شوند و بهتر است ریز ریز گردند.

بسماندهای غذا

تعداد غذا را نباید در توده کود زباله های باغ یا سطل

جدید را تشکیل می دهند و جرعه به همین نحو ادامه پیدا می کند. بازبایان طبیعت در باغ و باغچه خانه نیز سخت مشغول کارند.

این بازبایان را می توان علاوه بر دل خاک، زوی شاخه های کوچک و برگ ها و علف های قیچی شده نیز یافت. اگر زباله های خانه در محل مناسبی قرار داده شوند، طبیعت در آنجا نیز به مانند جنگل، آنها را به کود تبدیل می کند.

پوشاندن خاک با لایه ای از لاشبرگ (برگ و گاه)

می توان با گسترده زباله های باغ در اطراف درختان و بوته ها و رستنی های دیگر سیستم بازبایان طبیعت را به سادگی در باغ به کار گرفت.

این کار، که در واقع «پوشاندن یا لاشبرگ است» خاک را سست و مرطوب نگه می دارد، علف های هرز را از بین می برد و از فرسایش خاک جلوگیری می کند و همچنین با تجزیه مواد زائد باغ، مواد مغذی را در خاک می براند. معمول ترین مواد پوشاننده خاک که برای این کار استفاده می شود، در جدولی که در پی می آید درج گردیده است.

باید توجه داشت که خاک اره و تراشه های چوب تنها باید به صورت لایه ای سطحی در اطراف درختان و بوته ها به کار روند. از ضایعات چوب تمی بایست برای ساختن لاشبرگ در اطراف گیاهان یک ساله استفاده کرد، زیرا این گیاهان قابلیت ترکیب با خاک را دارند. همچنین هرگز نباید از ضایعات گیاهان آفت زده و مویض برای درست کردن لایه لاشبرگ استفاده نمود.

کپه های کود گیاهی و سطل های نگهدارنده

مواد زائد	نحوه تهیه لایه مالچ (لاشبرگ)
<ul style="list-style-type: none"> ● علف و چین شده ● برگ های سبز 	یک لایه حدود ۳ سانتی متری ۱/۲ اینچی در اطراف سبزیجات، گل ها، درختان و بوته ها ریخته می شود.
<ul style="list-style-type: none"> ● برگ های زرد ● برگ کاج ● خاک اره 	یک لایه ۸ الی ۱۶ سانتی متری ۲ تا ۶ اینچی در اطراف درختان و بوته ها - خارج از خط آبریز آنها - پهن می گردد و از این لایه برای پوشاندن سطح باغ در زمستان استفاده می شود.
<ul style="list-style-type: none"> ● تراشه های چوب 	درختان و بوته ها با لایه ای به ضخامت ۸ الی ۱۶ سانتی متر ۳ تا ۶ اینچی احاطه می شوند. همچنین می توان از تراشه برای هموار کردن باریکه راه های باغ استفاده کرد.



آبشان بچکد. برای جلوگیری از خشک شدن نوده‌های کمیوست، پوشانشن آنها با پلاستیک سیاه توصیه می‌شود.

۲- کود را با مواد مغذی متعادل غنی کنید

اندازه‌های کودساز با بهره‌گیری از رژیم غذایی متعادل، مرکب از کربن و نیتروژن، به خوبی رشد می‌کنند. برای تجزیه سریع کمیوست، می‌بایست میزان مساوی از مواد زائد سبز حاوی نیتروژن - مانند علف و چین شده - با مواد زائد زرد - مانند برگ‌های خشک و ساقه غلات - که از نظر کربن غنی هستند، مخلوط گردد.

نگهدارنده قرار داد؛ زیرا ممکن است این مواد زائد افت‌ها را به باغ بکشانند. آسان‌ترین راه ساخت کمیوست از نه مانده غذایی، دفن آن در عمق حدوداً ۲۰ سانتی متری خاک است. باید با استفاده از بیلچه یا کلنگ، چاله‌هایی - در منطقه آیش باغ و یا اطراف خط آبریز درختان و یا بوته‌ها حفر کرد، سپس نه مانده غذا را با خاک ته گودال مخلوط کرد و فوراً با خاک پوشانند.

به همین روش می‌توان آشغال‌های سبزی و میوه، مقاله‌های و قهوه یا کیسه‌های چای، پوست تخم مرغ و حیوانات را یا اطمینان کمیوست کرد. توجه شود که گوشت و ماهی و یا فرآورده‌های لبنی نباید در خانه دفن شوند، چون ممکن است باعث جذب افت‌ها گردند.

کشت کمیوست (کودساخت)

به همان نحوی که کشاورزان با فراهم ساختن شرایط ایده‌آل رشد از طریق شخم زدن، کود دادن و آبیاری، میوه محصولات را

کودسازی فضای مورد نیاز برای دفن زباله را کاهش می‌دهد. سازندگان کودخانگی با کودسازی از زباله‌ها و کاهش در حجم مواد زائد جامد به حل مشکل شهرداری‌ها در دفع زباله کمک می‌کنند
آسان‌ترین راه ساخت کمیوست از نه مانده غذایی، دفن آن در عمق حدوداً ۲۰ سانتی متری خاک است



افزایش می‌دهند، می‌توان در خانه نیز با ایجاد شرایط ایده‌آل روند کودسازی را تسریع کرد. برخی نکات مفید برای کشت موفقیت‌آمیز کود ساخت عبارتند از:

۱- به کود ساخت آب کافی بدهید

معمول‌ترین مشکل کمیوست خانگی عدم آبیاری آن است. مواد کمیوست شده باید نم‌دار باشند ولی نه به آن حدی که



قرار می‌دهد و آنها را نشت نگه می‌دارد؛ و دست آخر اینکه موجب حفظ آب در خاک‌های شنی ضعیف می‌شود.

□ کود گیاهی خاک را اصلاح می‌کند

بهتر است هر سال قبل از زراعت ۵ تا ۱۳ سانتی‌متر از کمیوست با خاک باغ‌هایی که در آنها گل و سبزی به عمل می‌آید مخلوط شود. در مورد نهال و رستنی‌های بوت‌های نیز می‌بایست چندین سانتی‌متر از کود، یا خاک اطراف و خاک کنده شده مخلوط گردد.

□ کمیوست، ترکیبی است برای ساختن خاک

گلدان

از کمیوست الک شده برای درست کردن خاک گلدان غنی و سبک برای نشاء و گیاهان خانگی استفاده می‌شود. به منظور غنی ساختن خاک گلدان خریداری شده باید کمیوست با ۲۳ خاک مخلوط شود. به منظور درست کردن کمیوست ترکیبی نیز می‌بایست به میزان مساوی از کود گیاهی و شن یا سنگ مروارید استفاده کرد.

□ کمیوست به عنوان لاشبرگ به کار می‌رود

ریختن کمیوست (کود گیاهی) در اطراف گیاهان یک ساله، درختان و بوته‌ها موجب مرطوب ماندن ریشه آنها و از بین رفتن علف‌های هرز می‌شود و از تراکم خاک نیز جلوگیری می‌کند. لاشبرگ را باید در چند سانتی‌متری گیاه ریخت و این کار را تا دورترین حد شاخه‌ها و برگ‌های بیرونی ادامه داد. پیرامون گل‌های یک ساله و سبزیجات را نیز می‌بایست با ۳ الی ۵ سانتی‌متر کود گیاهی پوشاند - حال آنکه ضخامت کود اطراف بوته‌ها و درختان بهتر است حدود ۱۵ سانتی‌متر باشد.

۳- کود را در معرض هوا قرار دهید

رساندن پیوسته و بکثرت هوا برای کودسازی درست، لازم است. برگرداندن و یا مخلوط کردن توده کمیوست موجب رسیدن هوا به مرکز توده می‌شود. تعداد بسیار متنوع و گوناگونی از سیست‌های کمیوست چند سطه و کمیوست کنده‌های استوانه‌ای چرخان برای تسهیل برگرداندن کود موجود است.

۴- تجزیه قسمت بالایی توده کودساز را تسریع

ببخشید

هر قدر که باکتری‌های قسمت بالایی فعال‌تر باشند، به همان سان عمل کمیوست مواد زائد سریع‌تر انجام می‌گیرد. می‌توان برای تسریع روند کودسازی، مواد زائد یاغرا یا بیلجه یا ساطور خرد کرد و با ماشین چمن‌زنی از روی آنها گذشت و آنها را ریز کرد. همچنین می‌توان آنها را غربال کرد.

برای تجزیه سریع کمیوست، می‌بایست میزان مساوی از مواد زائد سبب حاوی نیتروژن - مانند علف‌چین شده - یا مواد زائد زرد - مانند برگ‌های خشک و ساقه غلات - که از نظر کربن غنی هستند، مخلوط گردد

ریختن کمیوست در اطراف گیاهان یک ساله، درختان و بوته‌ها موجب مرطوب ماندن ریشه آنها و از بین رفتن علف‌های هرز می‌شود و از تراکم خاک نیز جلوگیری می‌کند



بهره برداری از کود گیاهی

کود گیاهی حاوی مواد مقوی است، اما با وجود این، جانشینی برای کودهای حیوانی و نظایر اینها به شمار نمی‌آید. کمیوست مواد مقوی را در خاک نگه می‌دارد تا گیاهان بتوانند از آن استفاده کنند و همچنین خاک‌های گل شده را در معرض هوا

بافزایش:

۱- Mulch(ing): ماده پرکود و توده گیاهان که برای حفظ گیاه در اطراف آن، می‌جواند.

شهر، ماوای شهروند

(با نگاهی به مدیریت شهری در ایتالیا، استرالیا، چین، امریکا و ترکیه)

گفت‌وگو با محمدرضا پورجعفر

و علی‌اکبر تقوایی

(اعضاء هیئت علمی دانشکده تربیت مدرس)

برنامه‌ریزی و طراحی شهری در آن شهرهاست. این چیزی است که در شهرهای ایران تاکنون جایگاه شاخصی نداشته است. به گفته وی، «در بیشتر شهرهای مورد بازدید، اهمیت ماشین کمتر از کنور ما بود؛ زیرا آنها این برده‌اند که در نسبت بین انسان و ماشین در شهرسازی اشتباهانی صورت گرفته است. در واقع شهر را برای ماشین طراحی کردن و خیابان‌ها را به آنها اختصاص دادن، خیلی عاقلانه نبوده است. آنها برای جبران این نقایص در هر جا که ممکن بود فضاهای رفت و آمد را به عبور پیادگان اختصاص داده و ورود ماشین را به این فضا ممنوع کرده‌اند.»

کیفیت خدمات شهری

پورجعفر ارائه خدمات شهری مانند حمل‌ونقل عمومی و سرویس‌های بهداشتی را نیز پیامد نگاه خاص آنها به جایگاه شهروند در مدیریت و برنامه‌ریزی شهری می‌داند و می‌گوید: «سفرهایی که ما با وسایل مختلف حمل‌ونقل عمومی مانند مترو، اتوبوس و تاکسی انجام دادیم، نشانگر رعایت بسیاری از استانداردهای شهری بود. اتوبوس‌ها خلوت و تمیز بودند و وندالیسم و تخریب در آنها به ندرت دیده می‌شد. در واقع کیفیت خدمات حمل‌ونقل عمومی است که شهروند را به‌بهتر از تخریب اتوبوس‌ها و می‌دارد. این نکته‌ای است که در کشور ما به آن توجهی نمی‌شود؛ پاره کردن صندلی‌های اتوبوس و ریختن آشغال در آن، به‌امری عادی بدل شده است. در شهرهای مورد بازدید معمولاً هر اتوبوس دارای دو نفر خدمه بود که یکی رانندگی می‌کرد و دیگری به جمع‌آوری و فروش بلیت و کمک به مسافران ناتوان مشغول بود. مطلوبیت خدمات در حمل‌ونقل عمومی حتی در کشورهای چون هند و بنگلادش نیز، که با کشورهای اروپایی قابل مقایسه نیستند، دیده می‌شد. نکته جانب دیگر در خدمات حمل‌ونقل عمومی، طولانی بودن زمان فعالیت اتوبوس‌های عمومی تا حدود ساعت ۱۰ شب بود. حتی در شهر ادینه (ایتالیا) که فعالیت بعد از ساعت ۸ محدود می‌شد، باز هم حمل‌ونقل عمومی تا ۳ ساعت پس از آن دایر بود. در حالی که در کشور ما زمان فعالیت اتوبوس‌های عمومی خیلی قبل از زمان کاهش فعالیت‌های تجاری، آموزشی و فرهنگی غیردولتی، به پایان می‌رسد.»

همچنین: «در بیشتر شهرهای بازدید شده، دسترسی به سرویس‌های بهداشتی بسیار راحت بود و در نقاط مختلف شهرها موقعیت آنها با تابلوهای رنگی معرف کاربری مشخص شده بود. در شهرهای ایران، سرویس‌های بهداشتی اصلاً مورد توجه نیستند، به گونه‌ای که نبود چنین فضاهایی مردم را به سمت مساجد روانه می‌کند. در شهرهای مورد بازدید استفاده از سرویس‌های بهداشتی بولی بود؛ ولی مردم به‌مراحتی آن‌را پرداخت می‌کردند. و در مقابل نیز از امکانات و خدمات مناسبی بهره‌مند می‌شدند.»

موضوع جانب‌دگرایی که محمدرضا پورجعفر به آن اشاره می‌کند، وجود روحیه پرورش درخت و زیباسازی فضای شهری با گل‌های زیبا و درختان است؛ «سبز بودن محیط برای اروپایی‌ها به فرهنگ آنها

سابقه برنامه‌ریزی و طراحی شهری در ایران، و دخالت در وضع موجود شهرها برای بهتر کردن آنها، به اوایل حکومت رضاخان باز می‌گردد. شاید بتوان نخستین پشتوانه قانونی طراحی شهری را قانون «توسعه معاین» ذکر کرد که در سال ۱۳۱۲ به تصویب رسید. از آن زمان تاکنون دخالت در ساختار کالبدی شهر در قالب طرح‌ها و برنامه‌های کوتاه و بلند مدت انجام می‌گرفته است. نکته درخور توجه در بررسی روند برنامه‌ریزی و طراحی شهرهای ایران، به خصوص شهرهای بزرگ کنونی، عدم تعادل و توازن بین دخالت‌های مدبرانه و آگاهانه در کالبد و طرح شهر و سرعت افزایش وسعت شهرهاست.

پیامد این عدم توازن همان است که امروزه شهروندان، مدیران شهری و برنامه‌ریزان شهری را می‌آزارد. عمق این وضعیت اسفناک زمانی آشکارتر می‌شود که مقایسه‌هایی بین وضعیت کمی و کیفی محیط زیست شهرهای ایران و کشورهای پیشرفته، یا کشورهای در سطح ایران، صورت گیرد.

با این آگاهی و به‌منظور شفاف‌سازی بعضی از فرصت‌های از دست رفته و بسیاری از عقب‌ماندگی‌های موجود در شهرسازی شهرهای کشور و به خصوص تهران، شهر پایتخت، و جلب توجه مدیران و مسئولان شهری به بسیاری اقدامات ضروری در شهرها، موضوع «رهاورد سفر» این شماره، به‌اظهارات دو تن از متخصصان و مدرسان شهرسازی در دانشکده تربیت مدرس اختصاص داده می‌شود. این متن حاصل مصاحبه با محمدرضا پورجعفر عضو هیئت علمی و رئیس دانشکده هنر و علی‌اکبر تقوایی عضو هیئت علمی و رئیس گروه شهرسازی این دانشکده است. ایشان در چند سال گذشته از شهرهای ادینه (ایتالیا) ادلاید (استرالیا)، شانگهای (چین)، استانبول (ترکیه)، در قالب سفرهای علمی و آموزشی، بازدید کرده‌اند.

با توجه به اهمیت خاص طراحی شهری، حمل‌ونقل عمومی، کیفیت خدمات شهری، فضای سبز، طبیعت و مشارکت مردمی در شهرها، کوشش بر این است که از آنها به‌عنوان محورهای اصلی بحث استفاده شود.

جایگاه شهروند در طراحی شهری

«در بسیاری از شهرهای پیشرفته جهان، آنچه در نگاه نخست‌رخ می‌نماید، احساس وجود کنترل و نظارت بر ساخت‌وساز در فضاهای شهری است. این امر در زیبایی‌شناسی بناها، خیابان‌ها، نما و ارتفاع ساختمان‌ها و حفظ بافت‌های با ارزش شهرها تبلور می‌یابد. محمدرضا پورجعفر با تأکید بر این مطلب، به اهمیت طراحی شهری اشاره می‌کند و آن را ضرورتی اساسی برای شهرها و مکمل برنامه‌ریزی شهری برمی‌شمارد.

موضوع جانب‌دگر دیگر از نگاه وی، اهمیت دادن به انسان در



تبدیل شده است. شهروندان خانه‌های خود را، از در ورودی گرفته تا فضاهای اطراف، با گل و بوته آراسته می‌کنند. حتی در خیابان‌ها نیز برای زیبا کردن فضا از گلدان استفاده می‌شود.»

مشارکت مردم

علی‌الکبر تقوایی که بخشی از دوران تحصیلی خود را در استرالیا گذرانده است، مشارکت مردم را در اداره و ساختن شهرها موضوع جالب توجهی در آن کشور - و دیگر کشورهای خارجی مورد بازدید - می‌داند و محدودیت مشارکت مردم در شهرهای ایران را یکی از دلایل مدیریت شهری نامطلوب عنوان می‌کند.

تقوایی در تعریف شهر، آن را بهترین و مهم‌ترین و آخرین محلی می‌داند که انسان برای رفع نیازها و خواست‌های مادی و معنوی خود به وجود آورده است. وی معتقد است: «کشورهای پیشرفته توانسته‌اند با در نظر گرفتن تمهیداتی، انسان‌ها را قادر به برآوردن نیازهای خود سازند. در کشورهای پیشرفته موضوع مشارکت مردمی چنان عادی و رایج شده است که همه مردم مسئولیت خود را در خیال زندگی در شهرها به خوبی پذیرفته‌اند، و خود را در بقا و نگهداری شهر محل زندگی خود، با تمام ظواهر آن، سهیم می‌دانند.»

تقوایی در اظهارات خود نمونه‌های متعددی از مشارکت مردم را در اداره شهرهای استرالیا بیان می‌کند. یکی از این نمونه‌ها، نظارت مردم بر وضعیت تردد اتومبیل‌ها در خیابان‌های درون بافت‌های مسکونی است: «در خیابان‌های فرعی که حضور پلیس کم‌تر است، تابلوهایی نصب می‌شود که بر روی آنها تصاویری از پلیس، مرد، زن و بچه نقش بسته است که نشان دهنده مسئولیت افراد مختلف در کنار پلیس شهر، در برابر گزارش خلاف‌های رانندگی در بافت‌های مسکونی، است. در این خیابان‌ها هر گونه خلافی که مشاهده شود به پلیس گزارش می‌شود.»

تقوایی همچنین می‌افزاید: «در آمریکا، مدیریت‌های محلی سلسله مراتب متعددی دارد که شهردار شهر را در حل مشکلات و مدیریت شهر یاری می‌دهند. در آنجا هم، ساختمان یا گروه ساختمانی دارای یک مدیر است که در کنار مدیران دیگر، زیر نظر مدیر محله فعالیت می‌کند و مشکلات مردم و خواست‌های آنها را به مدیران بالاتر گزارش می‌کند تا به آنها رسیدگی و نهایتاً حل شود.»

موضوع جالبی که تقوایی به آن اشاره می‌کند، تشکیل دادگاه‌های مردمی در استرالیا است که برای بررسی احکام پلیس و شهرداری در



مورد جرایم افراد متخلف و تعیین میزان تهای جریمه و نحوه پرداختن آن تشکیل می‌شوند. «این دادگاه‌ها زمانی تشکیل می‌شود که فرد متخلف نسبت به جریمه خود اعتراض کند. در این دادگاه، هیئت منصفه را مردم تشکیل می‌دهند. در مواردی که متخلف قادر به پرداختن جریمه نباشد، دادگاه تصمیم می‌گیرد که از توانایی‌های حرفه‌ای او - مثلاً آموزش رایگان در مدارس - برای خدمت به شهروندان استفاده کند. تقوایی، در اظهارات خود از یک رسم جالب توجه در کشور چین سخن به میان آورد که می‌تواند برای توسعه فضای سبز و درختکاری بسیار مفید واقع شود: «در چین رسم است که در مراسم جشن عروسی یا هر جشن دیگری، مردم به جای آوردن گل، مشخصات محل کاشته شدن یک درخت را به نام طرف مقابل، که بر روی کارتی ثبت شده است، و شناسنامه درخت محسوب می‌شود، به او اهدا می‌کنند. به این ترتیب هر فرد می‌تواند در مراسم جشن خود چندین درخت هدیه بگیرد که به نام او ثبت شده‌اند.»

نتیجه‌گیری

موضوعات پیش گفته که چه کلی به نظر می‌آیند ولی می‌توانند راهکارهایی برای مدیران و برنامه‌ریزان شهری باشند که البته شیوه اجرایی گرفتن آنها می‌بایست با فرهنگ بومی شهرهای ایران هماهنگ شود. امروزه پذیرفتنی نیست که اقدامات شهرسازی و اجتماعی شهرهای دیگر، کشورها، بدون توجه به بافت اجتماعی و محیطی شهرهای کشور ما، عیناً به اجرا در آید. موضوع مشارکت مردمی که در کشورهای اروپایی و پیشرفته به صورت گسترده‌ای نهادینه شده است، ولی ذکر اهمیت آن در این کشورها می‌تواند برای مدیران شهری کم‌تر، با آنها به عنوان موضوعی قابل بیگیری و عملی در نظر گرفته شود و راهکارهای جذب مشارکت مردمی با توجه به فرهنگ ایرانی - اسلامی شهروندان مان استخراج گردد.

بسیاری از موضوعات اشاره شده نیز دارای بنیادهای مناسبی در فرهنگ شهروندان ایرانی هستند. گسترش فضای سبز و درخت کاری موضوعی ناآشنا در فرهنگ و تاریخ ایران نیست. آب و هوای نیمه خشک تا خشک بیشتر وسعت کشور، توجه به این موضوع را از گذشته‌های دور تا به اکنون همواره ضروری ساخته است.

موضوع درخت‌نامل در شهرهای ایران، برتری یافتن اتومبیل و نیازهای آن بر نیازها و خواست‌های شهروندان است. در بیشتر شهرهای ایران، به خصوص پایتخت کشور، قلمرو حضور شهروندان، چه در پیاده‌روها، چه نمای ظاهری ساختمان‌ها، و همچنین اصول زمینی شناسی، فضاهای تفریح و سرگرمی عمومی، آرامش و امنیت در سکونت، استراحت و رفت و آمد، همواره تحت الشعاع حضور اتومبیل بوده است. در واقع به همان اندازه که به روان کردن حرکت اتومبیل و حذف عبور عابر پیاده از خیابان از طریق نصب پل‌ها و زیرگذرهای عابر پیاده اندیشیده می‌شود، به هموار ساختن پیاده‌روها، ملزم کردن رانندگان به رعایت حقوق پیاده‌ها، انجام اقداماتی برای تأمین آرامش و آسایش نوام با ایمنی و امنیت آنها اندیشیده نمی‌شود. بنابراین آنچه در «راهبرد سفر» این شماره ذکر شده، سال هاست که اروپا نسبت به انسان و ماشین را در شهرها به نفع انسان تغییر داده است.

امید می‌رود، همان گونه که مدیران شهری، شهروندان را ترغیب می‌کنند که شعار «شهر ما خانه ما» را بپذیرند و به آن عمل کنند، خود به این باور برسند که شهر محل زندگی انسان‌هایی اجتماعی است که برای رفع نیازهای متعالی خود، شهرها را در مقابل روستاها و غارها ساخته و به گسترش آنها پرداخته‌اند. به همین دلیل باید بر سنای این باور، نگاه مهندسی به شهرها با نگاه انسان مداری تلفیق کرد.



عوارض وصول عوارض

عباسعلی خلیق

شهردار قمصر

عوارض کسی به لحاظ عدم همکاری ادارات، دارایی و سایر موانع دیگر ملاک تشخیص عوارض صفتی نیست و تعیین میزان عوارض صرفاً بستگی به سلیقه و تمایلات فردی دارد. لذا در کلیه شهرداری‌ها هیچ‌گونه نظام هماهنگ تعرفه عوارضی اعمال نمی‌گردد بلکه تشخیص عوارض و خدمات نه بر اساس

معیار و ارزش بلکی - که عوارض بر آن برقرار می‌شود - بلکه کاملاً نظری و مطابق شخصیت ظاهری مالک مطالبه می‌شود. این به‌رغم آن است که شهرداری‌ها کمتر مبادرت به تهیه و تدوین نظام هماهنگ عوارض می‌کنند و چسبه و گریخته گاه تعرفه‌هایی را بدون شناسایی دقیق، ظرفیت‌سنجی و به‌دینا نبعات و خطرهای آن پیشنهاد می‌کنند.

مهم‌تر آنکه، چنین به نظر می‌آید که مبادی صحیح‌گذار بر این‌گونه پیشنهادها به علت فقدان مطالعات جدی و داشتن اطلاعات پایه‌ای ناقص و عدم اهتمام به پیش‌بینی منابع

گردش کار سازمان‌ها، به ویژه در شهرهای کوچک، به گونه‌ای است که گاه همه تعاریف، ضوابط و مواد را به حتمش گریزناپذیر میدان‌های پر کشش روابط بومی میان کار به داستان و مراجعه کنندگان دچار می‌کند.

در این فرایند، دشواری‌هایی زاده می‌شود که خود به راهبردهای تازه‌ای از جنس همان روابط نیاز دارد. شیوه‌های بسته به موردی و سازشگرانه کار به دستانی محلی برای حل مسائل، رایج‌ترین و بدترین راهبردهاست. نویسنده در این مقاله پاره‌ای از این «عارضه‌ها» را در گردش کار «وصول عوارض» در شهرداری به تصویر کشیده‌است.

تخصیص بهینه، منابع درآمدی شامل تبیین پایه و نرخ عوارض، تشریفات برقراری یا لغای عوارض از طریق مجاری قانونی و وجاهت شرعی، تشخیص طرز وصول عوارض، برخورد با استنکاف و گریز از پرداخت عوارض و سیستم‌های ثبت و ضبط عوارض است.

اینها بر روی هم نظام هماهنگ تعرفه‌های درآمدی شهرداری‌ها را تشکیل می‌دهند. پایه و نرخ عوارض در سال ۱۳۶۶ برای کلیه شهرداری‌ها تدوین، تصویب و تنفیذ گردید اما بخش عمده‌ای از تعرفه‌های عوارض مذکور به مباحث صفتی مرتبط بود که با ابلاغ بخشنامه ۱٪ عوارض پشه‌وران از سوی وزارت کشور کاربرد و ضمانت اجرای خود را از دست داد؛ کما اینکه در زمان حاضر تعرفه مذکور و همچنین ۱٪

باتبات و مستمر، از کنار موضوع می گذرند.

بنابراین شهرداری‌ها از توان‌های بالقوه و بالفعل اقتصاد شهری شناخت کافی ندارند. اینکه چه کسی و به چه میزان باید عوارض بپردازد، عدم تناسب در نحوه جزء تشکیل دهنده پایه عوارض، یعنی معیار و ارزشی که عوارض بر آن برقرار می‌شود و نرخ آن که تعیین کننده نسبتی از پایه عوارض است، نوع عوارضی که وضع می‌شود و همچنین وضعیت نابسامان وصول عوارض نمی‌توانند منادیان برقراری عدالت عوارضی باشند - چه اینکه عدالت به انصاف وابسته است.

این نامه نحوه وصول عوارضی نیز که به ابتکار وزارت کشور تدوین و به شوراهای اسلامی شهر دستکته شد تا بدون دخل و تصرف مکلف به تصویب مفاد آن باشند، بابت ایجاد وحدت رویه و توازن فعالیت‌ها، مقرر گردید که به مرحله اجرا گذاشته شود. ولیکن یا شورا وقتی بر آن نگذاشت و یا اینکه در بایگانی شهرداری‌ها خاک می‌خورد. در نهایت می‌بینیم که علم ما به جهل، و قدرت ما به ضعف تبدیل می‌شود و نظام هماهنگ درآمد از هم گسیخته و ملوک الطوائفی می‌گردد، این در حالی است که هر اندازه روابط اجتماعی پیچیده‌تر می‌شود، دخالت بیشتری را برای نظم‌می‌طلبید و توقعات مردم نیز از نظر کمیت و کیفیت رفاه، بیشتر می‌شود.

حال در این میان نحوه مصرف و چگونگی مخارج شهرداری خود بحث مفصلی را می‌طلبد که به وقت دیگری موکول می‌گردد فقط به این نکته بسنده می‌شود که مخارج تابعی از درآمد است و صرفه‌جویی در هزینه نوعی درآمد محسوب می‌شود؛ اما متأسفانه فرهنگ هزینه را آنچه که از خواست‌های مادی و تمایلات فردی و روحیه مصرفی مفرط سرچشمه می‌گیرد شکل داده و عملکرد را در وضعیتی مقابله‌آمیز قرار داده است.

متصدیان و عاملان وصول برای جلب اطمینان و رضایت‌مندی شهروندان، به گونه‌ای که بعضاً در آینه از امتیازات دو سو به بهره‌مند گردند و یا اینکه متقاضیان را به پرداخت مبالغی نازل‌تر متمایل و راعب سازند، پیش‌گامی‌هایی با استفاده از ارقام تجویفی صادر می‌کنند، که نهایتاً پس از طی تشریفات توصیه، وساطت و رفاقت، مبالغ به چند صد برابر کاهش تقلیل می‌یابد و به حیطه وصول درمی‌آید، قبلاً این اسلحه در دست مدیران عالی قرار داشت ولی هم‌اینکه حتی تکنیسین‌های محاسب نیز آن را در اختیار دارند. بنابراین تشکیلات و سازمان شهرداری با این گونه بده - بستان‌ها در حد نگاه معاملات، ملکی تنزل می‌یابد، البته به عرف غلط هر چند فرایند کار تشدید گردد و شهرداری‌ها از افراد دلال مایانه با حرکات ایما و اشاره و درگوشی بهره‌برند، جایگاه و منزلت‌شان برآمد دیگران می‌گردد، آنچه که پیش از هر چیز دیگر فرهنگ شهرداری را تهدید می‌کند، استعمار این حرکت است که تا روز دفتر کار شهردار نیز رسیده است.

متقابلاً بدل این گونه بر خوردنها را طرف مقابل - که غالباً دلال و واسطه است - دقیقاً مطالعه کرده است و از حفظ دارد. این فشو از یک سو با لطایف الخیل و چوب زبانی، و از سوی دیگر با اتخاذ تمهیداتی جبراً و قهر آرزباب رجوع را در دام و تله خود قرار می‌دهند تا بعضاً با همراهی برخی از عوامل شهرداری و یا با زیرکی تام و تمام، سیاست‌های شهرداری را نقش بر آب سازند - و چه تماشایی است در این میان تعامل، تقاضا و توافق طرفین معامله!

به هر تقدیر درمان این بیماری مزمن در یک سیستم نو و کارآمد و منطبق با سیستم‌های پیشرفته، بررسی ساز و کار مناسب برای تحقق درآمد را می‌طلبد، تا؛ جایگاه و حاکمیت تشخیص و تعیین عوارض قائم به فرد نباشد؛ این گونه مشاغل و پست‌ها دارای سرفعلی نگردد؛ تالی فاسد نداشته باشد؛ توازن و تناسبی مابین میزان عوارض برقرار باشد؛ اجحاف و تقصیر حقوق شهروندان صورت نگیرد؛ از چندگانگی و برخورد‌های متفاوت اجتناب گردد؛ تا ذهنیت منفی بروز نکند؛ و جو و فضاهای بی‌اعتمادی نیز در میان شهروندان به وجود نیاید.

در این رهگذر از مباحث درون سازمانی شهرداری‌ها که بگذریم، وضعیت تشخیص و تخصیص اعتبارات دولتی نیز فارغ از این مباحث نیست؛ با اندک تفاوتی که تعاملات،

هر اندازه روابط اجتماعی پیچیده‌تر می‌شود، دخالت بیشتری را برای نظم‌می‌طلبید و توقعات مردم از نظر کمیت و کیفیت رفاه، بیشتر می‌شود

رسمی‌تر و محترمانه صورت می‌پذیرد لیکن کیفیت کار همان است. سبب پولی که از وجوه دولتی و با تمرکز عوارض شکل گرفته است، نحوه تقسیم و تسهیم آن یا ابتدایی‌ترین روش‌ها صورت می‌پذیرد زیرا تنها به این مطلب اشاره شده است که وجوه به مصرف فلان و بهمان برسد اما انقلاب علمی، پیشرفت‌های سیستماتیک و مطالعات بنیادین در خصوص بودجه صورت نپذیرفته است، تا شهرداری‌ها قبلاً از حق سهم خود مطلع گردند و مطابق آن برنامه‌ریزی کنند. وزیر کشور نیز در سخنرانی اخیر خود به درستی انگشت بر این نکته مهم و تأثیرگذار گذاشته است:

«مشکل ما در سراسر کشور، نبود توسعه متوازن و توزیع شده در سطوح مختلف جغرافیایی کشور است.»
حاصل کار، رشد ناهمگن و ناموزون کشور است. مؤید این مطلب بزرگ‌تر شدن کلان‌شهرها و از دیگر سو نازایی، انزوا، مهاجرت فرستی و نهایتاً تخلیه شهرهای کوچک است که عامل مؤثر شورش و عصیان حاشیه نشینان به شمار می‌آید، گرچه به منظور برقراری روابط عقلانی با عوامل مختلف



محیط و رسیدن به بالاترین حد از کارایی و مزیت کار، جهت و سمت سیاستگذاری‌ها به اختصاص کمک‌ها به شهرهای زیر ۵۰ هزار نفر جمعیت سوق یافته است اما با در اختیار قرار گرفتن فهرست تخصیص‌های قبلی عملاً عکس این مطلب مشهود می‌گردد. چرا که فقدان علم و فناوری، نبود اولویت‌ها، عدم شناخت نیازها و مفهوم رشد، این گونه پول‌های سرگردان را بدون ابزارهای اندازه‌گیری دقیق به جیب شهرداری‌های پرطمطراق با شهرداران آن چنانی و شهروندانی که حتی از ارتباطات بین‌المللی نیز بهره‌می‌برند واریز می‌کنند، از طرفی دست شهرداری‌های کوچک کوتاه

متصدیان و عاملان وصول برای جلب اطمینان و رضایت‌مندی شهروندان، به گونه‌ای که بعضاً در آینه از امتیازات دو سو به بهره‌مند گردند و یا اینکه متقاضیان را به پرداخت مبالغی نازل‌تر متمایل و راعب سازند، پیش‌آگهی‌هایی با استفاده از ارقام نجومی صادر می‌کنند، که نهایتاً پس از طی تشریفات توصیه، وساطت و رفاقت، مبالغ به چند صد برابر کاهش تقلیل می‌یابد و به حیظه وصول در می‌آید

است و خرما بر نخل، حتی بعضاً این گونه شهرداری‌ها به رغم نداشتن امکانات و تجهیزات لازم رنج سفر را بر خود هموار می‌کنند و با قبول هزینه‌های گزاف و اتلاف وقت، سرگردان، از این دفتر به آن دفتر حواله می‌شوند و دست‌آخر با درهای بسته مواجه می‌گردند (مصدق بازار مستبر سندان کوبیدن)، زیرا قدرت رویارویی با توان قدرتمندان را ندارند و سرانجام فعالیت آنان تسبیح و بد جلوه می‌گردد. از طرفی، عده کثیری از آنان فارغ از هر گونه هیاوه به کف قانع اند؛ در صورتی که - برعکس - چنانچه اختصاص منابع عادلانه صورت می‌پذیرفت، و در آن موقع اگر شهرداری‌ها در خصوص دریافت و مصرف سهمیه خود قصور و اهمال می‌ورزیدند و به مثابه حلقه مفقوده‌ای از زنجیر فعالیت‌های کامل در کل کشور عمل می‌کردند و این قصور در جزء، ایجاد نقیصه در کلیت برنامه ریزی می‌کرد و آن را متأثر می‌ساخت، آن گاه باید این گونه شهرداری‌ها مورد نکوهش و سرزنش قرار می‌گرفتند.

بومی گردیم به نحوه ثبت و ضبط وصولی در آمدها؛ در چند سال پیش وزارت کشور تصدیقاتی را در زمینه تفسیر روش بودجه نویسی و سیستم حسابداری شهرداری‌ها از تقدی به تعهدی در پیش گرفت و در این زمینه، افراد بصیر و نجیگان شهرداری‌ها، استانداری‌ها و مدیران خود را در سمینارهای مختلفی شرکت داد که خوشبختانه منتج به نتایج بسیار مطلوب گردید.

لیکن با کمبود وقت، اجرای آن به سال بعد موکول گردید که با متفرقی شدن آنان حاصل کارشان نیز همچنان بی‌استفاده ماند و گماکان روال سنتی قبل متداول و مرسوم برقرار شد.

در خانمه، روی سخیم با شهرداری‌هایی است که با اعمال افزایش خرواب تعرفه‌های عوارض همه مشکلات را خانمه یافته تلقی می‌کنند؛ همکاری که فقط با پوسته سروکار دارند و دغدغه‌ای برای پرداختن به محتوا در خود احساس نمی‌کنند. انتظار داریم که تأمین منابع درآمدی با این گونه رشد همچون سافه لوبیای سحرآمیز یک شبه بیابد و به یک چشم برهم زدن ما را به تخم طلا برساند.

این موضوع باعث شده است که از یک سو درآمدهای عمومی شهرداری‌ها شکنجه و بحران‌پذیر شود و از سوی دیگر به اقتصاد عمومی شهر صدمه وارد کند، به گونه‌ای که اقشار کم درآمد و کسانی که تمایل به سرمایه‌گذاری در بخش تجاری و خدماتی دارند با مشکلات عدیده در ساخت و ساز مواجه باشند.

فارغ از دایره گفت و گو و به صورت عملی و کاربردی، دستیابی به بهبود نظام عوارضی جامع و درآمد پایدار، به توسعه همه جانبه و پایدار شهر نیازمند است، تنها تحت این شرایط است که هر گونه ساماندهی اطلاعات، آن هم بر پایه‌ای نظام یافته می‌تواند با شناسایی و تبیین استعداد و جاذبه‌های شهر و از فوه به فعل در آوردن این گونه بناسیل‌ها، جهت حرکت فعالیت‌های شهرداری را به سوی تعالی شالوده‌ریزی کند. به منظور تحقق چنین اهداف بنیادین، توانمندی مطلوب در آفرینشگری، نظام بخشی، ساماندهی و بهسازی شهر و بالاخره جامعیت دادن به کیفیت‌ها از مشخصه‌ها و مؤلفه‌های بارز آن به شمار می‌رود. البته ناگفته نماند که برای استقرار هر نظام اصلاح یافته شهری، محیط و فرهنگ سازمان نیز بایستی توانایی پذیرش، نگهداشت و استمرار آن را داشته باشد.

بدون تردید این مسیر زیباشناخت و ممارست زیادی را می‌طلبد و نیز ممکن است مخاطراتی وجود داشته باشد و همه کسان توانایی را بدین سریع را در شاهراه‌هایی که اکنون را به آینه پیوند می‌دهد در خود سراغ ندارند. بیروزی در شهرداری نیازمند سرسختی، خود انکابی و انعطاف‌پذیری با تحولات و دگرگونی‌های همه جانبه است.

بدون تردید می‌توان اظهار کرد که تنها در شهرداری سامان یافته شده و غیرسنتی است که مدیران کارآمد خلاق و

برای استقرار هر نظام اصلاح یافته شهری، محیط و فرهنگ سازمان نیز بایستی توانایی پذیرش، نگهداشت و استمرار آن را داشته باشد

فانون مدار ساکن هدایت رادر دست خواهند گرفت و در پرتو آزادی فکر و اندیشه و به دور از هرگونه بحران و تکیه بر اعتماد عمومی و همپاری و مشارکت جامعه به انتظارات و نیازهای اجتماعی پاسخ خواهند داد و آینده‌ای مطمئن برای زندگی شهروندان فراروی آنان ترسیم خواهند کرد.

نظام نوین مدیریت شهری

نام طرح: تدوین نظام نوین مدیریت شهری در ایران
مشاور: منوچهر مزینی
کارفرما: مرکز مطالعات برنامه ریزی سازمان شهرداریها
سال شروع: ۱۳۷۴

تلفیص: جابر پارسایی

حیات مدنی دارند، دارای اهمیت زیادی است. به طور کلی مدیریت شهر جوانان زیر مجموعه‌ای از حکومت محلی تعریف شده و شهرداری خوانده می‌شود.

این پروژه، نظام موجود مدیریت شهری را در ایران به صورت تطبیقی با سایر کشورهای جهان مورد بررسی قرار می‌دهد و می‌تواند به طور نسبی شناختی از نظام موجود ساز و کار مدیریت شهری برای علاقه‌مندان به دست دهد.

چارچوب نظری پروژه

مهم‌ترین اصولی که چارچوب نظری این پژوهش را تشکیل می‌دهد، بدین شرح است: شناسایی کلیه تجارب، ایران - و دیگر کشورها - در زمینه مدیریت شهری؛ تحلیل تحریکات گذشته و بررسی مشکلات موجود در امر مدیریت شهری؛ و بالاخره پیشنهادها و رهنمودهایی که برای تدوین نظام نوین مدیریت شهری ارائه شده است.

فرضیات و سوالات تحقیق: نخستین فرضیه عمده این است که سازمان‌های مسئول مدیریت شهری در ایران کارایی لازم را ندارند. دومین فرضیه عمده اینکه عدم کارایی لازم، معلول فقدان نظام معینی است که بر اساس آن مدیریت شهری به روانی استوار تحقق پیدا کند و جریان باید (لزوم پرداختن به پژوهش حاضر را همین فرض توجه می‌کند). سومین فرضیه عمده اینکه می‌توان با پایه گذاری چنین نظامی کارایی سازمان مدیریت شهری را در ایران ارتقا داد و آن را اگر نه به سطح ایده آل، دست کم به سطح قابل قبول رساند.

روش تحقیق: روش مطالعه خود مبتنی بر دو روش مطالعه استادی و همچنین مشاهده و مصاحبه است.

۱ - مروری بر سوابق تاریخی

۲ - مدیریت شهری در ایران (نظور آن نایه امروز)

مطالعه حاضر تاریخچه مدیریت شهری ایران را به سه دوره تقسیم کرده است:

الف) مدیریت شهری تا آغاز مشروطیت: شهرنشینی دوره باستان را از این منظر می‌توان به سه دوره تقسیم کرد: دوره اول، پیدایش شهرها تا پایان دوره هخامنشیان که نهادهای مدیریتی شهر ابتدایی و دارای تحولی بطئی بودند. دوره دوم، زمان سلوکیان بود که شهرهایی خود فرمان به سبک شهرهای

تدوین نظام نوین مدیریت شهری از جمله مهم‌ترین اهداف کیفی مندرج در برنامه پنج ساله دوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران است و از این رو گسترش دامنه مطالعات مدیریت شهری از مؤلفه‌های بنیادین آن محسوب می‌شود.

بررسی ساختار نظام مدیریت شهری در وضع موجود با فرا روند مطالعات تطبیقی، شرایط لازم را برای تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازان نظام نوین مدیریت شهری فراهم می‌سازد تا با گسترش حوزه‌های شناخت خود، آگاهانه‌تر تصمیم‌گیری کنند.

بدین منظور، مرکز مطالعات برنامه ریزی سازمان شهرداریهای کشور یکی از محورهای مطالعاتی خود را در طی سال‌های اجرای برنامه پنج ساله دوم در حوزه مدیریت شهری متمرکز ساخته، و به همین خاطر در سال ۱۳۷۴ طرح مطالعاتی بررسی نظام مدیریت شهری را آغاز کرده است. مشاور، یافته‌های حاصل از این پژوهش را در قالب سه گزینه، به منظور اصلاح ساختار نظام مدیریت شهری، ارائه کرده است.

این گزارش به معرفی پروژه تدوین نظام نوین مدیریت شهری در ایران می‌پردازد.

مقدمه

طبق تعاریف مندرج در کتب علمی مدیریت، «مدیریت عبارت است از کار کردن با - و به وسیله - افراد و گروه‌ها برای رسیدن به مقاصد سازمان». مدیریت به عنوان علم، دارای شاخه‌های متعددی است: مدیریت صنعتی، مدیریت مالی، مدیریت روستایی، مدیریت شهری، مدیریت دولتی و جز اینها.

در مبحث مدیریت، وظایفی که به طور کلی برعهده مدیریت است، عبارتند از: برنامه ریزی، سازماندهی، نظارت و انگیزش.

مدیریت شهرداری‌ها به عنوان سازمان‌های محلی، به دلیل نقش مهمی که این سازمان‌ها در تأثیرگذاری بر

یونانی برپا گردیدند و به صورت خود مختار اداره شدند. دوره سوم را می توان دوره در آمدن شهرهای یونانی وار به زیر فرمان دولت مرکزی در دوره ساسانی دانست که مصادف بود با دخالت دولت در زندگی شهری و امور اصناف و بازرگانان و فعالیت های اجتماعی و اقتصادی آنها، که استقلال نهاد های مدیریتی شهرها را منتفی ساخته و وابستگی هرچه بیشتر آنها را به حکومت مرکزی سبب شد.

در دوران اسلامی شهرها از حیث اندازه به شهر، قصبه، مدینه و قریه تقسیم شدند که میزان استقلال و خودمختاری آنها نیز برحسب مقیاس کاهش یافت و آنها به حوزه ای بزرگتر وابسته گردیدند. این وضعیت تا قرن ششم ادامه داشت. قرن هفتم با به قدرت رسیدن صفویه و رونق و شتاب در شهرنشینی همراه بود. در دوران قاجاریه، در سیر تحول نهاد های مدیریتی شهر، پذیرش اصول غرضی به جای

مدیریت عبارت است از کار کردن با - و به وسیله افراد و گروه ها برای رسیدن به مقاصد سازمان در سال ۱۲۸۶ یا تنظیم قانون شهرداری ها با استفاده از قوانین کشورهای بلژیک و فرانسه، این دگرگونی از شرع به عرف به عنوان نقطه عطف کاملاً مشهود گردید

اعتقادات مذهبی و دینی به تدریج به عنوان جریان حاکم در مدیریت شهر شکل گرفت.

در سال ۱۲۸۶ یا تنظیم قانون شهرداری ها با استفاده از قوانین کشورهای بلژیک و فرانسه، این دگرگونی از شرع به عرف به عنوان نقطه عطف کاملاً مشهود گردید.

ب) مدیریت شهری از مشروطیت تا انقلاب اسلامی؛ مدیریت شهری این دوران را می توان به دو دوره تقسیم کرد: دوره اول از سال ۱۲۸۶ آغاز شد و به سال ۴-۱۲ - یعنی آغاز حکومت رضاشاه - پایان یافت. در این دوره مجموعاً ۱۶ شهرداری در شهرهای ایران تأسیس شد. قانون بنده در سال ۱۲۸۶ ش. تصویب شد و بعد از آن نیز قانون انجمن های ایالتی و سپس قانون تشکیل ایالات و ولایات به تصویب رسید. دوره دوم با شروع زمامداری پهلوی اول به سال ۳-۱۳ شروع شد. از آغاز زمامداری پهلوی اول تا سال ۹-۱۳۰۹ در کشور ۵۲ شهرداری دیگر تأسیس گردید. انتخاب شهردار در این دوره به وسیله دولت بود. ماده سوم قانون جدید شهرداری ها که در این دوره تصویب شد، دولت را ملزم به رسمیت شناختن انجمن های شهر کرده بود؛ اما این انجمن ها به علت تعلل دولت هرگز تشکیل نشدند.

از سال ۹-۱۳۰۹ تا ۱۳۲۱ تعداد شهرداری ها به ۱۲۴ شهرداری رسید. در سال ۱۳۲۸ قانون تشکیل شهرداری ها و انجمن شهر و قصبات، مشتمل بر ۵۰ ماده، از تصویب مجلس شورای ملی گذشت. پس از کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ و سقوط دولت دکتر مصدق مجدداً تحولاتی در قانون شهرداری ها پدید آمد؛ بدین صورت که دوباره از اختیارات انجمن شهر کاسته شد و گزینش شهرداران زیر نفوذ و اختیارات دولت و وزارت کشور

درآمد، تغییر دیگر در قانون شهرداری ها در سال ۱۳۲۵ صورت گرفت که عمده آن مربوط به چگونگی انتخابات انجمن شهر و روش نیت نام برای شرکت در انتخابات بود.

ج) مدیریت شهری در زمان حاضر (پس از پیروزی انقلاب اسلامی) از جمله تغییرات مهمی که بعد از انقلاب در مدیریت شهری به وجود آمد، به شرح زیر است:

- تغییر حدنصاب جمعیت شهری برای تشکیل شهرداری از ۵ هزار نفر (براساس قانون شهرداری ها، مصوب ۱۳۲۴) به ۱۰ هزار نفر (طبق قانون تقسیمات کشوری ۱۳۶۲)
- جایگزینی شورای اسلامی شهر به جای انجمن شهر؛
- توجه به شهرداری ها در برنامه های دوم و سوم توسعه کشور (پس از انقلاب).

۲- بررسی وضعیت موجود مدیریت شهری در ایران در این بررسی ۱۲ شهر به صورت نمونه مورد بررسی قرار گرفته اند تا وضعیت کنونی مدیریت شهری مورد تحلیل قرار گیرد. شهرداری های منتخب عبارت بودند از: بابل، بجنورد، بیرجند، تربت حیدریه، تایباد، گناباد، طرقبه، زاهدان، کرمان، اهواز، منطقه ۲ شهرداری تبریز و بناب.

۱-۲- ویژگی های نیروی انسانی شهرداری های مورد بررسی:

۷۵/۵٪ از کارکنان این شهرداری ها در حوزه خدمات شهری، ۱۱/۴٪ در حوزه فنی، عمرانی، شهرسازی و ۱۳/۱٪ در حوزه اداری و مالی فعالیت می کنند. ۱۶/۳٪

از تغییرات مهمی که بعد از انقلاب در مدیریت شهری به وجود آمد تغییر حدنصاب جمعیت شهری برای تشکیل شهرداری از ۵ هزار نفر به ۱۰ هزار نفر بود

کارکنان بیسواد، ۲۰/۸٪ دارای سواد خواندن و نوشتن، ۴۰/۳٪ در حد ابتدایی و راهنمایی، ۱۰٪ در حد متوسطه و تنها ۲/۶٪ دارای تحصیلات عالی اند.

ناگفته نماند که در ۱۲ شهرداری مورد بررسی، تنها ۸ شهردار مشغول به کار بوده اند.

از میان شهرداری های مورد بررسی، ۱۶/۷٪ شهرداران دارای درجه کارشناسی ارشد، ۴۳/۳٪ کارشناسی، ۲۵٪ کارکنانی و ۸/۳٪ دیپلم متوسطه اند.

۲-۲- عواملی که مشکلات و محدودیت های شهرداری ها را از نظر رابطه با بخش دولتی به وجود می آورد:

۱- عدم تصویب سازمان اداری شهرداری ها به وسیله وزارت کشور.

۲- سیر طولانی تأیید عوارض به وسیله استانداری و وزارت کشور.

۳- کافی نبودن حمایت حقوقی در ارائه خدمات فنی به شهرداری.

۴- تأخیر دفتر فنی استانداری در ارائه خدمات فنی به شهرداری.

۲-۳- عواملی که مشکلات و محدودیت های شهرداری ها

را از نظر رابطه با بخش خصوصی به وجود می آورند:

- ۱- مشکلات ناشی از نامشخص بودن مفهوم و مبانی روش های خصوصی سازی.
- ۲- مشکلات ناشی از تورم و عدم ثبات اقتصادی.
- ۳- مشکلات ناشی از اعتماد شهرداری به بخش خصوصی.
- ۴- عدم انعطاف سازمان شهرداری.
- ۵- بحران پذیر بودن برخی از خدمات شهری.
- ۲-۲- مشکلات دریافت عوارض از مردم:
- ۱- عدم اطمینان مردم از هزینه عوارض به وسیله شهرداری.
- ۲- نبود همبستگی کافی بین مردم و شهرداری.
- ۳- عدم پرداخت به موقع عوارض از جانب شهروندان.

از مشکلات شهرداری ها در حیطه سازمان مدیریت برنامه ریزی، نبود همبازی دقیق برای توزیع اعتبارات دولتی است

امور اداری و حقوقی و همچنین مالی است. شهردار به عنوان مدیر شهر در امور اجرایی، اختیارات و مسئولیت های لازم و کافی را خواهد داشت.

- علاوه بر وظایف خدماتی و عمرانی، شهرداری در امور بهداشتی، آموزشی و انتظامی نیز دخالت خواهد داشت.
- گزینه دوم - شهرداری بر طبق این گزینه، نیمه مستقل خواهد بود و در عین استقلال در یاره های امور داخلی، نظارت وزارت کشور همچنان باقی خواهد ماند.
- به علاوه، کلیه سازمان هایی که مصدر خدمات شهری اند - مانند ادارات آب و برق و تلفن و جز اینها - در شهرداری متمرکز نیستند. در این گزینه وزارت کشور بر انتخاب اعضا نظارت کامل خواهد داشت.
- گزینه سوم - اعضای شهرداری و همچنین شورای اسلامی

هدف نظام نوین مدیریت شهری این است که شهرها اداره امور خود را مستقلآ بر عهده گیرند

شهر، سمت های خود را با انتخاب مردم احراز خواهند کرد؛ و ضروری است که کشور سعی بر خود کفایی شهرداری ها از نظر مالی داشته باشد.

۴- جمع بندی و ارائه پیشنهاد

هدف نظام نوین مدیریت شهری این است که شهرها اداره امور خود را مستقلآ بر عهده گیرند و به تبعیت از مردم هر شهر خدمات مربوط به آن شهر را انجام دهند و راه آن را فراهم آورند. اما رسیدن به این هدف در زمان حاضر مستلزم مقدماتی است که باید به تدریج فراهم آیند این مقدمات عبارتند از:

الف) ایجاد شرایط لازم و کافی برای استقلال کامل شهرداری ها.

ب) به دلیل خو گرفتن به وضع موجود، سپردن کلیه امور هر شهر به نهادهای منتخب مردم، اختیالاتی را در سیستم موجود پیش خواهد آورد. از این رو گزینه دوم که مرحله گذار از وضع موجود به حالت ایده آل است پیشنهاد می گردد؛ اما تحقق این گزینه نیاز به شرایطی دارد که باید تأمین گردد. این شرایط عبارتند از:

- ۱- الحاق کلیه سازمان های هر شهر که در اداره امور شهر وظایفی بر عهده دارند و یا عضویت آنها در شورای به نام شورای هماهنگی، به ریاست شهردار.
- ۲- هماهنگی کامل بین مسئولیت و اختیار شهرداری.
- ۳- خودکفایی شهرداری در انجام وظایف.
- ۴- افزایش کادر فنی شهرداری ها همزمان با افزایش وظایف آنها.
- ۵- ارتباط شهرداری های کوچک و متوسط با وزارت کشور از طریق استانداری ها، و ارتباط شهرداری های شهرهای بزرگ به صورت مستقیم با وزارت کشور.
- ۶- واگذاری تدریجی وظایف جدید به شهرداری ها.

- ۴- نبود سیستم اطلاعات مناسب در شهرداری.
- ۵- مکانیزه نبودن سیستم درآمدی و نوسازی.
- ۲-۵- مشکلات شهرداری ها در زمینه انجام وظایف شان: این مشکلات حیطه های مختلف اداری، مالی، حقوقی، انشی و شهرسازی را در برمی گیرند.

۲-۶- مشکلات شهرداری ها در زمینه طرح های شهری: برای تحقق طرح های شهری موافقی به شرح زیر وجود دارد:

- ۱- آموزش ندیدن مدیران - به ویژه شهرداران - در حرفه خود.
- ۲- عدم آگاهی طراحان از فرهنگ حاکم بر جامعه مورد طراحی.
- ۳- عدم توجه به اقتصاد شهری در هنگام برنامه ریزی.
- ۳- فقدان نیروی فنی کارآمد در بدنه شهرداری ها.
- ۵- عدم تأمین هزینه اجرایی طرح ها.
- ۶- انعطاف نداشتن طرح ها.
- ۲-۷- مشکلات شهرداری ها در حیطه سازمان مدیریت و برنامه ریزی:

در این میان مهم ترین مشکل همانا نبود همبازی دقیق برای توزیع اعتبارات دولتی است.

معمولآ توزیع اعتبار از طرف سازمان پیش گفته بر اساس جمعیت است که همین مسئله می تواند مشکلاتی را ایجاد کند.

- ۲- گزینه های پیشنهادی برای نظام مدیریت شهری گزینه هایی در خصوص اهداف، وظایف، مشکلات و روابط در نظام مدیریت شهری در ایران پیشنهاد شده است، که در واقع حکم نوعی راه حل را دارند؛ بدین شرح:
- گزینه نخست - در این گزینه هدف استقلال کامل شهرداری در امور قانونگذاری و تعیین خط مشی و ضوابط در

شهر تهران، پس از بازی

سرویس موسوی

انسان‌هاست که آن را برای رسیدن به تعالی و پرورش استعداد‌های خود، ساخته و توسعه داده‌اند.

بنابراین چنانچه یکی از وظایف اصلی و مهم مدیران شهری، تدارک زمین‌هایی برای زیستن شهروندان در امنیت و آسایش و آرامش برشمرده شود، سخن گزافی نیست، شاید در شرایط کنونی که شهر در دست مدیران متعددی اداره می‌شود سخن گفتن از مدیریت واحد که مسئولیت تدارک چنین زمین‌هایی را برای شهروندان برعهده بگیرد چندان واقعی به نظر نرسد؛ ولی باور کردن جایگاه شهروندان در چارچوب مدیریت‌های مختلف کنونی، می‌تواند تا حدودی نقش مدیریت واحد را ایفا کند.

در واقع کسانی که پیش از هر کس تاوان رفتارهای کنترل نشده و خشونت‌آمیز جمعیت بازگشته از ورزشگاه را می‌پردازند، شهروندانی هستند که برای وقت، هزینه و آرامش خود ارزش قائل‌اند.

پیامدهای سفر کوتاه تماشاگران از ورزشگاه تا درون شهر

پیامدهای حضور انبوهی از جمعیت تماشاگر را در خیابان‌های غربی شهر، منتهی به ورزشگاه آزادی، می‌توان از جنبه‌های مختلف بررسی کرد. این حضور چندین دهه‌زار نفری دارای پیامدهای بی‌شمار و پنهان با شدت و ضعف‌های متفاوت است. برخی از این پیامدها زودگذر و تخریب‌کننده و برخی دیگر حقیقتاً ریشه‌ای و دارای تأثیر دراز مدت هستند.

در نوشتار حاضر، برای تلخیص مطالب، پیامدهای مختلف پیدا و پنهان حضور انبوهی از جمعیت تماشاگر فوتبال در خیابان‌های غروب و مرکز شهر در سه گروه اجتماعی، امنیتی و ترافیکی دسته‌بندی و تشریح می‌شوند. دستیابی به نحوه برخورد مناسب و مقتضی با این پیامدها نیازمند ریشه‌یابی رفتارهای هیجانی و کنترل نشده جمعیت تماشاگر است که موضوع بحث بعد خواهد بود.

پیامدهای اجتماعی

یکی از نخستین آثار سوء رفتارهای تماشاگران پرور بعضی هنجار شکنی‌ها مانند از بین رفتن هیج و زشتی ناسزا و دشنام، ابتدا در بین هواداران هر تیم و سپس بسیاری از کودکان و نوجوانان حاضر در خیابان‌های شهر است.

آنها به تجربه دریاقت‌اند که برای تحریک احساسات هواداران تیم

در سال‌های اخیر، برگزاری برخی از مسابقات فوتبال - به خصوص دیدارهای دو تیم بزرگ تهران (پروزی و استقلال) - همواره با خسارات و پیامدهای مادی و غیرمادی بسیاری در اجتماع، اقتصاد، ترافیک و امنیت شهر تهران همراه بوده است. رسانه‌های مختلف دیداری و شنیداری، هر یک به فراخور موقعیت و توجه، به تحلیل‌هایی در این باره پرداخته‌اند و همواره جامعه تماشاگر را بیشتر از سایرین آماج حمله‌های خود قرار داده‌اند.

در گزارش حاضر این موضوع با محور قرار گرفتن شهر و خساراتی که از آن متحمل می‌شود مورد بررسی قرار می‌گیرد. گزارش با طرح مسئله و شناسایی پیامدها آغاز می‌شود و با ارائه پیشنهاد‌های مختلفی که صاحب‌فکران مطرح می‌سازند، پایان می‌یابد.

با پایان گرفتن وقت بازی تیم‌های حاضر در میدان، خروج تماشاگران از ورزشگاه با سرعت آغاز می‌شود. از این زمان است که شهر تهران با پیامدهای ناگوار و سوء فزاینده‌ای مواجه می‌گردد که بررسی و ریشه‌یابی برخی از آنها موضوع این گزارش است. البته پیش از ورود تماشاگران به ورزشگاه نیز می‌توان تأثیرات منفی و بحران‌ساز حضور تماشاگران را بر شهر مشاهده کرد؛ ولی این در قیاس با زمان بازگشت خفیف‌تر است. نکته دیگری که در خور ذکر می‌نماید، توجه کمتر به پیامدهای سوء فریادها و شعارهای انبوهی از جمعیت خوشحال و یا عصبانی حاضر در ورزشگاه است. این انحماض به دلیل تصمیم‌گیری‌های دهه اخیر سازمان تربیت بدنی برای خلوت کردن ورزشگاه شهید شیروندی و دور از شهر بودن ورزشگاه آزادی است.

اهمیت بررسی موضوع

شهر قیل از آنکه محلی برای عبور و مرور ماشین و تمرکز فعالیت‌های تجاری، خدماتی و اقتصادی باشد، محل زندگی طبقاتی از



افراد بدون آنکه فرصت اندیشیدن به رفتار و تحلیل تصمیمات خویش را نداشته باشند، به صورت انجام گسیخته به رفتارهای پرخاشگرانه و تخریبی دست می‌زنند و فرهنگ آویاشگری رفته رفته شکل می‌گیرد. با گذشت زمان و تکرار این رفتارها، رفتارهای پرخاشگرانه به نوعی حق بدل می‌گردد و منجر به نهادینه شدن آویاشگری می‌شود»^(۱).

پیامدهای امنیتی

پیامدهای امنیتی در اینجا عمدتاً به زمینه امنیت اجتماعی شهر اشاره دارد.

پیامدهای امنیتی حضور تماشاگران فوتبال در بخشی از غرب شهر تهران را نمی‌توان منفک از پیامدهای اجتماعی آن دانست. برخی از رفتارهای خشونت‌آمیز هواداران تیم‌های رقیب که منجر به جرح و آسیب جسمی یا تخریب وسایل نقلیه و اموال شخصی عابران - و یا خود هواداران - می‌شود، در زمره پیامدهای امنیتی قابل بررسی است. پیدایش بخش‌هایی از جمعیت تماشاگر خسته و عصبی در مقاصد مرکز شهر و اختلالات ترافیکی که منجر به توقف خودروهای شخصی می‌شود، سبب ایجاد درگیری‌ها و تخریب‌های متعددی بین هواداران جوان و صاحبان خودروها و عابران می‌گردد. این به گونه‌ای است که گذشتن از خیابان‌های منتهی به مسیبه‌های ورزشگاه برای بسیاری از شهروندان با نگرانی همراه شده است.

درگیری‌های گروهی بین هواداران دو تیم رقیب در خیابان‌های شهر و رفتارهای خشونت‌آمیز آنان قدرت تفکیک عابر را از طرف مقابل به طریق دعوا نمی‌دهد؛ و در این شرایط هر گونه میانجی‌گری عواقب نامناسبی به همراه دارد.

توزیع و میدانه مواد مخدر از فعالیت‌های رایج در هنگام تمرکز و تجمع جمعیت است که آثار سوء اجتماعی و امنیتی زیادی دارد.

عدم کنترل این میدانات و مشکل شدن نظارت پلیس فرصت مناسبی را برای توزیع کنندگان و فروشندگان مواد مخدر فراهم می‌کند.

امکان سوءاستفاده از احساسات جوانان و منحرف کردن آنها در جهت برخی تمایلات سیاسی، از دیگر پیامدهای خطرناک حضور انبوه جمعیت جوان و پرشور و تحرک در خیابان‌های منتهی به ورزشگاه و مرکز شهر است.

رقیب‌عباسی کردن بازیکنان و در نهایت ایجاد اختلال در بازی تیم مقابل، شعارهای غیراخلاقی بیشترین تأثیر را دارند. در مسیر یادگشت‌ها و ورزشگاه نیز این شعارها تکرار می‌شود. تأثیر شعارهای تماشاگران به حدی است که در یکی از بررسی‌های انجام شده در این زمینه، ۱۲/۲ درصد هواداران تیم استقلال و ۱۳/۶ درصد هواداران تیم پیروزی، دلیل آسیب رساندن به آلبوم‌س‌های شرکت‌واحد را شعارهای هواداران باشگاه رقیب در مسیر بازگشت به شهر عنوان کردند. تصور تأثیر این گونه شعارها در وضعیتی که رقابت بازیکنان درون زمین حساس و برای هواداران نفس‌گیر است، کار ساده‌ای است.

از دیگر پیامدهای اجتماعی حضور تماشاگران فوتبال، نزاع و دعواهای بین آنها در درون ورزشگاه و خیابان‌های شهر است. همان گونه که در مطالعه انجام شده نیز مشاهده می‌شود، شعارهای طرفداران هر تیم، قدرت کنترل را از بسیاری از طرفداران تیم مقابل می‌رباید. در این شرایط احتمال نزاع‌های خونین فردی یا گروهی افزایش می‌یابد.

علاوه بر نزاع بین هواداران دو تیم به دلیل رفتارهای کنترل نشده هواداران تیم شکست خورده یا ناموفق، همواره درگیری‌هایی بین هواداران و شهروندان رهگذر نیز اتفاق می‌افتد. یکی از فرصت‌هایی که چنین درگیری‌های کوچک یا بزرگی را دامن می‌زند، همزمان شدن برگزاری مسابقات تیم‌های پرطرفدار با زمان بازگشت مسافران شهر تهران از دروازه غرب شهر است.

گسترش دستفروشی در اطراف ورودی‌های ورزشگاه و میدان‌ها و خیابان‌های غرب شهر، در هنگام بروایی مسابقات مهم فوتبال، معضلی قدیمی است که همواره با رفتارهای غیرقانونی توزیع مواد مخدر، چرب‌بیری و مانند آن همراه است. دستفروشی در سطح شهر و در نزدیکی ورزشگاه سبب کند شدن سرعت رفت و آمد عابران می‌شود و خود به بروز عصبانیت افراد منجر می‌گردد.

«گسترش و نهادینه شدن فرهنگ آویاشگری یا هولیکاسم از دیگر پیامدهای اجتماعی رفتارهای سوء هواداران فوتبال است. در جریان برگزاری مسابقات فوتبال، جمعیت حاضر در ورزشگاه‌ها به «انبوه خلق» تبدیل می‌شوند، بر اثر غیبت عقلانیت و فقدان رهبری در انبوه خلق، هتجارهای حاکم بر رفتارهای اجتماعی، محو می‌گردند و

پیامدهای اقتصادی وندالیسم

تخریب اموال عمومی ورزشگاه و اتوبوس‌های شرکت واحد از جمله مهم‌ترین و بارزترین پیامدهای اقتصادی رفتارهای خشونت‌آمیز و غیرعادی تماشاگران توپیرسوب است. همچنانکه در بخش‌های بعد اشاره خواهد شد، بخشی از این خسارات به دلیل سوء مدیریت و بخشی نیز ناشی از حق ناانصافی است که تماشاگران برای تخلیه احساسات غیرعادی‌شان به خود می‌دهند.

اطلاعه‌های شرکت واحد اتوبوس‌رانی در روزهای پس از برگزاری دو مسابقه سال‌های اخیر، نشان دهنده خسارتی حدود ۲۲۱ میلیارد ریال در سال ۱۳۷۸، حدود ۱۷۰ میلیون ریال پس از بازی نیم‌استقلال در برابر تیم الوحدہ امارات متحده و حدود ۵۲ میلیون ریال پس از بازی تیم پیروزی و العین امارات متحده عربی است. تعداد اتوبوس‌های خسارت دیده در سال ۱۳۷۸ برابر ۱۴۶۱ دستگاه و پس از بازی تیم استقلال و الوحدہ ۱۸۲ دستگاه و پس از بازی تیم پیروزی و العین امارات متحده عربی ۶۰۴ دستگاه بوده است.^{۱۱}

تأملی بر فراغ خسارات وارد شده نشان دهنده اهمیت بودن موضوع و لزوم برنامه‌ریزی جدی برای کاهش از ناآرامی‌های پس از بازی‌ها از طریق روش‌هایی غیرشرعی و توأم با عقلانیت و عدالت است.

در کنار خسارات یادشده نباید خساراتی را که از طرف تماشاگران به خودروهای شخصی در طول مسیر، ناوگان حمل و نقل خصوصی، تابلوهای راهنمای خیابان‌ها و نظایر اینها وارد می‌شود نادیده انگاشت. مشخصه تخریب خودروها و تأسیسات، نشان از علاقه بیشتر تماشاگران به تخریب اموال عمومی دارد.

پیامدهای ترافیکی

سنگینی ترافیک در خیابان‌های شهر تهران، به امری طبیعی و عادی تبدیل شده است. با وجود این، اختلالات آزاددهنده ترافیک در محور غربی رودی به شهر تهران در روزهای تعطیل که ترافیک سایر خیابان‌های شهر سبک است، با حضور اتوبوس‌های شخصی و ناوگان پر تعداد شرکت واحد که جابه‌جایی تماشاگران ورزشگاه آزادی در بعدازظهر روزهای جمعه را برعهده دارند، تشدید می‌شود. بخش



عمده‌ای از جمعیت شهر تهران، روزهای آخر هفته را در شهرها و نقاط سیاحتی و تفریحی غرب و شمال استان تهران به سر می‌برند و عصر روزهای جمعه، هنگام بازگشت مسافران به شهر است.

همزمان شدن بازگشت مسافران و بازگشت تماشاگران اتوبه ورزشگاه با توجه به برخی عوامل مختل کننده ترافیک، مانند خرید کردن شیشه اتوبوس‌ها و احتیاط رانندگان برای عبور از کنار این شیشه‌ها، شرایط را در خیابان‌های غرب تهران عذاب‌آور می‌سازد.

گرچه شریان‌های اصلی غرب تهران به تنهایی برای تخلیه بار ترافیکی عادی شهر کفایت می‌کنند ولی تردد تعداد زیادی اتوبوس عمومی به همراه مشکلات خاص حضور آنها، تردد اتوبوس‌ها را به شدت کاهش می‌دهد.

ریشه‌یابی رفتارهای خشونت‌آمیز هواداران فوتبال در فضای شهر می‌تواند به درک موضوع و برنامه‌ریزی صحیح و مناسب کمک کند. در پژوهشکده علوم ورزشی وزارت علوم، در این مورد تحقیقی صورت گرفته است که بخش‌هایی از آن به مطالعه روان‌شناختی و جامعه‌شناختی رفتارهای برخاسته از جوانان، به خصوص در گروه‌هایی بزرگ می‌پردازد. در این پژوهش آمده است:^{۱۲}

«خشونت در فوتبال رابطه معنی‌داری با وضعیت اجتماعی جوامع دارد، در جوامعی که در حال گذار از یک مرحله به مرحله دیگرند و در معرض تغییر و تحول قرار دارند، این نوع رفتار به چشم می‌خورد؛ چرا که فوتبال در این جوامع آینه‌روایت اجتماعی به شمار می‌رود.

در جوامعی که آزادی و احساس فراگیری در آغاز راه است و هنوز به کمال نرسیده، خشونت اجتماعی نیز بیشتر به چشم می‌خورد. در این جوامع «آزادی» یا «فردگرایی» با واقعیت‌های موجود در تعارض است و سبب شکل‌گیری «فردگرایی خودخواهانه» می‌شود. تعارض خواسته‌ها و تمایلات فرد با ضمانت‌اجزایی (قانون) و عدم پذیرش این خواسته‌ها از طرف اجتماع، منجر به بروز خشونت و رفتارهای برخاسته از آن می‌شود. در حوزه ورزش، در کیب فردگرایی خودخواهانه با علاقه‌مندی شدید به نتایجان حرفه‌ای، بازیکنان و مربیان، طرفدار یا قهرمان را شکل می‌دهد که توان پذیرش بعضی از واقعیت‌ها ندارد. زیرا واقعیت شاید به این معنی است که الگو یا آرمان ورزشی او (تیم، بازیکن یا مربی محبوب) کامل‌ترین و محبوب‌ترین الگو نیست و در نهایت یکی از الگوها و آرمان‌های ورزش مطلوب است. وقتی چنین واقعیتی بر فرد جلوه‌گر می‌شود، طبیعی‌ترین عکس‌العمل او انکار واقعیت و مقصر دانستن بعضی عوامل واقعی یا موهوم - مانند داور، خشونت تیم مقابل، خراب بودن زمین و چیز اینها - در شکست، یا عدم موفقیت تیم محبوب خود است.

چنین فردی از دیگر ناراضی‌هایی همراه او مانند بیکاری، درآمد کم، تجرد، شلوغی اتوبوس، سردی و گرمی هوا، گرسنگی و تشنگی و خستگی قبل و حین بازی، برخوردار خشونت‌آمیز نیروی انتظامی، ازدحام جمعیت و تجهیز نبودن ورزشگاه به حداقل تسهیلات رفاهی و مانند اینها نیز متأثر می‌شود. و سرانجام ترکیب فردگرایی خودخواهانه و ناراضی‌هایی یادشده منجر به رفتارهای ضد اجتماعی می‌گردد که نمود آن خشونت‌طلبی و سزار عصبی است.»

در طرح «بررسی ناهنجاری‌های رفتاری در میدان‌های ورزشی (فوتبال)» به بعضی از ناهماهنگی‌ها، مشکلات و عوامل تحریک‌کننده اشاره شده است که در حد اختصار ذکر می‌شوند:

- ناگلفی بودن وسایل نقلیه برای رسیدن به ورزشگاه

کردن موضوع و گشودن باب توجه مسئولان به آن و ارائه پیشنهادهایی است که شاید بتواند زمینه‌ای را برای طرح‌های دقیق‌تر متکی به تحقیقات جامع فراهم آورد. برخورد با مسئله و سعی در حل مناسب آن، ایجاب می‌کند که از دو منظر به آن نگاه شود.

یکی اینکه بنابر تئوری‌های جامعه‌شناسی پیش گفته و اظهارات برخی از روان‌شناسان و جامعه‌شناسان، وجود ورزشگاهها و برگزاری مسابقات رقابت‌آمیزی مانند فوتبال را فرصتی برای تخلیه نیروهای انباشته شده جوانان بدانیم که از ناراضی‌های اجتماعی مختلفی مانند بیکاری، کمبود مراکز تفریح و گذران اوقات فراغت، در آنها ریشه دوانده است.

دیگر اینکه به شهروندان خارج از جامعه هواداران سینه چاک از ورزشگاه برگشته نیز حق داشتن آرامش، آسایش و استراحت در خیابان‌ها و منازل نزدیک را بدهیم. در اینجا پرداختن به موضوع کمی ظریفتر می‌شود، شاید بتوان روش پرداختن را این گونه تشریح کرد که ورزشگاه می‌تواند محیطی برای تخلیه روانی هواداران باشد، اما با تدابیری ظریف و اندیشیده شده، می‌بایست چنان رفتار کرد و روان تماشاگران تأثیر گذاشت که آنان هنگام بازگشت به شهر همانند افراد عادی رفتاری طبیعی داشته باشند و از تخریب اموال عمومی، بیان ناسوا و هرزه‌گویی و بی‌احترامی به شهروندان پرهیزند.

پیشنهادهایی که در ادامه مطرح می‌شوند تا حدود زیادی رسیدن به این هدف را تسهیل می‌کنند:

۱. کاستن از مدت انتظار تماشاگران قبل از شروع بازی

مرئیس طلایی، فرمانده نیروی انتظامی تهران بزرگ، در مصاحبه با روزنامه همشهری ضمن تشریح برنامه‌های پلیس برای کنترل رفتارهای خلاف قانون و برخاستگانه تماشاگران فوتبال، از برخی هماهنگی‌ها و درخواست‌های نیروی انتظامی با مسئولان ورزشگاه آزادی خبر داد. از جمله اینهاست شماره‌دار کردن سندی‌های ورزشگاه و فروش بلیت به تعداد سندی‌ها در روزهای قبل از انجام بازی، که می‌تواند مدت انتظار تماشاگران را - که به گفته وی گاهی بین ۲۴ تا ۳۶ ساعت است - به حداقل ممکن (در حد یک ساعت) برساند.

عدم اطمینان تماشاگران از وضعیت فروش بلیت و احتمال از دست

- استفاده از وسایل نقلیه فرسوده برای جابه‌جایی تماشاگران

- روشن نامناسب ورود به ورزشگاه

- رفتار خشونت‌آمیز نیروی انتظامی در داخل و بیرون ورزشگاه

- فقدان جایگاه مناسب برای نشستن

- انتظار طولانی برای شروع بازی (ورود زودهنگام به ورزشگاه)

- نامنی ورزشگاه به خاطر برتاب مواد منفجره و احتمال وقوع نزاع

بین طرفداران

- ناکافی بودن تسهیلات و امکانات رفاهی در ورزشگاه

- برخورد خشونت‌آمیز نیروی انتظامی در داخل ورزشگاه

- ازدحام جمعیت پس از پایان بازی در خروجی‌ها و احتمال لگدمال

شدن

- کمبود وسایل نقلیه عمومی برای بازگشت

- ازدحام جمعیت در خیابان‌ها، راه‌اندازان و حرکت کند اتوبوس‌ها

در کنار عواملی که در طوطی مذکور به آنها اشاره شد، می‌توان از مشکلات دیگری نام برد که در تحریک‌پذیری احساسات و رفتارهای

تماشاگران مؤثر هستند. اینجا عبارتند از:

- دشوار بودن شرایط دوره انتظار پشت درهای ورزشگاه - و درون

ورزشگاه - قبل از شروع بازی.

- شعارهای تحریک‌کننده افرادی که خود تماشاگران آنها را

«تماشاگر نما» می‌خوانند.

- عدم توجه مرییان و بازیکنان تیم‌های رقیب به احساسات هواداران

و انجام بعضی کارها که سبب تحریک آنها می‌شود.

- موج آفرینی‌ها و جنجال‌های مجرب‌جانی و خط و نشان کشیدن آنها

در روزهای قبل از برگزاری بازی‌های حساس و پر تماشاگر.

- وجود شرایط همیشگی رقابت و هجوم در استفاده از تسهیلات

رفاهی و نقلیه.

- بی‌توجهی جامعه ورزشی، مسئولان ورزش و باشگاه‌ها به

فرهنگ هواداری در جامعه تماشاگران

ریشه‌یابی دقیق رفتارهای نامحسوس بسیاری از تماشاگران فوتبال

موضوعی است گسترده که در گنجایش نوشتار حاضر نیست و تحقیقی

جامع و دقیق را در این باره می‌طلبد. آنچه از این نوشتار برمی‌آید، مطرح



دادن فرصت دیدار بازی یا نشستن در جاهای نامناسب ورزشگاه سب می شود که تماشاگران ساعتها قبل از شروع بازی در اطراف ورزشگاه وقت صرف کنند.

۲. استفاده از همکاری تماشاگران برای کنترل فضای ورزشگاه

این پیشنهاد نیز از طرف طلایی چنین عنوان شده است: «فکر من این است که اگر تماشاگر نکات لازم را از دیگری بشنود بهتر می پذیرد تا اینکه من (مامور نیروی نظامی) بگویم.»

طلایی با ذکر این سخنان در نظر دارد بخشی از وظیفه پلیس را در محیط داخلی ورزشگاه به بعضی افراد که در تحریک تماشاگران موثرند بسپارد و تا آنجا که ممکن است از برخورد مستقیم نیروی انتظامی با تماشاگران بپرهیزد. وی می افزاید: «اگر این تعامل و زبان مشترک بین پلیس و مردم در ورزشگاه به وجود آید، بسیاری از مشکلاتی را که امروز وجود دارد می توان حل کرد و بسیاری از برخوردهای خاشهای بین پلیس و طرفداران ورزش نیز کاهش می یابد.»

۳. تدارک امکانات نقلیه برای انتقال مناسب و سریع تماشاگران

یکی از مشکلات و عواملی که به اذعان تماشاگران و کارشناسان مختلف جزو عوامل مؤثر بر تحریک پذیری رفتارهای تماشاگران است، ضعف بودن کیفیت اتوبوس های شرکت واحد و تعداد ناکافی آنهاست. ناکافی بودن وسیله نقلیه خود سبب روی آوردن تماشاگران به هجوم و ازدحام در استفاده از تسهیلات و خالی کردن ناراحتی های خود در تحریک بدنه ماشین می شود. فرسودگی اتوبوس ها نیز تماشاگران را به تحریک بیشتر آنها ترغیب می کند، چرا که شاید اعتقاد دارند اتوبوس های فرسوده را باید هر چه سریع تر از چرخه حمل و نقل خارج کرد.

مسعود رهنما، مدیر بهره برداری شرکت کنترل ترافیک تهران، برای حل این مشکل به تدارک خط مترو اشاره می کند که فعلاً در طرح توسعه خطوط مترو وجود ندارد.

گزینه پیشنهادی دیگر را رضا فراخانلو، معاون فرهنگی و آموزشی سازمان تربیت بدنی کشور عنوان کرده «افزایش ناوگان حمل و نقل عمومی شرکت واحد، استفاده از اتوبوس های جدید و مناسب و نهایتاً بالا بردن ضریب اطمینان در تماشاگران برای بازگشت بدون درگیری از ورزشگاه»، اما این پیشنهاد را نمی توان با توجه به اظهارات جیرووی، رئیس روابط عمومی شرکت واحد، در مورد مشکلات مالی این شرکت برای خرید اتوبوس های مورد نیاز شهر تهران و بالا بردن خطری مالی استفاده از اتوبوس های تازه برای جابه جایی تماشاگران فوتبال، عملی دانست. به هر صورت مسئله اتوبوس های شرکت واحد هم از نظر کیفی و هم از نظر کمی در برنامه ریزی اجتماعی برای کنترل رفتار تماشاگران فوتبال بسیار اساسی و مهم است.

سومین گزینه پیشنهادی در زمینه رفع مسائل ناشی از رفتار تماشاگران در تخریب اموال عمومی را محسن صفابخش، کارشناس ارشد تحقیقاتی مؤسسه مطالعات و تحقیقات اجتماعی دانشگاه تهران، مطرح می کند. وی اعتقاد دارد با توجه به نصب شدید هواداران هر تیم نسبت به شکست و موفقیت تیم محبوب خود و توجه به اینکه بودجه و دارایی باشگاه بر تمرینات و کیفیت بازی بازیکنان تأثیرگذار است، استفاده از باشگاه های فوتبال برای عرضه بخشی از خدمات حمل و نقل

و سهم کردن آنها در تدارک بازی ها و امکانات لازم، می تواند درصد بالایی از رفتارهای تخریب گویانه هواداران را کاهش دهد.

۴. در نظر گرفتن تمهیداتی برای جلوگیری از خروج سریع تماشاگران از ورزشگاه

شیرین جهادی، معاون اجتماعی و فرهنگی شهرداری منطقه ۲ تهران، معتقد است که می توان با تدارک برنامه های سرگرم کننده و تفریحی، بخش عمده ای از وقت انتظار تماشاگران را قبل از شروع بازی و بعد از پایان آن پر کرد؛ همان گونه که پیش از این بیان شد، تماشاگران در مدت انتظار خود در ورزشگاه در فضای ملتهب معلو از شعارهای تحریک کننده هواداران تیم رقیب به سر می برند. بالا بودن مدت انتظار و نداشتن هیچ برنامه ای برای پر کردن وقت باعث می شود که آنها کاری جز گوش دادن به شعارهای هواداران و گاه تیر هم آواز شدن یا آنها نداشته باشند. بنابراین «اجرای موسیقی، مصاحبه با الگوهای ورزشی، بخش مسابقات فوتبال و اجرای برنامه های تفریحی و شاد - چه قبل از شروع بازی و چه بعد از آن - می تواند تأثیر مناسبی در کنترل رفتار و احساسات تماشاگران داشته باشد. گذشته از این، جذب تماشاگران به فضاهای کوچک تفریحی و نمایشگاهی می تواند از هجوم و ازدحام تماشاگران پس از پایان بازی بکاهد.»

قراخانووردی نیز پیشنهاد مذکور چنین اعتقاد دارد: «شرکت واحد باید وسایل نقلیه کافی را برای تماشاگرانی که دیرتر از ورزشگاه خارج می شوند، تأمین کند.»

واقعیت نیز چنین است، عامل اصلی ازدحام های پس از پایان بازی، تلاش تماشاگران برای استفاده از تسهیلات ناکافی حمل و نقل عمومی است.

در کنار پیشنهاد های یادشده، می توان به موارد زیر نیز اشاره کرد:

- تلاش مدیران فرهنگی سازمان تربیت بدنی و مطبوعات ورزشی برای ترویج فرهنگ صحیح هواداری.
- تشکیل اتحادیه های صنفی هواداران که بتواند رفتار آنها را تحت تأثیر خود قرار دهد.

- تأمین امکانات لازم و با کیفیت مناسب در فضای ورزشگاه برای رفاه و آسایش تماشاگران.

- زدودن فرهنگ نادرست تلقی تماشاگران به عنوان جوانان متعصب و پرخاشگر، به گونه ای که خود را صاحب حق بدانند.

- کاستن از تبلیغات سو، درباره رفتارهای ناشایست تماشاگران، برای پایین آوردن حساسیت در جامعه. رئیس روابط عمومی شرکت واحد در این مورد می گوید که حذف اطلاع رسانی درباره میزان خسارات وارد شده بر اتوبوس های این شرکت در طول ماه های گذشته، تأثیر بسیاری در کاستن از تحریک داشته است.

سخن پایانی

حساسیت برنامه های لازم برای برخورد با رفتارهای نادرست تماشاگران فوتبال، ایجاب می کند که سازمان های متولی فرهنگ، ورزش و اداره شهر همکاری برای تدابیر عملی دراز مدت به منظور کاستن از خسارات اجتماعی و اقتصادی و امنیتی، با یکدیگر مشترک کنند.

گزارش حاضر تنها در حد طرح مسئله است و نمی تواند مناسی برای موضع گیری های افراد مسئول باشد. هدف اساسی گزارش، برجسته کردن مسئله در نگاه مسئولان و مدیران مرتبط با موضوع است.

منابع

۱. محسن صفابخش، همی (تلفظ نامهای رنگاری در میانین ورزشی (فوتبال) (کتابه امامهای نکر شده بر گزارش نیز از این منبع گرفته شده اند)
۲. روزنامه همشهری، ۲ مهرماه ۱۳۸۴
۳. این طرح با عنوان ذکر شده در منبع شماره یک، با همکاری محسن رضا کردی، در سال ۱۳۸۴ انجام شد.
۴. مشر گفت و گوهایی انجام شده با کارشناسان در دفتر معاونت موجود است.
۵. روزنامه همشهری، ۱۰ آذر ۸۴.

هفته پژوهش، مجال برای ارائه پژوهش‌های شهری

گزارشی از سومین نمایشگاه
دستاوردهای علمی پژوهشی کشور

تورج نادری

در آستانه هفته پژوهش، سومین نمایشگاه دستاوردهای علمی - پژوهشی با حضور پژوهشگران و مبتکران و مخترعان کشور، اذر ماه سال جاری در محل دائمی نمایشگاه بین‌المللی تهران برگزار شد.

این نمایشگاه در سومین سال برگزاری شرایط ویژه‌ای را به همراه داشت. مهدی خالقی، مسئول اجرایی نمایشگاه هفته پژوهش، در این زمینه چنین می‌گوید: «نمایشگاه امسال با سال‌های دیگر تفاوت بسیار داشت و وزارت علوم و تحقیقات و فناوری در برگزاری نمایشگاه امسال اهداف ویژه‌ای را دنبال می‌کرد. اولین ویژگی و هدف اصلی نمایشگاه امسال، به تولید رسانشن و کاربردی کردن نتیجه کار محققان و مبتکران کشور بوده است. به این منظور، شرکت مؤثر و فعال واحدهای بخش خصوصی و دولتی، واحدهای تحقیق و توسعه دانشگاه‌ها، انجمن‌های علمی و پژوهشی کشور و مبتکرانی که موفق به دست‌رسی به فناوری‌های برتر شدند مورد توجه قرار گرفتند.

برای اجرایی شدن این امر از کلیه اعضای جوامع علمی، تحقیقی و دانشگاهی خواسته شد که همزمان با حضور در نمایشگاه و عرضه کار ابداعی‌شان، مخاطبین و کاربران خود را نیز معرفی کنند. بدین ترتیب، با همکاری وزارت صنایع و معادن و دیگر سازمان‌های ذی‌ربط، از صاحبان صنعت و استفاده کنندگان دعوت شد تا در زمان برگزاری نمایشگاه، قراردادی حقوقی و مستقل تنظیم گردد که حداقل منافع مبتکران و محققان و همچنین انگیزه‌های برای سرمایه‌گذاران باشد.»

وی در زمینه کاربردی شدن سومین نمایشگاه هفته پژوهش گفت: «همان طور که قبلاً هم اشاره شد، هدف اصلی ستاد برگزار کننده سومین نمایشگاه هفته پژوهش در وزارت علوم و تحقیقات و فناوری، برقراری ارتباط بین تولید کننده و مخترع و پژوهشگر بود.

در این نمایشگاه دانشگاه‌ها هم موفق به ارائه فعالیت‌ها و طرح‌های پژوهشی خود شدند. حتی وزارت علوم و فناوری به منظور ثبت اختراعات و طرح‌های پژوهشی و تحقیقاتی، اقدام به ایجاد واحدی حقوقی کرد تا مخترعان و پژوهشگران بتوانند امتیاز اختراع و تحقیق خود را به نام خود (یا گروه) ثبت کنند.

در این بین سرمایه‌گذاران نیز از طرح‌های راهبردی پژوهشگران استقبال کردند. به گونه‌ای که تاکنون بین پژوهشگران و سرمایه‌گذاران حدود ۵۰ میلیارد ریال قرار داده، زیر نظر وزارت علوم، متحد شده است.» در سومین نمایشگاه هفته پژوهش، وزارت کشور نیز مانند تمامی وزارتخانه‌ها و سازمان‌های دیگر حضور داشت و غرفه‌های متعددی را به فعالیت‌های خود در زمینه‌های مختلف اختصاص داده بود.

ناصرالدین حجازی، مدیر کل دفتر سیاسی معاونت سیاسی وزارت کشور، در این زمینه عنوان داشت: «وزارت کشور همانند همه دستگاه‌های اجرایی، از ماه‌ها قبل مشغول فراهم کردن مقدمات لازم برای نمایش مطلوب و مؤثر فعالیت‌های خود در زمینه‌های مختلف در نمایشگاه هفته پژوهش بود. وزارت کشور بدین منظور ستاد هفته پژوهش را در محل این وزارتخانه، در حوزه‌های وزارتی، معاونت عمرانی، معاونت سیاسی، معاونت اجتماعی شوراها و همچنین حوزه نیروی انتظامی و سازمان ثبت احوال تشکیل داد.»

حجازی در مورد نحوه و حجم فعالیت وزارت کشور در سومین نمایشگاه هفته پژوهش گفت: «در نمایشگاه امسال وزارت کشور هم از لحاظ کیفی و هم به لحاظ کمی سعی بر حضور مؤثرتر نسبت به سال‌های

گذشته داشت و غرفه‌های وزارت کشور همواره جزء پربیننده‌ترین غرفه‌ها بود. این غرفه‌ها از لحاظ مساحت و وسعت نیز از غرفه‌های دیگر سازمان‌ها و وزارتخانه‌های شرکت کننده بزرگتر بودند.»

مدیر کل دفتر سیاسی معاونت سیاسی وزارت کشور افزود: «دفتر مطالعات سیاسی آخرین پروژه‌های مطالعاتی و همچنین تمایزهای از پروژه‌های در دست انجام را، به همراه فعالیت‌های انتشاراتی، در این نمایشگاه عرضه کرد.

در زمینه امور امنیتی نیز نیروی انتظامی حضور پررنگ و مؤثری داشت؛ هر چند به لحاظ برخی از مسائل امنیتی در ارائه پژوهش‌ها و تحقیقات با محدودیت‌های خاصی مواجه بود.»

حجازی در مورد نحوه فعالیت غرفه سازمان شهرداری‌ها گفت: «حضور سازمان شهرداری‌ها و دفتر مطالعات برنامه‌ریزی شهری به عنوان متولی امور پژوهش معاونت عمرانی وزارت کشور بسیار مؤثر بود. در این نمایشگاه سازمان شهرداری‌ها تقریباً تمامی فعالیت‌های عمرانی شهری و پژوهشی خود را در زمینه امور عمران شهری و مسائل شهرداری‌ها - مستعمل بر پروژه‌های انجام گرفته و در حال انجام و انتشارات - عرضه کرد.»

غرفه سازمان ثبت احوال نیز از غرفه‌های پرمخاطب نمایشگاه امسال بود، به طوری که همواره این غرفه پذیرای تعداد زیادی از بازدید کنندگان بود.

حجازی در این زمینه می‌گوید: «سازمان ثبت و احوال کشور، علاوه بر دستاوردهای پژوهشی خود، امسال به منظور رقابت‌پذیری و تدابیر به نصب تلفن گویا و ارائه کارت شناسایی و کد ملی در محل نمایشگاه کرد. شهروندان می‌توانستند از طریق تلفن گویا آخرین تحولات سنجی خود را جویا شوند و همچنین با ارائه مدارک لازم کد ملی خود را در همان محل نمایشگاه دریافت کنند.»

حجازی در مورد فعالیت سایر حوزه‌های وزارت کشور در نمایشگاه گفت: «حوزه اجتماعی و شوراها برای اولین بار پایگاه داده‌های اجتماعی را به محل نمایشگاه انتقال داد. حوزه تقسیمات کشوری وزارت کشور نیز علاوه بر ارائه دستاوردهای جغرافیایی و ترسیمات نقشه‌ای و GIS ایران و برخی از استان‌های کشور از طریق مولتی مدیا آخرین تحولات تقسیمات کشوری را در محل نمایشگاه در معرض دید بینندگان قرار می‌داد.»

وی در ادامه گفت‌هاز دیگر اقدامات وزارت کشور، اختصاص سالن کنفرانسی در جنب غرفه وزارت کشور بود. دعوت از مدیران و پژوهشگران غرفه‌های مختلف در محل سالن کنفرانس باعث می‌شد که هم پژوهشگران و هم مدیران به صورت زنده از دستاوردهای علمی هم‌دیگر مطلع گردند و ارتباط مناسبی برقرار سازند. این امر بسیار مورد توجه قرار گرفت و نتایج خوبی را نیز به دنبال داشت. حجازی در زمینه معرفی پژوهشگر نمونه گفت: «طبق دستورالعمل وزارت علوم، ستاد اجرایی نمایشگاه هفته پژوهش وزارت کشور با داشتن ۳ سیمپه موظف به معرفی پژوهشگران نمونه است. ستاد تمامی پژوهشگران نمونه نهاد‌های وزارت کشور را دریافت کرد، سپس با بررسی هیئت داوران (متشکل از چهار تن از اعضای هیئت علمی دانشگاه) سه پژوهشگر معرفی شدند. پژوهشگر اول از حوزه معاونت عمرانی و پژوهشگر دوم و سوم از سازمان ثبت احوال و نیروی انتظامی، به عنوان پژوهشگران برگزیده وزارت کشور معرفی شدند.»

توانمندسازی خدمات شهری

گزارشی از سومین سالگرد نشست معاونان خدمات شهری شهرداری‌های مراکز استان‌ها

لزام‌افشار

همین اساس، شهرداری مکلف است از فعالیت کلیه مشاغل و کسب‌هایی که ایجاد مزاحمت می‌کنند جلوگیری کند؛ اما هیچ‌راه و روش قانونی برای برخورد و مجازات برای سد معبر کنندگان تعیین نشده است. در واقع آیین‌نامه‌ها نقش ضابطه را ندارند و تنها نیروی انتظامی می‌تواند به عنوان مجری قانون عمل کند.

○ **یزد، نشست دوم، خصوصی‌سازی امور خدمات شهری**
از جمله مشکلات عمده شهرداری‌ها فقدان درآمد کافی و کمبود تجهیزات لازم و بالا بودن هزینه خدمات شهری است. فعالیت‌هایی همچون جمع‌آوری زباله، رفت و روب و ایجاد و نگهداری فضای سبز و پارک‌هزینه‌های بسیار بالایی دارند. عدم مشارکت مردم در پرداخت هزینه این گونه خدمات و فقدان نیروهای تخصصی در پرسنل شهرداری‌ها از جمله مشکلاتی است که بر عملکرد شهرداری‌ها تأثیر منفی می‌گذارد.

بهیچ‌مدیریت از مؤثرترین عوامل در کاهش کلیه هزینه‌های شهرداری‌هاست. حداکثر استفاده از توانایی‌های موجود کارکنان و ایجاد امکانات رفاهی لازم برای آنها، توانمندی لازم برای واگذاری فعالیت‌ها به بخش خصوصی و بیمه‌نگاران واجد صلاحیت، نظارت بر حسن اجرای پروژه‌ها و انجام آن در زمان تعیین شده با کیفیت مناسب و امکان جلب مشارکت‌های مردم در اداره امور شهر، می‌تواند در کاهش هزینه‌های شهرداری‌ها بسیار مؤثر باشد.

شاپور حکمی، دبیر گروه‌های معاونان خدمات شهری، در خصوص راهکارهای اجرایی که برای کاهش هزینه در جمع‌آوری زباله صورت گرفته است می‌گوید: «طرح واگذاری جمع‌آوری زباله به بخش خصوصی در استان اردبیل با ۳ روش انجام شد، که در هر یک از مراحل حدود ۴۰-۴۰ درصد کاهش هزینه برای شهرداری در برداشت، همچنین نظارت شهرداری بر فعالیت بخش خصوصی موجب شد تا این روند با کیفیت مطلوب‌تری صورت گیرد.»

○ **گرمانشاه، نشست سوم، کاهش تعرفه‌های خدمات شهری**
در این نشست پیشنهاد شد مباحثی نظیر نحوه محاسبه هزینه برق چاه موتور و روشنایی پارک‌ها، که در زمان حاضر با تعرفه تجاری محاسبه می‌شود، با تعرفه کشاورزی محاسبه شود. این نیز مطرح گردید که چون آب مصرفی شهرداری‌ها در اماکن عمومی به ویژه در پارک‌هاست، تعرفه عمومی هزینه فاضلاب‌ها دریافت

۱۶ آذر ماه سال ۱۳۷۸ شروع نشست ادواری معاونان خدمات شهری و نقطه آغازین تفکری نو در ارائه خدمات مطلوب‌تر به شهروندان به شمار می‌رود. بر مبنای این تفکر، با ایجاد تحول در مدیریت تر شیوه سنتی به امروزی، از رفتارهای سلیقه‌ای مدیران شهری در مقاطع زمانی کوتاه جلوگیری می‌گردد و الگویی واحد و مناسب برای شهرداری‌های کل کشور تدوین می‌شود.

بدین منظور، دست‌اندرکاران خدمات شهری مراکز استان‌ها برای کسب اطلاعات بیشتر، در بازدید از شهرهای مختلف به بحث و تبادل نظر و بررسی بهترین تجارب و عملکردهای شهرها و شناخت معضلات و مشکلات موجود در قوانین شهرداری پرداختند.

گزارش حاضر چکیده‌ای از دستاورد سه سال فعالیت معاونان خدمات شهری در به دست آوردن راهکارهای اجرایی، تخصصی و ایجاد هماهنگی بین شهرداری‌هاست.

○ **زربین شهر، نشست اول، دستورالعمل اجرایی سد معابر**

خدمات شهری مقوله‌ای است که از هیچ دستورالعمل و استاندارد خاصی در شهرهای کشور ما پیروی نمی‌کند. این حلقه مفقوده موجب اعمال سلیقه مدیران در عرصه خدمات شهری شده است. به همین منظور، اولین نشست معاونان خدمات شهری به این موضوع اختصاص یافت. در این نشست درخصوص تهیه آیین‌نامه اجرایی قوانین خدمات شهری و راهکارهای مناسب و هماهنگ تبادل نظر شد، تا بتوان از تعامل تجارب و ایده‌های مختلف در جهت تهیه آیین‌نامه‌ای بدون واحد در سطح کشور سود جست.

حاضران در این نشست، قوانین فعلی شهرداری‌ها را فاقد شفافیت لازم دانستند و بر تهیه آیین‌نامه‌های اجرایی قانون و یازندگی اساسی در قوانین شهرداری‌ها با توجه به نیازهای روز شهرها تأکید کردند.

در این جلسه تهیه آیین‌نامه اجرایی رفع سد معبر به وزارت کشور پیشنهاد شد، که در آن می‌بایست آزاد شدن معابر و حدود و اختیار شهرداری‌ها در جمع‌آوری اجناس تعریف شود. به موجب تبصره ۶ ماده ۹۶ قانون شهرداری‌ها (مصوب ۱۳۲۵) معابر عمومی ملک شهرداری‌ها محسوب می‌شوند. بر

شود.

حدید روز جایگزین آنها شوند.»

ن اردبیل، نشست ششم، ماشین آلات باز یافت

در این نشست موضوعاتی چون نحوه مشارکت بخش خصوصی در زمینه به کارگیری خودروهایی بخش خصوصی برای جمع آوری و حمل و نقل مورد توافق قرار گرفت؛ و طرح بازیافت و تفکیک زیاده از مبدا نیز مطرح گردید.

بر اساس «قانون شهرداری»، جمع آوری و حمل و دفع مواد زائد به عهده شهرداریها نیست. بنا به تبصره ۴ ماده ۵۵ قانون شهرداریها، شهرداریها فقط موظف به تعیین و معرفی محلی برای تخلیه و دفن زیادهاند؛ لیکن متأسفانه وظیفه جمع آوری زیاده نیز به آنها محول شده است. شهرداریها این کار را به وسیله کارگران استخراشی خود انجام می دهند. یا طی قراردادی با بخش خصوصی انجام این وظیفه را به عهده آن بخش می گذارند. از جمله محاسن واگذاری جمع آوری و حمل و نقل مواد زائد به بخش خصوصی، این است که شرکت های خصوصی برای رقابت سالم، می گویند بازده و کارایی سیستم خود را «معاور» افزایش دهند. به همین دلیل به کارگیری فناوری های جدید و پیشرفته به وسیله بخش خصوصی به سادگی و سرعت انجام می پذیرد.

نیز در این جلسه پیشنهاد شد که با توجه به مشکلات عدیده سازندگان تجهیزات و ماشین آلات خدمات شهری، با همکاری کارشناسان وزارت کشور و حوزه معاونان خدمات شهری، استانداردهای موجود در نوع ورق، جوشکاری، پمپها، چکها، موتور و نظایر آنها، به علاوه قیمت هر دستگاه خودرو تعیین شود و به سازندگان ارائه گردد.

سمنان، نشست هفتم، دستورالعمل هایی برای سازمان خدمات موتوری

در این نشست درباره رسیدگی به مشکلات سازمان خدمات موتوری، جلب مشارکت و سرمایه گذاری مردمی و کاهش تصدی گری شهرداریها بحث و تبادل نظر شد. به علاوه، ۱۲ بند در خصوص حل مشکلات مطرح در زمینه خدمات موتوری پیشنهاد شد. تا پس از طی مراحل قانونی اجرا گردد.

همچنین پیشنهاد گردید که مدیران سازمان خدمات موتوری، طرحی در خصوص تعیین میزان بازده کار خرد و هزینه تهیه و به رئیس هیئت مدیره ارائه کنند. مدیران سازمان های خدمات موتوری نیز طرح مدون و همسانی را برای نحوه وصول مطالبات از شهرداری های مناطق تهیه و به معاونان خدمات شهری ارائه کنند. از دیگر پیشنهاد های مطرح شده، این بود که معاونان خدمات شهری، در صورتی که توان انجام امور حفاری و ترمیم برایشان داشته باشند، از سازمانها و شرکت های حفار بخواهند که از امکانات سازمان خدمات موتوری استفاده کنند.

بندرعباس، نشست هشتم، مشکلات فضایی حوزه خدمات شهری

در این نشست مشکلات قضایی موجود در برخورد با تخلفات مربوطه به حوزه خدمات شهری مطرح شد و پیشنهادها و راهکارهایی به منظور جلوگیری از وقوع تخلفات - مانند ساخت ساز غیرمجاز و سد معبر - مورد بررسی قرار گرفت. از جمله مشکلاتی که شهرداریها در این زمینه با آن روبرو

حکمی، در خصوص اعمال تعرفه ها و نتایج به دست آمده در این نشست چنین توضیح می دهد: «روشنایی پارکها، گلستان شهرا و هزینه برق چاهها با تعرفه های تجاری محاسبه می شود که برای شهرداریها هزینه بسیار زیادی دارد. به موجب این گونه هزینه ها، شهرداری در پاره ای از موارد از خدمات انسانی مطلوب به شهروندان - همچون گسترش فضای سبز و پارکها، زیباسازی شهر، ایجاد تور در شب و نظایر اینها - باز می ماند.»

وی می افزاید: «در برخی از شهرها وزارت نیرو با شهرداری در این مورد به توافق رسیده است ولی بسیاری دیگر از شهرداریها همواره در این زمینه با مشکل مواجه اند. بنابراین لازم است که شورای اسلامی شهرها و نمایندگان مردم در مجلس شورای اسلامی به طور جدی برای حل این مشکل شهرداریها چاره ای بیابند.»

ن سنندج، نشست چهارم، آموزش کارکنان و تبادل تجربه نشست چهارم معاونت خدمات شهری حول محور شورای شهر برگزار شد. از جمله محورهای مورد بحث در این نشست، آموزش تربیت نیروی انسانی برای اداره مطلوب شهرها در شاخه خدمات شهری، طراحی شهری، اقتصاد شهری، ترافیک، ایمنی، آتش نشانی، مسائل زیست محیطی و نظایر آنها بود. به علاوه در این نشست ضرورت ایجاد دانشکده های تخصصی

معاونان خدمات شهری مراکز استانها در طول فعالیت سه ساله خود به تجارب، دستورالعمل و راهکارهای مفیدی در حوزه خدمات شهری دست یافته اند. این راهکارها می توانند به عنوان الگویی واحد و مدون مورد استفاده شهرداری های سراسر کشور قرار گیرند

و تدریس رشته های مورد نیاز برای پرورش نیروهای متخصص شهرداری از طریق وزارت کشور با مشارکت و همکاری وزارت علوم و تحقیقات و فناوری مطرح گردید. از دیگر محورهای این نشست، برقراری ارتباط میان شهرداری های سراسر کشور به منظور انتقال تجربیات موفق آنها در امور خدمات شهری، همچون مدیریت مواد زائد جامد شهری، سد معبر، واگذاری قسمت هایی از امور شهرداری به بخش خصوصی، ساماندهی تبلیغات شهری و جمع آوری زیاده بود.

همچنین تأکید شد تجربیات منتقل شده، در هر شهر با توجه به الگوهای زیست محیطی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی خاص آن شهر هماهنگ شود.

○ همدان، نشست پنجم، خصوصی سازی واحد موتوری در این نشست زیباسازی محیط شهری، کاهش تصدی گری و واگذاری خدمات موتوری به بخش خصوصی مطرح شد.

دبیر این همایش در زمینه نتایج به دست آمده در خصوص واگذاری خدمات موتوری به بخش خصوصی، چنین می گوید: «واگذاری خدمات موتوری به بخش خصوصی تأثیر مثبتی در نظارت نیروهای متخصص برای امور تعمیر و تعویض قطعات ماشینها داشته است. این امر همچنین موجب شده است که ماشین های فرسوده و مستهلک از رده خارج گردند و ماشین های

هستند، تفسیرهای مختلف قضات دادگستری از قانون است. این امر خود، معلول عدم شناخت دقیق قضات از معضلات و مشکلات موجود شهر و نظافت‌های مدیریت شهری است. بنا به درخواست شهرداری‌ها برای حل این مشکل، پیشنهاد شد که پس از رایزنی با مسئولان قوه قضائیه، قاضی ویژه رسیدگی به تخلفات در شهرداری‌های مراکز استان و شهرهای دارای جمعیت بیش از یکصد هزار نفر تعیین شود.

دیر این همایش در مورد اجرای این طرح می‌گوید: «با انجام هماهنگی‌های لازم با مشاور قوه قضائیه، اکنون در برخی از مراکز استان‌ها قاضی ویژه‌ای که با ماهیم قانون شهرداری‌ها آشنا باشد، برای رسیدگی به مشکلات قضایی شهرداری‌ها مستقر شده است.»

از دیگر پیشنهادهای این جلسه، این بود که با تأیید وزارت کشور پایگاه انتظامی شهری شکل بگیرد.

گفتنی است تاکنون شهرهای اردبیل، کرمانشاه، همدان، اصفهان و زنجان به پایگاه انتظامی مجهز شده‌اند. یکی از اهداف تشکیل پایگاه انتظامی شهری حمایت از شهرداری‌ها در اجرای قوانین شهری، ارائه آموزش‌های لازم به ضابطان و تسریع روند صدور و اجرای احکام مرتبط با تخلفات شهری است.

○ قيم، نشست نهم، مشکلات تاکسیرانی

در نشست نهم معاونان خدمات شهری به همراه مدیران عامل سازمان‌های تاکسیرانی به بحث و بررسی مشکلات سازمان‌های تاکسیرانی پرداختند. پیشنهادهایی نیز برای حل مشکلات این سازمان ارائه گردید، که مهم‌ترین آنها عبارتند از:

ایجاد هماهنگی لازم بین نیروی انتظامی و اداره تل حمل و نقل و دبیرخانه شورای عالی ترافیک به منظور تعیین ماده ۵۴ آیین‌نامه راهنمایی و رانندگی. براساس این ماده قانونی، خودروهای بازرسی به کنترل و نظارت بر سازمان‌های تاکسیرانی و واحدهای تاکسیرانی شهرداری‌ها می‌پردازند و نسبت به صدور مجوز کل برای تاکسیرانی اقدام می‌کنند. در این نشست در عین حال مقرر گردید به منظور ایجاد وحدت رویه در بازرسی‌ها، مدیران عامل سازمان‌های تاکسیرانی نسبت به تصویب و ابلاغ چارت سازمانی اقدام کنند.

این امر موجب می‌شود مجموعه‌ها و واحدهای سازمان‌های تاکسیرانی به شکل متناسبی پیش‌بینی شوند. براساس این چارت پست‌های کارمندی و کارگری، تعداد پرسنل مورد نیاز براساس وسعت، جمعیت و تعداد خودروهای تحت نظارت سازمان‌های تاکسیرانی یا واحدهای تاکسیرانی مشخص می‌شود.

○ قزوین، نشست دهم، مشکلات و مسائل شرکت واحد اتوبوسرانی

در این نشست خصوصی سازی شرکت‌های واحد اتوبوسرانی مطرح شد و مواردی نظیر تعمیر و نگهداری قطعات و لوازم بدنه، معایب و مشکلات اتوبوس‌های ناوگان شهری و بازنگری اصلاح اساسنامه سازمان اتوبوسرانی مورد بررسی قرار گرفت.

موضوع دیگر این نشست واگذاری بخش از خطوط حاشیه‌ای و حومه شهرها به بخش خصوصی بود.

سیدرضا علوی، معاون خدمات شهری قزوین، در خصوص نتایج به دست آمده در زمینه واگذاری ناوگان اتوبوسرانی قزوین به

بخش خصوصی می‌گوید: «طرح واگذاری اتوبوسرانی به بخش خصوصی در ابتدا به صورت پایلوت انجام شد، که نتایج مطلوبی را همچون کاهش هزینه و ارائه خدمات با کیفیت مطلوب در برداشت. همین عوامل منجر شد تا طرح مذکور به سراسر کشور تعمیم داده شود.»

گفتنی است، از جمله شرایط واگذاری فعالیت‌ها به بخش خصوصی این است که فعالیت‌های جدید محول شده به بخش خصوصی براساس مطالعه و دقت کافی انجام شود و جوانب و تبعات آن ابتدا در میان مدت و سپس در بلند مدت مورد توجه قرار گیرد. واگذاری این امور در شهرها نخست به صورت آزمایشی و در محدوده‌های کوچک صورت می‌گیرد و پس از موفقیت در سایر نقاط شهر گسترش می‌یابد.

○ خرم‌آباد، نشست یازدهم، فضاهای سبز شهری

در این گردهمایی مباحث مربوط به فضای سبز شهری مطرح شد. تدوین مجموعه مصوبات کمیته تخصصی مدیران عامل سازمان‌های پارک‌ها و فضای سبز نیز در همین جلسه انجام پذیرفت. براساس مصوبه یاد شده، قرار شد تا طرح جامع فضای سبز شهری به موازات طرح‌های جامع، به دست کارشناسان فضای سبز هر شهرداری تهیه شود. از دیگر مصوبات این کمیته انجام برنامه‌ریزی‌های لازم به منظور خصوصی سازی نگهداری و توسعه فضای سبز و کاهش هزینه‌هاست.

دیر این نشست در خصوص برنامه‌ریزی‌ها و دستاوردهای به عمل آمده در زمینه فضای سبز شهری اظهار می‌دارد: «از جمله مشکلات شهرداری‌ها در بخش فضای سبز شهری نداشتن طرح جامع فضای سبز است. اگر این طرح با مطالعه، تحقیق و دقت کافی صورت گیرد، عموماً در سیستم فضای سبز شهری تحولی به لحاظ توسعه و نگهداری صورت خواهد گرفت. از دیگر مباحث مطرح در این زمینه، سرمایه‌گذاری و مشارکت بخش خصوصی است. برای نمونه، شهرداری همدان محل پرورش گونه‌های گیاهی (گلخانه) را به بخش خصوصی واگذار کرده و علاوه بر نظارت بر این بخش، در سودآوری آن نیز شریک است.»

به علاوه در این جلسه بر ضرورت تدوین طرح جامع فضای سبز و مشخص شدن وضعیت مالکیت فضای سبز شهرها - با توجه به طرح تفصیلی و جامع - تأکید شد.

گفتنی است در طرح جامع فضای سبز شهری باید وسعت شهر، تعداد جمعیت، میزان نیاز به فضای سبز، محل استقرار خانه‌های مسکونی، تجاری فرهنگی و جایگاه فضای سبز پیش‌بینی شود. «تابع آب و سیستم‌های آبیاری قابل اجرا نیز از دیگر مسائلی است که در طرح باید به آن پرداخت.»

○ بوشهر، نشست دوازدهم، فضاهای بی‌دفاع شهری

در این نشست که با موضوع فضاهای بی‌دفاع در شهرها برپا گردید، ماده ۱۱۰ قانون شهرداری‌ها راجع به زمین‌های بدون حصار، خانه‌های مخروبه و متروک مورد بررسی قرار گرفت.

به موجب ماده ۱۱۰ قانون شهرداری‌ها، اصلاحی سال ۱۳۲۵، شهرداری می‌تواند درباره بناهای مخروبه و غیر مناسب یا نیمه تمام واقع در محدوده شهر که در خیابان یا کوچه یا میدان قرار گرفته و متالی یا پانگی و پاکیزگی و زیبایی شهر و موازین شهرسازی اند، با تصویب شورای اسلامی شهر، به مالک اختیار

کند، مالک نیز موظف است ظرف دو ماه اقدام به ایجاد نرده یا دیوار یا مرمت آن - که منطبق با نقشه مصوب شورای اسلامی است - نماید. اگر مالک مسامحه با امتناع کرد، شهرداری می تواند برای تأمین نظر و اجرای طرح مصوب شورا در زمینه زیبایی، پاکیزگی و شهرسازی هر گونه اقدامی که لازم بداند اجرا کند و هزینه آن را - به اضافه ده درصد - از مالک یا متولی یا متصدی موقوفه دریافت دارد.

گفتنی است حاضران در این گردهمایی، پیشنهادهایی را نیز در اجرای ماده ۱۱۰ قانون شهرداریها مطرح ساختند. بر این اساس، تجربه شهرداری قزوین و سایر شهرداریها، معاونان خدمات شهری و مراکز استانها در خصوص طرح دیوارکشی و ایجاد نرده های متناسب با وضعیت و زیبایی محل و اصول فنی و شهرسازی بررسی شد.

آن دسته از املاکی که مشمول ماده ۱۱۰ قانون شهرداریها

شهرداریها در ایران قدمتی قریب به یک قرن دارند و تنها سازمان و نهاد شهری به شمار میروند که موظف به ارائه خدمات به شهروندان هستند

می شوند و سازمان میراث فرهنگی مدعی تاریخی و ملی بودن آنهاست، باید به وسیله معاونان خدمات شهری شناسایی شود. سپس با تعیین مهلت مقرر، از سازمان میراث فرهنگی خوانسته شود تا با توجه به شرح وظایف سازمانی، اقدامهای لازم و قانونی را به عمل آورد. در غیر این صورت، مسئولیت هر گونه حوادث احتمالی و عواقب جانی، مالی و قضایی متوجه سازمان میراث فرهنگی خواهد بود.

تهران، نشست سیزدهم، عدم وحدت رویه و تناقضات قضایی

در این نشست ننگها و مشکلات قانونی شهرداریها، قانون مجازات اسلامی و عدم هماهنگی بخشی از محاکم قضایی مورد بررسی قرار گرفت.

از جمله مشکلات شهرداریها با محاکم قضایی، وجود تناقضات و نبود وحدت رویه در صدور احکام است. برای حل این مشکل، تأسیس شعب ویژه قضایی در دادگستریها برای رسیدگی به پرونده های قضایی مربوط به شهرداریها پیشنهاد شد.

گفتنی است، قانون شهرداریها نزدیک به نیم قرن پیش و با توجه به جمعیت، ابعاد شهر و مقتضیات آن زمان تدوین شده است. هم اکنون به دلیل ناآثار آمدی و روزآمد نبودن اکثر مواد قانونی شهرداریها، رواج قانون گریزی و ناهماهنگی برخی از اجزای دستگاه قضایی با شهرداریها بعضاً حتی با شهرداریها به دلیل اجرای قانون برخورد می شود.

همچنین در این جلسه در مورد مواد ۲۲، ۲۰، ۱۴، ۵۵ و ۹۲ قانون شهرداری و ماده ۱۴ آیین نامه پیش آمدگی های ساختمانی بحث و گفتگو شد.

کرمان، نشست چهاردهم، هزینه های ترمیم نوارهای حفاری

در این نشست، هزینه های ترمیم و بازسازی نوارهای حفاری به بحث و بررسی نهاده شد.

در این جلسه پیشنهادهایی نیز با توجه به افزایش ۱۰۰۰ درصدی غیر ارانه گردید که از آن جمله ترمیم جدول و حفاری معابر است.

بر اساس دستورالعمل کمیسیون حفاری قیمت شن و ماسه و غیر باید با توجه به هزینه های تمام شده و یافت فرهنگی و اجتماعی و موقعیت منطقه، با توافق پیمانکار و شهرداری محاسبه شود. به علاوه، در این نشست مقرر شد که عدم دریافت حقوق قانونی و ترمیم ترانشه به وسیله شهرداریهای کرمان، یزد و کرمانشاه از شرکت های ملی گازسازی از طریق مقامات استان و وزارت کشور، بیگیری شود.

اراک، نشست پانزدهم، ایمنی شهروندان

در این نشست مشکلات آتش نشانیها، ایمنی در پارکها و نقر جگانه های شهری، قنات، رودخانه ها و جویبارهای داخل شهر مورد بررسی قرار گرفت.

بر اساس بند ۱۴ ماده ۵۵ قانون شهرداری، تأمین ایمنی شهر و شهروندان از خطر سیل و آتش سوزی به عهده شهرداریهاست. شهرداریها نیز تاکنون برای انجام این امر اقدام به تشکیل سازمان، اداره یا واحد آتش نشانی کرده اند.

از جمله مشکلات موجود در آتش نشانی و خدمات ایمنی سراسر کشور فقدان قوانین آتش نشانی، چارت سازمانی، اساسنامه و آیین نامه عالی یکسان است. از دیگر مشکلات آتش نشانیها می توان به اینها اشاره کرد: فقدان نیروهای تحصیل کرده، کمبود ایستگاه های آتش نشانی در شهرها، نداشتن خودروهای آتش نشانی مدرن کافی، نبود تجهیزات فردی و گروهی مناسب با حوادث و نداشتن امکانات در روستاها و صنایع حاشیه شهرها.

مهم ترین نیازهای آتش نشانیها در این زمینه عبارتند از: تشکیل سازمان مرکزی آتش نشانی، تخصیص منابع درآمدی جدید، ارتقای سطح علمی پرسنل آتش نشانیها، تأسیس دانشگاه و مراکز آموزش تخصصی، تهیه لباس فرم یکدخت و نظایر اینها.

زنجان، نشست شانزدهم، ساماندهی میلمان شهری

در این نشست موضوع میلمان شهری مورد بررسی قرار گرفت. به طور ساده و خلاصه، میلمان شهری در واقع هدایت، کنترل، امنیت، ارتقاء، راحتی، تبلیغات، تزیین و تفریح در سطح شهر و خیابان را فراهم می آورد. با توجه به اهمیت زیبایی در چیدمان شهری در این نشست، پیشنهاد شد تا در بودجه شهرداریها ردیف اعتباری مخصوصی برای زیباسازی تصویب شود.

شهرداریها در ایران قدمتی قریب به یک قرن دارند و تنها سازمان و نهاد شهری به شمار میروند که موظف به ارائه خدمات به شهروندان هستند. معاونان خدمات شهری مراکز استانها در طول فعالیت سه ساله خود به تجارب دستورات العمل و راهکارهای مفیدی در حوزه خدمات شهری دست یافته اند. این راهکارها می تواند به عنوان الگویی واحد و مدون مورد استفاده شهرداریهای سراسر کشور قرار گیرد.

مؤسسه آموزش شهر و تشکیل دانشکده علوم شهری

شهری، فراهم آوردن فرصت برای نیروهای شاغل و فعال در عرصه شهری و افراد مستعد و علاقه‌مند به تحصیل در علوم شهری در سطح آموزش عالی، افزایش و بهبود سطح کیفی دانش شاغلان و ایجاد بسترهای مناسب علمی - کاربردی بهبود محیط شهری در عرصه‌های اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و زیستی است.

تربیت نیروی انسانی متخصص برای سازمان فرهنگی هنری شهرداری تهران و شهرداری‌های سراسر کشور از طریق برگزاری دوره‌های بلند مدت آموزش کاردانی، کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری علمی - کاربردی از اهداف تعریف شده دانشکده علوم شهری است. همچنین برنامه‌ریزی و اجرای دوره‌های آموزشی برای اصناف و صاحبان مشاغل شهری براساس ضرورت‌ها و نیازهای مورد نظر آنان و مبتنی بر ضوابط و مقررات دانشگاه جامع علمی - کاربردی و تدوین سرفصل‌ها و برنامه‌های درسی رشته‌ها و نظایر اینها، از دیگر وظایف دانشکده به شمار می‌رود.

دانشکده علوم شهری از خدمات دانشگاه جامع علمی - کاربردی، بدین شرح بهره‌مند است، پذیرش دانشجو از طریق سازمان سنجش و آموزش کشور، نظارت بر کفایت عوامل آموزشی، اجرای ضوابط و مقررات و آیین‌نامه‌های آموزشی، حسن اجرای برنامه‌های درسی و صدور مدارک فارغ‌التحصیلان. شایان ذکر است که دانشکده علوم شهری حداقل از ۶ گروه آموزشی تشکیل می‌شود که عبارتند از: گروه آموزشی علوم اجتماعی (پژوهشگری شهری، مردم‌شناسی شهری، روان‌شناسی شهری، ...)، گروه آموزشی شهرسازی (گردشگری، مبلمان شهری، فضای سبز شهری، زیباسازی شهری، ...)، گروه آموزشی مدیریت شهری (مدیریت فرهنگ شهری، مدیریت محیط زیست، ...)، گروه آموزشی عمران و معماری (معماری شهری، عمران شهری، حمل و نقل شهری، ترافیک شهری، تکنولوژی شهری، ...)، گروه آموزشی امور عالی و حقوق شهری (اقتصاد شهری، قوانین و مقررات شهری، حقوق شهری، ...)، و گروه آموزشی هنرهای شهری (نگاشتی شهری، عکاسی شهری، مجسمه‌سازی شهری، ...).

تشکیل دانشگاه علوم شهری می‌تواند مدیران و کادر مورد نیاز شهرداری‌ها را تربیت کند و از این طریق در مدیریت و ساختار نیروی انسانی شاغل در شهرداری‌ها تحول و پیشرفتی در خور توجه به وجود آورد.

مؤسسه «آموزش شهر» وابسته به سازمان فرهنگی هنری شهرداری تهران، به منظور ارتقای سطح فرهنگی و اجتماعی و توسعه فرهنگ شهرنشینی، مواد آموزشی متنوعی را برای سطوح متفاوت در زمینه‌های مدیریت شهری، مدیریت فرهنگ شهرنشینی و فرهنگ شهروندی طراحی می‌کند.

این آموزش با استفاده از توانمندی‌های دانشگاه‌ها - به خصوص دانشگاه صنعتی شریف، تهران و تربیت مدرس - و با مشارکت و هماهنگی اکثر مؤسسات آموزشی تهران صورت می‌گیرد.

از جمله اهداف مؤسسه آموزش شهر سیاست‌گذاری هماهنگی و بهینه‌سازی آموزش، ایجاد، توسعه و بسط فرهنگ شهرنشینی با افزایش کیفیت و کمیت خدمات آموزشی به شهروندان، نهادها و سازمان‌ها و نظایر اینهاست.

نیازسنجی آموزشی - طراحی - تولید و توزیع بسته‌های آموزشی متناسب (در زمینه‌های مواجهه با حوادث غیرمترقبه، زیباسازی شهری، ترافیک، فرهنگ آپارتمان‌نشینی، انحرافات اجتماعی و جز اینها)، پشتیبانی در ایجاد، برقراری ارتباط با مراکز ذی‌ربط داخل و خارج از کشور و انجام مبادلات فرهنگی، برگزاری همایش و سمینار و جز آن از جمله وظایف مؤسسه مورد بحث به شمار می‌آید.

این مؤسسه در عین حال آموزش برخی از دوره‌ها را برعهده دارد، که از آن جمله است: مدیریت استراتژیک، مدیریت فرهنگ، مدیریت محیط، خلاقیت و نوآوری در سازمان‌ها، کارگروهی و مدیریت موفق گروه.

دانشکده علوم شهری

دانشکده علوم شهری یکی از قسمت‌های مؤسسه آموزش شهر است که براساس ضوابط و مقررات دانشگاه جامع علمی - کاربردی فعالیت می‌کند.

از جمله اهداف پایه‌ریزی شده در خصوص دانشکده علوم

سازوکار واگذاری خدمات شهری به بخش

خصوصی

خاتون میروا شد

فرهنگ سازی و همکاری مستمر مردم می توان این هزینه ها را کاهش داد».

در ادامه این نشست مطبوعاتی رضائقی، معاون آموزشی و پژوهشی سازمان بازیافت و تبدیل مواد جامد شهرداری تهران و مدیر پروژه بانک جهانی، گزارشی از نحوه عملکرد سازمان بازیافت ارائه کرد؛ در سال ۱۳۷۴ سازمان بازیافت وامی بلاعوض از بانک جهانی گرفت. مشاوران بانک جهانی مشکلات عمده ای را در کار مدیریت مواد زائد جامد دیدند که مهم ترین شان فقدان قانون بود. به همین دلیل سازمان بازیافت در ابتدا مراحل اولیه تدوین قانون زباله را طی کرد و این قانون، بعد از تغییرات کلی، به شکل لایحه مطرح شد.

به علت مخالفت سازمان حفاظت از محیط زیست و وزارت کشور، تصمیمات جدیدی در این زمینه گرفته شد که این قانون بخت مدیریت واحد پس ماندها را مطرح می کند.

بدین ترتیب مقرر گردید که صاحبان صنایع، خود موظف به جمع آوری پس ماندهای صنعتی خود باشند و هزینه جمع آوری آن را نیز پرداخت کنند.

وی افزود: «از عمده مباحث مطرح شده دیگر، بررسی تعرفه است. سازمان در صدد تعیین تعرفه ای متناسب با میزان تولید است و در زمان حاضر نرخ جدیدی به شهرداری مرکز پیشنهاد کرده است تا به عنوان آیین نامه اجرایی قانون در شهر تهران اعمال شود. این تعرفه، بعد از تصویب، از آیین نامه های اجرایی قانون مدیریت پس ماندها است».

در این نشست که با حضور جمعی از خبرنگاران برگزار شد، نقوی در پاسخ به این پرسش که نقش شورای شهر در مورد تصویب قانون مدیریت پس ماندها چیست، گفت: «شورای شهر می تواند نسبت به تصویب عوارض شهری و اخراج آن تصمیم بگیرد. سازمان بازیافت نیز در مورد یکی از بندهای آیین نامه اجرایی - که گرفتن هزینه های مدیریت پس ماندها است - پیشنهاد مکتوب مدونی را به مجلس ارائه کرد که می توان آن را در قالب آیین نامه اجرایی قانونی احمال کرد و از اختیارات شورای شهر نیز در این زمینه سود جست».

وی در ادامه صحبت ها گفت: «بر اساسی بررسی های انجام شده و آمار به دست آمده، ارتباط مستقیمی بین میزان تولید زباله و مصرف آب و برق وجود دارد. در واقع افرادی که آب و برق بیشتری مصرف می کنند زباله بیشتری هم تولید می کنند».

معاون آموزشی و پژوهشی سازمان بازیافت در خصوص نقش شهرداری در این مورد گفت: «گرفتن عوارض از میزان تولید زباله،



سازمان بازیافت مواد زائد جامد و خدمات موتوری شهرداری تهران در یک نشست مطبوعاتی، که در افرامه سال جاری برگزار شد، شیوه های جلب مشارکت بخش خصوصی و ساماندهی زباله های شهر تهران را بررسی کرد.

حمیدالدین ملازهی، مدیر عامل سازمان خدمات موتوری و سوپرست سازمان بازیافت مواد جامد زائد، در ابتدای این جلسه درباره نحوه جمع آوری روزانه زباله تهران توضیحاتی ارائه کرد و گفت: «میزان زباله تولیدی روزانه ۷ هزار تن است که حدود ۵۵۰۰ تن آن زباله خانگی است و مابقی زباله های بیمارستانی و صنعتی اند. این زباله ها همه روزه از در منازل جمع آوری می شوند و به وسیله ماشین های مخصوص به کهریزک حمل می گردند. از این میزان زباله حدود ۱۱۰۰۰ تن برای تهیه کمپوست استفاده می شود و بقیه دفن می گردند».

ملازهی با اشاره به اینکه جمع آوری زباله در سطح شهر برعهده شهرداری نیست، گفت: «برای جمع آوری زباله و ارائه خدمات شهری دیگر نمی توان فقط به شهرداری متکی بود، بلکه دولت نیز باید در این امر سرمایه گذاری کند».

جمع آوری زباله از سوی شهرداری در طول سالین دراز، تبدیل به نوعی وظیفه شده است؛ در حالی که بر اساس قانون شهرداری این امر برعهده شهرداری نیست. جمع آوری زباله سالانه هزینه ای حدود ۴۰۰ میلیارد ریال برای شهرداری در بر دارد که با



نظر شهرداری، کار به پیمانکارها واگذار گردید و برای پوشش دادن تمام مناطق شهر، تعداد پیمانکاران بیشتر شدند. ماشین های تخصصی حمل زباله (طرح میچکا) نیز به تعداد ۳۰۰ دستگاه در اختیار آنها قرار گرفت و بدین ترتیب روند این کار تسریع گردیده.

در ادامه این گفت و گو، ملازهی بازیافت و مدیریت مواد زائد را از نظر فناوری روز عقب دانست و گفت: «این کار نیاز به فرهنگ سازی مناسب دارد و مردم هنوز برای بیرون گذاشتن زباله ها به ساختی خاص پایبند نیستند. این در حالی است که در بسیاری از کشورهای دنیا با روش های مختلفی، زباله ها دو روز در میان از سطح شهر جمع آوری می شود و ایجاد فضایی مشخص در هر محل باعث تفکیک زباله از صنداء می گردد. مسلماً با زمانی که گام های اولیه در کشورمان برداشته نشود، پروژه های دیگر موفقیت آمیز نخواهد بود».

وی در جواب به این سؤال که چرا شهروندان را ملزم به اجرای طرح تفکیک زباله نمی کنید، گفت: «تا قانون تصویب شده ای در این زمینه وجود نداشته باشد، امکانات لازم برای قابلیت اجرایی نیز وجود نخواهد داشت».

ملازهی در خصوص نحوه همکاری بانک جهانی و سازمان بازیافت گفت: «سازمان بازیافت از سال ۱۳۸۰ پس از گرفتن وام از بانک جهانی به منظور بهبود سیستم های مدیریت مواد زائد تهران، فعالیت جدی و همکاری خود را با بانک جهانی شروع کرده است. قرار شده است که بانک جهانی مشاوران خود را برای امکان سنجی مدیریت مواد زائد بفرستد و نتایج مطلوبی نیز با مدیر پروژه بانک جهانی در ایران به دست آید».

نقوی در مورد نحوه همکاری با بانک جهانی اظهار داشت: «بر اساس مطالعات و پیش بینی های انجام شده، مقرر گردید از هر سه پروژه، هزینه یک پروژه را سازمان بازیافت بپردازد. یکی از معضلات مهم در این زمینه، ایجاد یک مرکز دفن بهداشتی جدید است».

منطقه فعلی (کهریزک) به علت توسعه مناطق مسکونی در آن حوالی، مشکل آفرین خواهد بود. به همین دلیل ایجاد یک مرکز دفن صنعتی با همکاری بانک جهانی در رأس این پروژه قرار دارد».

سأستانه امروزه زباله همچون عنصری زنده در شهر به چشم می خورد. بهرغم رشد و توسعه شهرنشینی و پیشرفت فناوری، این معضل نه تنها کاسته نشده است بلکه روز به روز بر وسعت آن افزوده می شود. این شاید بدان علت است که مردم و مسئولان آن را جدی تلقی نمی کنند.

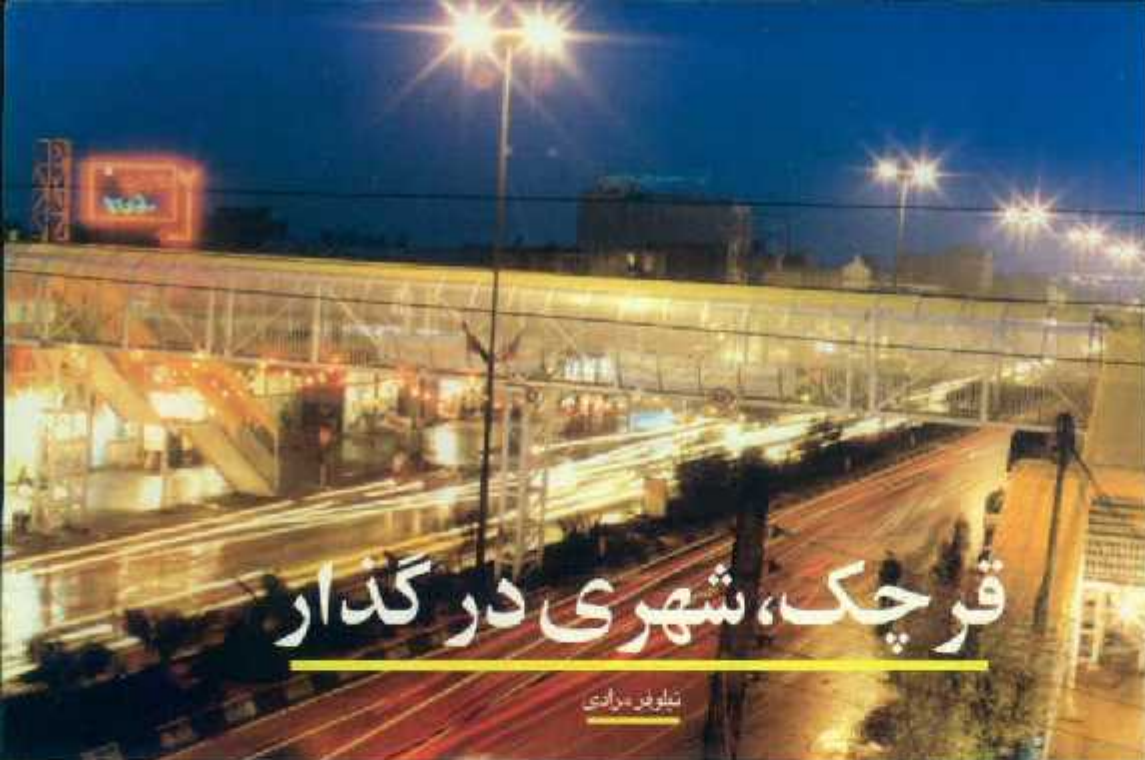
زباله جوان بیچگی است که بارش خود امکان تنفس و حیات را از جامعه بشری می گیرد به همین دلیل وجدان و خرد جمعی شهروندان می تواند به حل این معضل گسترده کمک کند.

مسئله ای جدی و پراهمیت است. سازمان به منظور حفظ بهداشت محیط زیست و کاهش تولید زباله و تفکیک زباله بازیافت شدنی و بازیافت نشدنی از کسانی که زباله بیشتر و خطرناک تری تولید می کنند عوارض می گیرد. بدین ترتیب هم در بسیاری از محارح و هزینه ها صرفه جویی می گردد و هم اشتغال زایی می شود».

نقوی در پاسخ به این سؤال که «اگر بناست شهرداری در ازای جمع آوری زباله پول بگیرد، پس چرا در زمان حاضر این کار را انجام نمی دهد؟» گفت: «شهرداری در زمان حاضر هزینه این کار را از محل درآمدهای دیگر تأمین می کند. هدف شهرداری صرفاً گرفتن عوارض زباله نیست بلکه می خواهد با ایجاد فرهنگ زیست محیطی و بهداشتی، مردم را با جمع آوری زباله آشنا سازد».

وی اضافه کرد: «برای فرهنگ سازی صحیح و آشنایی مردم از ابتداء آموزش از مقطع پایین تحصیلی شروع شده است. با تدوین جزوهای آموزشی از سوی سازمان بازیافت، آموزش در مدارس و در نواحی مختلفی چون ناحیه سبز با همکاری نهادهای مختلف آغاز گردیده است».

نقوی در پاسخ به یکی دیگر از خبرنگاران، که حل معضل زباله را نیازمند برنامه دوازدهم است و جوابی تدابیر اندیشیده سازمان شد، گفت: «برای حل این معضل، جمع آوری زباله به بخش خصوصی واگذار شده است. با تدبیر و امتیازاتی های مورد



قرچک، شهری در گذار

نیلوفر مرادی



حسین موسوی، شهردار قرچک

موازی در امتداد شمال غربی و مرکزی این شهر جریان داشته، که امروزه تنها آثاری از آن به جا مانده است.

قرچک به لحاظ توپوگرافی، دارای بستری نسبتاً هموار و یکدست است؛ و شهرهای همجوار آن ورامین، شهر ری و پاکدشت هستند.

این شهر به دلیل فرارگرفتن بر گذرگاه اصلی و تنها راه ارتباطی منطقه ورامین با تهران، دارای اهمیت ویژه‌ای است. عبور راه آهن سراسری تهران - مشهد، از محدوده مصوب شهر قرچک، از دیگر خصوصیات آن به شمار می‌آید.

□ ساختار جمعیتی شهر قرچک

همزمان با بروز خشکسالی و خشک شدن قنوات، روستاییانی که برای کار در کوردهای آجریزی راهی این شهر شده بودند، یافت جمعیتی آن را چهره‌ای دیگر بخشیدند.

رشد قارخانجات آجرسازی، موجب مهاجرت بیش از پیش روستاییان از مناطق مختلف کشور گردید و هنگام رشد جمعیت شتاب بیشتری پیدا کرد. این روند تا اواخر دهه پنجاه ادامه یافت.

ارزانی مسکن و مخارج زندگی و فاصله کم قرچک تا تهران عامل دیگری بود که به تدریج به سوزش جمعیت تهران به قرچک - و ساخت مناطق حاشیه‌ای، مثل شهرک ولیعصر و زیباشهر - منتهی شد. این رشد جمعیت با حضور مهاجران جنگ، در دهه شصت به اوج خود رسید.

در زمان حاضر جمعیت قرچک، براساس آخرین آمار، حدود ۲۵۰ هزار نفر است و روند رشد جمعیت آن با اکتگ شش درصد رو به افزایش است.

□ اقدامات شهرداری قرچک

شهرداری قرچک در سال ۱۳۵۳ تأسیس شد؛ ولی بعد از گذشت ۲۶ سال از تأسیس شهرداری در این منطقه، خیابان اصلی آن تا سال گذشته جدول گذاری و ناسکذاری نشده بود.

البته قرچک تنها شهری نیست که در کشور ما در محاق محرومیت و غفلت چندین ساله، به فراموشی سپرده شده است. به هر حال شاید آنچه که بتوان به عنوان مهم‌ترین اقدامات شهرداری قرچک نام برد، محدوده زیرساخت‌های شهری باشد. به طور کلی شهرداری قرچک در سال‌های اخیر با موج‌روزی آفرین‌نیاها و مشکلات زیرساختی و اولیه شهر روبرو بوده

سابقه تاریخی قرچک، با توجه به متون تاریخی، به زمان قاجاریه بر می‌گردد. بی‌شک نام «حاج حسن خان»، یکی از مخالفان نهضت مشروطه، که بین راه ورامین و ری آن زمان سکونت داشت، گواهی بر این مدعا است. قرچک در لغت به معنای «قریه‌ای کوچک» بوده و به تدریج به «قره‌چک» و قرچک، تبدیل شده است.

به روایتی دیگر «قره‌چک»، نام سیاه جادرهایی بوده است که کوچ‌نشینان دام پرور، که در گذشته‌های دور در این مکان سکنی می‌گزیدند، برپا می‌کردند. به مرور زمان، این کلمه به شکل قرچک در آمده و به این مکان اطلاق گردیده است.

باغ محمدآباد و قلعه‌های واقع در ضلع شمالی قرچک کنونی و فردیس، آثاری به جا مانده از آن دوران هستند. تا قبل از دهه بیست، قرچک جز چند قهوه‌خانه و یک قلعه کوچک در کنار جاده‌ای قدیمی، چیزی نبود. بعد از دهه سی، مناطق مختلفی بین فردیس و خیابان باهنر کنونی شکل گرفت، که همان قرچک امروزی است.

□ موقعیت جغرافیایی شهر قرچک

شهر قرچک، با وسعتی حدود ۶۰ کیلومتر مربع و جمعیتی ۲۵۰ هزار نفری در جنوب شرق تهران و در فاصله ۲۵ کیلومتری پایتخت واقع شده است.

این شهر از نظر اقلیمی، به علت همجواری با دشت ورامین، دارای آب و هوایی نسبتاً خشک است.

در طرح‌هایی، حوزه استحفاظی شهر، در شمال به روستای قشلاق جینو، در جنوب به اراضی محمدآباد و امین‌آباد، در غرب به جاده و اراضی قلعه نو املاک، و در شرق به کانال آب بوتینک محدود گردیده است.

قرچک دارای بستری مناسب و مستعد برای کشاورزی است و ساختار جمعیت آن به صورت متراکم شهری و روستایی شکل گرفته است.

در گذشته، رودخانه‌های «لات آبی» و «ماقراآباد» به طور

شهردار فرچک همچنین می‌افزاید: «بیشتر کارهای انجام شده در طی این مدت عملیات زیربنایی بوده است که بخش عمده‌ای از آن، تمسک و بازگشایی معابر درون شهری است. احداث کمربندی کنارگذر ۳۵ متری جنوبی و کنارگذر شمالی و همچنین تعریض خیابان اصلی، از پروژه‌های اصلی شهرداری فرچک است که در زمان حاضر بخش اعظم آن به اتمام رسیده است.»

احداث یک بزرگراه جدید در حد فاصل شهرستان پاکدشت و شهر فرچک، و یک راه ارتباطی دیگر که به موازات این بزرگراه در شمال فرچک در دست احداث است، از دیگر پروژه‌های شهرداری فرچک در حوزه توسعه شبکه‌های دسترسی است. این بزرگراه، پس از تکمیل، تأثیر عمده‌ای در حل مشکلات حمل و نقل خواهد داشت.»

ب تأثیرات توسعه شبکه‌های دسترسی

شهرداری فرچک منشأ اساسی توسعه شهر را ایجاد راه می‌داند و معتقد است، توسعه شبکه راه موجب جذب سرمایه و در نتیجه رونق اقتصادی شهر و ساکن شدن جمعیت می‌شود، و رغبت بیشتری را نیز برای سرمایه‌گذاری مردم، در بخش

فضاهای فرهنگی از عناصر مهم و حیات بخش

جوامع شهری اند. اکنون ضرورت پرداختن

شهرداری‌ها به مقوله فرهنگ در مقیاس و مدیریت

محلی، نه به عنوان کانونی فرهنگی بلکه به عنوان

بخشی از نظام متمرکز فرهنگی، بیش از پیش

احساس می‌شود

خصوصی و مشارکت ملی به وجود خواهد آورد.

شهردار فرچک می‌افزاید: «با اجرای طرح‌های راه‌سازی، چهره شهر فرچک در دو سال گذشته متحول شده است، و این تغییر و تحول به واسطه توسعه راه‌هایی است که طی دو سال گذشته، احداث یا بهسازی شده‌اند.»

با اجرای این طرح‌ها، مالکان زمین‌های اطراف، زمینه را برای سرمایه‌گذاری مساعد دیده‌اند و ساخت و ساز در بخش مسکن، خودبه‌خود آغاز شده است. این روند چرخه منابع مالی شهرداری فرچک را تا حدی به گردش درآورده است، که اکنون به‌عنوان یکی از منابع درآمدی این شهرداری مطرح است.

توسعه فضاهای سبز شهری

در کنار اصلاح زیرساخت‌ها و اقدامات زیربنایی که موجب تولید سرمایه‌افزوده برای شهرداری می‌شود، اصلاح سیستم و مکانیزه کردن ساختار اداری و نیز ایجاد فضای سبز و زیباسازی، جایگاه ویژه‌ای در شهرداری فرچک دارد.

الف) احداث پارک‌های محله‌ای

چهار پارک محله‌ای با نام‌های لیلوفر، دانشجوی، طلاییه و پارک میدان کلاشتری که به تازگی در فرچک احداث شده، مجموعاً حدود ۷۵ هکتار فضای سبز شهری فرچک را افزایش داده است.

با توجه به اینکه بیش از ۸۰ درصد از مراحل آماده‌سازی و ساخت این پارک‌ها انجام شده است، می‌توان گفت که سرانه فضای سبز این شهر، از یک سال گذشته تا کنون، از ۶ مترمربع به حدود ۸۴۵ مترمربع گسترش می‌یابد.

حدود ۹ هکتار چمن کاری در پارک‌ها، میدان‌ها و حاشیه



است. تماسی توان و توسعه شهرداری فرچک در این سال‌ها، صرف اقدامات و فعالیت‌هایی شده است که در پی می‌آید:

توسعه شبکه‌های دسترسی

یکی از مهم‌ترین فعالیت‌های شهرداری فرچک، که با هدف توسعه شهر صورت پذیرفته، ایجاد و احداث شبکه‌های دسترسی به مناطق مختلف درون شهری و برون شهری است. ۸۰٪ جمعیت کنونی فرچک در خارج از این شهر اشتغال به کار دارند. به همین دلیل در زمینه ترافیک و حمل و نقل برون شهری، مشکلات زیادی در منطقه به وجود آمده است.

دسترسی‌هایی مثل جاده تهران - ورامین، به علت عرض کم آن، در بیشتر ساعات روز توان بار ترافیکی موجود را ندارند، در زمان حاضر با هماهنگی‌های به عمل آمده بین شهرداری منطقه و پلیس راه، این مشکل تا حدی کنترل شده است.

از مهم‌ترین بخش‌های فعالیت‌های عمرانی، که در متن پروژه‌های شهرداری فرچک قرار دارد، می‌توان به احداث، بهسازی و تعریض جاده‌ها اشاره کرد. توسعه شبکه دسترسی، تنها به احداث راه‌های برون شهری محدود نمی‌شود و بازگشایی، تعریض و بهسازی معابر داخلی و بافت قدیمی شهر را نیز در برمی‌گیرد.

الف) موانع اجرایی

یکی از بزرگ‌ترین مشکلات موجود در حوزه راه‌سازی در شهر فرچک، گودال‌هایی است که در گذشته به دلیل حفاری کوره‌یو خانه‌ها به وجود آمده است. این حفاری‌ها، گذشته از اینکه خاک‌زایی را تا حدودی کرده، دره‌هایی عمیق برجای گذاشته است. از جمله، هنگام بازگشایی مسیر جاده ۳۰ متری، گودالی به عمق ۲۰ متر و طول ۵۰۰ متر در مسیر این جاده برجای مانده بود.

حجت موسوی، شهردار فرچک در این مورد می‌گوید: «در این زمان شهرداری فرچک با اجازه بولدور از گومان، این دره عمیق را در کوتاه‌ترین زمان و با کمترین هزینه تسطیح کرده، به گشته وی، عملیات خاک‌برداری تنها در کمربندی جنوبی شهر، حجمی در حدود ۳۵ هزار متر مکعب داشته است و این اقدام پیش از حد و توان مالی و فنی شهرداری است.»

با جایی که امروزه تعدد مکان‌های فرهنگی در قرچک بیش از شهر ورامین است.

توسعه و تجهیز کتابخانه‌ها از دیگر اولویت‌های برنامه‌های شهرداری قرچک در زمینه فعالیت‌های فرهنگی است، که در رأس آنها توسعه کتابخانه «اقبال لاهوری» - بزرگ‌ترین کتابخانه قرچک - قرار دارد.

در زمینه تجهیز امکانات ورزشی گفتنی است که استخر و زمین فوتبال شهر، که متعلق به شهرداری بوده است، پس از تجهیز و بازسازی به وسيله شهرداری، به اداره تربیت بدنی قرچک واگذار شده است.

□ جلب همکاری و مشارکت بخش خصوصی

شهرداری سازمانی محلی است که هزینه‌های شهر را می‌بایست از محل درآمدهای محلی و عوارض تأمین کند. این مبالغ عموماً در جهت فعالیت‌های خدماتی صرف می‌شود - که خود نوعی مشارکت است. سپردن خدمات به بخش خصوصی، هم از نظر همیشه کردن کیفیت خدمات مؤثر است و هم به نوعی ایجاد اشتغال می‌کند. لیکن واگذاری انجام یارهای از وظایف به بخش خصوصی به مفهوم عدم مسئولیت شهرداری در قبال کیفیت ارائه خدمات نیست؛ بلکه نقش شهرداری از مجری



بولوارها، و نیز اجرای طرح زیتون کاری و احداث پارک جنگلی زیبا شهر که بخشی از کمربند سبز شهر را تشکیل می‌دهند، از دیگر فعالیت‌های سازمان فضای سبز شهر قرچک به شمار می‌آیند.

ب) بازسازی و بهسازی پارک‌های قدیمی

اکثر پارک‌های محله‌ای در قرچک در زمان تمشیدی یکی از شهرداران سابق این شهر احداث شده‌اند. حدود ۱۴ پارک محله‌ای در قرچک وجود داشت، که تقریباً همه بدون استفاده باقی مانده بودند و به دلیل نداشتن امکانات اولیه، مثل روشنایی شبانه، سرویس‌های مناسب بهداشتی، میلان مناسب، حضور افراد بزهکار، تغییر شکل بافت گیاهی و رشد گونه‌های نامناسب و نظایر اینها، دیگر برای خانواده‌ها قابل استفاده نبودند.

از جمله فعالیت‌های شهرداری قرچک، بهسازی این پارک‌های قدیمی است. سلسله فعالیت‌هایی همچون تجهیز میلان شهری و زیباسازی، از کارکردهای مثبت و مطلوب واحد زیباسازی شهرداری قرچک در سال گذشته بوده است.

□ احداث فضاهای فرهنگی، تفریحی

فضاهای فرهنگی از عناصر مهم و حیات‌بخش جوامع شهری‌اند. اکنون ضرورت پرداختن شهرداری‌ها به مقوله فرهنگ در عیاش و مدیریت محلی، نه به عنوان کانونی فرهنگی بلکه به عنوان بخشی از نظام متمرکز فرهنگی، بیش از پیش احساس می‌شود. به موجب بند ۶ ماده ۵۵ قانون شهرداری‌ها، تأسیس کتابخانه و مؤسسات فرهنگی، بهداشتی و تعاونی، باغ کودکان، شیرخوارگاه، کلاس‌های مهارت‌آموزی یا بی‌سوادی، کودکانستان و امثال آن، در حدود اعتبارات مصوب، برعهده شهرداری هاست.

همچنین شهرداری در مورد موزه‌ها، خانه‌های فرهنگ و زندان و امثال آن، می‌تواند با تصویب انجمن شهر، اراضی و ساختمان‌های متعلق به خود را با حفظ مالکیت، به رایگان یا با شرایط معین در اختیار مؤسسات ذی‌ربط قرار دهد.

ساخت و احداث فضاهای فرهنگی مانند فرهنگسرا، کانون و کتابخانه از مدتی پیش در قرچک آغاز شده و رواج یافته است؛

ساخت واحداث فضاهای فرهنگی مانند

فرهنگسرا، کانون و کتابخانه از مدتی پیش در

قرچک آغاز شده و رواج یافته است؛ تا جایی که

امروزه تعدد مکان‌های فرهنگی در قرچک بیش از

شهر ورامین است

پروژه‌های خدماتی به ناظر فعالیت‌های بخش خصوصی ارتقاء می‌یابد.

شهرداری قرچک به منظور گسترش مشارکت بخش خصوصی، برنامه‌های ویژه‌ای را دنبال می‌کند، که از آن جمله‌اند:

الف) نگهداری پارک‌ها

حجت موسوی، شهردار قرچک، درباره طرح حفظ و احیای پارک‌های محله‌ای چنین می‌گوید: «با تصویب و تأیید شورای اسلامی شهر تصمیماتی مبنی بر واگذاری امر نگهداری پارک‌ها به بخش خصوصی، گرفته شده است. شهرداری قرچک نیز بنابر بررسی‌های به عمل آمده و تحقیقات انجام شده، ابتدا چند پارک را به طور آزمایشی به بخش خصوصی واگذار کرده است. در صورتی که این اقدام نتایج مثبتی را در پی داشته باشد، فضای سبز شهری قرچک به بخش خصوصی واگذار می‌شود.»

ب) ساخت و ساز مسکن

در بخش مسکن در هر شهر، برای توسعه ساخت و ساز و تشویق سرمایه‌گذاران به مشارکت در امر انبوه‌سازی، ابتدا باید عملیات زیرساختی انجام شود.

با توجه به پیشرفت سریع عملیات زیرساختی، تاکنون چندین شهرک جدید در قرچک ساخته شده است و طرح‌هایی نیز برای ساخت مسکن ارزان قیمت در برنامه کار شهرداری قرار گرفته است. مجتمع‌های یاس سفید، شهرک طلایه، ولیعصر و آبادانا، حاصل تسهیلات ارائه شده از سوی شهرداری و شورای

شهر و همچنین مشارکت بخش خصوصی اند. لازم به ذکر است که سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در امر ساخت و ساز مسکن بیش از سایر بخش‌هاست و مهم‌ترین دلیل آن، فاصله کوتاه فرجک با تهران است.

ج) احداث شهرک صنعتی کارا

با توجه به رشد جمعیت و نرخ بالای بیکاری در شهر فرجک، آسوسان بخشی به فعالیت‌های صنعتی واحدهای تولیدی و صنایع مزاحم، بیش از پیش ضروری می‌نماید.

سپردن خدمات به بخش خصوصی، هم از نظر بهینه کردن کیفیت خدمات مؤثر است و هم به نوعی ایجاد اشتغال می‌کند. لیکن واگذاری انجام بارهای از وظایف به بخش خصوصی به مفهوم عدم مسئولیت شهرداری در قبال کیفیت ارائه خدمات نیست؛ بلکه نقش شهرداری از مجری پروژه‌های خدماتی به ناظر فعالیت‌های بخش خصوصی ارتقا می‌یابد.

تداوم حضور فعالیت‌های مزاحم صنایع مختلف، بستگی به محیط پیرامون آنها دارد و برای سامان بخشیدن به آنها باید ابتدا محیط اطراف آنها ساماندهی شود.

به این ترتیب، این صنایع به تدریج جایگاه خود را در نظام فضایی پیدا می‌کنند.

طبق بند ۳۰ ماده ۵۵ قانون شهرداری‌ها، صنایع و کاربری‌های مزاحم باید به بیرون از شهر منتقل شوند. با توجه به آمار موجود، اکنون ۱۳۴ واحد صنعتی مزاحم در شهر فرجک فعال هستند که کاربری آنها مطابق با ضوابط و استانداردهای زیست محیطی نیست و باید به مکان دیگری منتقل شوند.

حجت موسوی درباره انتقال کاربری‌های مزاحم به خارج از شهر فرجک می‌گوید: «بعد از مطالعات انجام شده بر روی طرح هادی شهر فرجک، مکانی به نام شهرک کارا، در منتهی‌الیه حریم استحفاظی و حداکثر محدوده توسعه شهری در نظر گرفته شد. کار تحقیقات و عملیات آماده‌سازی و اجرایی این شهرک را شرکت خصوصی کارا انجام داده است. از این پس تمام صنایع مزاحم، در شهر فرجک به این مکان منتقل خواهند شد.»

موسوی درباره دلیل جابه‌جایی و مکان‌یابی این شهرک صنعتی می‌گوید: «زمین این منطقه، به علت برداشت خاک‌های زراعی، فاقد شرایط مناسب و ارزش کشاورزی است و با توجه به اینکه در بین کوره‌های مخروبه و بیجه تعطیل قرار گرفته است، در صورت نیاز، قابل توسعه است.»

وی عدم فرارگرفتن این شهرک در مسیر ورزش‌بادهای موسمی را عاملی می‌داند که احتمال آلودگی‌های زیست محیطی را کاهش می‌دهد.

یکی از فعالیت‌های خدماتی و عمرانی شهرداری‌ها، احداث فاضلاب‌های شهری است. در این مورد بین شهرداری فرجک و اداره آب و فاضلاب، توافق‌هایی به عمل آمده و مذاکراتی نیز با یک شرکت آلمانی صورت پذیرفته است.

بر اساس این مذاکرات، اجرای پروژه بزرگ، مذکور این شرکت، محول گردیده است. به دنبال رایزنی‌های مسئولان شهری فرجک، اعتبارات لازم برای این طرح، از طریق بانک جهانی تأمین خواهد شد. در زمان حاضر مرحله مطالعات و تحقیقات این طرح به پایان رسیده است و طبق برنامه ارائه شده، این طرح می‌بایست در سال ۱۳۸۵ به بهره‌برداری برسد.

شهرداری فرجک مذاکراتی را نیز با یک شرکت کانادایی به نام QMA در باره دریافت گواهی کیفیت مدیریت ISO ۹۰۰۴ انجام داده است، که در صورت گرفتن مجوز از شورای اسلامی شهر، قرارداد خود را با این شرکت منعقد خواهد کرد.

از دیگر اقدامات شهرداری فرجک برای گسترش ارتباطات بین‌المللی، راه‌اندازی یک سایت اینترنتی در شهرداری فرجک است. با راه‌اندازی این سایت امکان تبادل تجربه و اطلاعات بین این شهرداری و شهرداری‌های داخل و خارج از کشور فراهم می‌شود.

□ جلب مشارکت‌های مردمی

بخش مردمی در واقع گونه‌ای از بخش خصوصی است که قصد آن از مشارکت در اداره امور شهر، انتفاع مالی نیست و مبنای همکاری آنان با شهرداری، انگیزه‌های اجتماعی و یاری‌های همگانی و خوداتکایی است. اکنون سهم عمده‌ای از مشارکت‌های مردمی در بخش ساخت و ساز مسکن سرمایه‌گذاری شده است.

با همکاری سازمان آب و فاضلاب جنوب شرق استان تهران، تأمین بخشی از هزینه‌های مهار فاضلاب شهری

با همکاری سازمان آب و فاضلاب جنوب شرقی استان تهران، تأمین بخشی از هزینه‌های مهار فاضلاب شهری فرجک، طبق مصوبه شورای شهر، با مشارکت مردم صورت پذیرفت. نحوه اشتراک این گونه بود که بیش از به اجراء گذاشته شدن طرح، مبلغی به عنوان آبونمان روی قبض آب اضافه شد و به نوعی اشتراک آن پیش فروش گردید.

فرجک، طبق مصوبه شورای شهر، با مشارکت مردم صورت پذیرفت. نحوه اشتراک به این گونه بود که پیش از به اجراء گذاشته شدن طرح، مبلغی به عنوان آبونمان روی قبض آب اضافه شد و به نوعی اشتراک آن پیش فروش گردید.

شهرداری فرجک می‌گوید: «در مورد شبکه فاضلاب، گفتنی است که فرجک راه سدساله را یک شبه طی کرد و این امر جز با مشارکت مردم امکان‌پذیر نبود.»

وی می‌افزاید: «حضور شوراهای خود نمود بازرسی از مشارکت نهاد مدنی مردمی است. به دلیل محدودیت مشارکت‌های مردمی در امر زیرساخت‌ها، گاه به طور مقطعی از این سازوکار استفاده شده است. اما واقعیت این است که فرجک هنوز به آن رشدی نرسیده است که استفاده از مشارکت مردم، به طور کامل در این شهر محقق شود.»

به هر حال مشارکت مردمی موجب رشد و شکوفایی شهر است. فرجک شهری است که با نگاهی کوتاه به حجم عملیات انجام شده در آن، می‌توان دریافت که اگر عزم جدی و مشارکت همگانی، مدیریت سالم و تعامل بین شورا و شهرداری و عوامل دیگری چون توانمندی پرسنل در یک کانال قرار بگیرند، منشاء آثار ارزشمندی در عرصه مدیریت شهرها خواهند شد.

فرجک امروزه با ساخت راه‌ها، میدان‌ها و احداث فاضلاب و بولوارهای جدید، زیباسازی حاشیه میدان‌ها و احداث پارک‌هایی در حاشیه بولوارها و خیابان‌ها، گام‌هایی نخست را در مسیر رسیدن به استانداردهای مطلوب شهری برداشته است.

اولین جشنواره دانشجویی معماری و شهرسازی فرصتی برای همگرایی عمل و اندیشه شهری



تالار علامه امینی دانشگاه تهران در ۲۳ آذرماه ۱۳۸۱ میزبان مراسم افتتاح «اولین جشنواره دانشجویی معماری و شهرسازی» بود.

جشنواره دانشجویی معماری و شهرسازی با همکاری دانشکده هنرهای زیبای دانشگاه تهران و فرهنگستان هنر در حالی برگزار شد که در سوابق اخیر سؤالات اساسی فراوانی درباره وضعیت معماری و شهرسازی کشور، از آموزش گرفته تا اجرا، در ذهن بسیاری از استادان و اهل فن این وادی علمی-هنری نقش بسته است. در واقع انتظار تحولی اساسی در این عرصه در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی کشور احساس می‌گردد.

شایان ذکر است که جشنواره مذکور دستاورد ماه‌ها کار شبانه‌روزی دانشجویان کشور و به ویژه دانشجویان دانشکده هنرهای زیبای دانشگاه تهران بود.

در روز آغاز جشنواره محمد مهدی عزیزی، رئیس دانشکده هنرهای زیبای دانشگاه تهران، به عنوان رئیس شورای اجرایی و مدیر جشنواره، گزارش خود را در مورد اهداف و چگونگی شکل‌گیری نخستین جشنواره دانشجویی معماری و شهرسازی ارائه کرد. وی از استقبال پررنگ دانشجویان سراسر کشور از این جشنواره تشکر و قدردانی کرد.

در ادامه، محمد معین، وزیر علوم و تحقیقات و فناوری، سخنانی مبنی بر اهمیت این گونه جشنواره‌های دانشجویی در پیشبرد اهداف علمی و پژوهشی بیان کرد.

جشنواره دانشجویی معماری و شهرسازی ۵ روز به طول انجامید که در این مدت آثار و مقالات پژوهشی دانشجویان مورد بررسی و ارزیابی قرار گرفت. همچنین نمایشگاهی از آثار دانشجویان معماری و شهرسازی سراسر کشور برپا گردید که جلوه‌هایی از هنر و خلاقیت دانشجویان را در معرض دید عمومی قرار داد.

در نخستین جشنواره دانشجویی معماری و شهرسازی ۳۷ دانشکده و مرکز علمی شرکت داشتند. در مجموع ۱۰۶ اثر به دبیرخانه این جشنواره ارسال شده بود که از میان آثار ارسالی برای شرکت در مسابقات مختلف بخش اصلی جشنواره، هیئت داوران پس از انجام بررسی‌های لازم، ۱۰۵ اثر را برای شرکت در بخش نهایی جشنواره برگزید. قرار شد پس از نمایش و ارائه آثار و مقالات پذیرفته شده در جشنواره، آثار برتر هر بخش انتخاب شوند. هیئت داوران جشنواره متشکل از ۲۴ تن از استادان برجسته معماری و شهرسازی دانشگاه‌های سراسر کشور بود، که در قالب کمیته‌ای به بررسی و انتخاب آثار برتر ارائه شده پرداختند. از میان حدود ۱۰۰۰ مقاله و پروژه ارسالی به جشنواره ۱۱ مقاله در نظر گرفته شد، که نویسندگان این مقالات آنها را در تالار شهید اوسینی دانشگاه تهران ارائه کردند.

این مقاله‌ها عبارت بودند از:

- ۱- کوچ آهنگ زندگی؛ ۷- مفهوم شهر اسلامی؛ ۳- آب
- انبارهای ناشین؛ ۴- جهت‌گیری حیاط رسولیان؛ ۵- قلاخ استان چهارمحال و بختیاری؛ ۶- بررسی نظریات هایندگر در

شهرسازی؛ ۷- پدیدارشناسی معماری در بستر فرهنگ معاصر و سنت اسلامی؛ ۸- شناخت مفاهیم تأثیر تکنولوژی پیشرفته بر قضا؛ ۹- مثبت جوب و کاربرد آن در معماری شبه قاره هند؛ ۱۰- شهر پایدار؛ و ۱۱- مواد و مصالح در ارتباط با عملکردهای مختلف.

زارع، دبیر اجرایی اولین جشنواره دانشجویی و شهرسازی، در مورد برگزاری این جشنواره می‌گوید: «از این دست جشنواره‌ها قبلاً هم برگزار شده بود ولی در این حجم و حدود نبود. باید گفت که دانشجویان فعالیت مؤثری را در این سطح به انجام رسانده‌اند که در کشور ما، در سطح دانشگاه‌های کشور، نخستین گام به شمار می‌آید.»

وی افزود: «آنچه دلیل بالندگی و رشد این حرکت ارزشمند می‌شود، انتقاد سازنده است. امید است که از این به نوبه بی‌بهره نباشیم.»

برای دانشگاه و فرهنگستان، هر دو عایه امیدواری است که حرکت‌های پس از این را بردوش این تجربه گرانسنگ نهند.

منوچهر طبیبیان، استاد شهرسازی دانشگاه تهران، از حاضران در این جشنواره بود. وی در مورد جشنواره مذکور چنین می‌گوید: «به طور کلی جشنواره نگاهی است به گذشته و راهی برای ارزیابی کارها، اما نه به گونه‌ای گسترده و با دیدی باز. جشنواره‌ها و کنفرانس‌ها به خودی خود رخداد مثبتی هستند، اما تاکنون در عمل نتیجه‌ای مثبت و در خور از آنها دیده نشده است. مسئله این است که ماهیت این کارها، هم‌اکنون تغییر یافته است. ما به عنوان دانشجویان، استاد و مسئول جامعه، توانسته‌ایم کاری برای محیط و فضای خود و در کل برای شهر خود انجام دهیم.»

وی در ادامه افزود: «فرهنگستان با همکاری در برگزاری این جشنواره هدف مثبتی را دنبال کرده است و آن هدف بیشتر ارزش دادن به جوانان و هنر است. اکنون در مقایسه با گذشته، فعالیت‌های بیشتری از جوانان در زمینه هنر آکادمیک یا آزاد دیده می‌شود.»

اعلام نتایج

در اولین جشنواره دانشجویی معماری و شهرسازی، هیئت داوران کارهای برتر را بدین شرح برگزید:

- در بخش ترکیب و طرح معماری «۱» و «۶» تا «۷» هیچ شرکت کننده‌ای رتبه برتر را کسب نکرد.

- در بخش طرح معماری «۲» تا «۵» بایک، مظاهری رتبه نخست را به دست آورد.

- در بخش پایان نامه‌ها، شهریار بخشی رتبه برتر رتبه شهرسازی و علی دوکیوند رتبه برتر رشته معماری را کسب کردند.

- در بخش مقاله‌های دانشجویی حبیب‌ارجمند رتبه نخست را به دست آورد.

- احسان حسینی، رامین شیردل، سارا مدرس، محسن صائمی و رضا منیرسعید قاضی نیز برندگان مسابقه اسکین «سه‌شنبه» بودند.

- در بخش پروژه‌های تحقیقاتی درس (گروهی) نیز محمود میر و کیلی زاده، ابودر صالحی، سعیده حسین زاده و فاطمه باوری رتبه برتر این بخش را کسب کردند.

پروژه‌های پژوهشی در شهرداری گرگان

شهرداری گرگان به منظور آگاهی از دیدگاه‌های شهروندان در مورد مسائل شهری، دریافت نوع نگرش مردم نسبت به عملکرد شهرداری و تعیین راه‌های مشارکت شهروندان در اداره امور شهر گرگان، پژوهشی را در قالب «طرح نیازسنجی شهر



گرگان» و «طرح میزان رضایتمندی مردم شهر گرگان از عملکرد شهرداری»، به انجام رسانده است.

بافت متفاوت جمعیتی در شهر گرگان موجب نگرش‌های گوناگون شهروندان به زندگی شهری شده است. بنابراین یکی از اقدامات اساسی در برنامه‌ریزی شهری، شناخت اولویت‌های ضروری برای سامان بخشیدن به مجموعه فعالیت‌های شهرداری است. این امر موجب می‌شود مسئولان شهرداری امکانات موجود را به شکل بهینه و متناسب با نیاز شهروندان به کار گیرند.

از آنجا که نگرش شهروندان نسبت به عملکرد شهرداری اهمیت بسیاری دارد و می‌تواند نقش عمده‌ای نیز در برنامه‌ریزی‌های آتی داشته باشد، شهرداری گرگان اقدام به تهیه پرسشنامه‌ای مبنی بر میزان رضایتمندی مردم از عملکرد شهرداری کرده است.

از جمله عوامل ضروری برای این پژوهش در

شهرداری، رفع نواقص و اطلاع از نقاط قوت و ضعف کارها، انتقادات و پیشنهاد‌های شهروندان و آگاهی از میزان مشارکت مردم در همکاری با شهرداری بوده است.

با توجه به مجموعه پاسخ‌های استخراج شده از نمونه آماری ۱۲۶۰ نفری، ۲۹/۷ درصد نسبت به عملکرد شهرداری نگرش مثبت، ۲۰/۲ درصد نگرش منفی و ۲/۱۹ درصد نیز رضایت نسبی داشته‌اند.

از دیگر اقدامات این شهرداری، اجرای «طرح نیازسنجی» است که به منظور آگاهی از نیازهای شهروندان در حیطه مسائل اجتماعی-فرهنگی و مانند آن صورت گرفته است.

این پرسشنامه دربردارنده سؤالاتی درباره میزان رضایتمندی شهروندان از امکانات تفریحی موجود در پارک‌ها، نظافت معابر در سطح شهر، عملکرد شهرداری در زمینه ایجاد فضای سبز (درختکاری و گل‌کاری) و نظایر اینهاست. این پژوهش اکنون در مرحله استنتاج است.



شاپان ذکر است محمد حسین مقیمی، معاونت هماهنگی امور عمرانی وزارت کشور، در بازدیدی که اردیبهشت ماه سال جاری از این مرکز به عمل آورد، در جریان فعالیت‌های مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهرداری کرمانشاه فراز گرفت.

فعالیت‌های مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهرداری کرمانشاه

مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر کرمانشاه، وابسته به شهرداری این شهر، فعالیت‌های مثنی را با هدف شناخت و بررسی مسائل و مشکلات شهر و برنامه‌ریزی و ارائه راه حل، و همچنین انجام مطالعات استراتژیک و کاربردی و ارائه راهکارهای اجرایی به انجام رسانده است.

این مرکز با استفاده از نیروهای متخصص و بومی هم‌اکنون در هفت بخش آمار و اطلاعات، برنامه‌ریزی شهری، معماری و شهرسازی، عمران و تأسیسات،

نقشه برداری، نظارت و ارزیابی و بخش اداری و مالی مشغول فعالیت است. عمده فعالیت‌های مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی کرمانشاه، در دو بخش مطالعات و پژوهش‌های راهبردی و کاربردی و همچنین تهیه طرح‌های اجرایی در حیطه فعالیت‌های شهرداری کرمانشاه است.

از دیگر فعالیت‌های چشمگیر این مرکز، ارائه چندین پروژه پژوهشی در حوزه مسائل شهری، به کارگیری آخرین بوم‌فناوری‌های کامپیوتری، برگزاری سمینارهای تخصصی ماهانه، راه‌اندازی وب سایت اختصاصی در اینترنت، راه‌اندازی یک کتابخانه تخصصی شهری و حضور فعال در اغلب سمینارهای تخصصی داخلی و خارج از استان است.

در نشست مطبوعاتی شهرداری کاشان مطرح شد:

برگزاری سومین جشنواره آموزش شهروندی

شهرداری کاشان به منظور اطلاع‌رسانی درباره سومین جشنواره آموزش شهروندی، در آذر ماه سال جاری نشست مطبوعاتی برگزار کرد.

به گفته مدیر روابط عمومی شهرداری کاشان، جشنواره امسال با دو هدف (حقوق و وظایف شهروندی، و فرهنگ شهرنشینی) برگزار می‌گردد و به موضوعاتی نظیر حفظ اموال عمومی، تبلیغات شهری، ایمنی و ترافیک، گردشگری، شهر شاداب، مشارکت شهروندان در اداره امور شهری و نظایر

اینها می‌پردازد.

در جشنواره سال جاری سخن شده است به کودکان و نوجوانان بیشتر توجه شود. به طوری که برای کودکان کتاب آموزشی ویژه‌ای منتشر می‌گردد. به علاوه، وسایل سرگرمی و بازی کودکان نیز در ایستگاه جشنواره فراهم می‌آید.

در کنار اینها، تورهای علمی در سطح شهر و کارگاه عملی برای نوجوانان دانش‌آموز تدارک دیده شده است. از دیگر برنامه‌های جشنواره می‌توان به اجرای نمایش خیابانی، تماشگاه عکس، نقاشی و یوتلن جشنواره به منظور اطلاع‌رسانی به شهروندان اشاره کرد.





مسافران و ارائه خدمات بیشتر به آنان است.»
 وی افزود: «تکمون بیش از ۱۵۰۰ نفر از رانندگان در این کلاس‌ها شرکت کردند و در آزمون‌ها موفق شدند.»
 حسینی ادامه داد: «به منظور موفقیت بیشتر این پروژه، ۱۵۰ دستگاه تاکسی مدل پایین تبدیل به احسن گردیدند، که به ۵۰ درصد آنها وام بانکی تعلق گرفت.»
 وی در پایان افزود: «از دیگر اقدامات تاکسیرانی، احداث ایستگاه تاکسی، کاهش جریمه و تخلفات، احیای بخشی از حقوق زنان و افزایش کیفی سطح خدمات اجرا می‌گردد.»

تاکسیرانان ارومیه، آموزش می‌بینند

آموزش‌های سازمان تاکسیرانی ارومیه باعث کاهش میزان تخلفات تاکسیرانی و شرکت‌های حمل‌ونقل درون‌شهری شده است.
 آذر حسینی، مدیر عامل سازمان تاکسیرانی ارومیه، گفت: «سازمان تاکسیرانی ارومیه با برگزاری کلاس‌های آموزشی روان‌شناسی، برخورد با مسافر و رعایت قوانین و مقررات حمل‌ونقل، درصدد آموزش نحوه رفتار صحیح با



یاوران سبز، حافظ فضای سبز جنوب غرب تهران

شهرداری منطقه ۱۸ تهران با هدف آشنایی و ترغیب شهروندان - به ویژه جوانان و نوجوانان - به نگهداری و حفظ فضای سبز جنوب غرب تهران، اقدام به ایجاد تشکل غیردولتی (NGO) با عنوان «یاوران فضای سبز» کرده است.
 آشنا کردن یاوران فضای سبز با شیوه‌های امروزی کاشت و آبیاری و نگهداری فضای سبز، از جمله فعالیت‌های آموزشی این تشکل به شمار می‌رود. این یاوران، حافظ نگهداری فضای سبز محل زندگی خود نیز خواهند بود.
 شایان ذکر است شهرداری منطقه ۱۸ امکاناتی را - از قبیل ایجاد تورهای یک روزه به منظور بازدید از

فضای سبز مناطق مختلف شهر تهران - برای این تشکل فراهم ساخته است.

بقوی، کارشناس سازمان حمل‌ونقل و ترافیک شهرداری مشهد، در این زمینه گفت: «طرح مذکور با همکاری سازمان آموزش و پرورش خراسان، معاونت راهتمایی و رانندگی مشهد و سازمان حمل‌ونقل و ترافیک شهرداری، در مدارس دخترانه و پسرانه مقطع ابتدایی به اجرا در می‌آید.»

وی افزود: «هر مدرسه در هر شیفت کاری دو گذریان از دانش‌آموزان کلاس پنجم را به کار خواهد گرفت. پلیس مدرسه با تجهیزاتی از قبیل تابلوی ایست، جلیقه فرم و سوت مخصوص پلیس، تجهیز شده است، که به هنگام تعطیل شدن مدارس به دانش‌آموزان در عبور بی‌خطر از عرض خیابان کمک خواهد کرد.»
 وی در مورد رعایت قوانین مربوط به گذریان مدرسه گفت: «رانندگان در صورت سرپیچی از قوانین و مقررات راهتمایی و توجه نکردن به هشدارهای پلیس مدرسه تحت پیگرد قانونی قرار می‌گیرند.»
 شایان ذکر است که پلیس‌های مدرسه قبل از شروع به فعالیت، آموزش‌های ویژه راهتمایی و رانندگی را فرا خواهند گرفت.

به منظور جلوگیری از تصادفات و ایمنی عبور و مرور کودکان دبستانی طرح پلیس مدرسه در مدارس ابتدایی شهر مشهد به اجرا در آمد.

آغاز فعالیت پلیس مدرسه در مدارس ابتدایی مشهد



دومین جلسه ستاد راه سبز استان قزوین برگزار شد

دومین جلسه ستاد راه سبز استان قزوین به منظور بررسی مشکلات راهها و اهداف ستاد راه سبز، با حضور معاونت عمرانی استانداری، شهردار قزوین، مدیر کل راه و ترابری، مدیر کل اداره کل منابع طبیعی و شهرداران و رؤسای شوراهای اسلامی شهرهای استان قزوین، در بوستان پاراچین تشکیل شد.

محمد حسین پروین نیا، معاونت عمرانی استانداری قزوین، در این جلسه به موقعیت خاص جغرافیایی قزوین به لحاظ قرار گرفتن در مسیر دسترسی راههای ارتباطی کشور اشاره کرد و گفت: «ستاد راه سبز اهداف عمده‌ای دارد که مهم‌ترین آنها ایمن‌سازی راههاست.»

با توجه به اینکه تمدد دسترسی‌ها باعث بروز

با تشکیل کمیته نظارت و ارزیابی فضای سبز شهری

فضای سبز شهرهای استان یزد سامان می‌یابد

به منظور بررسی کمی و کیفی و ارتقاء فضاهای سبز

خطرهایی می‌شود، ایمن‌سازی راهها که با ایجاد فضای سبز در حاشیه جاده‌ها صورت می‌گیرد، باعث محدود شدن دسترسی‌ها می‌گردد. همچنین کاشت درختان در مسیر جاده‌ها باعث مهار کولاک و برق‌گیری راهها و نهایتاً کاهش تصادفات جاده‌ای می‌شود. ایجاد فضای مطلوب و پاکیزگی هوا در مسیر جاده‌ها و چشم‌اندازهای طبیعی در حاشیه راهها از دیگر اهداف این ستاد است.

در ادامه جلسه، حسین جعفری شهردار قزوین، ضمن ارائه گزارشی از اقدامات انجام شده برای طرح ایجاد کمربند فضای سبز در حاشیه راههای استان، گفت: «مطالعه طرح ایجاد کمربند فضای سبز قزوین به وسعت ۱۴۰۰ هکتار، از حد فاصل عوارضی قزوین - کرج تا عوارضی زنجان - قزوین و محور بوئین زهرا به طول ۲۰۰ کیلومتر شروع شده است.»

وی افزود: «برای اجرای ۳۰۰ هکتار از این طرح نیز

موجود در سطح استان یزد، کمیته نظارت و ارزیابی فضای سبز شهرداری‌های استان یزد تشکیل شد.

سالاری، مدیر کل دفتر فنی استانداری یزد، در این زمینه گفت: «دفتر فنی استانداری به‌عنوان بازوی فنی استانداری با هماهنگی و نظارت بر پروژه‌های شهری و شهرداری‌ها، نقش بسیار مهمی در شکل‌گیری و ساماندهی فضای سبز



قراردادی با اداره کل منابع طبیعی استان منعقد گردیده، که تا به حال با مشارکت این اداره و سازمان پارک‌ها و فضای سبز شهرداری قزوین، حدود ۵۰ هکتار آن به اجرا در آمده است.»

جعفری نگهداری فضای سبز و حاشیه راهها و تأمین آب مورد نیاز آن را مشکل اصلی ستاد راه سبز استان دانست. وی با تأکید بر استفاده از اعتبارات ملی در زمینه اجرای این طرح گفت: «شهرداری‌ها به رغم مشکلات موجود در زمینه جذب اعتبار، نگهداری فضای سبز و نظایر آن، باید کار خود را شروع کنند و قطعاً حمایت شوراها در این زمینه تیربخش است.»

در پایان جلسه، شهرداران و رؤسای شوراهای اسلامی استان، دیدگاه‌های خود را درباره طرح ایجاد فضای سبز در حاشیه راههای استان، با تحسین ۹ محور برای اجرای آن، ارائه کردند.

شهرها دارد.»

وی افزود: «به منظور ایفای این نقش مهم، تعدادی از کارشناسان خبره شهرداری‌های یزد، حمیدیا، حبیب و سفید که در امور توسعه و نگهداری فضای سبز موفق‌تر عمل کرده‌اند - اقدام به تشکیل کمیته نظارت و ارزیابی فضای سبز - کردند.»

سالاری در ادامه گفت: «اعضای کمیته مذکور از بدنه شهرداری‌ها تشکیل شده است، به گونه‌ای که این اعضا با مشکلات و توانایی‌های شهرداری‌ها کاملاً آشنا هستند.»

وی در مورد وظایف کمیته مذکور اظهار داشت: «کمیته وظیفه دارد که به صورت دوره‌ای ضمن بازدید از فضای سبز شهرهای استان و ارائه رهنمودهای لازم، اجرای پروژه‌های فضای سبز را از لحاظ کمیت و کیفیت، حفظ و نگهداری و بهره‌برداری از مجموعه‌های فضای سبز مورد آروشایی قرار دهد. همچنین می‌بایست قابلیت‌ها و توانایی‌های مسئولان فضای سبز شهرداری‌ها و امکانات واحدهای فضای سبز مورد توجه قرار گیرد.»

گفتی است دفتر فنی استانداری یزد، علاوه بر تشکیل کمیته پیش گفته، در بخش‌های مختلف معماری و شهرسازی و فنی و اجرایی نیز اقدام به تشکیل کمیته‌های ارزیابی جداگانه کرده است که در حیطه وظایف خود اهداف مشابهی را دنبال می‌کنند.

طرح نورپردازی اماکن تاریخی و تفریحی در همدان

شهرداری همدان، طرح نورپردازی اماکن تفریحی و تاریخی شهر را با همکاری سازمان میراث فرهنگی به اجرا در می‌آورد.

از آنجا که مهم‌ترین هدف گردشگری در ایران،

ایجاد شغل و درآمد، برقراری ارتباطات گسترده بین مناطق توسعه یافته و توسعه یافته، معرفی ایران و میراث آن به دنیا و توسعه اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و گردشگری پایدار است. رسیدگی و حرمت بناها و نورپردازی در حفظ این آثار بسیار اهمیت دارد.

گفتنی است نورپردازی فقط نمایش واضح اماکن و ابزارهای تزئینی آنها نیست بلکه در سایه نور و روشنایی

می‌توان امنیت شهر را نیز بیشتر تأمین کرد.

شایان ذکر است که این طرح اماکنی چون گنجنامه، عباس آباد، گنبد علویان، آرامگاه ابن سینا و پایاظهر، غار علیصدر و مقبره استرومرتخای را در برمی‌گیرد.



شبه‌داری منطقه ۱۵ تهران
برای مواجهه با حوادث طبیعی از راهبردهای جدید

بلایای طبیعی آسیب‌پذیری بالایی دارد، صورت پذیرفته است.

اقدامات انجام شده در این مانور، آماده‌سازی محوطه‌های از محدوده منطقه به مثابه نمونه شهری است که حادثه در آن اتفاق افتاده است و مأموران در حال کمک‌رسانی و امداد به شهروندان اند.

ستاد مدیریت بحران شهر تهران به منظور مواجهه با حوادث طبیعی، مانوری را در شهرداری منطقه ۱۵ برگزار کرد.

این اقدام با توجه به وضعیت جغرافیایی منطقه ۱۵، که در جنوب‌شرقی شهر تهران واقع است و به هنگام بروز

شهرداری حمیدیا و جلوگیری از ساخت و سازهای غیرمجاز

شهرداری حمیدیا به منظور حفظ کاربری‌های اراضی سطح شهر و جلوگیری از ساخت و سازهای غیرمجاز، ۱۲ مورد از آرای کمیسیون ماده ۱۰۰ را - که به‌موقع بنای آن صادر شده بود - پس از طی مراحل قانونی به اجرا در آورد.

این بناها به‌رغم اخطارهای مکرر بازرسان شهرداری،

بدون مجوز و بدون رعایت ضوابط شهرداری و استحکام بنا در اراضی با کاربری غیرمسکونی احداث شده بودند. طرح مذکور با گرفتن نمایندگی از دادگستری استان بزرگ به اجرا در آمد.

لازم به ذکر است که اجرای این طرح، علاوه بر کاهش آمار ساخت و سازهای غیرمجاز در سطح شهر و حفظ کاربری‌ها، باعث شده است که شهروندان در خرید زمین بیشتر هفت کنند.

شهرداری لالچین و اجرای پروژه‌های عمرانی



شهرداری لالچین، از توابع همدان به منظور توسعه شهر و رفاه حال شهروندان، پروژه‌های عمرانی متعددی را به اجرا در آورده است.

به گزارش روابط عمومی شهرداری لالچین، زیرسازی، مخلوط‌ریزی و آسفالت خیابان‌ها از اقدامات مهم این شهرداری است.

همچنین ساخت و نصب تندیس «مردم‌فراگیر» در میدان ورودی شهر، به‌عنوان نمادی از سخاوت آن زحماتش شهر، به

ارتفاع بیش از ۵ متر، از دیگر اقدامات این شهرداری بوده است.

از دیگر فعالیت‌های شهرداری لالچین می‌توان به اینها اشاره کرد: حفر یک حلقه چاه عمیق به عمق ۹۲ متر به منظور جداسازی آب آشامیدنی شهر از آب فضای سبز، نصب ۵۰ مدل فلزی در میدان‌ها و پارک‌ها، ۵۰ سطل بهداشتی زباله و لکه‌گیری و آسفالت خیابان‌ها و کوچه‌ها، اعتبار صرف شده برای این پروژه‌ها ۱/۵ میلیارد ریال است.

افتتاح پروژه‌های عمرانی و خدماتی شهرداری بیرجند

شهرداری بیرجند به منظور ایجاد امکانات و ارائه تسهیلات رفاهی بیشتر به شهروندان، چندین پروژه عمرانی و خدماتی را در این شهر به بهره‌برداری رساند.

کشتارگاه صنعتی، پروژه عظیم شهرداری جنوب خراسان، با اعتباری معادل ۶ میلیارد ریال از محل اعتبارات شهرداری و کمک‌های وزارت کشور، در زمینی به مساحت ۵ هکتار احداث گردیده است.

از دیگر پروژه‌های عمرانی و خدماتی که به بهره‌برداری رسیده است، می‌توان به اینها اشاره کرد: ایجاد بن فلزی گورستان، ساخت کندروهای بولوارهای ورودی، تهیه و نصب ۶۰۰ تابلوی راهنمای معابر، به کارگیری ماشین جارو، طرح روشنایی پایانه مسافری، اصلاح هندسی نقاط خیابان‌های فلزی و آرتس و چندین پروژه زیرسازی و آسفالت.

علاوه بر اینها، پروژه‌های دیگری نیز چون تکمیل بولوار صیاد شیرازی، مرمت و نشو و کنه احداث ساختمان ناحیه ۱ و ۲ شهرداری و جز اینها در دست احداث‌اند.

گسترش طرح آبرسانی به فضای سبز کنار گذر شمالی تبریز

سازمان پارک‌ها و فضای سبز شهرداری تبریز، به منظور تأمین آب خام فضای سبز، طرح آبرسانی به کنار گذر شمالی شهر را به اجرا در آورد.

علی تائبی، مدیر عامل سازمان پارک‌ها و فضای سبز

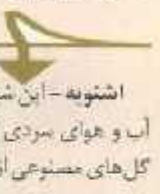
شهرداری تبریز، در خصوص اهداف اجرای پروژه چنین گفت: «این طرح به منظور آبرسانی طرح‌های جنگل کاری، رضوان و گلشن و دیگر طرح‌های فضای سبز حاشیه و رفوژ وسطا جاده به اجرا در آمده است.»

وی ادامه داد: «به منظور تأمین آب مورد نیاز این طرح نیز که از استخر تازه احداث عین بن علی است، لوله‌هایی از جنس پلی‌اتیلن استفاده می‌شود. طول مسیر این آبرسانی ۱۰ کیلومتر است و می‌تواند کل فضای سبز بزرگراه پاسداران را پوشش دهد.»





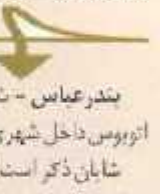
اراک - میدان میوه و تره بار قدیمی شهرداری اراک، که مشکلات بهداشتی و ترافیکی در سطح شهر ایجاد می‌کرد، پس از دو سال بالاخره به خارج از شهر منتقل شد. به رغم مخالفت معارضه داران، مأموران نیروی انتظامی با جیدن بلوک و جوش دادن سه در اصلی میدان، آن را تعطیل کردند.



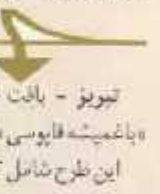
اشنویه - این شهر که در آذربایجان غربی واقع است، تقریباً در تمامی فصول سال آب و هوای سردی دارد. به همین خاطر شهرداری اشنویه در اقدامی نو، به کاشت گل‌های مصنوعی از جمله شمعدانی در تنه درختان پرداخته است تا در تمامی فصول سوسوزی و شادابی در شهر نمایان باشد و چهره شهر از درختان خشک پاک شود.



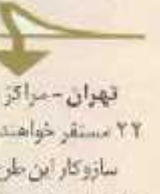
ایلام - شهرداری ایلام اقدام به اجرای طرح فرهنگسرای آرخوان، در فضایی به مساحت ۷ هکتار کرده است. این فرهنگسرا شامل قسمت‌های متنوعی از جمله نگارخانه، خانه مشق، سالن آمفی تئاتر، سالن سینما و انفورماتیک، مسجد و بخش‌های هنری شامل کلاس‌های نقاشی، خطاطی، موسیقی، تریاچه مصنوعی، شهر بازی، وسایل کودکان و نظایر اینهاست.



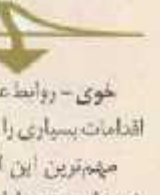
بندرعباس - شرکت واحد اتوبوسرانی بندرعباس - ۲۶ دستگاه از ۱۳۶ دستگاه اتوبوس داخل شهری را به بخش خصوصی واگذار کرد. شایان ذکر است این شرکت به منظور رفاه شهروندان، تعدادی اتوبوس کولردار به ناوگان حمل و نقل درون شهری این شهر اضافه کرده است.



تبریز - بافت قدیم شهر تبریز، که شامل ضلع شرقی بازار سنتی موسوم به «باغچه قاپوسی» (بازار سعورسازان) است، اصلاح و نوسازی می‌شود. این طرح شامل کاربری تفریحگاه و تأسیسات به مساحت دوهزار متر مربع و کاربری تجاری به مساحت ۶ هزار مترمربع است. پیش‌بینی می‌شود اجرای این طرح چهار سال به طول انجامد.



تهران - مراکز راهنمایی و رانندگی در مجاورت شهرداری‌های مناطق ۱۷، ۱۸ و ۲۲ مستقر خواهند شد. سازوکار این طرح بدین ترتیب است که اگر تصادفی در مناطق رخ دهد، راننده باید به مراکز راهنمایی و رانندگی - که در مجاورت شهرداری مستقر شده است - مراجعه کند.

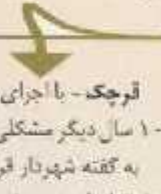


خوی - روابط عمومی شهرداری خوی پس از گذشت سه‌ماه از زمان راه‌اندازی آن، اقدامات بسیاری را به انجام رسانده است. مهم‌ترین این اقدامات عبارتند از: تهیه عکس، خبر و بولتن از فعالیت‌های شهرداری، تهیه اولین نشریه داخلی شهرداری با نام «شهر ما» دار اقصاف، تهیه نایلوهایی فلزی برای نصب در خیابان‌ها و کوچه‌ها، تبلیغ فرهنگ شهرنشینی به وسیله صدا و

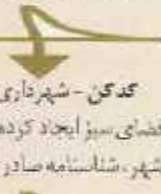
سیما و برگزاری همایش‌ها، سمینارها و نشست‌های مشترک.



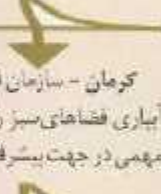
زنجان - فقدان شبکه‌های دیترسی مطلوب و کافی و تردد زیاد خودروها در شهر زنجان، باعث به وجود آمدن بار ترافیکی سنگین و همچنین بالا رفتن میزان تصادفات درون شهری در این شهر شده است. مسئولان شهری زنجان برای حل این معضل برنامه‌های جدیدی را مورد بررسی قرار داده‌اند که در آینده نزدیک به اجرا در می‌آید.



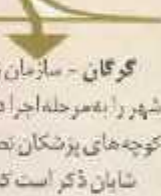
فرچک - با اجرای پروژه کنارگذر ۲۵ متری فرچک، شهروندان فرجگی حداقل تا ۱۰ سال دیگر مشکلی به نام ترافیک در حمل و نقل شهری نخواهند داشت. به گفته شهردار فرچک، این اقدام یک پروژه منی و در حد امکانات و توان یک وزارتخانه است. پروژه مذکور به ۵ میلیارد ریال اعتبار نیاز دارد و به همین دلیل توجه خاص مسئولان ذی‌ربط را می‌طلبد.



کدکن - شهرداری کدکن به منظور رسیدن به فضای سبز استاندارد، ۲۴۵۰۰ متر فضای سبز ایجاد کرده است. شایان ذکر است که این شهرداری برای هر یک از درختان شهر، شناسنامه صادر کرده است.



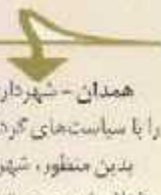
کرمان - سازمان فضای سبز کرمان به منظور استفاده هر چه بیشتر از منابع آبی، آبیاری فضای سبز را به سیستم تحت فشار تبدیل کرد. راه‌اندازی این سیستم گام مهمی در جهت پیشرفت و استاندارد کردن نحوه آبیاری فضای سبز به شمار می‌رود.



گراگان - سازمان زیباسازی شهرداری گرگان، طرح ساماندهی نایلوهایی پزشکان شهر را به مرحله اجرا درآورد. این نایلوها دارای طراحی زیبایی است و در قسمت ورودی کوچه‌های پزشکان نصب می‌شود. شایان ذکر است که براساس توافقات سازمان‌های نظام پزشکی و زیباسازی، کلبه پزشکانی که در کوچه‌های شهر معطل دارند مشمول این طرح می‌شوند.



مشهد - مریم زهروری، رئیس گروه آموزشی شورای پاری شورای اسلامی مشهد، از اجرای طرح آموزشی آمادگی نجات برای نخستین بار در بیست پایگاه شهر مشهد خبر داد و گفت: «با اجرای این طرح دانش‌آموزان، کارمندان، کارگران و ساکنان مناطق شهری، آموزش‌های لازم را برای روبرویی با سوانح و بلاای طبیعی فرا می‌گیرند.»



همدان - شهرداری همدان تعاضی اقدامات و برنامه‌های عمرانی و سازندگی خود را با سیاست‌های گردشگری متطبق ساخته است. بدین منظور، شهرداری همدان ساخت ۱۰ بوستان کوچک و بزرگ را در مناطق مختلف شهر در دستور کار خود دارد. این بوستان‌ها تا پایان سال جاری به بهره‌برداری خواهند رسید و این امر گامی در مسیر توریستی شدن شهر همدان به شمار می‌رود.



نام کتاب: تحقیق کاربردی، برنامه‌ریزی و طراحی / نویسنده: یل دی. لیدی / مترجم: دکتر علی یاران / ناشر: مرکز انتشارات علمی دانشگاه آزاد اسلامی / چاپ نخست: زمستان ۱۳۸۰ / شمارگان: ۳۰۰۰ نسخه در ۴۵۶ صفحه / بها: ۲۲۰۰ تومان.

هنوز پژوهشگران بسیاری هستند که روش‌های ویژه خود را در تحقیقات به کار می‌گیرند، شیوه‌ای که در روند آن رنج فراوان می‌برند، بی‌آنکه بدانند آنچه را که برایش موارث کشیده‌اند، دستاوردی تازه به همراه داشته یا تنها واگویی و بازیگری کارها و حرفهای گذشتگان در لباسی نوتر است. آنکه بی‌باکانه دست به نوشتن کتابی درباره تحقیق، آنهم در پایان سده بیستم زده، خواسته تا یکبار دیگر پژوهشگران را به بازیگری شیوه‌هایشان وا ندارد. هر چند خود نیز آگاه بوده که تا چه پایه این بازیگری و خودتنگری برای مخاطبانش ناگوار خواهد بود. دی‌لیدی نویسنده اثر، چندانکه در همان گامهای نخستین‌اش در پیشگفتار کتاب به چشم می‌خورد، همه چیز چوبه‌های معمول (کلاسیک) را در هم ریخته تا «طرحی نو در اندازد» شیوه نگارش کتاب کاملاً غیراروپایی و یکسره امریکایی است. لحن خطایی و آموزشی دوستانه‌ای بر سر تاسر کتاب سایه افکنده است. وی در همین پیشگفتار یادآور شده که، «کتاب تحقیق کاربردی برای گروه‌باز رشته خاصی نوشته نشده است.» با این سخن می‌توان دریافت که چه

شمار گسترده‌ای از کتابخوانان به این اثر روی آورده‌اند تا آنجا که در سال ۲۰۰۰ م. به چاپ هشتم هم رسیده است. در «انتهاهای» که برای پیشگفتار نوشته، آمده است «روش تحقیق یک برنامه تحصیلی زودگذر نیست بلکه فرصتی بی‌نظیر برای شماست تا با افزودن وقتی با عشق و روپرو می‌شوید. بهتر است را خیلی از پیش تعیین شده برایش نداشته باشید.»

نویسنده پس از پنج چاپ بیابانی با توجه به نیازهای به روز خوانندگان و پژوهشگران، چاپ ششم را از درون آنها بیرون کشیده است. دقت علمی و وسواس گونه‌ندی لیدی او را بر آن داشته تا کتاب را به بسیاری از همکاران دانشگاهی خود، خانم پرفسور یگی آرتمر و سموتی نیومی اسپرود و پس از آن نیز استانی از دانشگاه‌های نیویورک، کلرادو و آکلاهما آن را بازبینی کند تا اثری هر چه پخته و سختم‌تر به دست آید که چنین نیز شده است.

گفتنی است که فصل هفتم کتاب، چهارچوب‌های متداول در پژوهش کیفی را خانم آرتمر برایش نگاهشته است. پیشگفتار نویسنده با این جمله از اسقف اعظم کلیسای سن یل در سده نوزدهم آغاز می‌شود که «هیچ انسانی همچون یک جزیره قائم به ذات نیست.» و با این جمله از نویسنده، در پایان سده بیستم تمام می‌شود که «هرچ نویسنده‌های مانند یک جزیره قائم به ذات نیست، داستان بسیاری فلم هر نویسنده‌ای با هدایت می‌کند و افکار بسیاری اندیشه‌هایش را روشنی می‌بخشد...» این جمله‌ها دیدگاه کاملاً علمی نویسنده را آشکار می‌سازد.

کتاب در ۱۲ فصل؛ پژوهش چیست؟ ابزارهای تحقیق؛ کانون پروژه تحقیقاتی؛ هروری بر متون مرتبط؛ برنامه‌ریزی چهارچوب تحقیق پژوهشگر، نوشتن طرح تحقیق؛ چهارچوب‌های متداول در پژوهش کیفی؛ تحقیق تاریخی؛ تحقیق غیرتجربی؛ تحقیق تجربی؛ تکنیک‌های آماری در تجزیه و تحلیل داده‌های کمی، جزئیات فنی؛ سنگ، قالب‌بندی و سازماندهی گزارش تحقیقاتی؛ نکات شده است که هر یک ز بر فصل‌های بسیاری را در برمی‌گیرد.

دکتر یاران مترجم کتاب نیز پیشگفتاری بر آن افزوده است. وی در صفحه آغازین، برگردان خود را به «علاقه‌مندان پژوهش، آنانکه به ایران زمین و ایرانیان می‌اندیشند» پیشکش کرده است که گزینش هدفمند او را برای یک کارستریگ و ماندگار در زمینه پژوهش، نشان می‌دهد که ستودنی است. مترجم کوشیده است تا شیوه و زبان نویسنده را در برگردان فارسی خود حفظ نماید. وی هدف از ترجمه کتاب را «آشنایی دانشجویان و محققان با رشد درست کارهای تحقیقاتی» دانسته است.

در فصل یکم نویسنده با عنوان کردن «چه چیزی پژوهش نیست» بسیار ساده و روشن به تعریف‌ها و برداشت‌های سنتی از پژوهش مانند: «تحقیق تنها جمع‌آوری اطلاعات نیست، تحقیق تنها انتقال حقایق از جایی به جایی دیگر نیست و...» آموزش برده و آنها را در هم کوبیده است و در دنباله آن «پژوهش چیست؟» در ۸ مورد؛ «تحقیق با یک پرسش یا مسأله آغاز می‌شود؛ تحقیق به دسته‌بندی روشنی از هدف نیاز دارد...» چگونگی پژوهش را شرح کرده است و در شکلی (ص ۲۲) چرخه پژوهش را به نمایش گذارده است. دی‌لیدی برای آفرینش این اثر علمی، در یک ژرفکامی گسترده که در خور چنین کتابی نیز هست از ۱۵۲ منبع برای پایه نگاهشته خود سود جستنه است.

از کارهای برجسته‌وی در آمان کتاب و برای کشاندن هر چه بیشتر پژوهشگران به درون جهان کتاب، بخش «برای مطالعه بیشتر» است که بخاطر هر فصل منابعی در خور همان زمینه را تدارک دیده است، مانند: منابع رایانه‌ای، CD (لوح نقره‌ای) برای فصل دوم، اینترنت برای فصل سوم، روش علمی و گزینش طرح‌های پژوهشی برای فصل پنجم، فناوری وایانه برای چگونگی داده‌های کیفی برای فصل هفتم، آموزش و کاربرد نرم‌افزارهای آماری برای پژوهش، برای فصل یازدهم که بر روی هم از ۲۲۲ کتاب، مقاله، برام‌افزار و پایگاه سود جستنه است که البته همگی به زبان انگلیسی است. نویسنده برای هر چه کارآمدتر نمودن کتاب از ۱۵ نمودار، جدول، نقشه و شکل استفاده کرده است. از شاخص برین

بخش‌های کتاب که بسیار نوپدید هم هست و در همه فصل‌ها گنجانیده شده «دستاورد کامپیوتر» است. دی‌لیدی توانسته وایانه را به‌عنوان ابزاری در پژوهش معرفی نماید. شاید کمتر کتابی را دست کم در زبان فارسی بتوان یافت که اینهمه منابع نرم‌افزاری را به‌میدان پژوهش فراخوانده باشد. بی‌گمان این ترجمه نقطه عطفی برای کتاب‌های پژوهشی به‌شمار می‌رود که پیامد برگردانی عالی است. همچنین آنکه نقطه‌های درخشان در کارنامه نشر مرکز انتشارات علمی دانشگاه آزاد نیز شمرده می‌شود.

شمارگان بسیار اندک کتاب (۲۰۰۰ نسخه) برای خیل پژوهندگان و دانشجویان در مقایسه با شمارگان میلیونی کتاب (ناچاپ‌هستم) در برون مرز، نوید چاپ‌های بعدی را می‌دهد. شاید بهتر آن باشد که در اینجا پاره‌ای از کاستی‌های کتاب برای افزودن در چاپ بعدی یادآوری گردد:

- افزودن فرهنگ دوسویه (انگلیسی-فارسی و فارسی-انگلیسی) به خاطر بوابر نهاده‌های فراوان کتاب که بیشتر نونهاده نیز هستند. زیرا رشد و گسترش زبان علمی فارسی همواره موهون برگردان‌هایی بوده که نمایه‌های واژگانی داشته‌اند.

- نمایه نویسی برای نام کسان. براساس کتاب انباشته از نام کسانی است که به گونه‌ای با زمینه پژوهش ارتباط دارند.

- برکن انگلیسی نوشتن واژگان به‌نماینه بایندی و نام کسان و آثار به پانوشت هر صفحه، زیرا پالایش متن از واژگان غیرفارسی یک اصل انکارناپذیر برای استقلال زبان فارسی است.

- کتاب علی‌رغم چاپ پاکیزه از لغزش‌های چاپی و ویرایشی برکنار نمانده برای نمونه لاس ۶۹،۶۸،۶۷ که دانسته‌ان به واژگان انگلیسی نیز رسیده است. (صفحه ۶۸) [۳۱:۷]

- نقشه سفر دسوتو در ص ۲۸۸ به فارسی گردانیده نشده است و با عکس‌های صفحه ۳۷۶ و ۳۷۸ می‌ماند خواندن کتاب که برای هر پژوهشگر و دانشجویی یک ضرورت محتم است. پانوشت:

- 1- Paul D. Leedy
- 2- P. Erlimer
- 3- T. Newby



نام کتاب: امکان‌سنجی و گذاری وظایف جدید به شهرداری‌ها؛ جلد دوم: مدیریت شهری و شهرداری‌ها در ایران / نویسندگان: علما رضا تاقظمیان؛ نوید سعیدی رضوانی / ناشر: انتشارات سازمان شهرداری‌ها / چاپ یکم (۱۳۸۱) / شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه در ۲۰۰ صفحه / بها ۱۱۰۰۰ ریال.

روند رو به رشد نقاط شهری پایان‌ناپذیر می‌نماید؛ و دایره‌های کوچک‌روی نقشه پراکندگی شهرها، به‌سان قانونی فیزیکی، هر دم بزرگ و بزرگتر می‌شوند و با گذشت زمان چون خسته‌ای گرانس، ذره‌های جمعیتی را بیشتر به سوی خود می‌کشند.

شهرداری‌ها به تأثیر پامی می‌گیرند، سازماندهی می‌شوند و همراه این رشد شاخه می‌زنند. از دیگر سو پیچیدگی پیوسته زندگی در شهرها مسائل و دشواری‌هایی را می‌آفریند و لاجرم گوله بار مسئولیت‌های شهرداری سنگین‌تر می‌گردد. پژوهش و بررسی در این زمینه تازه آغاز شده است، و اثر حاضر تلاشی است در این راه.

جلد نخست این کار دو نقره در شماره ۲۷ ماهنامه معرفی گردید که در آن تحولات نظری و تحارب جهانی در زمینه وظایف شهرداری‌ها بررسی و تبیین شده بود. در جلد دوم نویسندگان یا کامی بی‌پروا تر به سوی «هسته» پیش رفته‌اند و خود را با مفاهیمی چون مدیریت شهری و

شهرداری‌ها در ایران روی کرده‌اند. کتاب در دو بخش نگاشته شده است: ۱) بررسی تحولات و چشمانداز مدیریت شهری و جایگاه شهرداری‌ها در نظام مدیریتی و حکومتی ایران؛ و ۲) جمع‌بندی و نتیجه‌گیری.

بخش یکم به چند فصل (بررسی سیر تحول تاریخی مدیریت شهری و شهرداری‌ها در ایران، شناسایی و تبیین وضع موجود سیستم مدیریت شهر و شهرداری‌های ایران، چشم‌اندازهای آینده مدیریت شهری و شهرداری‌ها در ایران) تقسیم شده که هر یک، زیرفصل و بندهای بسیاری را در برگرفته است.

بخش دوم تنها با یک فصل (چارچوب و اصول نظری تدوین شرح وظایف شهرداری‌ها) پایان گرفته که در واقع جمع‌بندی و نتیجه‌گیری کتاب است. نویسندگان برای نگارش این اثر از ۳۰ کتاب - که یکی از آنها انگلیسی است - سود جست‌اند. آنان گذشته از کتابنامه (منابع) دو پیوست نیز بدان افزوده‌اند. پیوست یکم شرح وظایف تفصیلی واحدهای تابعه معاونت هماهنگی امور عمرانی وزارت کشور (در امور شهرداری‌ها) است که در آن به شرح وظایف هر یک از دفاتر برنامه‌ریزی عمرانی، دفتر مطالعات و هماهنگی امور یعنی و بازمساز، دفتر فنی و اداره کل امور شورای اسلامی شهر و شهرداری‌ها پرداخته شده است.

پیوست دوم به شرح وظایف معاونت امور عمرانی استانی‌ها و واحدهای تابعه مرتبط با شهرداری‌ها پرداخته که در آنها وظایف معاونت امور عمرانی، دفتر فنی و امور شهری و روستایی آمده است.

نویسندگان برای هر چه روشن‌تر کردن گفته‌های خود و بالا بردن کارایی کتاب، از ۱۳ جدول و ۷ نمودار سود جست‌اند که سیاحت آنها در آغاز کتاب آمده است. آنان در فصل نخست به شیوه‌های اداره امور شهرهای ایران تا پیش از دوران معاصر پرداخته‌اند. که دوران «معاصر» از دید کتاب با تشکیل شهرداری (۱۲۸۵ ش.) هم هنگام است. کارگزاران حکومتی شهرها - مانند امیر، رئیس، کلاتر، کخدا، محاسب، دارونه محسن و حاکم شرع - جداگانه توضیح داده شده و در جدولی، نقش و وظیفه اصلی آنان مشخص گردیده است (ص ۲۲). در زیر بخش «تشکیلات

شهرداری در ایران «هدف و وظیفه اصلی بلدیّه در مادّیک قانون ۱۲۸۵ «حفظ منافع شهرها و رفع حوائج اهالی شهرنشین» اعلام شده است.

زیر فصل های بعدی «مدیریت شهرها و شهرداری های ایران در دوره اول حکومت پهلوی (۱۳۰۶-۱۳۲۸)»، «... در دوره نهضت های ملی (۱۳۲۸-۱۳۳۲)» و «... در دوره مدونیزاسیون (۱۳۳۲-۱۳۷۵) هستند که ویژگی مهم دوره نخست «نقض استقلال آنحصن ها و ادارات بلدی و وابستگی هر چه بیشتر شهرداری ها به دولت مرکزی» ذکر شده است. در دوره سوم به ویژگی های عمومی شهرنشینی در این دوره پرداخته شده و قوانین مصوب آن مورد بررسی قرار گرفته است.

در قسمت بعدی عناصر جدید سیستم مدیریت شهری، یعنی «سازمان برنامه و بودجه»، «وزارت مسکن و شهرسازی»، «اتحادیه شهرداری های ایران» و «دفتر های مهندسی (فنی) استانی و راه معرفی شده اند.

فصل دوم از بخش یکم کتاب به «بررسی محیط و شرایط عمومی حاکم بر نظام مدیریت شهری و شهرداری ها» پرداخته و در تغییرات جمعیتی نشان داده که برای نخستین بار در دوران شهرنشینی معاصر کشور، متوسط جمعیت تقاطع شهری از سال ۱۳۷۵ سرزولی یافته است که نویسندگان در جدولی آن را به نمایش گذاشته اند (ص ۶۰). در بررسی جایگاه شهرداری ها در تشکیلات مدیریتی کشور، روابط سازمانی وزارت کشور و واحدهای تابعه آن با شهرداری ها در نموداری نمایش داده شده، سپس هر یک از وزارتخانه ها و سازمان های که به گونه ای با شهرداری ها پیوند دارند، مانند وزارت مسکن و شهرسازی، شورای عالی شهرسازی و معماری ایران با نوع ارتباطشان معرفی شده اند. در قسمت بعدی سازمان شهرداری های کشور بررسی شده است. این سازمان در ۱۳۶۵ پس از انحلال «اتحادیه شهرداری ها» (۱۳۵۹) متولد گردید.

وظایف سازمان شهرداری ها در جدولی (ص ۸۰) رده بندی و تشریح شده و پس از آن عناصر رسمی تصمیم گیری و هدایت نظام مدیریت شهری - مانند شورای اداری شهرستان، شورای تأمین شهرستان، شورای اسلامی شهر - توضیح داده شده، که در این میان شورای اسلامی حجم بیشتری از متن را به خود اختصاص داده است. در

جدول شماره ۶ وظایف آن نیز طبقه بندی شده است. در قسمتی دیگر عناصر غیررسمی تصمیم گیری - مانند انجمنه جمعه، سرمایه داران و سایر صاحبان عوامل اقتصاد شهری - معرفی شده اند. بررسی شرایط و ویژگی های خاص شهرداری ها در ایران «نام زیر بخش دیگری است که نویسندگان به خاطر جایگاه و نقش برجسته و بی همتا شهرداری ها در نظام مدیریت شهری آن را مطرح کرده اند (ص ۱۰۶).

از ویژگی های درخشان این کتاب، بهره گیری بهنگام از جدول و نمودار در آن است که بر کثرتی کتاب افزوده است و همچون جدول شماره ۱۰ که طبقه بندی عملکردی وظایف شهرداری ها را در ۷ صفحه به نمایش گذاشته است.

نویسندگان واپسین دیدگاه خود را به طور شفاف چنین آورده اند که «سیستم مدیریت شهری ... برای اداره همه امور یک شهر به عنوان یک واحد قضایی مطرح است. در نظام کلان اداری - اجرایی کشور چنین نگرشی ... نسبت به مدیریت شهری و هویت مستقل و مجزای آن وجود ندارد». نویسندگان از همین جا گام نهایی را به سوی مسئله برداشته و به تحلیل قوانین و مقررات مدیریت شهری و شهرداری ها، تحلیل تشکیلات و روابط بین سازمانی سیستم مدیریت شهری پرداخته اند و «چشم اندازهای آینده مدیریت شهری و شهرداری ها» را نشان داده اند.

برای همه آثانی که می خواهند به درون هزار نوی ساختار و وظایف این سازمان (شهرداری ها) و پیچیدگی فرایندش بیایند، خواندن این دو جلد کتاب - که می تواند چندسومی نیز به دنبال داشته باشد - ضروری محتوم است. بیان ساده و بخش بندی های فراوان آن می تواند خواننده را به پاسخ های لازم برساند.

می ماند تا همخوانی تیرها و عنوان هایی که در درونه (فهرست مطالب) کتاب آمده با آنچه که متن یا آنها آغاز می گردد (۵)، و یارهای جدانویسی های غریب و نا آشنا مانند «شاعران گان»، «روشن فکراون» و بدتر از همه واژه «یک پارچگی» که در آن حتی نفس معنا نیز نفی شده است (ص ۲۲).

و در پایان سیاسی برای تلاش چشمگیر و ستایش برانگیز نویسندگان در پرداخت و تدوین بهتر و جایی دقیق تر در جلد دوم، یعنی همین کتاب!

شهرت

انجمن

۲۰۳۰۳

شهرت

۸۷۷۲۶۳۴-۵

پذیرش

آگهی

ماهنامه

شهرداریها

Contents

Note	4
Special Report	5
Investigating in Municipalities A Basis for Planning / J. Aliabadi	
Idea & Research	12
Citizenship Identity, Rights and Duties / F. Tavakkoli	
GIS for Locating of Urban Green Spaces / J. Mohammadi	15
A Glance at The State of Investigations in Iran (Case Study, The Second Sector of Tabriz) / H. Rezazade & N. Shaykhun	20
Legal Counselor / H. Ehteshami	24
Administrative and Financial Counselor / J. Rezaie	27
Municipalities According to Document	30
Urban Law	32
A Deliberation on Special Manner of Collecting Municipal Taxes / H. Salehi	
Mayor's View	36
Investigation, The Main Apprehension in Zanjan / Interview with F. Hushemnezhad, The Mayor of Zanjan	
Dialogue	38
Role Creators in Urban Management and The Necessity of Specialization in Councils / Interview with K. Hosseinzud-e Delir	
Councils and Participation	
Researching in Councils, The First Step in Urban Management / S. Safiri	42
Government and Councils in Iran / The First Administrative Organizations of Baladiye (Municipality) in Tehran / H. Shafii	46
Another Initiative / Research in City, Undertaking or Choice / N. Moradi	48
The ABC of City / Investigating in City, First Knowledge Then Solution / M. Barabadi	50
World's Experiences	
Citizenship Educating in Quebec / Trans and Ext: M. Mousavi	52
International Association of Mayors of Northern Cities (IAMNC) / Trans: B. Siyahjuni	55
Urban Indicator and Performance Measurement in India (Gujarat) / Trans: Sh-Farzinpek	58
World's Cities and Municipalities	60
Plan and City	64
Recycling, A Necessity for Sustain of Environment / A. Safavi	
Instruction	
Feasibility of Erecting Sound Barrier and Influence of Them in Attenuation / R. Qodsi & H. Mehravarun	70
Why Compost? / A. Mortzaie	72
Travels' Souvenir	76
City An Abode for Citizen / M.R. Poorjafar & A.A. Taqvai	
Point of View	78
Difficulties in Collecting Taxes / A. Khaliq	
Research Selection	81
Compilation: The New System of Urban Management in Iran / J. Parsaei	
News Reports	84
Brief News	102
New Publication / A. Jalali	107



اینکه دیگران چه می‌سازند نمی‌دانیم
اما ماشین آتش نشانی با استاندارد جهانی را ما می‌سازیم!



شرکت صنعتی آفتاب اکباتان
AFTAB EKBATAN INDUSTRIAL Co.LTD.

نماینده انحصاری کارخانجات:

ANGUS FIRE	انگس فایر
CARMICHAEL	کارمایکل
GODIVA (HALE)	گودآیوا (هیل)
DENNIS	دنیس

سازنده:

خودروهای آتش نشانی، شهری، فوماتیک، فرودگاهی، پالایشگاهی

و خودروهای خدمات شهری (زباله کش - جدول شوی)

بهترین و مرغوبترین شیلنگ‌های آتش‌نشانی در سایزهای مختلف مطابق با استانداردهای

اکباتان
آفتاب

www.aftab-ekbatanco.com

Email: info@aftab-ekbatanco.com

تهران - بلوار میرداماد - روبروی مسجد الغدير - خیابان شنگرف - کوی یکم - شماره ۲۶ تلفن: ۵۱-۲۲۲۹۸۴۹ فکس: ۲۲۲۷۵۵۰



- Investigation in Municipalities A Basis for Planning
- Citizenship Identity, Rights and Duties
- GIS for Locating of Urban Green Spaces
- A Glance at The State of Investigations in Iran
- Role Creators in Urban Management and The Necessity of Specialization in Councils
- Researching in Councils, The First Step in Urban Management
- The First Administrative Organizations of Baladiye (Municipality) in Tehran
- Investigating in City; First Knowledge Then Solution
- International Association of Mayors of Northern Cities
- Recycling, A Necessity for Sustain of Environment
- City An Abode for Citizen

